

RAPPORT

Stoltheds- stafetten

En dokumentation af ULF og Fredericia Kommunes projekt
‘Det jeg kan selv, gør jeg selv’.

Af Frank Bylov, NVIE

NVIE

Nationalt Videncenter
for Inklusion og Eksklusion

En del af UC SYD

UDVIKLINGSHEMMEDE LANDSFÖRBUND

FREDERICIA
K O M M U N E

Udgiver
Nationalt Videncenter for Inklusion
og Eksklusion (NVIE) 2017
UC SYD
Degnevej 16
6705 Esbjerg Ø

Forfattere og ansvarshavende
Frank Bylov, seniorforsker, Dr.Pæd., NVIE

Grafisk design
UC SYD Kommunikation

Copyright
NVIE & Autismecenter Syd, 2017

Indhold

1. Indledning	6
Introduktion	7
Projektets aktive partnere, ansøgningens mål, metoder og tidsplan	8
Projektpartnernes baggrund og erfaringer forud for det fælles projekt	10
Forarbejdet inden selve 'Stoltheds-Stafetten' kan sættes i gang	11
Dokumentationsopgaven – forarbejde og plan	18
2. Stoltheds-stafettens første skifte	28
De nødvendige prøvebaner	29
Startholdet og de første sidespor	33
Opsamling af interviews	35
Stolthedens temaer	51
3. Stoltheds-stafettens andet skifte	56
Stafetbanernes rammer, hoved- og sidespor	57
Opsamling af interviews	61
Stolthedens relationer og spredningsmønstre	106
Stoltheden fastholdes – i et egentligt ejerskab?	112
4. Stafettens tredje skifte – et forhindringsløb!	116
Projektets rammer bliver ustabile	117
Planer for efterårets interviews	120
Opsamling af interviews	121
Opsamling af medarbejder-interviews	153
5. Stafettens fjerde skifte – målet i sigte	178
Rammer for dokumentationsopgaven	179
Sidesporene	181
Opsamling af workshopdage	182
ULFs centrale værdier	189
6. Stafettens dokumentation	198
Dokumentationsopgaven set i en videnskabsteoretisk belysning	199
7. Litteratur og øvrige referencer	210
Udgivne tekster, bøger, tidsskriftartikler	211
Pjecer og foldere	213
Downloads	214
Bilag	216

1. Indledning

Projektets baggrund og rammer

Introduktion

Denne rapport er en opsamling og en række analytiske kortlægninger af et lokalt udviklingsprojekt, der ville udvikle de sociale indsatser for borgere, der får støtte i og fra de kommunale bo- og beskæftigelsestilbud for udviklingshæmmede. Målet var, at deltagerne skulle få et større og mere personligt greb om deres egne liv. Og det nye var at inddrage borgere fra de samme tilbud, men med en oplæring som 'brugervejledere' i deres egen græsrodsbevægelse, ULF. Disse vejledere/peer-to-peer-mentorer skulle ud fra deres egne og de fælles erfaringer kunne yde en mere ligeværdig og dermed forventet også bæredygtig støtte til deres medborgere.

Vi kan se dette i et socialhistorisk perspektiv (Bundesen m.fl. 2001) som et nyt, typisk neoliberalt design i en udvikling der bevæger sig

- fra den klassisk-moderne filantropi, hvor bedrestillede borgere udøvede barmhjertighed, især overfor 'de værdigt trængende' – med den utilsigtede bivirkning, at disse dermed kunne blive set, og se sig selv som ofre i en kulturel victimisering, og herfra
- over den social- og velfærdsstatslige etablering af ekspertsystemer, hvor specialiserede fagprofessionelle nu kunne yde mere præcise og dermed også effektive løsninger på de særlige behov og den større sårbarhed – nu med en ny utilsigtet bivirkning: at borgerne kunne opleve det som en klientisering,
- og som det nye træk, at frivilligheden vender tilbage, men nu som en mobilisering af selv-erfaringer i de nye bevægelser, der i service- og konkurrencesamfundet snarere ser alternative serviceformer som den optimale satsning, og dermed går mindre ind på de formelle indflydelseskanaler via 'råd og nævn'. Og her ser vi tendenser til endnu en utilsigtet bivirkning: at der kan opstå en øget polarisering mellem de vellykkede 'elite-borgere' og de mislykkede 'brokehoveder og skrot-klienter'

Opsamlingen som den fremstår i denne rapport, er som aftalt fra start, baseret på en kvalitativ tilgang. Det betyder, at det er de deltagende borgeres egne stemmer, der bliver fremhævet, og det betyder dermed også, at de mange sider med udskrevne interviews i højere grad kan læses som proces-fortællinger end som resultat-afmålinger. Og at rapporten dermed også især formidler de erfaringer og italesættelser der voksede ud af de nye roller og deres voksende rækkevidde i projektets udvikling. Der er med andre ord i høj grad (også) tale om habiliteringsveje, der mindst lige så meget får et træk af 'aflæring af den tillærte hjælpeløshed', eller om man vil, af 'empowerment / emancipation'. Dette træk blev så undervejs forstærket af at dokumentationen i stigende grad fik karakter af aktionsforskning, hvor de aktive deltagere også selv var med til at designe deres egne interviews.

Det samlede projekt havde et tidsforløb på 4 år, 2012–16. En del af tiden gik med forarbejde, og deltagerne skulle også have nået at gøre sig erfaringer i de nye rammer. Konkret betød dét, at dokumentationen blev gennemført i en periode på 2½ år, hvor:

- der er gennemført i alt 39 interviews, heraf de 36 med de aktive borgere som hovedpersoner og 3 fokusgruppeinterviews med medarbejdere, og hvor
- der har deltaget i alt 116 informanter, når jeg medregner brugervejlederne, borgernes egne, selvvalgte medfortællere, og de mere og mere aktivt medvirkende 'nøglemedarbejdere'.

Det er vores vurdering, at de opsamlede og udskrevne interviews tilsammen tegner et både præcist og nuanceret billede af denne alternative sociale indsats. De er derfor taget med i rapporten i deres fulde omfang, og udgør langt det største sidetal.

Projektets aktive partnere, ansøgningens mål, metoder og tidsplan

I foråret 2012 er Udviklingshæmmedes Lands Forbund (herefter ULF) og Fredericia Kommune gået i partnerskab om at gennemføre et lokalt udviklingsprojekt, hvor borgere der benytter kommunens bo- og beskæftigelsestilbud for voksne udviklingshæmmede, kan opnå en større grad af selvstyre og selvudvikling i deres egne hverdagsliv. Dette skal ske ved at man i udstrakt grad medinddrager frivillige borgere fra samme målgruppe, der er blevet kvalificeret via ULFs egne, fælles udviklede erfaringer om selv- og medbestemmelse i det praktiske medborgerskab. Projektet skal hedde *"Det jeg kan, gør jeg selv"*.

I maj 2012 sendes ansøgning til Social- og Indenrigsministeriets 'Satspulje 2012' der skal yde *"Udviklingsstøtte til projekter som forebygger eller reducerer social udsathed eller medvirker til en forbedret integration"*. I ansøgningens formålsbeskrivelse (citeret fra kopi af ansøgningen som jeg fik af ULF) står der bl.a., at projektet skal:
"Give udviklingshæmmede øget mulighed for at udvikle sig, blive så selvstændige som muligt og opbygge ressourcer til at få et aktivt liv.."

Vi vil gerne opbygge en stolthed over, at man gør de ting, som man selv kan, og hjælper andre i det omfang man har ressourcer til det. For alle, som har behov for hjælp, er der et dilemma mellem behovet for hjælp og behovet for at prøve at gøre ting selv for at udvikle sig..

Det er ULFs erfaring, at mange udviklingshæmmede får utilstrækkelige udviklingsmuligheder, idet de er vokset op i meget beskyttede rammer..

De bliver passive, da de bliver vant til at andre klarer tingene for dem..

Projektet fokuserer på at skabe en fælles forståelse, så alle arbejder på samme måde med at støtte udviklingshæmmede i at udvikle sig. Dette omfatter familien, stedet hvor de udviklingshæmmede bor og arbejder, og sagsbehandleren i kommunen."

I ansøgningens afsnit om aktiviteter og tidsplan kan vi se flere detaljer for hvordan man ønsker at styre projektets udvikling i flg. plan (refereret fra ovennævnte ansøgnings-kopi):

- Første projektår (juli 2012–juni 2013): Startfase og metodeudvikling: Ansættelse af projektleder i ULF og koordinator i Fredericia Kommune samt etablering af følgegruppe. Fælles workshops hvor der udveksles erfaringer mellem kommunens projekt fra Ældreområdet 'Længst muligt i eget liv' om at blive selvhjulpne – og ULFs udvikling af 'brugervejledere'. Planlægning og gennemførelse af kurser / uddannelsesforløb for de lokale brugervejledere og nøglemedarbejdere, der skal koordinere og støtte de helt lokale aktiviteter. Informationsmøder for medarbejdere og borgere på de muligt deltagende institutioner og tilbud. Opstilling af guidelines for dokumentationsforløb: Interviews, spørgeskemaer mv.
- Andet projektår (juli 2013–juni 2014): Implementering, fortsat metodeudvikling og formidling: Gennemføre de første individuelle og personlige stolthedsforløb. Gennemføre interviews med de aktive deltagere og opsamle dem i del-rapport. Rekruttere og uddanne nye brugervejledere og nøglemedarbejdere. Formidling internt, til pårørende, øvrige medarbejdere og ikke mindst 'nye' borgere, samt eksternt via fagblade og egne netværk.
- Tredje projektår (juli 2014–juni 2015): Fastholdelse og forankring: Fortsætte med nye personlige forløb og nye interviews, opsamlet i ny del-rapport. Løbende koordinering af deltagernes og de nærmestes erfaringer: Møder, temadage, debat, og fortsat eksternt formidling.
- Fjerde projektår (juli 2015–juni 2016): Fortsat forankring og videre udbredelse: Fortsat udbredelse internt i kommunen og dermed nye interviews og opsamling til del-rapport. Fortsat eksternt formidling, oplæg på andres konferencer og ved selv at afholde konference for kommuner, interesseorganisationer og andre interesserede. Udarbejdelse af slutrapport.

I løbet af sommeren 2012 bliver den endelige bevilling udmeldt fra Social- og Indenrigsministeriets Departement for Puljestyling, og forarbejdet kan sættes i værk.

Projektpartnerens baggrund og erfaringer forud for det fælles projekt

I ULF har man arbejdet med at samle og udforme de fælles erfaringer helt fra begyndelsen. Man kan sige, at det er helt centralt for alle fællesskaber og græsrodsbevægelser, at deltagerne finder sammen om at give deres personlige oplevelser fælles rammer og udtryk. Men dertil, at dét så også får endnu en betoning, når der som hos ULF er tale om fællesskaber af mennesker i udsatte positioner. Pointen er den enkle, at disse mennesker ikke blot 'er' i udsatte positioner – de 'ved sig også iagttaget og omtalt' som sådan. Og mange af disse bevægelser får deres særlige modkulturelle træk ved at de sammen afsøger og vælger de sproglige udtryk og de sociale roller i fællesskabet, der også kan opleves og ses som modsigelser af det, de i tidens løb har hørt og oplevet som omgivelsernes italesættelser og rollepåtryk af deres særlige anderledeshed. For ULFs vedkommende kan vi se dette i en gradvis og faseopdelt udfoldelse fra dét, der får betydning inde i fællesskabets egen arena – og så til dét, der også kan bruges som bevægelsens udadrettede udspil.

De første af disse udspil er fortsat stilet til medlemmerne selv, men nu formaliseret som medlemskurser, hvor de fælles erfaringer allerede er blevet stabiliseret så de kan videregives i relativt faste rammer. Og det er også hér brugervejlederne dukker op. Lisbeth Jensen, der var formand for ULF i tyve år, 1993–2013, skriver (Jensen & Bylov, 2013, p.194):

“Brugervejlederprojektet begyndte på et stort efterårskursus i 1997 om alkohol. Der deltog 80 mennesker. Vi havde sendt bud efter en alkoholkonsulent. Vi kunne se på deltagerne, at de var urolige, og at ingen af dem havde spørgsmål. Folk rendte til og fra. Men da en af de udviklingshæmmede stillede sig op og talte om sit eget alkoholmisbrug, og hvordan hun var kommet ud af det, lyttede alle efter. Og efter hun var færdig, var der en skov af hænder. Da gik det op for os i ULF, at det var sådan vi skulle arbejde. Dét virkede. Man kan dele erfaringer, det skal være i øjenhøjde, og det skal være forståeligt.”

I de første år var vejlednings-temaerne relativt person-bårne og handlede om de ekstra-vanskeligheder, som mange havde fået med som en bivirkning af den udsatte position. Ud over 'misbrug' også problemer med 'sundhed, kost og motion; sex og kærlighed og muligt forældreskab; samt mobning'. Og vejledningen skete som i eksemplet også typisk på medlemskurserne, landsdækkende, regionalt og nogen steder lokalt. Men gradvist voksede interessen videre over i mere generelle og abstrakte forhold som 'medborgerskab; selv- og medbestemmelse; og handicap-retigheder'. Her fik ULFs brugervejledning et løft i et samarbejde med konsulenter fra Socialstyrelsen i 2003–04. Nu kunne de kommende brugervejledere udover sidemandsoplæring i at formidle så også få et mere teoribåret grundlag for det indhold, de gerne ville give videre. Og dermed rykkede vejledningens praksis også, så de nye temaer udover at indgå på medlemskurserne, nu også blev formidlet som oplæg på ungdomsskoler og beskyttede bo- og beskæftigelsestilbud: De begyndte at fremstå som ULFs budskaber til andre end de, der allerede var medlemmer.

Og det er disse erfaringer, som ULF nu satser på at investere og videreudvikle i projekt 'Det jeg kan, gør jeg selv' i partnerskabet med Fredericia Kommune. Det nye, og den største udfordring er nok, at vejledningen ikke længere realiseres i enkeltstående situationer som oplæg eller foredrag på aftalt tid og sted, men at den skal indlejres i en hverdagslig praksis, der kan udvikle sig over tid, men hele vejen funderet de samme steder og med de samme aktive deltagere i egentlige udviklingsforløb, og med det sigte at den så kan sprede sig videre både internt, hvor den startede, men også til nye lokaliteter og deltagere i kommunen.

Og set fra Fredericia Kommune er partnerskabet med ULF også udtryk for en planlagt videreudvikling. Det fremgår af projektansøgningen (citater fra ovenfor nævnte kopi), at kommunen siden 2008 har arbejdet med et projekt på ældreområdet, der hedder 'Længst muligt i eget liv', og at kommunen i 2010 modtog KLs 'store innovationspris'. Det er centralt i dette projekt, at "ældre og andre borgere så vidt muligt ønsker at forblive selvhjulpne og bestemme over eget liv." Det er erfaringerne herfra, som kommunen nu ønsker at omsætte til tilbuddene til de udviklingshæmmede. Og vi kan se det bærende fundament for samarbejdet med ULF i den særlige 'Frivillighedspolitik på det Sociale Område', som kommunen har vedtaget og aftale med de frivillige organisationer i 2007 og hvor målene bl.a. er (Citat fra Fredericia Kommune/pleje & Sundhed juli 2016):

“At sikre en mangfoldighed i tilbuddene til borgerne. At styrke de frivilliges muligheder for at komme til orde og give mulighed for at øve indflydelse på kommunale mål og beslutninger. At få nye synsvinkler på arbejdsmetoder og samarbejdsformer. (og) At styrke det frivillige sociale arbejde med dets særkende og engagement.”

Forarbejdet inden selve 'Stoltheds-Stafetten' kan sættes i gang

Da ULF og Fredericia Kommune i juli 2012 får positivt svar på deres ansøgning, kan de nu gå i gang med det nødvendige og planlagte forarbejde. Som det første skridt får man ansat de centrale personer, der skal holde sammen på de mange tråde. ULF ansætter Ann Pedersen som projektleder på kontoret i Vejle, en post hun har varetaget i hele projektperioden, og Fredericia Kommune flytter Susan Bjørnsted over i den nye rolle som kommunal koordinator, hvilket hun er frem til sommeren 2015, hvor hun må træde fra og en del af hendes opgaver bliver overtaget af en sekretær. Og bag om de to aktive og daglige ledere af samarbejdet, bliver der nedsat en styregruppe med repræsentanter dels for ULFs ledelse og administration, dels for kommunens forvaltning og ledelserne af de involverede institutioner. Og endelig retter man henvendelse til NVIE og spørger om jeg/vi vil kunne påtage os opgaven med at dokumentere projektets resultater / målopnåelse (se næste afsnit). Og allerede i august 2012 mødes parterne (ULF, Fredericia Kommune og nu også NVIE) til et første træf og en sight-seeing på de fire kommunale tilbud, der på det tidspunkt er udset som de første start- og værtssteder for stolthedsudfoldelserne: Bofællesskaberne Ullerupdalsvej i et af byens nye kvarterer og Nr.Voldgade i den gamle by; Støttecentret på Frejasvej hvor udviklingshæmmede i egen

bolig mødes; og Ungdomskollegiet på Nymarksvej. På grund af nogle omstruktureringer kommer projektet dog aldrig i gang på kollegiet, og i stedet får man i løbet af 2013 startet det på Pro-Aktiv, som er det kommunale beskæftigelsestilbud.

Det konkrete forarbejde indledes med den planlagte dialog om metoder for den nye praksis og samtidig begynder man at rekruttere de kommende aktive deltagere: Først de nøglemedarbejdere, der skal stå for den daglige koordinering og støtte på de enkelte tilbud, fordi de også skal medvirke i metodeudviklingen, så de valgte fremgangsmåder også kan indgå i de allerede eksisterende rammer og rutiner. Og i takt med at de får præciseret et mere sikkert greb om opgaverne, begynder man så også at se sig om efter kandidater til den nye brugervejlederrolle.

Og endelig skal man så også have formidlet de nye indsatsmål og de fremgangsmåder, der kan befordre dem til de forudsete uddannelses- / kursus-moduler, der skal kvalificere brugervejlederne, så de på den ene side er parate til at matche de lokale rammevilkår så smidigt som muligt, og så de på den anden side også repræsenterer en videreudvikling af ULFs egne bærende værdigrundlag. Når så mange, hidtil helt adskilte og forskellige former og kanaler for vidensomsætning nu skal justeres, så de ikke blot udgør en sammenhæng på et teoretisk plan, men også skal fungere i en praksis, hvor de bærende roller så samtidig er lagt over til udviklingshæmmede, der ikke er særligt fortrolige med at have afgørende betydning, ikke blot i deres eget liv, men nu også i andres udfoldelsesmuligheder, kan det ikke ses som overraskende, at dette arbejde kommer til at udfylde stort set resten af efteråret/vinteren 2012 (som det også var forudset i ansøgningens tidsplan). Man kan sige, at denne meget åbne og søgende tilgang til de bæredygtige rammer og metoder for et udviklingsprojekt kan minde om 'aktionslæring overfor vilde problemer', mao. en tilgang til vidensudvikling, der måske nok på forhånd har et fokus på de løsninger, der eftersøges, men ikke på hvordan de bedst kan findes.

I starten af oktober afholdes en workshopdag, hvor de allerede omtalte erfaringer, Fredericia Kommunes særlige indsats på ældreområdet og ULFs egne brugervejledere, skal samles op og vurderes til brug i det nye projekt. Deltagerne er brugervejledere fra ULF, medarbejdere fra kommunens handicapområde og fra de kommunale bosteder. De bliver fordelt så alle tre parter er sammen i mindre arbejdsgrupper, hvor de skal vurdere de givne oplæg og besvare en række spørgsmål, som de daglige projektledere har stillet op. De to oplæg er fra hhv. kommunens projektmedarbejdere i 'Længst muligt i eget liv', og fra ULFs brugervejledere. Alle besvarelser bliver samlet, så de kan indgå som 'råmateriale til et metodekatalog' for det nye projekt. Denne opgave bliver løst af projektets ledere og en pædagogisk medarbejder. ULF har i forbindelse med udarbejdelsen af denne slutrapport udvalgt flg. sider fra dette materiale (jeg har ændret dets layout):

'Metodeværktøjskasse'

Denne metodeværktøjskasse rummer nogle af de metoder og værktøjer, som vi forestiller os skal benyttes i projektet "det jeg kan, gør jeg selv". Projektet (især første del af projektet) handler imidlertid om at få udviklet og afprøvet metoder, som vi kan bruge til at arbejde med borgerens udvikling, og værktøjskassen er derfor ikke en endelig størrelse. Værktøjskassen er et udgangspunkt for projektets metoder og forløb, og projektgruppen vil i samarbejde med borgerne og personalet på bostederne løbende evaluere processen og justere og udvide værktøjskassen efter behov.

Ændre vaner og tilgang

Både bosteder og beskæftigelsestilbud arbejder allerede med borgerens udvikling, men for at vi kan nå en endnu højere udvikling og få borgerne til i højere grad at gøre de ting selv, som de er i stand til, ønsker vi at indkøre "det jeg kan, gør jeg selv"-tanken hos både borgerne og deres omgivelser.

Vi ønsker at skabe en motivation hos borgeren for at klare tingene selv, hvilket vi bl.a. vil gøre ved at arbejde med mål, som borgeren selv har været med til at fastlægge, og ved at synliggøre borgerens mål og lade borgeren se de fordele, der er ved at klare tingene selv – samtidig med at borgeren får opbygget en stolthed omkring "det jeg kan, gør jeg selv". Da borgeren vil være med til at fastlægge sit eget mål på en anden måde, end det gøres på nuværende tidspunkt, vil man sandsynligvis nå frem til andre mål, end dem man hidtil har arbejdet med. I forhold til borgerens omgivelser er det vigtigt, at de er åbne overfor at afprøve nye metoder og processer med det mål, at borgeren kan opnå en endnu større udvikling og blive mere selvstændig og selvhjulp.

Det er vigtigt, at være åben overfor muligheder og potentialer, frem for at fokusere på begrænsninger – hvilket både gælder udviklingsprocessen og måden at gøre tingene på, men også i forhold til borgerens potentialer. Borgeren skal i endnu højere grad modtage hjælp til at gøre selv, frem for hjælp hvor andre gør tingene for borgeren. Det betyder også, at det kan være nødvendigt at investere ekstra i borgeren i starten af udviklingsprocessen, hvor borgeren har behov for at få vist og forklaret, hvordan han/hun skal udføre opgaven. Med tiden skulle behovet for støtte gerne blive mindre og mindre, indtil borgeren er i stand til at udføre opgaven selvstændigt eller med et minimum af støtte.

Stolthedsstafet

Undervejs i projektet vil de deltagende borgere sætte sig forskellige mål. Vi ønsker at synliggøre borgerens udvikling og opnåelse af disse mål, for derved at skabe stolthed hos borgeren omkring "det jeg kan, gør jeg selv". Ved at skabe denne stolthed og synliggøre borgerens succes, tror vi, at borgeren vil føle sig mere motiveret til at fortsætte med selv at klare disse ting i hverdagen og til at lære at tage sig af endnu flere ting selv. Vi ønsker desuden, at denne stolthed og succes skal sprede sig mellem borgerne som en såkaldt "stolthedsstafet", således borgerne kan være med til at inspirere og motivere hinanden – til i højere grad at klare det selv, som man allerede kan, til at sætte sig nogle mål og til at bevare motivationen til at fortsætte med at arbejde med målet, selvom det kan være svært undervejs.

Stolthedsstafetten består i, at borgerne dokumenterer og fortæller om deres opnåede mål. Dokumentation vil foregå med eksempelvis et eller flere billeder af det mål, som borgeren har opnået, og med hjælp fra fx personale eller nøglemedarbejdere kan borgeren skrive lidt stikord til billedet, om hvorfor borgeren har valgt netop dette mål, hvad det betyder for borgeren at kunne dette selv osv. Dette kan sættes på en planche eller ind i en powerpoint, som borgeren kan bruge dels som bevis for sig selv, at han/hun har opnået sit mål, men også til at fortælle andre om det man har opnået – eksempelvis til et beboermøde, til et særligt ”stoltheds-arrangement/møde”, i en 1 til 1 situation (fx hvis borgeren har besøg) eller hvad man nu kunne forestille sig.

Brugervejledere

En brugervejleder er en borger med udviklingshæmning/særlige behov, som er uddannet til at vejlede andre borgere med udviklingshæmning/særlige behov eller deres omgivelser om et særligt emne. Brugervejlederne vil modtage undervisning, hvor de lærer om deres egen rolle og de opgaver, de skal udføre i projektet. I opstarten af projektet vil brugervejlederne have to funktioner – de skal være med til at afklare andre borgeres mål via samtaleinterviews samt motivere og inspirere andre til at sætte sig mål og fuldføre disse ved at oparbejde en stolthed omkring ”det jeg kan, gør jeg selv”. Det vil også være i forhold til disse opgaver, at brugervejlederne får undervisning. For ikke at lægge for mange opgaver og ansvar over på brugervejlederne fra start, vil vi i første omgang fokusere på disse to opgaver, men på sigt forestiller vi os, at der kunne bygges mere ovenpå, så de eksempelvis kan være med til at støtte borgerne i at nå de mål, de sætter sig.

Samtaleinterviews

For at afklare hvilke mål og udviklingspunkter borgeren selv ønsker at arbejde med, udføres der nogle samtaleinterviews med de enkelte borgere. Disse interviews udføres af brugervejlederne. Ved at lade brugervejlederne udføre interviewene bliver det mere ligeværdige samtaler, hvor brugervejlederen vil være i stand til at trække informationer ud af borgeren ved at inddrage sine egne erfaringer i samtalen, og hvor borgeren forventes i højere grad at udtrykke egne ønsker og drømme, frem for at føle sig påvirket af sine omgivelser. Til at assistere brugervejlederen vil der sidde en nøglemedarbejder i baggrunden og notere relevante informationer fra samtalen. Som udgangspunkt skal nøglemedarbejderen forholde sig neutral og tilbagetrukket uden at blande sig i samtalen, men afhængig af brugervejlederens niveau kan det i enkelte situationer være nødvendigt, at nøglemedarbejderen ”blander sig” ved at støtte eller guide brugervejlederen. Det er dog vigtigt, at brugervejlederne opmuntres og motiveres til at være dem, der tager ansvar, så det ikke bliver nøglemedarbejderen/personalet, som ender med at overtage rollen som interviewer. Brugervejlederen vil i undervisningen lære om samtaleteknik, samt hvilke emner de skal behandle under samtalen.

Inspiratorer

Brugervejlederne skal desuden være med til at opstarte stolthedsstafetten, og de skal derfor være med til at inspirere og motivere andre borgere ved at fortælle om noget, de selv er stolte af. Formidlingen kan foregå både gennem oplæg for andre borgere samt som inspiratorer i det daglige. Antallet af tilhørere til de enkelte oplæg, samt om det fore-

går på eget bosted eller andre bosteder kan variere alt efter, hvad den enkelte brugervejleder har det bedst med. Efterhånden som brugervejlederen føler sig mere tryk i sin rolle, vil han/hun sandsynligvis have større mod til at udfordre sig selv.

Brugervejlederne vil i undervisningen få hjælp til at lave deres eget oplæg. Når brugervejlederne skal udføre deres oplæg, vil de modtage støtte fra en nøglemedarbejder, som dels kan hjælpe med at arrangere det praktiske samt være til stede under brugervejlederens oplæg, så brugervejlederen ved, at der er støtte at hente, hvis han/hun skulle gå i stå eller være i tvivl om noget.

Til stolthedsstafetten vil borgerne bl.a. benytte foto og evt. video til at dokumentere fremskridt og opnåede mål – brugervejlederne vil være med til at afprøve, hvordan dette kunne foregå samt gå foran som ”gode eksempler”. For at sætte gang i stolthedsstafetten vil vi finde frem til noget, som brugervejlederen kan i forvejen og som den pågældende er stolt af at kunne klare selv, og hjælpe brugervejlederen med at lave et lille oplæg derudfra. På sigt er det dog tanken, at det er de mål, som borgeren selv har været med til at opstille, som skal indgå i stolthedsstafetten.

Brugervejlederne vil også kunne hjælpe borgerne med at tage deres egne stolthedsbilleder, evt. både afsluttende og når der er delmål, som er interessante at dokumentere undervejs. Dette vil medvirke til, at brugervejlederne kan følge og støtte specifikke borgere undervejs. Hvis brugervejleder og borger kommer fra hvert deres bosted, vil det være nøglemedarbejderen, som er med til at arrangere fotograferingen. Nøglemedarbejderen og borgeren bliver sammen enige om, hvornår borgeren er nået til et sted i processen, som kunne være interessant at dokumentere, hvorefter nøglemedarbejderen tager kontakt til brugervejlederen eller dennes nøglemedarbejder og laver en aftale om fotografering.

Nøglemedarbejdere

Til projektet vil der blive udvalgt en gruppe nøglemedarbejdere. Nøglemedarbejdernes primære rolle vil være at støtte brugervejlederne, men også at arbejde for, at projektet får en god start med opbakning fra personalet.

Støtte brugervejlederne, når de udfører samtaleinterviews

Mens brugervejlederne udfører samtaleinterviews, vil en nøglemedarbejder sidde i baggrunden og notere det relevante fra samtalen. Som udgangspunkt skal nøglemedarbejderen forholde sig neutral og tilbagetrukket uden at blande sig i samtalen, men afhængig af brugervejlederens niveau kan det i enkelte situationer være nødvendigt, at nøglemedarbejderen ”blander sig” ved at støtte eller guide brugervejlederen. Nøglemedarbejderens hjælp skal være i forhold til brugervejlederen, ikke borgeren der interviewes.

Hjælpen kan fx være i forhold til at hjælpe brugervejlederen i gang, til at holde samtalen på sporet eller i forhold til at hjælpe brugervejlederen med at sikre, at der kommer nogle mål ud af samtalen.

Det er afgørende, at nøglemedarbejderen holder en neutral rolle i f.h.t. målene og alene medvirker, som den der sikrer processen. Nøglemedarbejderen kan være nødvendig i f.h.t. at sikre, at parterne har et fælles sprog, f.eks. konkrete, tegn-til-tale eller andet. I forhold til logistik, borgerens tryghedsfølelse og det videre arbejde med borgeren foreslås det, at nøglemedarbejderen kommer fra samme bosted som borgeren. Til gengæld foretrækkes det, at brugervejlederen kommer fra et andet bosted end borgeren.

Støtte brugervejledere, når de skal holde oplæg

Nøglemedarbejderne skal hjælpe brugervejlederne med at sætte rammerne for afholdelse af oplæg. Det kan fx være at sørge for, at der er et lokale ledig samt en projektor og computer til rådighed. Nøglemedarbejderen vil desuden være til stede under selve oplægget som støtte for brugervejlederen, hvis denne går i stå eller på anden måde har behov for hjælp undervejs.

Netværksmøder

Det er relevant for projektgruppen at kunne følge den generelle proces, og der vil derfor blive afholdt løbende evalueringsmøder. Udbyttet fra evalueringsmøderne vil dels indgå i projektets generelle dokumentation, men (især i starten af forløbet) vil udbyttet også kunne påvirke selve projektet, da erfaringerne kan medføre små eller store justeringer i forhold til, hvad fungerer og hvad ikke gør.

Specifikt skal der holdes netværksmøder for nøglemedarbejderne, så de kan sparre med hinanden, diskutere udfordringer, muligheder og generelt evaluere processen. I starten forestiller vi os, at de skal mødes ca. en gang i måneden, men med tiden kan hyppigheden af møderne nedsættes efter behov. ULF vil deltage ca. hver anden gang, så de dels kan være med til at sparre med nøglemedarbejderne, og så de har mulighed for at følge processen og projektets udvikling.

Ligeledes skal der holdes netværksmøder for brugervejlederne, så de kan hente støtte og opbakning hos hinanden. Ligesom med nøglemedarbejderne kan brugervejlederne til deres møder snakke om, hvad de synes, der er svært ved at være brugervejledere, og hente gode råd hos hinanden. Brugervejlederne kan også bruge møderne til at øve deres oplæg for hinanden. Brugervejledernes netværksmøder vil i begyndelsen afholdes ca. en gang i måneden. I begyndelsen vil de nøglemedarbejdere, der har været med på brugervejlederkurset deltage i brugervejledernes netværksmøder, ligesom ULF også vil være repræsenteret, men afhængig af brugervejledernes behov kan antallet af deltagende nøglemedarbejdere evt. nedsættes med tiden. Ud over netværksmøderne kan der forekomme temadage, hvor brugervejlederne får genopfrisket det, de har lært på brugervejlederkurset, eller får bygget ny viden og kompetencer ovenpå det lærte.

IPads og andre (tekniske) hjælpemidler

Til projektet vil der blive indkøbt nogle iPads og evt. andre tekniske hjælpemidler (fx kameraer). Disse kan dels benyttes, når borgerne skal tage deres "stolthedsbilleder", men kan også være anvendelige, når borgeren skal arbejde med opfyldelse af deres mål. Det kan fx være en borger, som ønsker at lære selv at tage bussen eller finde hjem til en ven, på iPaden/tabletten kan så ligge en applikation med fx rejseplanen eller en rutevej-

ledning. Den kan også bruges til at lave visuelle huskelister, som selv popper op, og gør det lettere for deltagerne at få gjort tingene i hverdagen, f.eks. huske at tage medicin. Det kan være visuelle opskrifter med indkøbslister til at handle ind efter. Det kan være apps. til at lave optælling over kalorieindtag og forbrug, så man lettere kan leve sundere. Brugen vil afhænge af den enkelte borgers mål.

Billeddokumentation

Borgerne vil være med til at udarbejde deres egen dokumentation med stolthedsstafetten og deres stolthedsbilleder. Disse billeder + stikord skal dels ligge sammen med borgerens øvrige materiale i bosted, men (med borgerens tilladelse) skal dette materiale også være til rådighed for projektgruppen i forbindelse med projektets løbende dokumentation.

Der vil i forbindelse med projektet blive oprettet en lukket gruppe på facebook. I denne gruppe vil de særligt inviterede projektdeltagere kunne dele deres stolthedsbilleder og ytre (positive) tilkendegivelser over for andre borgers succesoplevelser. For at sikre at facebook bruges som et positivt redskab til at sprede stoltheden, er det dog vigtigt, at medarbejderne støtter borgerne i at vælge, hvad der lægges ud på gruppen, og hvad der skrives derinde.

Dokumentationsopgaven – forarbejde og plan

Allerede i juli 2012, da vi i NVIE blev spurgt om vi ville påtage os dokumentationsopgaven, blev vi også bedt om et udkast til hvad der kan dokumenteres, hvordan, og af hvem.

I et notat fra august gav vi det første svar: På den ene side den kvalitative tilgang til projektets forløb, som vi kaldte for 'Stoltheds-Stafetten', der kan ses som dokumentationens yderside, der især retter sin opmærksomhed mod de spor, som deltagernes fælles bestræbelser sætter sig. Og på den anden side de mulige spor, der kan aflæses på projektets inderside, ULFs og kommunens egne data, der i højere grad kan indfri parternes, og Socialstyrelsen dokumentations-ønsker. Tilsammen kan vi se opgaven i tre adskilte dokumentationsspor:

'*Tilfredsheden*' med en spørgeskemaundersøgelse, hvor de aktive deltagere bliver spurgt af deres brugervejledere og medarbejdere og de pårørende af nøglemedarbejderne.

'*Habiliteringsprocesserne*' med interviews af både deltagere og deres brugervejledere gennemført af NVIE. Og '*Frivillighedsindsatsen*' med fokusgruppeinterviews af medarbejdere, brugervejledere, pårørende og repræsentanter fra forvaltningen, gennemført af NVIE. Sammen med de to projektanvarlige fra ULF og kommunen arbejder vi videre på dette grundlag i løbet af efteråret, og kan opstille flere detaljer i opgaveløsningen, så der for hvert dokumentationsspor nu opstilles guidelines for: Indholdstemaer, informanter, indsamlingsformer, data-medieringer, analyser og formidlings-adresseringer. Dette bliver det samlede plangrundlag i resten af projektførelset, også selv om der undervejs sker justeringer, ikke mindst fordi rammerne undervejs ændrer sig. Men da det er grundlaget for denne slutrapport, har jeg valgt at indsætte det oprindelige notat i en let forkortet version:

Tilfredsheds-dokumentation

I projektbeskrivelsens punkt 6 er der en nærmere præcisering af "*Projektets mål på brugerniveau*". For den enkelte deltager er dette yderligere specificeret som flg.: "*Minimum 40 beboere har deltaget i projektet under metodeudviklingsfasen og fremad og minimum 52 har deltaget i 2.-4. projektår. 70 % af deltagerne vurderer, at de er blevet mere selvhjulpne og kan klare ting på egen hånd, som de tidligere har haft brug for hjælp til. (Og) 95 % af deltagerne er glade for at deltage og vil anbefale lignende tiltag til andre udviklings-hæmmede.*" (citeret fra den allerede nævnte ansøgningsskopi)

a) Indholdstemaer: Dette dokumentationsspor skal med andre ord registrere bruger-tilfredsheden så den kan optælles og sættes op imod de anførte %-mål. Og det skal ske både med hensyn til egenindsatsen og med hensyn til den sociale deltagelse i projektet.

b) Informanter: Det fremgår også klart, at dette spor skal indsamle dokumentationssvar fra *samtliche deltagere* i projektet, og efter de anførte mål mindst 40 i det første projektår, 52 i det andet, og derpå mindst i alt 92.

c) Indsamlingsform: Det bedste (eneste) egnede indsamlingsdesign vil være spørge-skemabesvarelser. Fra lignende dokumentationsopgaver har NVIE positive erfaringer med brugen af skemaer, hvor de opstillede spørgetemaer (Her tilfredsheden med egenindsatsen og med deltagelsen) kan besvares i en 5-delt skala: "*Meget tilfreds – Tilfreds – Ved ikke – Utilfreds – Meget utilfreds*" (typisk illustreret med smileys).

Disse positive erfaringer indebærer også, at brugervejlederne stiller (og evt. uddyber) spørgsmålene, og at andre taster dem ind på svarprogrammet. Det er oplagt, at NVIE udarbejder spørgeskema og opsætter svar-databasen, som derpå stilles til rådighed for Fredericia Kommune. Med antallet af informanter og med måske flere gange gentagne besvarelser er det også oplagt, at indtastningen foretages af projektets lokale nøglemedarbejdere, og at besvarelserne indsamles på de enkelte bosteder. For at have et dækkende svar-grundlag er det tidligste tidspunkt nok når projektets praksisform har været etableret i mindst ½ år. Der kan indsamles med ½ -1 års mellemrum, eller man kan vælge at indsamle afslutnings-besvarelser i det sidste projektår, og dét blev valgt, fordi det forventedes, at flere af deltagerne ville opnå flere stoltheder og dermed rykke sig tydeligst igennem hele projektførelset.

d) Datamediering: Det vil være oplagt at lægge svarmaterialet ind i projektets samlede fælles database. Som en del af den programvare vi plejer at bruge til at opstille spørge-skemaer og indtastningsprogrammer følger også et optællingsprogram. NVIE skal løbende kunne gå ind og foretage optællinger fra databasen. Vi har ikke brug for at kunne identificere informanterne med persondata, men nok at kunne aflæse hvilket af botilbudene de kom fra samt evt. alder og køn.

e) Analyse: Spørgeskemaerne optælles for en periode (1 år ad gangen?) og der opstilles grafisk fremstilling af svarfordelingerne. Hvis vi kan identificere informanterne i fh.t. til bosted, alder og køn, vil vi kunne aflæse om der er påfaldende forskelle eller mønstre i tilfredshedsfordelingen. Vi kan ikke på forhånd vide, om dette vil være tilfældet. Projektpartnerne må afgøre om en sådan analyse ønskes, eller om den enkle sammen-tælling er tilstrækkelig.

f) Formidling: Tilfredshedssvarene kan optælles og indgå i de løbende tilbagemeldinger. Det kan være et spørgsmål hvor værdifulde disse tal vil være for projektets hverdagslige og sociale praksis. På den anden side vil det være en enkel måde at kunne opdage eventuelle alarmsignaler om at man bevæger sig bort fra målene. Og under alle omstændigheder må sammentællingen indgå i slutopgørelsen sådan som disse mål er formuleret i projektbeskrivelsen.

g) Andet: Det fremgår også af projektbeskrivelsen, at der er opsat tilsvarende mål for hhv. medarbejdere og pårørende: *"90% af de deltagende faggrupper har været glade for at deltage og vil anvende de udviklede metoder i deres fremtidige arbejde."* Og *"80% af de pårørende oplever at den de er pårørende for er blevet mere sejhjulpne."* Da NVIE ikke med den planlagte indsats har direkte og praktisk adgang til disse målgrupper, vil vi foreslå at Fredericia Kommune selv står for denne side af dokumentationen. For at kunne foretage optælling vil det også her være oplagt at bruge spørgeskemadesign. Enten kan vi opstille parallelle skemaer, eller kommunen kan selv gøre det. Alt efter hvornår disse data indsamles, kunne svarfordelingerne indgå i det grundlag vi får for de planlagte interviews med medarbejdere, pårørende m.fl. Men vi ser det ikke afgørende.

Habiliterings-dokumentationen

a) Indholdstema: I projektbeskrivelsens *'målsætning på projektniveau'* sættes målet for dette habiliterings-tema som at *"Der er udviklet flere / nye metoder målrettet udviklings-hæmmede, som støtter dem i at udvikle sig, blive mest muligt selvhjulpne og få øget livskvalitet."* Vi ser med denne formulering, at det samlede habiliteringstema skal følges i mere end én bane. Og at det i vores mulige plan for dokumentationsopgaven vil være praktisk at udskille tre baner for udviklingen af selvhjulpethed: Som den viser sig i den hverdagslige funktionelle praksis; som den udfoldes i sociale relationer af gensidighed, fra start mellem beboere og brugervejledere og over tid som ringe i vandet, der når ud i større dele af / hele botilbudsfællesskabet; og som den indlejres som stolthed, selvværd eller øget personlig livskvalitet.

b) Informanter: Med ovenstående konkretisering af habiliteringstemaet i tre baner for udviklingen af selvhjulpethed, bliver det også klart af der er flere oplagte informanter: På den ene side er bostedernes medarbejdere de eneste / nærmeste, der kan iagttage beboernes selvhjulpethed sådan som den viser sig til dagligt i funktionel praksis; oplevelsen af hvordan den udfoldes i sociale relationer kan derimod iagttages både af medarbejderne og af deltagerne, beboere og brugervejledere; og oplevelsen af stoltheden / den øgede personlige livskvalitet kan så endelig kun iagttages direkte af deltagerne selv.

Tilsammen er de aktive medarbejdere, brugervejledere og beboere mao. de nærmeste informanter for en dokumentation af de opstillede habiliteringsmål. Men det er lige så tydeligt, at ingen af dem ser hele billedet. De ser for så vidt nok det samme, men fra hver sin iagttagelsesposition. En kvalitativ dokumentation kræver dermed, at vi indsamler informationer fra samtlige nævnte informantgrupper, og at vi i den opsamlende analyse samlæser dem. Både sådan at vi får et mere komplekst helhedsbillede af forløbets dynamiske træk, og sådan at vi kan adskille, hvad hver af parterne især er oplagt gode til at se, og hvor de muligvis har deres blinde pletter. Potentielt kan alle medarbejdere være informanter, men det vil i praksis være op til kommunen, bostederne og nøglemedarbejderne at vurdere hvad der er praktisk effektivt og tilstrækkeligt. Brugervejlederne kunne også potentielt alle sammen være informanter. I praksis vil det være nødvendigt at vi kan trække på de, som er brugervejledere for de beboere der udvælges. Og dét vil sikkert være tilstrækkeligt. Derimod er det på forhånd ikke sikkert eller nødvendigt, at alle de beboere, der deltager i projektet, også er informanter. Da der vil blive tale om personlige interviews kan der være beboere, som på forhånd vælger ikke at ville stille op. Eller som har for svært ved at kommunikere. Eller af helt andre grunde ikke er tilgængelige. De eneste, der kan stå for udvælgelsen af beboerinformanter er de lokale bosteder, oplagt formidlet af nøglemedarbejderne. I udvælgelsen af beboerinformanter kan vi foreslå, at der forsøges at sikre rimeligt repræsentative valg i fh.t. alder og køn, så sammensætningen af beboerinformanter så godt som muligt også afspejler den samlede beboerkreds. Til den første interviewrunde vil vi anslå det praktisk overkommeligt / kvalitativt dækkende at der fra hvert af de 4 bosteder udvælges 3-4 beboere sammen med deres brugervejledere. De samme er med i de planlagte første opfølgingsinterview. Til den anden interviewrunde foreslår vi at gennemføre grund-interviews med beboere og brugervejledere fra to af de nye projektbosteder. Og til de sidste opfølgingsinterviews foreslår vi evt. at samle deltagere fra flere bosteder, sådan som det kan vise sig oplagt i fh.t. projekterfaringerne, f.eks. ved at mixe deltagere med længere og kortere erfaringer fra projektforløbene.

c) Indsamlingsformer: Den ene del af indsamlingen af habiliteringsdokumentationen vil kun kunne besvares af bostedernes medarbejdere. Det fremgår af projektbeskrivelsen, at dette sker i samspil mellem alle medarbejdere, nøglemedarbejdere på bostedets databaser. Denne del af dokumentationen ligger udenfor NVIEs rækkevidde, men er til gengæld i de bedste hænder på bostederne. Den anden del af indsamlingen er til gengæld klart fremhævet i den opgave, NVIE har påtaget sig at løse. I forhold til indholdstemaerne er det dels dokumentation af de sociale relationer i *'Stoltheds-Stafetten'*, mao. selvværdsrelationerne mellem beboere og brugervejledere, og dels af de personlige sider af samme *'Stoltheds-Stafet'*, dvs. selvværdet som oplevet større livskvalitet. Som allerede foreslået er udgangspunktet for disse interviews de fotos som beboerne har optaget og ønsket at vise frem på bostedet, suppleret med de umiddelbare sproglige udtryk for den stolthed, som billedet viser. Dette forudsætter, at NVIE har løbende adgang til dette billedmateriale. Men inden da går vi ud fra, at der er sket en udvælgelse i flere trin: Allerførst i valget af hvad der skal fotograferes; dernæst i valget af hvad der skal vises frem for andre på bostedet (her tror vi der ofte vil ske en fælles vurdering mellem beboer og brugervejleder); og endelig i valget af hvilke kommenterede billeder,

der skal lægges i projektets database. Her tror vi at nøglemedarbejderne kan være med i den fælles vurdering. De billeder, der kommer udenfor huset, vil dermed være udtryk for hvad alle parter kan se positive værdier i. I stedet for at se dette som en censur af beboernes egen ret til at vise hvad de vil, vil vi hellere se det som en oplagt grund til at føre rigtig mange dialoger om den værdifulde stolthed. Dialoger, der i sig selv også vil være en side af projektets positive udvikling, og som vi tror, ville blive ført under alle omstændigheder, også uanset at vi gerne vil bruge dem som interviewoplæg. Interviewene foreslås gennemført sådan at: I den første interviewrunde interviewes (parvist) individuelle beboere + brugervejledere; i den første opfølgning interviewes gruppevist 3-4 beboere + deres brugervejledere fra hvert enkelt bosted; i den anden runde interviewes (parvist) individuelle beboere + brugervejledere (fra nye projekt-bosteder); og i den anden opfølgning interviewes gruppevist beboere fra flere bosteder. I alle tilfælde kan vi se det oplagt, at nøglemedarbejdere deltager som 'tilstedeværende men tavse' hvis en beboer eller bostedet skønner at det giver den bedste interviewsituation. Beboere og nøglemedarbejdere kan aftale hvilket 'navn' beboeren vil optræde med i interviewudskriften. De individuelle interviews skønnes på forhånd at skulle have en varighed på max. 30-45 min. De gruppevist interviews kan vare længere, op mod 1-1½ time. Alle interviews forventes at kunne gennemføres på bostederne. De gennemføres efter projektets tidsplan, dog med det forbehold, at serien af interviews først indledes, når projektets lokale praksis har været etableret mindst ½ år.

d) Datamediering: Medarbejdernes iagttagelser regner vi med vil blive optaget i bostedernes allerede eksisterende databaser. Da disse vil være koblet med persondata, som vi ikke kan eller vil have adgang til, må vi undersøge muligheden for at lægge anonymiserede udgaver ud i en parallel base, som vi kan hente informationer fra. De planlagte interviews vil blive registreret som lydoptagelser på diktafon. Vi foreslår at alle disse lydoptagelser lagres i projektets fælles database. For at give den optimale udnyttelse af disse optagelser er det praktisk at få dem udskrevet. Vi må sammen overveje, hvem der kan påtage sig en manuel båndudskrift. Hvis NVIE skal stå for det, vil det reducere antallet af interviews vi kan gennemføre indenfor det afsatte budget betragteligt. De udskrevne interviews lægges som tekster i den fælles database, og NVIE skal have løbende adgang til dette materiale. Vi kan ikke have noget imod at andre aftalte parter i projektet også kan kigge med.

e) Analyse: De indsamlede data analyseres løbende, typisk efter en afsluttet interviewrunde, og det aftales nærmere hvor ofte og hvordan disse løbende analyser skal meldes tilbage til projektet. Det teoretiske fokus i analyserne vil rette blikket mod de allerede anførte indholdstemaer, stoltheden, selvværdet, livskvaliteten, sådan som de kommer til personlige og fælles sociale udtryk. Vi kan også sige, at analyserne skal fremkalde klare billeder af, hvordan 'Stoltheds-Stafetten' vokser og breder sig, og bagom dette kan vi, når vi har data fra flere interviewrunder, så også begynde at se mønstre af vækstbetingelser for denne udfoldelse. Disse spor og mønstre vil så blive brugt som nye søgetemaer i det videre dokumentationsarbejde.

f) Formidling: Med dette design er det muligt for os undervejs at give løbende tilbage-meldinger, dels i mundtlige eller skriftlige indspil til projektets aktive parter, dels i vores eget fortsatte søge- og analyse-design. Dette kan give mulighed for et optimalt aktions-forskningsforløb, hvor både de iagttagne og iagttagere ved, at der sker iagttagelser, og at de også løbende får at vide hvad der blev set, sådan at begge parter kan tage det med i deres nye handlinger og iagttagelser osv.

Dokumentation af frivilligheds-indsatsen

a) Indholdstema: I projektbeskrivelsens afsnit om 'Mål på projektniveau' sættes udover det allerede citerede rehabiliteringsmål også som et yderligere mål, at "Der er udviklet erfaringer med at skabe samarbejde ude på bosteder / dagtilbudssteder mellem frivillige udviklingshæmmede, pårørende og den offentlige sektor."

Vi ser dette som et mere overordnet mål, fordi der her er tale om at se hele projektforsøget og samspillene mellem projektets aktive parter i et større perspektiv, ikke blot udefra, men snarere 'længere udefra', hvor der nu ikke blot ses på de personlige og sociale relationer, men også på de strukturelle positioner som de forskellige aktører indgår i og med. I dette perspektiv er det nye, og spændende ved projektet at det så systematisk og over så lang tid udfolder et samspil mellem brugere, pårørende, medarbejdere og frivillige. Og hvis vi ser det i et socialhistorisk perspektiv kan vi tilføje, at der nu er tale om en ny form for frivillighed, hvor det centrale tema ikke længere er velgørenhed men formidling af hovedpersonernes egne erfaringer, der samtidig rækker langt ind i de offentlige og professionelle indsatser, hvilket både forudsætter og indebærer en udvikling af samspils-erfaringer mellem parterne: Hvor er det deres indsatser kan gå hånd i hånd? Hvor skal de snarere hver især holde sig til det de er bedst til? Og er der nogen punkter, hvor de i hvert fald skal holde afstand? Så vidt vi kan se, er der ikke tidligere, i Danmark og med denne målgruppe, foretaget så omfattende udviklingsforsøg med dette match, og det er også derfor vi prioriterer dokumentation og formidling af dette tema så højt: Det er her vi sammen kan udvikle og opsamle de væsentlige nye erfaringer.

b) Informanter: De nærmeste informanter, der kan belyse og problematisere dette samarbejde er de aktivt medvirkende, nøglemedarbejderne og brugervejlederne. Bag om deres direkte samarbejde kan vi hente oplysninger fra den kommunale forvaltning og ULF. Og som en tredje part, der uvægerligt må se samarbejdets potentialer og faldgruber i et andet lys: De lokale pårørende, men også en bredere pårørende-erfaring ved repræsentanter for Landsforeningen LEV. Tilsammen vil disse aktører kunne krydsbelyse projektets samarbejdsforhold, deres muligheder, begrænsninger, styrker og svagheder.

c) Indsamlingsform: Det oplagte indsamlingsdesign er, med de ovenfor skitserede temaer og informanter, en serie af fokusgruppeinterviews, hvor de nævnte parter kan samles. Udgangspunktet for disse interviews vil være den på det givne tidspunkt tilgængelige datasamling, dvs. tilfredshedsoptællinger, rehabiliteringsdata og de spor og mønstre i 'Stoltheds-Stafetten', vi har fundet i interviewene med beboere og brugervejledere. Dette er også den vigtigste grund til at vi tidligt må finde frem til og afgøre, hvordan disse dokumentationer kan gøres tilgængelige for alle projektparter i en anonymiseret form. Det

er vores erfaring, at fokusgruppe-interviews med fordel kan gennemføres med 6-8 informanter i gruppen, og at de kan strækkes over 1½-2 timer. Ud fra projektets foreløbige budgetopstilling ser vi det realistisk i alt at gennemføre 8 sådanne interviews. Vi foreslår at de tilrettelægges og gennemføres som flg.: Den første serie gennemføres på hvert enkelt af de 4 bosteder med deltagelse af de aktivt medvirkende informanter, dvs. medarbejdere, pårørende og brugervejledere. For at have et tilstrækkeligt erfaringsgrundlag for alle parter skal denne serie nok tidligst gennemføres efter at projektets praksis har været i gang i mindst et år. Den anden serie vil vi foreslå tilrettelagt tematisk, sådan at vi efter de til den tid fundne mønstre i samspillet mellem de mange interesser, kan opstille 4 forskellige temaer. Vi kan så sammen med bostederne udvælge og invitere deltagere, der kan bidrage til de enkelte temaer, sådan at grupperne kan samle informanter fra både gamle og nye projektsteder, og sådan at vi også kan vurdere om vi skal, og i givet fald i hvilket omfang vi vil, invitere repræsentanter fra baglandet, dvs. forvaltningen, ULF og LEV. Denne serie gennemføres senest ved slutningen af det tredje projektår, sådan at der endnu er tid til, at en formidling af denne dokumentation også kan indgå i projektets sidste faser. Som et foreløbigt eksempel på en tematisering af disse 4 interviews kunne vi se: Habilitering og livskvalitet: Ser vi ens på de mulige prioriteringer af det gode liv? Hvor stor en forskellighed er der plads til? Dets relationelle dimension: Hvilke sikringer og udfordringer giver det vores kendte rolle-fordeling, og hvilke nye roller vi kunne få for hinanden? Samspillet ressourcerforhold: Hvor er vi hver især stærke og svage? Hvad er vi hver især gode og/eller dårlige til? Og samspillet etik: hvor skal vi hver især holde igen, og hvor skal vi gå lige på? Af hvem og hvordan afgøres det, hvor tæt vi hver især kan gå på de andre?

d) Datamediering: Med interviewformen følger de samme opsamlings og udskrivnings-overvejelser som vi allerede har beskrevet ovenfor under interviewopgaven i habiliteringsdokumentationen.

e-f) Analyse og formidling: Interviewudskrifterne analyseres efter hver serie er gennemført. Og der gives tilbagemelding til parterne, når analysearbejdet er udført. De teoretiske iagttagelsesformer i disse analyser vil være opmærksomme på de anførte indholdstemaer, samarbejdet på det konkrete hverdagspraksisplan og mellem de strukturelle positioneringer, som hver af parterne indgår i: Forvaltningssystemet, de civile erfarings-sammenhænge, og handicaporganisationernes interessehorisont. Vi kan dermed give et baggrunds-billede af de vækstsammenhænge, som 'Stoltheds-Stafetten' bevæger sig eller bliver hængende i. Hermed også sagt, at vi uvægerligt kommer til at samlæse 'Stafet-sporene' fra mikro-iagttagelserne (beboer- og brugervejleder-interviewene) til dette snarere makro-iagttagelsesplan. Og at de to adskilte interviewserier dermed også vil komme til at kommentere hinanden. Vi tror på forhånd at det vil være i disse dobbelt-løsninger at vi vil finde de vigtigste temaer, vi undervejs kan formidle tilbage til projekt-udviklingen. Og herudover vil opsamlingen af samarbejdserfaringer i denne frivillighedsdokumentation klart skulle indgå som et af de centrale afsnit i den afsluttende dokumentations rapportering.

På et styregruppemøde i oktober drøfter vi dette oplæg: Vi er enige om de tre dokumentationsspor og om de foreslåede valg af informanter, indsamlingsformer og analyser. Formidlingshorisonterne lader vi foreløbigt ligge. Og endelig bliver det klart, at vi må se datamedieringen langt mere adskilt, end forudset af NVIE. Afstanden mellem kommunens databaser og hhv. ULF og NVIE er ganske enkelt uoverkommelig. I stedet vil kommunen fortsat varetage sine egne data og herunder også påtage sig tilfredshedsregistreringen, mens ULF kan stå for de lokale netværks formidling af billeder og stolthedsfortællinger på en lukket facebook-gruppe, og NVIE selv må opsamle og formidle de gennemførte kvalitative interviews.

2

2. Stoltheds-stafettens første skifte Fra afventende stilstand til aktiv bevægelse

De nødvendige prøvebaner

Tidligt på foråret 2013 er det nødvendige forarbejde (se forrige kapitel) nu så langt, at den egentlige praksis, hvor borgerne selv får hovedrollerne, kan sættes i værk. Selv om projektet fortsat hedder *'Det jeg kan, gør jeg selv'*, har betegnelsen *'Stoltheds-Stafetten'* som NVIE lancerede for dokumentationsopgaven, nu bredt sig blandt de aktive. Tanken om 'Stolthed' som noget der lyser op og fænger, og som man kan løbe med og give videre til de næste på holdet, er tilsyneladende direkte forståelig og rammer deltagernes eget syn på projektet. (Det er lånt fra Norge, hvor handicaporganisationerne hvert år holder en 'Stoltheds-Parade' i Oslo, som et udtryk for 'Disability Pride', der så igen er lånt fra lignende bevægelser i USA og England).

Det første skridt er rekrutteringen af de brugervejledere, der skal være aktive med at inspirere og støtte borgerne fra de kommunale tilbud i selv at formulere og realisere deres egne stoltheder. Det er de to daglige projektansvarlige, Ann Pedersen og Susan Bjørnsted, der står for denne rekruttering. Jeg har til brug i denne slutrapport fået fig. beskrivelse fra ULF:

- For at fortælle potentielle projektdeltagere og brugervejledere om projektet og brugervejleder-funktionen var vi på besøg på de forskellige (bo)tilbud, hvor vi holdt oplæg. Oplægget var dels generelt om projektet og blev suppleret med et oplæg, som Tina Madsen holdt, hvor hun fortalte om sin stolthed – en helt direkte måde at vise den ene af brugervejlederopgaverne.
- Vi efterlod lidt materiale og en liste, som man kunne skrive sig på, hvis man kunne tænke sig at blive brugervejleder. Efter nogle uger blev listen sendt retur til ULF, så det var lidt tid til at summe over, om det var noget, man kunne tænke sig.
- Herefter blev der holdt jobsamtaler, hvor vi snakkede med de interesserede og vurderede om de kunne matche jobbet/opgaven som brugervejleder. Til samtalerunden til første hold brugervejledere deltog 16 kandidater (de var naturligvis inde en efter en), og ud af disse blev 11 udvalgt til at komme på kursus. De resterende 5 blev opfordret til en anden vigtig funktion i projektet, nemlig at arbejde med en stolthed – og i hvert fald tre af disse er nogen af dem, som var tidligt med i projektet med stoltheder. Ud af de 5 var der i øvrigt også nogle stykker, som allerede til samtalen selv nåede frem til, at det med at være brugervejleder ikke lige var dem alligevel.
- I brugervejledergruppen har vi sidenhen snakket om disse jobsamtaler, og nogle af brugervejlederne satte disse ord på oplevelsen: "Jeg har altid haft folk til at tale for mig – her var jeg selv på". "Spændende at være til samtale, men nervøs for at blive valgt fra. Kilder i maven." "Godt at komme til en samtale, for så ved man på hvilket grundlag man deltager i projektet". "Første gang jeg var til samtale. Det var rart at prøve." "Tidligere blev vi bare puttet ind 'her hører du til'. Vi har aldrig været til samtale før."

Brugervejlederoplæringen

Og hermed var det første hold af brugervejledere så klar til selve oplæringsforløbet.

Vi kan se det som det forløber i tre spor, der har hver sin meningssammenhæng, men som også skal kunne kobles sammen:

- På den ene side skal de kommende brugervejledere selv udvælge og realisere deres egne stoltheder, der skal illustreres med fotos (smartphones) og tekstbokse (som de kan skrive selv eller med hjælp fra Ann eller Susan). Dette er centralt for projektets egen logik: Som vejleder skal man allerede selv have arbejdet med en stolthed, så man ved, hvad det kan indebære. Og som man dermed kan vise frem til de medborgere, man skal vejlede: 'Se, dét er min stolthed. Kunne du tænke dig at prøve noget lignende?'
- Og på den anden side skal vejlederne så også optrænes i de mange sider af selve formidlingen: At kunne gennemføre oplæg, hvor de fortæller om deres egne stoltheder for en større kreds (af medborgere, men senere også af andre). At kunne gennemføre samtaler med de medborgere, der har ønsket at 'komme med på banen'. At kunne håndtere en forsat tilpasning af de mulige opsætninger og layouts af disse stolthedsbilleder, så de kan bruges som plancher ved samtaler, som nøglekort så de kan huske pointerne i deres egne (større) oplæg, og evt. som powerpoints.
- Og bag om disse praktiske sider af vejlederhåndværket, skal de også kunne se og forstå de særlige relationelle vilkår og etikker, der er på spil, når de som selverfarne vejledere også skal gå langt ind i deres medborgeres hverdagsliv: Hvor langt? Hvor går grænserne og hvem sætter dem? Hvordan og hvor langt kan denne indsats hænge sammen med pædagogikken og nøglemedarbejdernes medspil? Og hvordan og hvor langt kan den være udtryk for ULFs særlige værdier? Kan man være vejleder for sine egne bedste venner, eller skal der være en vis afstand? Hvordan håndterer man de pårørende? Er der en særlig tavshedspligt, og hvordan hænger dén sammen med at opgaven jo egentlig er ikke at være tavs, men at samtale? Og ikke mindst: Hvordan kan brugervejlederne hjælpe hinanden med at holde styr på alle disse udfordringer?

I april 2013 opretter ULF, som aftalt i forbindelse med dokumentationssporene, en lukket facebookgruppe for de aktive deltagere, foreløbig altså de kommende brugervejledere. Sitet administreres af Ann Pedersen og Tina Madsen, der er medlem af ULF og fastansat på ULF-Kontoret i Vejle, hvor hun bl.a. har ansvaret for de mange forskellige brugervejlederaktiviteter (som omtalt i forrige kapitel). Efter aftale med ULF har jeg (NVIE) også fået adgang til sitet, så jeg kan følge stafettens udfoldelser. Og i resten af foråret blomstrer det nye site med de kommende brugervejlederes stoltheder og indbyrdes kommentarer.

Forløbet på disse første prøvebaner afsluttes i juni 2013, hvor det første hold på i alt 10 brugervejledere – efter at én var sprunget fra – nu har afsluttet deres oplæring og får overrakt deres vejlederdiplom (se foto fra facebook). Langt de fleste af disse nye aktører vil blive synlige i de interviews, der indgår i resten af rapporten. Det er (med de som aftalt anonymiserede nye navne): Arne, Erik, Frode, Georg, Olav, Sanne, Ulla og Åse. Og samtidig udsender projektets daglige ledere (Ann og Susan) en pressemeddelelse, der fortæller om projektets forarbejde og citerer de nye brugervejlederes egne udtalelser om det, de fik ud af det:

"Brugervejlederne har fået flere dages undervisning, hvor de har arbejdet med at finde deres personlige stoltheder og lavet oplæg med powerpoint og plancher til at fortælle om dem. Derudover har de lært, hvordan de kan lave samtaleinterviews med andre borgere, der også gerne vil arbejde med deres stoltheder, og på den måde give stoltheds-stafetten videre. Efter kurset har alle prøvet at holde et eller flere oplæg og haft deres første samtaleinterview, og de får nu diplom på, at de kan kalde sig brugervejledere."

"Olav er stolt over, at han er god til at bage og være handyman. Frode er stolt over, at han sidste sommer tog offentlige transportmidler hele vejen til Bornholm alene. Erik er stolt over at han efter 11 år i bofællesskaber er flyttet i egen lejlighed. Og alle tre er stolte over at kunne formidle det videre og hjælpe andre udviklingshæmmede med at finde ind til deres stoltheder."

"Man bliver helt stolt og glad, når man står ude og fortæller, hvad man kan. Og jeg tror også, at andre bliver glade og tænker 'har han virkelig gjort det'" fortæller Olav om sin oplevelse ved at holde oplæg. Det nikker de andre ja til, og Erik fortæller, at det har rykket hans personlige grænser at skulle stille sig op foran andre. Frode fortæller, hvordan han har lært at bruge 'hv-ord' og stille åbne spørgsmål, når han interviewer. Og det handler ikke om, at stoltheder skal være noget stort eller forkromet. I nogle tilfælde kan det øge ens livskvalitet at sætte sin egen kaffe over, og det er netop det, der er pointen med projektet: Det man kan, gør man selv. Og når man får øjnene op for, hvad man kan, får man mod til at prøve endnu mere. Alle har en lille stolthed. Selv nøglemedarbejderne! afslutter Frode."

Startholdet og de første sidespor

Med det første hold af brugervejledere klar til at tage fat (og med de første deltager-samtaler allerede sat i gang), kan Stoltheds-Stafetten som en praktisk realitet starte efter sommerferien 2013. Derfor bliver brugervejlederne nu også inviteret til det første projekterne netværksmøde i august. Det er endnu engang Ann Pedersen, der koordinerer, og som på de følgende møder bliver det dels de fælles opgørelser af, hvor langt man nu hver især er nået, og dels den indbyrdes sparring, der udgør dagsordenen. På dette tidspunkt er det fortsat planen, at vi dermed kan gennemføre de første interviews senere på efteråret, og der er da også aktive deltagere både på Ullerupdalsvej, Nr.Voldgade, Team Ekstern og Pro-Aktiv, men det bliver ret hurtigt tydeligt, at vi ved at fastholde den plan, ikke vil få ret mange stolthedsfortællinger, der er nået ret langt. Det tager sin tid at få udfoldet en stolthed, når man har så mange års erfaring i hellere at gøre hvad der bliver sagt – og når det bliver sagt! Det går næppe heller hurtigere, når de enkelte deltagende borgers stoltheder også via nøglemedarbejderne skal samordnes med den allerede planlagte pædagogik. Og endelig er det også et vilkår, at brugervejlederne selv viser sig at få langt flere opgaver, end vi havde regnet med. Allerede i løbet af september er flere af dem udover at gennemføre de personlige samtaleinterviews også gået i gang med at holde oplæg på de medvirkende institutioner for at få flere deltagere med, og i november giver Grethe, der er brugervejleder sammen med Ann og Susan oplæg på en konference i Kolding, arrangeret af Kommunernes Landsforening (herefter 'KL'). Erik er også med og besvarer sammen med Grethe spørgsmål fra salen.

I løbet af efteråret starter der så også et nyt hold af kommende brugervejledere på deres oplæringsforløb, og her bliver de allerede udlærte også bedt om at medvirke. Det nye hold af brugervejledere får afsluttet kurset og får deres diplomer i januar 2014. Igen vil de fleste af dem optræde i interviewene i dette og de flg. kapitler. Det er Britt, Inger, Margit, og Lasse. Og endelig opretter ULF også i november en ny lokal kreds, hvor flere af brugervejlederne bliver indvalgt i bestyrelsen, og hvor Arne bliver valgt som formand. Vi bliver derfor enige om hellere at revidere planerne og udsætte de første interviews til foråret 2014. Til den tid vil vi så til gengæld kunne få mere nuancerede fortællinger, både fra de deltagende borgere, men i høj grad også fra de brugervejledere, der nu er i fuldt fremløb, og flere af dem på flere baner samtidig.

Udsættelsen af interviewene betyder så også, at vi får bedre tid til at forberede dem, og ikke mindst at vi dermed også kan forberede interview-deltagerne selv, så de på forhånd kan vide, hvad de går ind til. Planen er på dette tidspunkt:

- At gennemføre interviews med udvalgte borgere, deres brugervejledere og nøglemedarbejdere.
- At der gennemføres 3–4 interviews på hvert af de 4 tilbud, der indgår i projektet.
- At hvert interview forventes at vare 30–45 minutter.

- At det er den borger, der har stoltheden, der er interviewets hovedperson, men at brugervejlederen er med som samtalepartner, og at nøglemedarbejderne sidder med som støtte og evt. tolk og kommentator.
- At jeg min. 14 dage før interviewene får fotos og tekst, der illustrerer den aktuelle stolthed, og at dette er udgangspunktet og starten på samtalen.

Planen bliver i en enklere form præsenteret for brugervejlederne og nøglemedarbejderne på et fælles netværksmøde i foråret 2014. Her bliver det også understreget, at interviewene vil blive optaget på diktafon og gemt sammen med stolthedsbillederne; at deltagerne selv kan vælge et anonymiseret navn og at jeg ikke har brug for persondata; samt at de får en udskrift af interviewet til godkendelse inden det kan formidles videre. Og de får en orientering om, hvad jeg nok især vil spørge efter: Hvad stoltheden går ud på; hvordan den blev valgt og derpå realiseret; hvem der har fået den at se, og hvad de sagde til dét; hvordan stolthed opleves af deltagerne selv – og af andre; og om de selv har oplevet at deres stolthed fik betydning for andre som stafetbidrag.

Og som endnu et sidespor aftaler jeg med Ann og Susan, at jeg i løbet af foråret kan invitere kolleger fra vores egne uddannelser til at kunne overvære/iagttagere nogen af stafettens udtryk. Det har på dette tidspunkt i godt et års tid været en udfordring for NVIE som videncenter på en professionshøjskole (herefter 'UC'), at vi nok via vores lokale og regionale udviklingsprojekter fik adgang til at se og bidrage til aktualiseringer af de faglige problemstillinger ifht. inklusion og aktiv deltagelse i fællesskaber, men at vores projekter typisk forløb med vores egen deltagelse på aftalt tid og sted, og at vi derfor stort set ikke kunne tilkoble nogen af vores egne studerende, fordi uddannelsernes egne tidsrammer allerede var lagt. Her kunne vi så se, at netop 'Stoltheds-Stafetten' kunne åbne større muligheder, fordi den var indlejret i lokal praksis og forløb over meget lang tid. Jeg fik den første aftale med Pædagoguddannelsen i Kolding, og allerede i februar/marts 2014 var Olav sammen med Ann og jeg selv dernede og kunne fortælle de kommende bachelorstuderende (uddannelsens teoretiske afslutningsmodul) om de muligheder de nu kunne få. Denne kontakt fortsætter i hele projektforløbet og som vi skal se, forgrener den sig også i flere sidespor.

Og hermed er vi nået til opsamlingen af de første deltagerinterviews. Da flere af samtalerne henviser til hinanden, har jeg valgt at præsentere dem i kronologisk rækkefølge. De bliver godkendt af deltagerne i løbet af maj og med de aftalte anonymiseringer bliver de også godkendt af styregruppen til ekstern formidling, fx til undervisere og studerende på UC Syd.

Opsamling af interview: Arne, Ullerupdalsvej, 7. april 2014

Udover Arne deltager Pernille som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekster om Arnes opgaver som nyvalgt formand for ULFs Fredericia-kreds. Samt en annoncering af et lokalt arrangement, som han stod bag.

Arne kommer lige fra et møde. Jeg har på forhånd set på Facebook-gruppen, at han var blandt de første, der gennemførte brugervejleder-kurset hos ULF i sommeren 2013, og at han i løbet af efteråret havde arbejdet med sit stolthedsprojekt på net: netbank og brug af NemId. Jeg spørger om det er OK at vi snakker lidt om dét først, og det er han med på. Disse første stoltheder er valgt af ham selv, dels fordi det er praktisk at kunne – men også fordi han ved, at det er en praksis, som mange af de andre slås med. Derfor var det nok en god ide, at en brugervejleder selv kunne det.

Han var stort set klar med disse mindre projekter, da han får at vide, at der nu skal oprettes en ULF-kreds i byen. Initiativet kommer fra ULFs landskontor i Vejle. Han bliver af flere, bl.a. Susan Bjørnsted, der er kommunal koordinator for Stoltheds-Projektet, spurgt om ikke det var en ide at han stillede op til valg til bestyrelsen. Og han valgte at gøre det. Der var 3-4 stillet op til formandsvalget, og de måtte kaste sig ud i hver sin valgtale. Han var klart nervøs, men ville også gerne.

Han var selvsagt stolt, da det var ham der fik flest stemmer. Jeg spørger, om der så er gnidder med de andre, der også kom i bestyrelsen, men altså ikke blev formand. Nej, vi har en god og enig bestyrelse, siger han. Vi har alt for meget at tage fat i, så der er ikke tid til at vi brokker os på hinanden. Han er meget afklaret med sine opgaver. Der er forskel på at være brugervejleder i dette projekt, hvor de ansatte medarbejdere og kommunen jo er den givne ramme – og så at være ULF-bestyrelse, hvor man lige så tit har Kommunen som modpart. Og at brugervejleder-opgaven er i stadig dialog med medarbejderne, mens bestyrelsen jo er et 'pædagog-frit' rum. Jeg spørger, om han også har fortalt medarbejderne om disse forskelle – og om hvad der er styrken ved den 'pædagog-fri samtale'. Nej, siger han, det er vi ikke lige klar til endnu. Jeg spørger om de har større planer i bestyrelsen, og han svarer, at de skal have set noget mere på den beskyttede beskæftigelse og de vilkår, der er dér. Men at det er for tidligt at sige ret meget mere. De har meget travlt, fordi der er så mange arrangementer, og ind imellem skal han også ud og give oplæg.

I pausen inden det næste interview spørger nøglemedarbejderen, Pernille, om han kan sige mere om hvorfor der kan siges andet og mere, når der ikke er medarbejdere til stede. Om det handler om at de snakker om medarbejderne? Han trækker lidt på det: Neej, ikke lige sådan, men mere at vi forstår os selv og hinanden på en anden måde...

Jeg nævner at jeg har skrevet et kapitel til bogen om 'Handicapforståelser' sammen med Lisbeth Jensen, der var formand for ULF i 20 år, efter at have været med til at stifte landsforbundet. Og at hun valgte at indlede kapitlet med denne betragtning:

En ULF-formands fornemste opgave er at gøre en forskel for de udviklingshæmmede og sørge for at deres meninger bliver hørt

Arne til konference i Kommunernes Landsforening, KL.

Arne i det nye ULF-Kontor Her tager han også imod samtaler med medarbejderne, men på det klare vilkår, at hans telefon kan ringe, og så er han nødt til at tage den – og de må så lige vente til han har klaret sine formands-pligter.

”Som udviklingshæmmet opfører man sig ofte på en bestemt måde, alt efter hvem man er sammen med. Vi er gode til at aflæse folk, vores personale og vores forældre, det har vi været siden vi var børn. Hvad vil de gerne have at jeg siger? Det var et af de største dilemmaer med Selv- og Medbestemmelse i ULF: At lægge alt det fra sig.”
(Jensen & Bylov 2013).

Jeg spørger Arne om han genkender disse erfaringer, og han lyser op og siger, at det nok ikke kan siges bedre.
Pernille bliver stærkt forundret og vil gerne at de sammen kan uddybe dette her. Ja, siger Arne, vi skal bare lige være helt klar til det selv.

Jeg gør klar til at lave en kop kaffe

Jeg er glad & nu skal jeg drikke kaffe

Opsamling af interview: Birgit, Ullerupdalsvej, 7. april 2014

Udover Birgit deltager Arne som brugervejleder og Pernille som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt ’Stoltheds-Plancher’ med fotos og undertekster om Birgits projekt med selv at lave sin kaffe inde i sin egen lejlighed.

Birgit havde på forhånd foreslået, at interviewet kunne foregå i hendes egen lejlighed, så hun kunne vise hvad hendes projekter handler om. Men da hun så at de andre var blevet interviewet i et fælles lokale, ville hun også helst det samme.

Hun hører ikke helt godt, og forstår ikke helt hvad jeg siger, så Pernille sætter sig ved siden af hende og tolker. Det hjælper.

Jeg spørger til billederne og hun fortæller med få ord, hvorfor det er godt selv at kunne lave sin kaffe. Endnu skal hun have en anden til at fylde vand på maskinen, men det er godt selv at kunne bestemme, hvornår man vil have sin kaffe, og ikke altid at skulle vente på at andre har tid. Hun gentager flere gange: *”Vil selv!! Kan selv!!”*

Jeg har surfet på Facebook-siden inden interviewet og spørger om hun kan huske de tidligere stoltheder. Med lidt hjælp fra Pernille går det. Hun startede med at ville have flyttet sit tøj fra en hylde i et skab, hvor hun ikke kunne nå det fra sin store el-kørestol. Nu fik hun lagt det i en kurv, hvor hun selv kan nå det.

Det fremgår af snakken, at det var Pernille, der hjalp med dette projekt. Jeg spørger i sjov, om Arne ikke er så god til det med dameundertøj, og hun griber og sender ham et blik: *”Bonderøv!! Og Gulvspand!!”*. Han griner tilbage.

Arne er så med i det næste projekt, hvor hun vil have flyttet sit køleskab. Det står pt. på en lav forhøjning, der betyder at hun ikke kan nå de nederste hylder fra kørestolen. Hun vil derfor have det løftet højere op. Arne hjælper med at kontakte den praktiske bygningsansvarlige i huset, men det skal tilsyneladende godkendes ’højere oppe’ i kommunen.

Det vil tage nogen tid, men Arne og Pernille mener sammen, at det nok skal gå. Og i mellemtiden har Birgit så valgt at tage fat på kaffe-lavningen. Og begynder at tale om den næste stolthed, som er at få et andet køkkenbord, der kan hæves, så hun kan køre ind under det

Men da det jo nok også vil tage sin tid at få løst – vil hun gerne have Arne til at kigge på arbejdsforholdene i beskæftigelsen!

Han skynder sig at sige, at han ikke er brugervejleder dér, og at han også skal have tid til at være ULF-Formand.

Jeg foreslår Birgit, at han ikke kun er en bonderøv, men også en pamperrøv.

Hun griner henrykt!!

Opsamling af interview: Christian, Ullerupdalsvej, 7. april 2014

Udover Christian deltager Erik som brugervejleder og Pernille som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt ’Stoltheds-Plancher’ med fotos og instruktions-tekst om hvordan Christian kan gemme telefonnumre + navne på sine venner og bekendte på sin egen mobiltelefon.

Han fortæller – noget lavmælt – om hvordan Erik hjalp med at vise ham det, og hvordan han nu selv kan gøre det. Jeg spørger hvilke navne/bekendte han har valgt at gemme, og han nævner én. Jeg spørger hvor tit han bruger det, og han svarer svævende. Jeg spørger Erik, og han svarer heller ikke rigtigt.

På det tidspunkt siger Pernille, at Christian så faktisk også har en ny stolthed, og giver mig fotos af hvordan han træner til at kunne gå bedre med sin rollator. På billederne har han en bold, som han klemmer fast mellem knæene mens han går:

Han fortæller nu, at han havde vist sine forældre hvordan han nu kunne gemme telefonnumre på mobilen, men at de havde sagt, at det vel var lige så godt bare at taste numrene. Og at han da meget hellere skulle satse på noget, der virkelig betød en forandring. At han jo kunne tage fat på at træne sin gang igen. Han fortæller at han nu går hos en fysioterapeut et andet sted i byen. (Altså ikke hos bostedets faste terapeut?). At han ikke har så mange kræfter i sine ben, og at han har det svært med balancen. Han understreger flere gange, at dette er vigtigt, selv om det er svært. Og at han vil blive ved. Jeg spørger om han selv tror at han når sit mål, og det er han helt sikker på. Fysioterapeuten har sagt, at der faktisk er gode chancer for at han kan blive bedre til at gå. Og nu er det dét han vil.

Jeg kan jo ikke nå derned!!

På Stoltheds-Stafettens Facebook-side d. 27. juni 2014 viser Birgit de mål hun nu har opnået: Køleskabet er blevet sat så højt op, at hun nu selv kan åbne og lukke, og nå det der står på alle hylderne. Og på det næste billede ser vi, hvordan køkkenet er blevet bygget om, så hun selv kan komme nå både arbejdsbordet og vasken, mens hun sidder i sin kørestol.

Når du skal gemme et nyt telefonnummer: F.eks. Ullerupdalsvej: 72 10 58 81. Åben telefonen og tast Nr.: 72 10 58 81. Tryk ”VALG”. Tryk ”3 – OPRET KONTAKT”. Tryk ”OK”.

Under hele den sidste del af samtalen har Erik sidder og set ned i bordet. Forlegen ser han ud. Men ønsker Christian held og lykke med projektet. Det er svært ikke at fornemme et vist spændingsfelt mellem de stolthedsmål, der her er på spil: På den ene side brugervejlederens forslag, der er hverdagsligt og 'en start i det små', der til gengæld lykkes. Og på den anden side forældrenes forslag, der rummer en langt større ambition, men hvor det til gengæld er uvist om – og hvordan – det lykkes. Man kan også lure på, om en bare rimelig succes med gangtræningen vil stå som resultat af fysioterapeutens – eller Christians egen – indsats.

Opsamling af interview: Dorthe, Ullerupdalsvej, 7. april 2014

Jeg laver dejen.

Her står jeg med det bagte brød.

Udover Dorthe deltager Pernille som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekster, der fortæller hvordan Dorthe nu selv kan bage brød. Viser opskriften, blander dejen, ælter den sammen, og præsenterer de færdige brød:

Dorthe har tydeligt glædet sig meget til dette interview. Hun stod ved døren og bød velkommen da jeg kom, også selv om vi egentlig ikke havde hilst på hinanden før. Hun fortæller meget ivrigt om sit bageprojekt. Hun kan ikke huske alle de konkrete detaljer, og foreslår at hun kan hente sin opskriftsbog. Den var så ikke lige til at finde. Først snakker vi om selve bageprocessen, som hun synes er hyggelig. Hun kan godt lide at arbejde i sit køkken. Så snakker vi om de færdige brød, som hun fortæller, at de andre var glade for. Faktisk er hun siden første gang ret tit blevet spurgt, om hun ikke snart bager igen. I enkelte tilfælde har hun sagt nej, fordi der ikke rigtig var tid den dag. Men hun bekræfter, at det er en del af stoltheden, at de andre sætter pris på det færdige brød. Jeg spørger om hun har planer om at udvide repertoiret til andre slags brød – eller kage, men det har hun ikke lige tænkt over. Hun fortæller til gengæld, at hun har været ude på et andet af de kommunale tilbud og fortælle og vise plancher om sit bageri, og at tilhørerne var glade og imponerede. Dét gjorde jo heller ikke stoltheden mindre.

Jeg spørger om hun har fortalt/vist det til andre, og hun fortæller at hun har vist det til sin mor og sin søster. At tanken om selv at bage jo kom fordi dét gjorde moderen. Og at moderen havde været glad for at hun nu tog det op. Jeg spørger, om det er 'kvinde-ting', hun på den måde samler sig om, og det bekræfter hun.

Hun fortæller så, at de andre på facebook nu i nogen tid har rykket i hende, for at hun skulle sætte sig et nyt mål: Bageprojektet er fra sept.-okt. 2013. Hun har ikke fortalt det før, men siger nu, at det næste projekt er at strikke. Måske grydelapper til en start. Jeg spørger om det så også er 'lånt' fra hendes mor, hvilket hun bekræfter. Hun vil helst vente med at præsentere sine stoltheder til de er lykkedes.

I juni 2014 viser hun dette foto at en snak med brugervejlederen, Frode, om strikkeprojektet.

Det bliver her tydeligt, at 'stoltheden' både retter sig udad mod andre – og indad mod én selv. Og at den for Dorthe først og fremmest handler om 'tilkoblingen til andre' og den anerkendelse hun dermed får. Det handler tydeligt om at erobre rollen som 'kompetent kvinde' i det familie-kønsrollemønster, som hun er vokset op med. Hun havde ikke tænkt over, at der var forskel på at sætte det nybagte brød på bordet – og så på at vise sin opskriftsbog frem for andre (der ved den lejlighed ikke fik brød). Men kunne godt se det, da vi snakkede om det.

Opsamling af interview: Georg, Team Eksterne/ Frejasvej 10, 2. maj 2014

Udover Georg der selv er brugervejleder deltager Karen som nøglemedarbejder og Henrik sidder med på medhør.

Jeg havde på forhånd fået tilsendt Georgs 'Stoltheds-Plancher' med fotos og tekst, der viser ham som brugervejleder:

Forberedelse til samtale, gennemførelse af samtale (med Henrik), og oplæg om at være brugervejleder. Opgaven med at være brugervejleder kommer til at fylde rigtig meget gennem interviewet, fordi det tydeligt optager Georg så meget.

Det var en af medarbejderne, der havde spurgt ham, og da han havde kendt ULF (vistnok været medlem af en lokalgruppe) dér hvor han boede før, var det stærkt med til at han sagde ja.

Kurset med ULF havde været både svært og givende. Han fortæller, at han på det tidspunkt nok havde været 'nede i kælderen' en tur, og at dét, at andre kunne bruge ham som hjælper, havde løftet ham op, på højde med sig selv igen. Givet en selvtillid, som han ikke rigtig havde kunnet finde 'bare inde i sig selv'. Jeg spurgte om han havde haft andre 'kunder' end Henrik, men det var ikke tilfældet. Han ventede så bare på at Karen kom med nye opgaver.

Og i mellemtiden havde han så også øvet sig på at holde oplæg om brugervejleder-rollen. Og var blevet valgt ind i bestyrelsen for den nye lokale ULF-afdeling. Han var meget optaget af brugervejledernes netværk, hvor han havde været med fra start: Både de lokale nøglemedarbejdere, ULFs projektfolk og de andre brugervejledere er utroligt gode til at hjælpe og støtte hinanden, udveksle smarte tips og til at opmuntre hinanden.

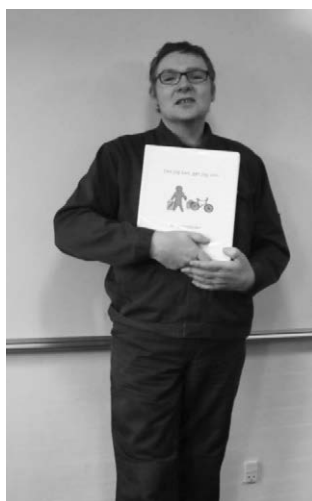
Georg kunne ikke rigtig se den store forskel på at være i samspil med pædagogerne og med de andre i ULF. Det fik Henrik til at bryde ind i samtalen og sige, at den forskel var jo tydelig nok, som han så det.

Er klar til at holde samtaleinterview
Min interviewguide ligger foran mig

Holder samtaleinterview med
Henrik

Klar til at holde oplæg om at være brugervejleder

I slutningen af interviewet, hvor jeg spørger om evt. nye stolthedssplaner, kommer det lidt tøvende fra Georg, at han faktisk har meldt sig til et undervisningsforløb på den lokale voksen-specialskole, for endnu engang at prøve at få bedre fat i læsning og skrivning. Og i den sammenhæng fortæller han også, hvordan netop disse fag, sammen med regning, havde været hans værste i skoleårene, fordi han jo hele tiden fik lært at 'han var dum'. Dette førte til en meget livlig samtale med Henrik, hvor spillet mellem 'vejlederen og den vejledte' hele tiden byttede plads. Det syntes de begge ganske fornøjede med.

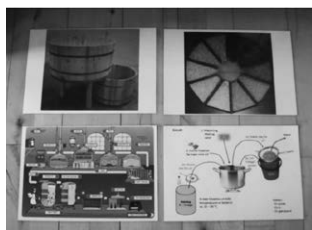
Sammenlignet med de to andre interviews samme dag (hhv. Henrik og Jørgen) er generationsforskellene her meget iøjnefaldende. Det er helt tydeligt at Georg har haft en helt anderledes skolegang end både Henrik (der stort set fik 'medvind') og Jørgen (der ikke fik ret meget undervisning). Der er selvfølgelig også tale om helt individuelle forskelle på mennesker, men det bliver alligevel tydeligt, at Georg – i forhold til det han faktisk kan præstere – virker alt for kuet og overvejende forsøger at gøre pædagoger/lærere tilpas. Men også, at han netop i brugervejleder-opgaven ser en vej til at finde en stolthed: Ved ikke så meget at hjælpe sig selv, men ved at hjælpe andre. Og dette er jo unægtelig også en pointe i hele projektet.

Opsamling af interview: Henrik, Team Eksterne / Frejasvej 10, 2. maj 2014

Udover Henrik deltager Georg som brugervejleder og Karen som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst om hvordan Henrik har forberedt et foredrag om sin yndlingshobby, som i flere år har været hjemmebrygning af øl: Han lægger ud med at fortælle om hvordan denne interesse opstod, blomstrede og, og derpå gik lidt i stå, indtil han flyttede i egen lejlighed og fandt nye venner, som han kan dele interessen med. Han siger klart at det for ham handler mere om at eksperimentere med råvarer og smagsstoffer, end egentlig at drikke så mange som muligt. Han giver et eksempel på en 'vanilje-humle-øl', som han havde lavet til sin fars jubilæum/fødselsdag. Når det kommer til foredraget, synes han at det egentlig var en god ide. Selv om han hverken havde redskaber eller produkter med, var det at samle billeder (på nettet), der kunne understøtte hans fortælling en ganske spændende opgave.

Han fortæller selv, at han hverken kan læse eller skrive, men at han tidligt i skolen havde en lærer, der gav ham det tip, at 'følge de billeder han kunne danne, og så spole dem frem og tilbage inde i hovedet'. Det virker, siger han og er ikke blot overbevisende velformuleret, men også stort set fri for de udtryk for underlegenhed, der synes at have sat sig fast i mange af hans lidt ældre kammerater. Han viser også en bog om ølbrygning, som han har fået en kæreste til at nedskrive. Og fortæller at han ved siden af også 'skriver' fantasy-fortællinger.

I pausen efter interview'et er han med udenfor for at ryge, og fortsætter ivrigt med at

Billeder som jeg har fundet på nettet, som jeg vil bruge til mit foredrag.

Råvarer til brygning af øl

fortælle om sine mange andre planer for hvordan man kunne indrette alternative oplevelses- og væresteder i byen. Ud over at være stærkt optaget af sine egne planer kan han også uden vanskeligheder se de fordomme der møder ham og andre udviklingshæmmede (han bruger selv ordet om sig selv uden den mindste forlegenhed). Da jeg spørger, om han med sine evner ikke ville være oplagt som frivillig i ULF, trækker han lidt på det. Jeg får lidt det indtryk, at han måske har det bedst som solist. Men der er ingen tvivl om at han er en ung mand med mange ressourcer. I interviewet med Georg ville Henrik gerne være 'på medhør', fordi Georg jo har været hans egen brugervejleder. Og han gik med i samtalen, da jeg spurgte Georg, om der er tydelig forskel på at få råd af en medarbejder og af en anden der også er udviklingshæmmede. Georg mente ikke der var så stor forskel, men Henrik var meget velargumenteret i sin uenighed: Det gør for ham at se MEGET stor forskel.

Sammenlignet med de to andre interviews samme dag (hhv. Georg og Jørgen) virker det stærkt påfaldende, at der her også er tale om klare generationsforskelle. Hvor de andre virker langt mere præget (på hver sin måde) af de stemplinger, der er fulgt med at være udviklingshæmmede (og blive betegnet som sådan), virker Henrik langt mere som et 'nutidigt curlingbarn', der har haft helt overvejende 'medvind', og dermed også håndterer sine konkrete funktionsvanskeligheder langt mere overlegent. (Men måske også en smule selv-centreret: Selv om Henrik tydeligt nok er sikker i netsurfing, har han åbenbart ikke fundet på at bruge facebook-gruppen.).

Opsamling af interview: Jørgen, Team Eksterne/ Frejasvej 10, 2. maj 2014

Udover Jørgen deltager Karen som nøglemedarbejder og ind imellem som 'oversætter'. Inger, der har været Jørgens brugervejleder, kunne ikke være med. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der viser hvordan Jørgen forbereder og arbejder med at bage 'Øl-Kager':

I starten af interviewet er han temmelig lav- og fåmælt, og Karen må opmuntre ham til at skrue lidt op. Senere, da vi er 'kommet over det svære', bliver han til gengæld overvældende snakkesalig. Det viser sig, at det med ølkager var et lidt tilfældigt valg, fordi han er aktiv på et meget bredere repertoire i sit køkken. Han bor for sig selv, og er åbenlyst glad for de mange praktiske gøremål. Det særlige ved ølkagerne er, at han bruger hvidtøl, der giver en rigtig god smag. Der er flere i hans omgangskreds – en kæreste og hendes familie – der hellere end gerne tager imod (og bestiller) smagsprøver. Og det har han det enkelt og godt med. Han har flere opskrifter, som han i tidens løb har afprøvet og udviklet, og som han godt kunne finde på at samle i en opskriftsbog. Jeg spørger om ikke han kunne gå sammen med nogen af de andre i projektet, som også har samme interesse: Måske kunne de holde cafe-affener eller starte et bageri? Han havde ikke tænkt på det, men kan sagtens se at interessen kunne blive basis for et socialt samvær. Og dét er han både vant til og glad for.

Mit færdige produkt tappet på flaske

Jeg står med øl og krydderier til ølkage.

Jeg er ved at finde el-mixer frem.

Men han kommer så selv (lidt hjulpet af Karen) ind på en anden mulig stolthed, der bygger på en ny ide han har fået i sin beskæftigelse (på Pro-Aktiv). De har fået fat i nogen overskydende emballageruller, som de skærer op i strimler og fletter til kurve. Nu vil han forsøge at designe en 'I-Pad-taske' som han vil flette, og som de unge net-surfere jo kunne have glæde af. Han har smidt sin egen pc ud fordi den 'gik i baglås', og hans hjemmevejleder (Karen) kan ikke lige se, at der er råd til bare at købe ny hver gang.. Nåeh-Nej, siger han overbærende, sådan må det jo være.

Jørgen fortæller selv at han nu er 65 år, og at han jo har oplevet forsorgen også i anstaltårerne. Heldigvis var han ikke så meget 'internt anbragt', men ved selv (og fra andre) hvor fornedrende det kunne være. Han har i mange år været aktiv i udendørs beskæftigelse, skovbrug og senere havearbejde, og er vant til hårdt fysisk arbejde. Han fortæller stolt, at han jo også selv kommer fra en arbejderfamilie: 'Min far var havnearbejder og vi boede i Kongensgade (dengang kernen i byens arbejderkvarter)'. Netop sammenholdt med de to andre interviews samme dag (hhv. Henrik og Georg), bliver generations-forskellene påfaldende. Jørgen er med sine 65 år vokset op i forsorgens tid, og er på mange måder typisk for de 'overlevere' jeg har mødt igennem mit eget job og samarbejdet med ULF. Han er vant til lige at aflæse den der spørger, for at kunne mærke, hvordan han skal svare. Men nedenunder denne tilpasningsparathed er han egentlig sikker nok på sig selv: Han ved hvad han vil, og ser lige situationen an for at vurdere, hvordan han kommer bedst igennem med det. Åbenlyse oprør duer ikke: De er tabt på forhånd. Så hellere lade dem få, hvad de vil ha', og så bagefter alligevel følge sine egne planer. Der er altid steder, der ikke er overvåget, og der kan man gøre som man vil.

Inger er min brugervejleder. Hun er en dejlig pige.
Hun hjælper mig med at surfe på nettet.

Her er jeg ved at røre dejen sammen til tre ølkager.

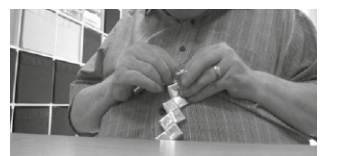
De færdige ølkager.

Her sidder jeg og surfer på nettet på min iPad. Jeg leder efter ideer til en iPad-taske.

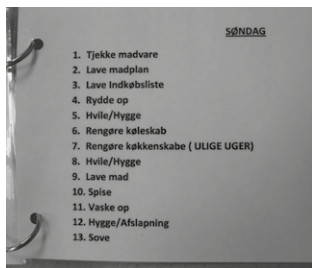
Her har jeg fundet en iPad-taske i flet. Den vil jeg prøve at se om jeg kan lave.

Her sidder jeg og prøver at flette i mindre størrelser end jeg plejer. Jeg synes det er godt at prøve

Inden jeg fik min bog havde jeg ikke styr over tingene i min lejlighed. Der havde jeg brug for min Mor kom og hjalp mig med at holde styr på min lejlighed. Bogen gør at jeg har styr på min hverdag og på rengøring og oprydning, og har selv kunnet klare det siden jeg fik den.

Her kan man se en af dagene hvad jeg skal lave. Hvis der er en dag hvor jeg ikke lige har overskud til det, rykker jeg det til min fridag om lørdagen. Denne dag har jeg nemlig ikke noget jeg skal.

Her snakker jeg med Lasse der er min brugervejleder.

Opsamling af interview:

Karen, Pro-Aktiv/Entreprenørvej 2, 7. maj 2014.

Udover Karen deltager Lasse som brugervejleder og Mariann som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der viser Karens stolthedsbog, der er en ugeplan for det huslige arbejde i hendes egen lejlighed. Hun fortæller at ideen opstod i samtaler med både Mariann og Lasse. Mariann indskyder, at hendes forslag gik på at lave en 'planbog' som støtte til at få bedre greb om tilværelsen, og at Karen selv valgte det huslige arbejde, fordi hun gerne ville blive mere selvstændig:

Hidtil havde hendes mor kommet forbi og hjulpet, men nu klarer hun det selv. Lasse har især været den opmuntrende støtte, der har hjulpet hende med at fastholde grebet om denne stolthed. Planen gør det mere overskueligt, hun ved hvad hun skal lave, og har lagt de største opgaver de dage, hun ikke også er på Pro-Aktiv. Moderen synes det er fint og kommer fortsat, nu så kun for at få en kop kaffe og en sludder. Karen kan selv se at det virker og har haft Lasse på visit, så han kunne se det. Hun har også været aktiv på facebook og har fået mange opmuntrende ord med på vejen.

Jeg spørger Karen, om der er forskel på at få støtte fra en pædagog og så fra en brugervejleder. Hun svarer, at der nok er en vis forskel på den støtte hun har fået fra hhv. Mariann og Lasse: Der er en større bredde i den fortrolighed hun har med sin støttepædagog. De kender hinanden mere. Med Lasse er snakken mere kammeratlig.

Hun fortæller også, at hun ikke har haft så nemt ved stolthed førhen. Hendes barndom oplever hun som meget negativ. Hun holdt sig meget for sig selv. Forsøgte selv at sætte ord på det hun mærkede. Jeg spørger, om hun da ikke oplevede dét i skolen, og hun svarer klart, at det ikke skete. Der var mange skoleskift, der var mobning, og der var ikke meget opmuntring at hente fra lærerne.

Hun fortæller at der nok er en ny plan, der handler om selv at cykle rundt i byen. Men egentlig handler det nok mest om at lære at tænke på sig selv, at sige fra. Hun er tilbøjelig til at rette ind efter andre og siger selv at hun nok er noget forsagt. Hun har egentlig ikke kunnet tale med nogen så klart om også at holde fast i sig selv. Det er tydeligt, at både Mariann og Lasse også ser dette som kernen. Stoltheden er ikke kun et forhold i samspillet med de andre – den er også en del af grebet om sig selv. Og det er dét hun er uvant med at fastholde.

Karen er i praktik på Pro-Aktiv, som et led i jobcentrets afprøvning af hendes mulige fremtidige beskæftigelse. Hun er pt. på kontanthjælp, og skal sammen med sagsbehandlernes finde ud af omfanget af og de formelle rammer for mulig beskæftigelse (skånejob, flexjob el. lign.). Hun kan godt se, at stoltheds-projektet også rækker frem mod et mere selvstændigt og sikkert greb om fremtiden. Hun omtaler sig selv som 'atypisk døv' med en stærk hørenedsættelse, men er til gengæld sikker i mundaflæsning. Dette kan så rejse spørgsmålet, om hun fremover (når praktikken på Pro-Aktiv er overstået) vil kunne kontakte ULF om mulig støtte? Eller om hun kan finde sammen med andre 'atypisk døde' (cochlear implant/hybridsprog).

Opsamling af interview:

Margit, Pro-Aktiv/Entreprenørvej 2, 7. maj 2014

Udover Margit deltager Inger som brugervejleder og Mariann som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der fortæller om Margits stolthed, der er et træningsprogram, der skal føre til at hun kan komme til at bruge sin benprotese igen..

Hun har den lige nu hjemme, har kunnet bruge den før, men 'røg ned' og prøver nu at 'komme op igen'. Hun gennemgår træningsprogrammet meget detaljeret: Styrketræning, flere kræfter i benet, armene og ryggen, bedre balance, udstrækning. Hun er gået med i en intern træningsgruppe på Pro-Aktiv efter at have fået detaljerne i sit program af en fysioterapeut på Genoptræningscentret.

Hun fortæller hvordan hun blev 'presset i gang' af stoltheds-projektet. At hun nok ikke var kommet videre uden det. Hun har forsøgt sig med genoptræning som et 'pædagogisk projekt', men oplever det som 'stress og mas – og så giver jeg op'. Det er bedre at blive støttet af Inger, der er brugervejleder: 'Hun er stille og rolig. Og så pjatter vi lidt ind imellem'. Det giver den ro, der gør at man kan mærke, når selvtilliden 'kan og vil'. Det reducerer det stress, der ellers kan få én til at give op. Det handler om at 'time sig selv', at kunne flippe ud i jokes og så gå på igen.

Margit er så også selv blevet brugervejleder 'for at udfordre sig selv'. Jeg spørger, om hun så prøver at blive sådan overfor andre, som Inger er for hende. 'JA' svarer hun med eftertryk.

'Nelly spurgte mig i A-Huset om jeg ville være hendes brugervejleder, og det ville jeg gerne. Nu viser hun mig sine billeder hjemmefra og med sine stoltheder, og så snakker vi om det. Når jeg er i tvivl som brugervejleder, kan jeg også snakke med Inger om det. Så vender vi det i fred og ro. Og så kører det igen. Vi skal selvfølgelig også være lidt forsigtige – det er så nemt at komme til at såre andre.'

Jeg spørger hvor hun tror hun er om et år: I hvert fald oppe og gå med rollatoren. Måske en drøm om igen at komme op på en cykel – eller en hest? Har før været sports-aktiv, og kan egentlig godt lide at træne. Men måske også komme længere med brugervejledning og hele stolthedsstafetten.. Det er markant i dette interview, at den stadige vekslen mellem at modtage og videregive brugervejledning giver deltagerne mulighed for meget præcise refleksioner over de roller der indgår i støtteforholdene. Og at brugervejlederne også via ULF og ikke mindst den nye lokalafdeling, har en ny fælles platform, de kan vokse videre med. Det vil være oplagt i næste interviewrunde at belyse disse skiftende roller ved at have flere deltagere med hele vejen, og især hvis de har relationer, der gør, at de kan kommentere hinandens indtryk og erfaringer.

Efter at være kommet i gang igen, har jeg det godt – får mere selv-værd. Jeg bruger det raske ben. Øver så jeg kan gå normalt igen. Det syrer meget i benene.

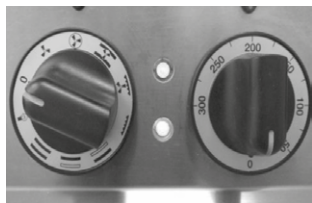
Denne øvelse styrker min ryg. Jeg rejser mig op og sætter mig ned igen. Jeg bruger mine arme.

Her strækker jeg benet ud og presser ned. Det hjælper mit dårlige ben.

Her sidder jeg sammen med min brugervejleder, Inger, og fortæller hende mine stikord til billederne.

Jeg har et kort, som viser mig, hvordan jeg skal indstille ovnen på de rigtige

Her indstiller jeg ovnen. Jeg synes det var lidt svært i starten og jeg var nervøs. Det er gået utroligt godt bagefter. Jeg har fået mere mod på at indstille ovnen – også derhjemme uden at jeg skal spørge min mand så tit mere.

Min næste stolthed blev at tage bussen til Pro-Aktiv, da A-Huset lukkede ned til marts. Jeg kunne godt få bevilliget kørsel, men så var der bestemte tidspunkter jeg skulle have fri på. Jeg går til 'computer' om torsdagen – det ville jeg så ikke kunne nå. Jeg vil derfor gerne lære at tage bussen selv, så jeg kunne gå før hjem. Her står jeg og venter på bussen. Synes ikke starten var så slem, da jeg havde god støtte fra mine venner. Jeg følges nogle gange med andre. Om torsdagen tager jeg bussen helt selv, frem og tilbage.

Opsamling af interview: Nelly, Pro-Aktiv/Entreprenørvej 2, 7. maj 2014

Udover Nelly deltager Margit som brugervejleder og Mariann som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der viser Nellys stoltheder.

Den første viser et fotokort, som hun bruger, når hun selv skal tænde for ovnen. Historien begynder i A-Huset, hvor hun var beskæftiget i køkkenet med at forberede den fælles morgenmad. Her havde hun før skullet hente en af medarbejderne for at få ovnen tændt. Det blev så foreslået, at hun skulle forsøge at prøve selv. Hun fortæller at hun var 'ræd for at gøre det forkert, så noget skulle gå i stykker. Det har jeg altid været ræd for. Men jeg er jo heller ikke den type, der bare giver op!'

I dette projekt er det Susan, der har bakket hende op. Margit var på det tidspunkt endnu ikke blevet brugervejleder.

Nu er Nelly så også begyndt at bruge ovnen hjemme. Og hendes plan er her at kunne klare at bage boller til sin mand. Og på længere sigt også at bage kartofler og måske selv lave sovs?

Hun fortæller videre, at hun og flere af hendes brødre var ordblinde som børn. Men nu har hun været på ordblindeskole og er begyndt at læse selv – på computer godt nok, tilføjer hun. Jeg spørger hvorfor først nu? Og hun fortæller at hun altid har fået at vide, at hun var dum.

Hun gik på ordblindeskole i Vejle og det var læreren, der sagde at hun var dum. Hun fortæller også, at hun voksede op i en fattig familie. Og at de andre børn i klassen kaldte hende for 'Luse-Nelly' og 'Fattig-Nelly'. Hele hendes tidligere liv synes præget af vanskeligheder og modvind. Men selv om hun er 'ræd for at gøre forkert', så er hun også en 'stædig overlever'. Og nu, hvor hun endelig har fundet sig 'en blød mand', har hun også fået mod på at prøve mere selv.

Den anden stolthed er så, at hun er begyndt at tage bussen selv. Og at hun også selv henter nye buskort på stationen. Her har Margit været brugervejleder, taget billeder og bakket op. Margit siger, at det ikke er svært at støtte Nelly, selv om hun godt kan være trodsig. Hun skal bare have den ro og tryghed der gør, at hun tager fat. Nelly siger selv, at det er ligetil at blive hjulpet af Margit. De 'har kendt hinanden altid': Margit var skolekammerat med Nellys søn fra det tidligere ægteskab. Det er nemmere at tage imod hjælpen fra en, man har det så nemt med. Og Mette er jo en fortrolig gæst, også på hjemmebanen. Nelly er ikke sikker på, hvad de næste stoltheder skal være, men er meget sikker på at hun vil videre.

Som i nogen af de tidligere interviews giver dette også et klart billede af 'de stædige overlever' fra den generation, der har mødt de meget fornedrende vilkår i særforsoeren før udlægningen. I dette tilfælde så også forstærket af social marginalisering.

Opsamling af interview: Olav, Nørrevoldgade/Frejasvej 10, 8. maj 2014.

Udover Olav deltager Hennie som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der viser Olavs stoltheder:

Den første er, at han var på det første hold, der gennemførte brugervejleder-kurset. Han var blevet spurgt af en af medarbejderne og syntes det lød spændende. Kurset var godt. Han oplever at han har fået mere selvtillid og er blevet mere sikker i at snakke om forholdene. Han tilføjer som noget positivt, at den særlige tavshedspligt har betydet, at 'vi er holdt op med at gå og sladre om hinanden'.

Jeg spørger hvorfor det var svært at stille op, og han fortæller at han som flere af de andre jo også har fået at vide, at han som udviklingshæmmet 'var dum' – men skynder sig at tilføje, at 'det lod jeg bare gå ind ad det ene øre og ud af det andet: Jeg vil jo bare fremad'.

Jeg spørger til oplægget i Kolding, hvor vi begge var med og skulle fortælle om hele projektet til en meget stor forsamling af studerende på pædagog-uddannelsen. Olav fortæller at det var den hidtil største udfordring, og tilmed var det med helt nye nøglekort, hvor det blev svært at sige de lange ord, der stod skrevet. Men de snakker om den slags på netværksmøderne, og er begyndt at gøre nøglekortene bedre, så han selv kan bruge dem aktivt. Han har ikke selv været vejleder for nogen af de andre. Han satser lige nu mere på at holde oplæg og vokse i den retning.

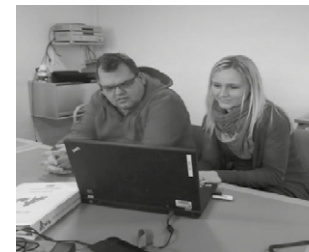
Den næste stolthed er at han fik status som 'handy-man' i bofællesskabet. Han er god til værktøj og kan hjælpe de andre med at sætte billeder op. De giver bare en besked, så kommer han og hjælper. Det koster jo ikke noget, men det er rart at mærke at andre bliver tilfredse.

Den nyeste stolthed startede med at han ville lære at bage selv. Det er for dyrt at gå til bageren hver gang, så hvorfor ikke prøve selv. Nu bager han til fællesskaffen hver fredag. Og satser på, i løbet af et års tid, at få lavet en bagebog med billeder og tekst. Jeg spørger om han har hørt, at der faktisk er flere andre i gang med næsten det samme, men der synes ikke at være planer om et fælles projekt. Olav siger, at han bliver glad over at mærke, at de andre er glade for hans kager, men at han egentlig ikke gør det for at få ros. 'Stoltheden er også noget man har for sig selv, til at vokse i'. Og bogen ser han nok mest som et bevis overfor sig selv.

Da ULF-kredsen blev oprettet i Fredericia var Olav en af dem, der blev valgt til bestyrelsen. Han oplever ikke dette som anderledes for ham selv, men kan godt mærke at Arne 'bliver en anden når han har formandskasketten på'. Selv oplever han ULF-arbejdet som endnu et bidrag til at han har fået mere selvtillid, føler sig stærkere og mere glad. Dette bekræftes af Hennie, der har fulgt ham hele vejen.

Her bliver jeg interviewet af min egen brugervejleder

Her er jeg i fuld gang med at lave mit stoltheds oplæg

Her er jeg i gang som husets handy-man

Mit store projekt nu er at lave en opskriftsbog

Sammen med de andre interviews af brugervejledere i projektet er dette med til at uddybe og nuancere billedet af disse centrale aktører, sådan som det også kunne samles op gennem de videre interviews:

- Brugervejledernes vidensgrundlag og indbyrdes sparring og vidensudvikling;
- Brugervejledernes opgavehorisont: Personstøtte indadtil i projektet, Oplæg udadtil, ULF-arbejdet;
- Og med lidt større grundlag: Den særlige etik med tavshedspligt, og retten til både at tale og holde pause.

Opsamling af interview:
Pete, Nørrevoldgade/Frejasvej 10, 8. maj 2014.

Udover Pete deltager Erik som brugervejleder og Hennie som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst om Petes stolthed, som er, at han er begyndt selv at køre havetraktor og slå græs i Minibyen, hvor han er i 'udstationeret beskyttet beskæftigelse': Om sommeren med havearbejde og om vinteren med indendørs maling og vedligehold.

Pete fortæller, at det er svært at køre havetraktor, og i begyndelsen stod der en medarbejder ved siden af. Man kan jo køre galt: Engang var der en, der kørte traktoren ned i Minibyens voldgrav!

Vi har to traktorer: Den store er langsom og kan dreje skarpt. Den lille 'røde Ferrari' er hurtigere og har automatgear. Den kommet let op i fart og er tungere at dreje. Man skal kunne se hvad der er på vej.

Det var Hennie (som er personlig støttekontakt) der foreslog at Pete tog kontakt til projektet hvor han fik tilbudt Erik som brugervejleder. Erik har støttet med personlig samtale om udfordringerne. De kender hinanden fra Hockey-holdet, hvor de spiller sammen. Pete er angriber og kender til både at bruge kroppen til at mase – og til at passe på.

Jeg spørger om de har talt om den næste stolthed, og Pete nævner det mulige skåne-job, som Hennie og han har arbejdet på i nogen tid. Det handler om de samme opgaver, men jo nok med større krav til selvsikkerheden. Det er ikke endelig afgjort: han siger flere gange at 'vi hører nærmere', men vil ikke så gerne komme ind på detaljerne og beder Hennie om at fortælle. Han er jo også glad for at være i Minibyen og 'er den type der tager et trin ad gangen'. Men de har set på et bestemt job, og talt med arbejdslederen som er positiv, så de nu kun mangler den formelle afgørelse. Hennie fortæller også at Pete før har været på det (mere) åbne arbejdsmarked og nu er på vej igen. Pete siger, at det nogen gange er bedre at Hennie fortæller – især når det ikke er helt afgjort. Han vil selv helst være helt sikker inden han siger noget.

Vi kommer til at tale om det at være 'på kanten', som jeg også har hørt i andre interviews. I den sammenhæng spørger jeg Pete, om det betyder noget at brugervejlederen er fra ULF. Han svarer, at det er et godt spørgsmål. At han synes at 'udviklingshæmmet' er et forkert ord. Vi er jo alle sammen forskellige. Han kommer selv fra England, og på engelsk hedder det 'learning disabilities' som jo er mere åbent, men det er svært at se et dansk ord, der kunne sige det samme. Og han gentager, at vi jo alle sammen er forskellige, har forskellige behov for støtte. Måske skulle vi bare være 'mennesker først'.

Der har allerede været flere interviews med 'mennesker på kanten'. Især blandt de yngre deltagere. Og det er klart at mange af dem netop sætter dette individuelle perspektiv forrest. At de egentlig ikke identificerer sig med ord som 'udviklingshæmmet', og nok heller ikke ser sig som mulige medlemmer af ULF. Men at de på den anden side har nemt ved at se 'Stoltheds-perspektivet' og at det er en værdifuld støtte, som ULFs brugervejledere her kan give. Det er selverfaringen, der synes mere afgørende end interesseorganisationen – og dét kan så være en tilbagemelding til ULF selv: at kunne skelne mellem brugervejledningen og lokal-afdelingen.

Opsamling af interview:
Rasmus, Nørrevoldgade/Frejasvej 10, 8. maj 2014

Udover Rasmus deltager Sanne som brugervejleder og Hennie som nøglemedarbejder. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos og tekst der viser Rasmus' stolthed, som er, at han nu selv klarer at tage undertrøjen på. Han har ellers fået hjælp af personalet, men vil hellere klare det selv.

Sanne var med som brugervejleder i det indledende interview, men ikke i de praktiske øvelser. Da jeg spørger direkte, indrømmer hun også, at herreundertøj måske ikke er det hun ved mest om. (Det var ment som pjat, og Rasmus griner højlydt!). Sanne siger, at man selvfølgelig skal have den hjælp man har brug for, men at man også først skal prøve selv. Jeg spørger om dét er noget hun selv har erfaret og det er det.

Sanne var med på det første hold der gennemførte brugervejleder-kurset. Det var meget spændende, men også rigtig svært i starten, især at gennemføre samtalerne. Nu går det bedre, men i nogen tid har hun holdt pause af personlige grunde.

Rasmus kendte Sanne i forvejen og var nysgerrig, men også lidt nervøs. Jeg spørger om det var fordi hun er skrap, og han griner og siger NEJ. Hennie fortæller at stoltheden ved selv at klare sig personligt, kom frem i samtalen med Sanne, og at personalet tog over med at lægge den praktiske plan. Hun tilføjer, at det er Sanne der står for samtalerne, men at det er Rasmus selv, der sætter energien og tempoet. JA råber han. Det er tydeligt at han spiller godt sammen med både Sanne og Hennie – Hennie er nok den han stoler mest på, og Sanne den han kan drille og pjatte med, selv om de også taler alvor.

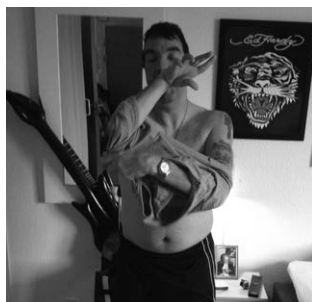
Her er jeg klar til at slå græs inde i Minibyen, omkring flagstangen.

Her er jeg færdig med at slå græs. Jeg synes det er spændende at køre havetraktor. Jeg er stolt over at jeg har prøvet det. Vi har også en lille havetraktor, som vi kalder 'Den røde Ferrari'. Den kan køre på grus, og den skal jeg nu til at øve mig på. Den har automatgear.

Min første stolthed: At åbne en flasket med skruelåg uden hjælp. Jeg har selv opfundet metoden!

Her er jeg ved at tage min t-shirt på helt selv.

Jeg spørger Sanne, om der er grænser for hvor langt man som brugervejleder må gå ind i andres liv, og hun fortæller at det er noget de taler om indbyrdes som vejledere: 'Vi må ikke gå over grænsen – det er en del af vores tavshedspligt'. Jeg spørger om man så må foreslå noget frækt, og det må vi ikke siger hun. Men har lidt svært ved at afgøre, hvor grænsen for det frække går, og hvem der sætter den. Jeg spørger om hun ved eller tror, at de pårørende også er med i dén side af billedet, og det er hun sikker på.

Rasmus' næste stolthed bliver nok også at kunne tage bukser på selv. Og Hennie indskyder at de undersøger mulige hjælpemidler til f.eks. at tage strømper på. Jeg spørger Rasmus om han tror det kan ende med at han klarer det hele selv, men det tror han ikke. Da jeg så spørger om hvem der bestemmer de næste stoltheder siger han meget klart: Det gør jeg selv!

Her har jeg fået den på og er meget stolt!

Jeg spørger Sanne om vi kan tale om hendes pause i opgaven som brugervejleder, og hun siger at der har været en del personligt bøvl, og at hun er forvirret i hovedet – 'og det kan jeg jo ikke give videre til andre...'. Vi får på den baggrund en snak om at der udover de klare pligter for brugervejledere måske også er nogen rettigheder. Og at hun måske har ret til at få 'time-out'. Jeg forklarer hvad dét betyder i boldspil, og viser hende det enkle tegn: Begge hænder strakt, venstre hånd lodret og højre hånd vandret lagt ovenpå: 'T'. Det handler jo ikke kun om julelys i øjnene, bliver vi enige om, men også om at Time-Out må anerkendes. Hun prøver at vise tegnet og bliver meget opmuntret. Gentager det flere gange. Jeg foreslår at dét kan være hendes nye stolthed, og at hun måske kan tage det op med de andre. Hun griner: TIME OUT.

Dette interview kom klart til at vise de forpligtelser, brugervejlederne ser sig selv stå i. Og at de faktisk også udveksler deres erfaringer indbyrdes. De kommende interviews kan give flere nuancer, og måske også uddybe om der udover forpligtelser også skal sættes fokus på rettigheder?

Stolthedens temaer

Det var aftalt, at den første runde af interviews med de aktive deltagere primært skulle have fokus på den umiddelbare oplevelse af stoltheden. Hvilken betydning lagde deltagerne i deres egen stolthed, og havde de været opmærksomme på den særlige tilrettelæggelse og ikke mindst brugervejledernes særlige rolle? Her kan jeg så give de første samlede billeder af de sammenhænge og horisonter, som de aktive stolthedsforløb har bevæget sig i, sådan som det kan ses i de gennemførte interviews, og sådan som det også blev redegjort for projektets styregruppe på et møde i juni 2014. Jeg har valgt at kalde disse analytiske temaer for 'billeder', fordi deres grundlag nok kan findes i det rent empiriske materiale, men selve opsamlingen og deres sammensætning og indramning er mine egne valg, sådan som det er en anerkendt praksis i den kvalitative forskning (kultursociologi og antropologi). For at det så ikke skal fremstå som mine egne, helt personlige og tilfældige / stemningsbårne valg, har jeg anført de anerkendte forskere/teorier, som er baggrunden for de mønstre, jeg er nået frem til at kunne vise.

Stolthedens retninger?

I og med at vi taler om 'stolthed' som et perspektiv, der realiseres i aktive bestræbelser, kan det også give mening at stille spørgsmålet om: I hvilke omgivelser og landskaber forsøger den at udfolde sig, og er der bestemte retninger, den synes at tage? Er der forskel på hvordan deltagerne orienterer deres stolthedsmål, og kan vi se bestemte mønstre i disse forskelle? Det billede, der først bliver tydeligt, er at stort set alle de interviewede fortæller om 'stolthed' i en dobbelt rettet:

- På den ene side ser vi stoltheden som en *indad-rettet* erfaring: At blive og være stolt af sig selv *sådan som man mærker det ved større selvtillid og selvværd*. Og
- På den anden side ser vi den som en *udad-rettet* erfaring: At høre og se sig selv *som de andre ser mig og her at mærke en øget anerkendelse og værdsættelse*.

Der er også tydelige forskelle: For nogen deltagere er det næsten kun den indad-rettede stolthed, som de fremhæver – og for andre snarere kun den udad-rettede. Dette kan være et spørgsmål om det personlige / sociale temperament: Nogen af os er ganske enkelt mere opmærksomme én af vejene. Men det kan også være et spørgsmål om de kulturelle selvbilleder, vi mere eller mindre klart forsøger at leve op til. Begge sider af opmærksomheden bliver også betonet og værdsat forskelligt i vores socialiserings- og dannelses-erfaringer, sådan som det er en central pointe i den socialkonstruktivistiske tradition, først hos Georg Herbert Mead (1998) med hans beskrivelse af de fordoblede genspejlinger i 'det reflektive selv', og i en fortsættelse af hans pionerarbejde hos efterfølgere som Berger & Luckmann (1966), der udfolder det større billede af 'den sociale konstruktion af virkeligheden' sådan som den hele tiden er på spil og i mulige flow i vores sociale samspil: Vi er ikke kun en essentiel identitet totalt forankret inde i os selv, men i langt højere grad en fleksibel afspejling af de mulige udtryk, der kan ses og forstås i vores egne omgivelser. På én gang spiller vi selv med disse kulturelle rammer, og kan forandre dem – samtidig med at de så også 'spiller med os'.

Når dette er sagt, bliver det så også påfaldende, at ganske mange af de interviewede godt kan se at det snarere er to sider af den samme sag, og at retningsopmærksomheden kan skifte efter den aktuelle sociale situation: Der er øjeblikke, hvor jeg især oplever stoltheden inde i mig selv, og andre, hvor jeg tydeligt nok mærker den ude blandt de andre. Og det er tydeligt nok, at denne dobbeltsidighed er en klart mere udtalt erfaring hos brugervejlederne, der jo netop også må have et mere reflekteret blik for de aktuelle og mulige oplevelser af stolthed: Ikke blot skal de som vejledere selv have erfaret stolthedsøjeblikke, de skal også samtidig kunne huske dem og se dem udefra, når de skal videregive denne opmærksomhed til dem, de er vejledere for / holder oplæg til.

Og det er også tydeligt, at denne mere reflekterede opmærksomhed dels er blevet betonet i deres oplæring på brugervejlederkurserne, dels at de sammen har en stadig opmærksomhed på den i deres egne netværksmøder, hvor de jævnligt giver hinanden indbyrdes sparring i at håndtere disse erfaringer. Men hermed bliver det så også tydeligere at se, at netop brugervejlederne faktisk orienterer deres opmærksomhed i endnu en dobbelt horisont:

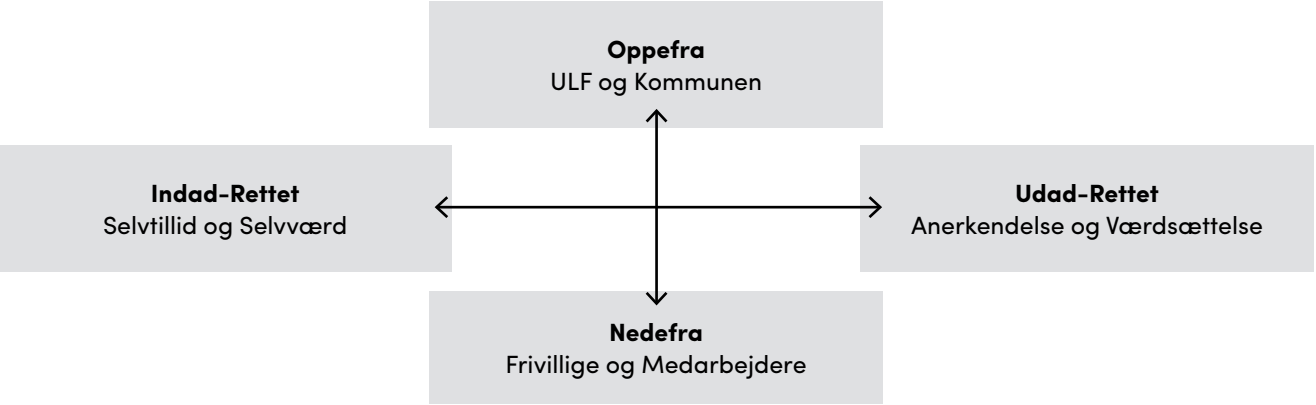
- På den ene side ser de deres egen håndtering af stolthedsstafetten i et perspektiv, vi kan kalde *nedefra*, hvor de som lokale frivillige møder både dem, de er vejledere for, og de medarbejdere de samarbejder med i en fælles tilhørighed til det samme hverdagsliv. Vi kan sige, at stolthedsbestræbelsen her udfolder sig *i et fælles og civilt 'os'*. Men
- På den anden side, og meget tydeligt betonet af de vejledere, der også samtidig er valgt ind i bestyrelsen for den lokale og nyoprettede ULF-afdeling, kan vi se dem omtale de tilsvarende håndteringer i et perspektiv, der snarere er *oppefra*, hvor de som valgte repræsentanter for en interesseorganisation nu møder de samme medborgere og kommunalt ansatte i et socialt rollemønster, hvor de selv kan henholde sig til almene regelsæt, handicapdeklarationer osv., og dermed påvirke de samme bestræbelser på at fremme de selvformulerede stolthedsmål som *et organiseret 'vi'*.

Og dette billede har så også en anden baggrund end det socialkonstruktivistiske og meget åbne blik for selvopfattelsen som et stadigt bevægeligt flow. I en central kritik af denne teoretiske tradition er det af flere anerkendte forskere blevet fremhævet, at den stort set er blind for / vælger at se bort fra, at de sociale konstruktioner også altid må ses som 'magtforhold'. Her har jeg så i stedet taget afsæt i diskursteorien, sådan som den er udfoldet primært af Michel Foucault (1999a), der netop bygger på den centrale pointe, at de kulturelle 'italesættelser' nok er i et stadigt spil, men at dette samtidig altid allerede er et 'magtspil'. Ikke nødvendigvis som 'overmagt-undertrykkelse', men altid som udtryk for 'evnen til at gøre en forskel', og hvor denne evne må ses som ulige fordelt, hvilket ikke mindst mennesker i udsatte positioner jo mere end de fleste har oplevet (også selv om de ikke har læst Foucault). Og dét som brugervejlederne nu begynder at sætte

deres egne ord på, er netop oplevelsen af at denne 'evne til at gøre en forskel' – ikke kun for sig selv, men også for andre' at den netop kan håndteres forskelligt og have forskellig gennemslagskraft i de to positioner, der nu har til rådighed: Altså 'nedefra og oppefra'. De når forskellige 'andre' fra hver af disse positioner, og de gør det med forskellig styrke. Og her bliver deres indbyrdes sparring, og ikke mindst den dobbelte erfaring fra projektet selv og fra arbejdet i ULF-afdelingen en stærk kilde til at kunne se og håndtere disse dobbeltheder.

Vi kan hermed teoretisk opstille en firdimensional model for stolthedens horisonter. Pointen er at *den aktuelle stolthed* måske nok kan ses stabiliseret og fastholdt i en bestemt yderposition, men at *stolthedsstafetten* snarere må ses sådan som den hele tiden bevæger sig og fordobler opmærksomheden i dette felt, hvor der også er flere samtidige sidespor:

Den vigtigste pointe med dette analytisk fremkaldte billede af stolthedens temaer og horisonter er at det åbner nye overvejelser. Først og fremmest, at projektet udover at åbne nye veje for at deltagerne kan nå til en større og selvvalgt/selvskabt livskvalitet, også udfolder helt nye, meget dynamiske erfarings- og lærings-rammer for hovedpersonernes aktive veje mod socialisering, dannelse og medborgerskab. Og dét er jo unægtelig påfaldende, fordi de selv samme hovedpersoner i dette projekt er udviklingshæmmede og som sådan i de fleste andre forståelser ses som netop ikke at have de nødvendige forudsætninger herfor, og da slet ikke i dynamiske og flerdimensionelle læringssammenhænge! Allerede med de første interviews i kapitlet kan vi se, at samtlige informanter placerer sig indenfor dette billede, at de fleste gør det i mere end én position, og at nogen af dem faktisk er begyndt at sætte deres egne ord på disse skift. Det vil derfor blive spændende at følge det videre forløb: Hvordan vil de gribe om den mulige læring? Hvor vil de fæstne og indlejre den, og (hvordan) kan de samtidig holde den bevægelig, så den også fortsat kan finde nye positioner og ikke mindst også fortsat blive videregivet 'i fortsat fremløb'? Og disse overvejelser bliver jo ikke mindre vigtige set fra et UC, hvor vores egne studerende selv er i læringsforløb og flere af dem på vej til at skulle arbejde med tilsvarende målgrupper, godt nok med et andet pensum og langt mere fastlåste læringsrum.

Stolthedens Generationsmønstre?

Et andet spørgsmål, som nogen af interviewene rejser, er om der er generationsbetingede forskelle på de stolthedsbilleder vi kan se hos deltagerne. Her er deltagertallet i de gennemførte interviews en begrænsning, som ikke bliver mindre af, at aldersspredningen er meget ujævn, og hvor det især ville det have givet et bedre grundlag, hvis der havde været flere yngre deltagere. Dét kan vise sig muligt i projektets videre forløb, men lige nu må vi nøjes med en foreløbig skitse, der kan opstilles med flg. tematiserede positioner:

- *'Forsorgens Overlevere'*, der har oplevet de mere lukkede, totale forsorgsformer og deres stærke præg af disciplin, kontrol og overvågning. De kender og har selv erfaringer med *de skjulte oprør i det usete*, som den eneste/bedste mulighed. Det er typisk aldersgruppen + 60, og vi kan se deres stolthedsmål som forsøg på en genoprejsning fra de tidligere fornedrelser. Teoretisk har jeg fundet et grundlag i den amerikanske sociolog James A. Scott (1990), der i et studie af slavernes liv i sydstaterne ser deres egen kultur udfoldet i 'the hidden transcripts', som kun kommer til udtryk bag (deres egne) lukkede døre. Et tilsvarende billede ser vi hos den franske sociolog Michel de Certeau (1984), der ser subkulturerne som de udfolder sig 'i nicher og sprækker' uden for den sociale overvågning og kontrolls rækkevidde. Og jeg har selv hørt det samme billede genfortalt af de mange tidligere anstaltbeboere, jeg har talt med, både i Danmark og i England. I de interviews der er opsamlet i dette kapitel er denne generationstendens tydeligt udtalt af både Jørgen og Nelly.
- *'Normaliseringens Main-Streamere'*, der har erfaret de decentrale og normaliserende former for special- og socialpædagogik, og deres stærke pres om at man skulle blive så almindelig som muligt, og at det især var muligt ved at gøre hvad der blev sagt, fordi man jo nok ikke selv kunne finde ud af det. De kender dermed *fornemmelsen af aldrig at blive god nok*. Typisk aldersgruppen 40-60, der snarere ser de mulige stoltheder sådan som de kan blive en imødekommelse af omgivelsernes forventninger om 'at blive så normal som muligt'. Denne særlige tendens er nok et mere udpræget dansk (nordisk) fænomen, der udfoldes i praksis efter udlægningsreformerne, men også ret hurtigt bliver iagttaget kritisk som en lidt for ensidig form for social kontrol ('governmentality'). På et teoretisk niveau ses dette som 'learned helplessness' af den amerikanske psykolog Martin Seligman (1980). På et praktisk plan rejses de kritiske indvendinger især af forskere fra de faglige uddannelser: Hos os således af Per Holm og Birger Perlt (1988 og 1995) fra den Socialpædagogiske Højskole og af Jytte Faureholm (1996) på den Sociale Højskole, og i Norge af Ole Petter Askheim (2003) fra Høgskolen i Lillehammer. De informanter, der tydeligst illustrerer denne tendens er Georg og til en vis grad også Arne og Erik.

Og som den sidste tendens:

- *'Konkurrence-Samfundets En-Spændere'*, der er vokset op til social mangfoldighed, men også til at skulle blive til noget på eget ansvar. Samfundet – og ikke mindst arbejdsmarkedet – har brug for at alle udvikler deres kompetencer optimalt. De ser typisk sig selv *som enkelt-personer snarere end som en del af en gruppe eller et fællesskab*. Typisk aldersgruppen 20-40, der først og fremmest ser stolthederne som (indlysende) udfoldelser af deres egne personlige talenter – eller når dét ikke lykkes: som udslag af deres egne mangler. Denne nye tendens omtales af nogen som 'curling-generationer', der er vokset op med at deres nærmeste hele vejen har sørget for at rydde mulige forhindringer af vejen, så livsbanen er ligefrem og sikker. En mere teoretisk forståelse lanceres først og fremmest af filosofen Andes Fogh Jensen (2009), der ser 'mennesket i projektsamfundet', hvor den vigtigste kompetence er evnen til hele tiden at kunne til- og frakoble – både i forhold til sig selv og i forhold til andre. Denne tendens illustreres klart af Henrik som 'performer' eller 'eliteborger' i konkurrencesamfundets øgede polarisering (jf. Jørgen Goul Andersen (2003), over for Christian og i nogen grad også Karen og Pete, der snarere står på kanten til at blive 'skrot-klienter' eller 'human waste' (jf. Zygmunt Bauman (2004).

Og som en afrunding: Uanset om det bliver muligt at få flere yngre deltagere med som informanter i dette projekt, må jeg nok vurdere, at det første analytiske billede, af stolthedens retningsmønstre, er mere holdbart, mens dette andet billede af de mulige generationsmønstre snarere må læses som et stafetspor, der kan gives videre til andre, kommende projektdokumentationer. (Dette er så allerede sket i et temanummer af Tidsskrift for Socialpædagogik 'Anderledeshedens Vækstrum', hvor vi fik samlet en række lokale forskningsprojekter i en fælles formidling. Alle projekterne handler om unge/voksne 'på kanten', og i min egen artikel 'De måske Rentable?' (Bylov 2016) viderefører jeg analysen i et billede af den sociale kontrolls fortsatte udlejringsformer). Og hermed afsluttes kapitel 2.

3

3. Stoltheds-stafettens andet skifte

Vi løber videre – og spreder os til alle sider

Stafetbanernes rammer, hoved- og sidespor

Som vi så det i det forrige kapitel, var Stoltheds-Stafetten i løbet af foråret 2014 kommet godt op i fart, og var også begyndt at forgrene sig i nye, uforudsete sidespor. I dokumentationen betyder det, at dette kapitel dækker en kortere periode: Fra juni 2014, hvor de første interviewopsamlinger (Kapitel 2) nu er tilgængelige internt, og frem til december samme år, hvor den anden runde af interviews er afsluttet. Vi kan se dette som udtryk for, at de aktive hovedpersoner, borgerne, deres brugervejledere og nøglemedarbejdere, nu er ved at have et sikkert greb om projektets centrale tema: *Det jeg kan, gør jeg selv*. Men som vi skal se i det flg. kapitel, har det mindst lige så stor betydning, at de ydre rammer for projektets gennemførelse i denne periode også er stabile, så alle kan satse deres ressourcer på selve indholdet. Og dertil nok også, at det praktiske samarbejde mellem den daglige projektstyring og den eksterne dokumentation også får en dialogform, hvor vores forskellige faglige tilgange nu meget enkelt kan hænge sammen.

Allerede i juni kan jeg fremlægge en opsummering af første interviewrunde for projektets styregruppe og notere mig deres udtalte tilfredshed: Vi må meget gerne arbejde videre med dén orientering. Og dermed kan jeg sammen med de daglige projektansvarlige, Ann Pedersen fra ULF og Susan Bjørnsted fra kommunen, bruge august og september til at forberede de næste trin, så de kan tages op på netværksmøder med både brugervejledere og nøglemedarbejdere, og ikke mindst så disse medspillere kan nå at få større indflydelse og ejerskab til deres egne roller i forløbet. Vi ser tre aktuelle hovedtemaer:

- At dokumentationen i langt højere grad tager form som *'Aktionsforskning'*, hvor informanterne nu kan spille en langt mere aktiv rolle ift. hvad de bliver spurgt om, og hvordan, og hvor dokumentationen også fortløbende bliver formidlet tilbage til dem selv til videre overvejelser.
- At brugervejledernes centrale rolle kan problematiseres og tages op i intern sparring ift. nogen af de dilemmaer, der viste sig i den første interviewrunde: Balancen mellem *'Tavshedspligt og taleret'*, den konkrete *'Grænsesætning'*, og vejledernes egne behov for evt. *'Time-Out'*. Og endelig
- At de mange stolthedsbilleder, der nu springer ud, ikke kun vises på det lukkede facebook-site, og ved brugervejledernes egne oplæg på institutionerne, men at der overvejes og planlægges flere alternative interne formidlinger som fx en *'Vandreudstilling'*, der kan sættes op skiftende steder.

Disse temaer bliver taget op på netværksmøderne i løbet af efteråret, og aktualiseret på de stadigt nye aktive sidespor: I maj deltager Arne på en KL-konference, denne gang i Ålborg, hvor han repræsenterer ULF. I juni kommer der besøg fra Norge, hvor en gruppe fra Ullensaker Kommune gerne vil høre om erfaringerne fra projektet, og her er det Erik, Arne og Inger der holder oplæg. Og i oktober bliver projektet udstillet med en stand på 'Idé-Høst-Konferencen', arrangeret af Læringscenter Brejning. Der er opsat fotos og plancher fra projektet (et første tilløb til vandreudstillingen) og Inger og Arne står klar til at besvare spørgsmål fra de interesserede besøgende – overvejende fra andre kommuner i området.

Samtidig er Arne også aktiv som formand for den lokale ULF-Kreds, der i løbet af april-maj med stolthed kan melde ud, at de nu har vundet en ankesag mod Fredericia Kommune, der i længere tid har opkrævet en takst for kørsel med de fælles rutetaxaer (mellem borgernes bo- og beskæftigelsessteder), som er højere end det er fastsat i de gældende retningslinjer. Og i juli kan ULF-Kredsen invitere sine medlemmer til de første frivillige Idrætsdage i Fredericia, hvor flere af de andre brugervejledere også får aktive roller.

Og på projektets yderside kan vi fra NVIE, udover dokumentationsopgaven, nu også gå videre med de nye stafetspor, der kan nå frem til vores egne studerende. Det er en central opgave for et videncenter på et UC at stille aktuel og relevant viden til rådighed for uddannelsernes grundlag og indhold. Og når det som i dette projekt også bliver mødt positivt af projektets egne aktive parter, bliver resten især et spørgsmål om at håndtere formidlingens praksis:

- Kort før sommerferien i 2014 skriver vi en invitation de studerende, hvor vi opstiller de praktiske rammer, tid og sted for projektet, og den mulige faglige bivejledning fra NVIE; de aktuelle målgrupper: borgerne som er voksne med udviklingshæmning, og de relevante uddannelser, som er socialpædagogik, socialrådgivning og i nogen grad specialpædagogik; de praktiske temaer: *'Brugererfaringer bliver til Brugervejledere; Stoltheden som personligt selvværd og som social udvikling; De beskyttede livsformer; Rehabilitering og selvhjulpethed i hverdagslivet; og Mødet mellem professionel og frivillig indsats';* og de faglige vidensindhold: *'Frivillighedsindsatserne som en opsamling og italesættelse af brugernes egne erfaringer (Praksisviden I); Den pædagogiske praksisfagkundskab, som den ser sig selv, og som den kan udfordres af frivilligheden (Praksisviden II); Udviklingerne i projektet, de sociale netværk, og den fortsatte formidling (Udviklingsviden); Design af dataindsamling og dokumentation (Forskningsviden)'*.
- Samtidig kan vi formidle en aftale mellem projektets daglige ledere og Pædagoguddannelsen i Kolding, der betyder at flere brugervejledere nu optræder som gæsteundervisere: I juni fortæller de om deres egne stoltheder, og i september om rollen som brugervejleder. Udover Olav, der allerede holdt oplæg tidligere på foråret optræder nu også Erik, Inger og Georg.

- I løbet af foråret bliver vi kontaktet af to studerende fra samme sted, der vil skrive deres bachelorprojekt med tilknytning til Stoltheds-Stafetten, og derfor også gerne vil have faglig bivejledning. De går til eksamen med deres projekter i slutningen af juni, og vi får kopi af deres færdige opgaver: Den ene er om et lokalt projekt i Kolding, der også satser på øget selvhjulpethed, og her er projektet i Fredericia brugt som kritisk spejling, med den klare konklusion, der viser forskellen på udviklingsforløb der er top-down styrede (som det lokale) og bottom-up-udfoldede (som Stoltheds-Stafetten). Den anden er deltidsvikar på Bofællesskabet Ullerupdalsvej og skriver sit eget nærbillede af en af beboerne. Hans egen konklusion er at han vil satse på selv at blive nøglemedarbejder.
- I august har vi et oplæg om Stoltheds-Stafetten på programmet for det årlige vidensdelingsseminar i det kollegiale netværk UC-NUVO, hvor deltagerne kommer fra de fleste af UC'erne. Vi har aftalt en 'trio', hvor Lisbeth Jensen fra ULF fortæller om udviklingen af brugervejlederne, Bente le Fevre fra Pæd.Udd. i Kolding fortæller om de studerendes reaktioner, og hvor jeg selv viser de teoretiske perspektiver på aktionsforskningen og frivillighedens alternative ressourcer og muligheder.
- Samtidig er jeg selv blevet kontaktet af en diplomstuderende, Mette Carlsen, der vil skrive bachelor-projekt om de frivillige som alternativer til ekspertsystemerne. Hun har afsat efteråret og nok også næste forår til det, og dermed er det oplagt at hun kan komme tættere på projektets praksis. Vi aftaler med Ann og Susan, at hun kan være med til netværksmøder, sidde på medhør ved mine interviews, og at hun selv kan aftale sine egne interviews med de deltagere, hun dermed møder. Hun er nævnt i flere af de flg. interviews, hvor der også blev plads til at hun selv kunne spørge, og i juli 2015 går hun til eksamen med sin opgave, hvor konklusionen afrundes med et nok så finurligt spørgsmål: *".. om det ligeværd mellem giver og modtager, der gives udtryk for, kan bestå? Eller om projektet som det udvikler sig er i risiko for at udvikle en ny magtstruktur?"* (Carlsen 2015, jf. Bylov i Jensen & Bylov (2013)).
- Og endelig i slutningen af september bliver det formelt godkendt af styregruppen, at delrapporterne fra Stoltheds-Stafetten nu kan formidles eksternt, når deltagerne har godkendt indholdet og deres navne er anonymiseret. Og de bliver hurtigt efterspurgt på vores uddannelser.

Dokumentationsopgavens videre udfoldelse som aktionsforskning

Som allerede nævnt er samspillene i Stoltheds-Stafetten nu så fortrolige for de medvirkende, at det er enkelt at justere selve dokumentationsopgaven ift. den oprindelige plan. Og med den løbende tilbagemelding fra de enkelte interviewrunder, kan vi dermed dels følge op på spørgetemaerne så de bygger videre på det, der allerede er nået, og dels, nok endnu vigtigere, så vi også kan tilrette deltagernes indbyrdes roller i de næste interviews, så de matcher de erfaringer, som nu kan italesættes. I løbet af august sender jeg et oplæg til Ann og Susan, som de kan tage op med brugervejlederne og nøglemedarbejderne. Her foreslår jeg, at det samlende tema for de næste interviews bliver stolthedernes sociale spredning, altså både de relationelle mønstre i stafetudvekslingerne, de mulige (køns- og generations-) roller som de åbner for, og de aktuelle udtryksformer, som deltagerne foretrækker at bruge, når de viser deres stoltheder til andre. Jeg oplister en aktuel række af mulige spørgsmål:

- *"Har du vist din stolthed til andre? Hvem? Hvad sagde de? Har du fået vist andre stolthed? Hvis? Hvad sagde du? Hvad tænker du om din egen stolthed, når du ser andres? Og Hvad betyder det for dig, hvad andre siger om din stolthed?"*
- *"Er der nogen, du helst vil gøre indtryk på? Leve op til? Er der en stolthed i at give stoltheder videre? Hvordan ville du helst vise din stolthed (Fotos, Fortælling, Marked)? Hvordan vil du helst se andres stoltheder?"*
- *"Er der forskel på stoltheder? Er de alle sammen lige gode, eller er der nogen der er bedre? Hvorfor? Får man en anden status af at vise stoltheder? Blandt hvem? Ville du selv gerne have en anden status? Og af hvem? Vokser I mest sammen – eller hver især – eller begge dele?"*

Og i samme oplæg er der også forslag til 'Kriterier for udvælgelse af deltagere':

- *"At de gerne vil være med og at de har en aktuel stolthed, som de kan vise og fortælle om."*
- *"At de tilsammen dækker de aktive deltager-roller som hhv. 'Stoltheds-debutanter, Erfarne Stoltheds-aktivister, Aktive brugervejledere og ULF-aktivister / -bestyrelsesmedlemmer'".* Og
- *"At de så vidt muligt har del i hinandens stolthedsprojekter og –planer og dermed kan indgå i hinandens interviews i disse forskellige roller."*

Og endelig foreslås, at nøglemedarbejdernes roller også nuanceres, så de nu også

- *"Bliver udvidet fra at være den personlige og kendte 'støtte og oversætter' til nu også at være aktiv 'med-kommentator' i de sociale udvekslinger."*

På netværksmødet i september, hvor både brugervejledere og nøglemedarbejder deltagere, og har set på ovenstående forslag, kan vi indgå faste aftaler, der betyder dels at de medvirkende selv overtager styringen af hvem der er med i hinandens interviews og i hvilke mulige roller, og dels at nøglemedarbejderne går mere aktivt med, sådan som det på forhånd kan aftales med de implicerede, ikke mindst brugervejlederne. Vi aftaler også, at de løbende tilbagemeldinger vil fortsætte, så vi i resten af forløbet kan gå videre med nye aftaler om de indbyrdes roller og positioner i dokumentationsopgaven, også når dén skal bredes ud og omfatte nye informanter, 'pårørende og øvrige medarbejdere' og senere også 'ledelser'.

Og endelig kan jeg så også her fortælle, at jeg med udsigt til langt mere dynamiske interviews, hvor det ikke kun er de enkeltes udsagn, der skal samles op, men i mindst lige så høj grad de indbyrdes udvekslinger, nu vil satse på fuld transcription (med en mulig redigering af gentagelser, og stærkt personlige forhold). Hermed er vi nået til den næste samling af interviews:

Opsamling af interview: Arne, Pro-Aktiv, 6. november 2014

Udover Arne deltager Inger som kollega-brugervejleder og Mariann og Dorthe som nøglemedarbejdere.

Det er aftalt, at jeg har en studerende med, Mette, der også kan spørge ind. Vi har i forvejen fået fotos og tekster, der viser forskellige sider af Arnes stolthed som både er at være brugervejleder i projektet og at være lokal formand for ULF-kredsen i Fredericia, hvor han stiller op til genvalg dagen efter. (På Facebook d. 7. nov. bekræftes, at han er genvalgt for de næste 4 år).

Jeg lægger ud med at spørge, hvad der er forskellen på at være formand, sådan som han fortalte om det i april – og så nu i dag? Han fortæller at *'den største forskel er erfaringen, og at vi faktisk har gjort en forskel: Både i forhandlingerne med kommunen og i de lokale medlems-arrangementer: Det er den samme stolthed, selv om den bliver udtrykt forskelligt'*.

Jeg spørger, hvordan de får sat ord på stoltheden, så den kan 'ramme rigtigt'? *'Ja, det kan godt være lidt svært. Det afhænger jo af hvilken situation man står i'*.

Jeg spørger om de så også tænker på dem, der gerne skulle høre det man prøver at sige? *'Som hovedregel er det dem vi tænker først på. Vi er nødt til at tolke det i ord, som de*

En af de ting en ULF formand skal kunne er fx at tage til møde med kommunen.

Jeg er her ved at skrive på min beretning til generalforsamlingen i november måned. En af personalet hjælper med at renskrive den.

Her bliver jeg interviewet til UNIK-TV, hvor jeg fortæller om ULF-projektet "Det jeg kan – gør jeg selv". Men da jeg også er formand for den lokale ULF-kreds, kan jeg også blive interviewet til pressen i min formandsrolle. Det kan fx være til ULF-kredsens aktivitetsuge i uge 29.

forstår. Det duer ikke at snakke politikersprog til nogen borgere, der måske slet ikke er med på dét'.

Men på den anden side er det vel heller ikke smart at tale borgersprog til politikerne? 'Nej, det er netop dét. Man skal kunne adskille tingene'. Kan I så holde sammen på det? 'Det er jo svært fordi de måder vi udtrykker os på – ja, de stritter jo i alle mulige retninger..'

Jeg ved at I har været på kursus for at blive brugervejledere. Har I også kurser for ULF-bestyrelserne?

'Ja, vi har lige haft ét. Det handlede om hvad det er vi står for – altså om ULFs grundlæggende værdier'.

Ja – dét man siger som formand, det må jo være vedtaget i bestyrelsen eller på den lokale generalforsamling? 'Ja, det skal det jo'. Men det du siger som brugervejleder, det er vel ikke afgjort på forhånd – det må vel stå åbent mens det sker? 'Ja, sådan er det'. Er det nemt at skifte? 'Det er jo netop vigtigt at holde de to adskilt, selv om det jo på en måde også handler om det samme'. Jeg tænker, at når man er brugervejleder, så er det et 'jeg', der vil gribe ud efter sin egen stolthed – men sådan er det vel ikke, når man er formand? 'Nej, så er det jo mere et 'vi' – så er det generelt for alle borgerne'. Kan man sige, at det 'jeg' udfoldes i et hverdagsliv – mens det 'vi', der dækker alle borgerne snarere udfoldes i et politisk felt? 'Ja, det er meget præcist. Det er sådan det er'.

Her vælger jeg så at inddrage Inger. Jeg fortæller hende, at hun i en rygepause ved et tidligere interview har fortalt mig, at hun ikke var medlem af ULF. Er det rigtigt husket? 'Ja, jeg er ikke rigtigt medlem af ULF .. jeg er det jo så på en måde ved at jeg er med i projektet'. Men det er jo ikke sådan at du er passiv, jeg kan jo se at du er med til alle mulige oplæg – er det fordi du hellere vil arbejde på 'jeg-siden'? 'JA: Kan der blive for langt mellem de to sider? '... Ja, det ved jeg faktisk ikke.'.

Jeg fortæller hvordan Lisbeth Jensen, der var formand for ULF i 20 år, i de første 4-5 år var fuldtids på kontoret og til møder, men at de andre så bad hende om at genoptage sit gamle job som kantine-assistent, fordi hun var ved at komme for langt væk fra medlemmerne. Er dét noget I kan kende?

Arne svarer, at han jo udmærket kender Lisbeth, og også har hørt historien. 'Jeg prøver selv både at passe kontoret og møderne .. men så også at være sammen med de andre'.

Inger: 'Nogen gange kan du jo godt være lidt 'høj' .. og andre gange er du helt nede på jorden'.

Arne svarer, at 'det afhænger jo af hvor travlt vi har'. Jeg spørger ham om han har tid til at være brugervejleder ret meget nu? 'Jae .. jeg tager i hvert fald det jeg kan nå'.

Inger kommenterer: 'Når han har tid, så kan han være en rigtig god brugervejleder. Men når der er travlt, så er han bare en rigtig 'høj i hatten formand'. Det er tydeligt noget jeg kan mærke, og det tror jeg også de andre de kan'.

Arne har paraderne oppe: 'Men det er jo for Jeres eget bedste!'

Inger beroliger: 'Ja ja, det ved vi jo godt. Det er jo derfor jeg prøver at sige det på en pæn måde..'

Jeg spørger, om det så er stoltheden overfor andre, han går mest op i? 'Det er svært .. men jo, det er det jo nok'.

Jeg spørger Inger, hvad hun mener: Hvem er det vigtigst at rette sin stolthed imod? Hun svarer, at 'Det er én selv. Ellers kan man ikke komme op, sådan at man også kan vise det til andre. Altså – jeg havde en sagsbehandler, som i den grad jokkede på mig. Og det er først nu, hvor jeg er kommet ovenpå .. nu hvor jeg ved at jeg kan, nu ville jeg rigtig gerne vise dét til netop hende!'

Jeg spørger derpå til stolthedernes udtryksformer – kan de gå flere veje? Altså: Da I sad ved markedsboden, ude på 'Idehøst'-arrangementet i Brejning – gav det noget nyt?

Arne: 'Der var jo en voldsom interesse'.

Inger: 'Ja, det var rigtig godt'.

Arne: 'Der var f.eks. én pædagog, vistnok fra Middelfart Kommune. Hun var ked af at de ikke havde sat det samme i gangovre hos dem'.

Inger: 'Men der var jo så mange forskellige, der alle sammen gerne ville høre mere om det'.

Så vidt jeg kan se det på Facebook – så er det vel Jer to og Erik, der er mest ude og holde oplæg? Er det fordi det er Jer der er bedst til det – eller som tør – eller hvad?

Inger: 'Det er Ann og Susan der spørger os..'

Arne: 'Ja, det er dem, der kører det løb'. Jeg spørger om der er andre som de synes skulle spørges?

Inger: 'Der er mange, der gerne vil. '.

Arne: 'Men vi havde det oppe engang – det handler også om at vi selv skal kunne komme frem og tilbage. Altså at vi er selvhjulpne med transport'.

Hen mod afslutningen bliver der plads til spørgsmål fra Mette, der gerne vil vide, hvordan de får kontakt til dem, de bliver brugervejledere for?

Arne siger, at 'Det er lidt kompliceret, men det skal altid gå igennem nøglemedarbejderen'.

Mette spørger, om han så kunne sige nej til én?

'Ja, det kunne jeg godt, hvis jeg kendte vedkommende rigtig godt'.

Mette: 'OK – så man må ikke være alt for 'tæt'?'

Arne: 'Jo det må man godt, men det vanskeliggør bare vores arbejde. Det er sådan jeg oplever det: Det må ikke blive for privat'.

Jeg afrunder ved at spørge, om det kan gå konkurrence eller ligefrem 'blærerøveri' i de mange stoltheder?

Arne og Inger siger klart, at det har de ikke oplevet. Dette bekræftes af nøglemedarbejderne.

Jeg spørger så, hvad de ville gøre, hvis det skulle ske?

Inger: 'Nåja, hvis der er én der gerne vil blære sig, så kan han jo bare gøre det.. Det får han bare ikke noget ud af'.

Arne tilføjer, at 'det må bare ikke være på andres bekostning! Her er der jo igen dén der balance i tingene'.

Her er Inger og jeg ude til en inspirations-messe i Brejning der hed Idehøst – det var her i oktober. Her fortalte vi om projektet til pædagoger fra andre kommuner, og de var meget interesseret i "Det jeg kan – gør jeg selv"

Opsamling af interview: Jørgen, Pro-Aktiv, 6. november 2014

Udover Jørgen deltager Inger som brugervejleder og Margit som kollega, samt Mariann og Dorthe som nøglemedarbejdere. Efter aftale har jeg en studerende med, Mette, der også kan spørge ind. Vi har i forvejen fået fotos og tekster, der viser Jørgens nye stolthed som er at lave iPad tasker af plastflet som en ny arbejdsopgave i beskæftigelsen.

Interviewet bliver gennemført efter frokostpausen, og inden vi alle er samlet, har Inger og Margit udsat Jørgen for en sand styrtregn af tøsefnidder. De hakker på ham og påstår at han gør det hele for at charmere pigerne, og ikke mindst dem selv. Jeg spørger om vi skal stå sammen som mænd og sætte dem på plads, men han griner og vinker afværgende med hånden: *'De gør det jo i virkeligheden for at charmere mig'* – (og dét får dem så blot til at fortsætte endnu mere fnisende). Men vi får da endelig tændt for båndoptageren:

Jeg lægger ud med at spørge om der er forskel på den første stolthed, som var at lave kager hjemme i køkkenet – og så den nye, der hører til på arbejdet?
'Ja, når jeg laver det på arbejdet, så er der jo flere der kommer ind og ser det. De får øjnene op for det.'
Er det så kun dig der fletter? *'Ja, det er mig og så én til, der hedder Sumathy.'*
Men der er vel også nogen af personalet med i det? *'Ja, der er flere der hjælper.'*

Jeg spørger om de så ikke også er der for at kontrollere, at arbejdet bliver gjort ordentligt?
'Ja, men det er mest Bodil, der står for dét.'
Ja, for med kagerne, da var det vel dig selv der afgjorde, om de var gode nok?
'Nej, jeg havde dem jo med herud.'
Men det stiller vel nogen andre krav end at lave kager? *'Jo, det gør det da.'*
Bliver man så mere stolt når det lykkes? *'Det gør man jo.'*
Havde du regnet det ud på forhånd? *'Ja, for det blev jo et meget større stykke arbejde.'*

Jørgen viser os nu billedet af 'den nye ting':
'Se nu her, så har jeg begge hænder fri til at sy.'
OK, så den er rund hér for at det er nemmere at sy, men den skal ende med at være flad?
'Ja, det kan du jo se.'
Han fortæller, at det er en af assistenterne, Erland, der har opfundet de nye hjælpemidler.

Han viser os: *'Se det er et bræt med riller i, til at holde styr på det jeg har flettet. Så er det klart, når jeg skal til at sy det sammen.'*

Jeg spørger hvad personalet siger til at han kommer og skal have hjælp til nye værktøjer:
'Men det synes de jo kun er godt.'

Her er en ny ting. Den hjælper mig med at sy det jeg fletter. Den holder det fast, så jeg ikke skal have det i hånden.

Det her er også noget nyt for os der fletter. Det er et bræt der holder på det flet jeg folder. Jeg synes det er godt for mig at bruge.

Her er den første Ipad-cover i flet som jeg har lavet. Her er der lynlås hele vejen rundt.

Her sidder mig og Inger og vælger billeder til Facebook.

Her sidder mig og Inger og kigger på Facebook og finder billeder og skriver lidt til.

Han viser os den første taske: *'Du kan se, den har lynlås hele vejen rundt. Men det var så besværligt at sy, så det blev pænt. Så prøvede vi om det var nok med kun at have lynlås i toppen, og det blev vi enige om, at der var lige så godt – og altså meget nemmere at få pænt.'*

Er der så nogen, der vil købe dine tasker? *'Ja, det regner jeg da med, når de har taget dem i butikken.'*

Jeg spørger om han ved, hvilke butikker, der aftager taskerne? *'Ja, det er Blæksprutten. Det er en butik vi har inde i A-Huset.'* Jeg spørger hvad de sagde, da de kom med taskerne? *'Det syntes de godt om. De har jo flere ting som er lavet herude: Skåle og vaser. Smykker. Sytøj til pynt. Alt den slags.'*

Jeg spørger om de nye opgaver er med til at han bliver ved med at gå på arbejde – når han nu er gammel nok til at kunne stoppe? *'Jamen hvorfor skulle jeg sige stop, når jeg nu er frisk og rørig? Jeg står jo op hver morgen og er glad for at gå på arbejde.'*

Her bryder Inger ind: *'Du har jo en fantastisk energi, Ingolf, rigtig flot!'*

Og Margit tilføjer: *'JA og SJARME!!'* Jørgen fniser *'Ja ja, det er godt med Jer piger.'*

Jeg spørger ham, hvad pigerne egentlig har at gøre med hans stoltheder – udover at prøve at skære dem ned? *'Jo, men Inger er jo min brugervejleder, ikke..'*

Jeg svarer at jeg jo godt så det på Facebook, og at han endda havde skrevet at hun var en sød pige!!

'Jamen det er hun jo også, ellers havde jeg ikke skrevet det' (de griner igen).

Jamen hvad så med Margit? *'Jo, men hende har jeg jo kendt i mange år.'*

Har hun så altid været på nakken af dig? *'Jæe .. øh .. nejøh..'*

Margit siger at *'det jo kun er i sjov – ikk' – han skal jo ha' lidt sjov!'*

Jeg spørger om det så er fordi hun synes det er sjovt at sidde og hakke?

'JA!' fastslår hun, men indrømmer så, at hun måske mener det modsatte af hvad hun selv siger..

Inger fortæller mig at *'deres forhold tror jeg ikke du skal pille i – det er helt specielt for de to'.*

Vi enes om så at snakke om Inger som brugervejleder, for det er vel ikke helt så specielt.

Så jeg beder Jørgen om at fortælle, hvad han især bruger hende til? *'Jamen det er jo til at finde links til nye stoltheder og til at gå på Facebook og vise dem frem – det er hun rigtig god til.'*

Kunne hun så også tage dig med, når hun skal ud og holde oplæg for andre? *'Ja, det må hun da gerne.'*

Jeg spørger, hvem han synes det er vigtigst at vise, at man er en stolt mand? *'Det er pædagogerne!'*

Er det fordi de godt kan glemme, at udviklingshæmmede også gerne vil være stolte?

(Her grines der provokerende højt fra pigerne – det er lige før pædagogerne er nødt til at forsvare sig..).

Men i det sidste interview fortalte du, at du har kendt pædagoger i rigtig mange år? *'Uha ja'.*

Helt tilbage fra forsorgens år? *'Ja'.*

Og dengang, da var det måske anderledes end i dag? *'Ja, det var det, det kan du tro det var'.*

Vi kommer til at snakke om, at dét kan være anderledes for de unge brugere, men Inger fortæller, at hun *'i hvert fald ikke kun har mødt venlige og hyggelige pædagoger. Der blev man jokket på! Helt ned!!'*

Jeg spørger hende om dét så er blevet bedre? *'Ja, det er da helt sikkert!'*

Det får mig til at spørge, om det så bliver endnu bedre nu, hvor der også kommer brugervejledere og blander sig? Jørgen understreger *'at dét gør det virkelig!!'*

Jeg spørger derfor om han selv kunne tænke sig at blive brugervejleder, og jo, det kunne

jo godt gå, *'men der er jo så mange der gerne vil..'*

Her tager nøglemedarbejderen ordet og minder ham om *'at der er jo så mange herude, der ser dine stoltheder og så selv får lyst – så på den måde er du jo også med til at få de andre i gang.'*

Og han svarer, at det kan han godt se.

Samtalen glider over på det beskyttede arbejde, hvor nøglemedarbejderen fortæller, at der nu *'er flere der også finder stoltheder direkte i arbejdsopgaverne. Det vil komme til at gøre en stor forskel'.*

Jeg spørger om rammerne er åbne nok til at der kan vokse opgaver frem, der er opfundet af brugerne selv? Den anden nøglemedarbejder mener at *'det er mere åbent nu. Førhen havde vi et indtjeningskrav, det har vi ikke mere. Nu er det blevet langt mere kreativt.'*

Jørgen er enig i at der sker en fornyelse af beskæftigelsen. Men på samme tid kommer der færre unge ind i tilbuddene. Jeg spørger om det tilsammen kan betyde, at det bliver mere som beskæftigelse på plejehjem? Jørgen er ikke enig: *'Nej, det synes jeg ikke man kan sige.'*

Og Inger understreger, at *'så ville hun i hvert fald ikke arbejde hér!'*

Jeg spørger om hun også oplever det som en åben arbejdsplads med plads til de opgaver hun kan acceptere? *'Klart JA! Jeg syr, laver smykker, men har f.eks. også pakkearbejde, hvis der er en kæmpeordre der skal af sted. Ja: Vi hjælper til alle de steder, der er brug for det. Og Ja! Vi hjælper hinanden, så går det stærkere.'*

Opsamling af interview: Inger, Pro-Aktiv, 6. november 2014

Udover Inger deltager Margit samt Mariann og Dorthe som nøglemedarbejdere. Det er aftalt, at jeg har en studerende med, Mette, der også kan spørge ind. Vi har i forvejen fået tilsendt fotos og tekster, der viser forskellige sider af Ingers stoltheder: Hendes eget 'Sund Kost'-projekt og nogen af de oplæg hun har holdt i den sidste tid.

Jeg vælger at lægge ud med hendes egen, mere personlige stolthed som hun kalder 'Sund Kost', og hvor Åse er brugervejleder. Når der ikke er nævnt nogen vejleder på de andre stoltheder, er det så fordi du selv har styr på dem?
'Åh, Ja! De andre stoltheder er kommet af sig selv i projektet. Dét her er det første hvor jeg har haft en samtale med en brugervejleder. Og det er den nyeste.'

Jeg spørger så, hvad det er brugervejlederen hjælper med til? 'Jamen, hun gør slet ikke noget. Hun har kun haft den samtale og ikke andet. Resten klarer jeg selv, men altså sammen med Susan og andre fra personalet. Men hun er ikke med inde i det. Altså, det foregår jo mest enten på arbejdet, til frokost, eller hjemme hos mig selv. Og dér er hun jo ikke. Der har jeg kun mit personale der hjælper. Jeg har så også selv opstillet en række delmål og aftalt dem med personalet, hvad de skal gøre, og hvornår de får besked på det næste. Så det har vi styr på.'

Når jeg så følger med på Facebook og er med til Jeres møder, så kan jeg se, at du er ude i rigtig mange forskellige opgaver. 'Ja!' Hvordan går det til – er du bare langt fremme i skoene, eller maser du ligefrem på? 'Nej, det gør jeg virkelig ikke!'

Nu var jeg den ene dag til netværksmøde hér – og næste dag til Idehøst i Brejning. Det var to helt forskellige Inger'e jeg mødte: Den ene dag flippet og fnisende – og næste dag nærmest genert.

'Ja, sådan var det'

Og når du vejleder Margit er det den ene side af munden, der snakker, og når det så er Jørgen, er det helt ovre i den anden side? 'Ja, det kan man godt sige .. hvis man siger det på dén måde.'

Hvordan er det at holde styr på så mange sider af sig selv?

'Det ved jeg ikke, det må du hellere spørge Margit om.'

OK – Margit, kan hun komme til at glemme at det er dig hun snakker med? 'Nej det har jeg aldrig været ude for. Hun kan jo godt være flippet den ene dag, og så genert som du så hende i Brejning. Eller hun kan vende på en tallerken og banke i bordet, sådan er det bare.'

Det er min sunde kost. Den er god.

Det er ting til min sunde kost. Her har jeg lavet det på mit arbejde.

Sådan ser det ud, når det er færdigt.. lækkert Mums..

Her er Arne og jeg til Idehøst i Brejning. Vi snakker om "Det jeg kan – gør jeg selv". Det er fedt at komme ud og se det og opleve de.

Der var mange mennesker. Det var nyt for mig – var lidt stille i starten men det gik.

På netværksmødet lagde jeg mærke til at mindst halvdelen af de andre lige holdt øje med om du snart flippede. Det var lige før de bad dig om det. Inger griner højt. Siger så, at 'jo, det tror jeg også de andre vil sige, altså at der er mange forskellige Inger'e'. Jeg spørger hvor det kommer fra? 'Jamen jeg har vel altid haft det. Altså, da jeg gik i skole, da var jeg klassens klovn'. Margit spørger hvorfor? 'Jeg har altid vidst hvad der kunne få folk til at grine. Jeg ved ikke hvor det er kommet fra.' Jeg spørger om rollen som klassens klovn var noget, de andre skubbede hende ud i – eller mere noget hun selv fandt på? 'Det var noget jeg selv gjorde.' Har du altid været 'en vild pige'? 'Nej .. nej slet ikke. Men hvis du bliver mobbet meget, så får du en facade. Og den kan jo knække. Hvis du så kan fjolle og få dem til at grine, så kan du få plads, måske også til ind imellem at være alvorlig. Hvis du er blevet mobbet, så får du mange forskellige personligheder i én person.'

Så det starter med at du prøver at komme ud af mobberiet? 'Ja. Ja, og det er også derfor jeg er så meget ude.. Først er jeg genert som du så det i Brejning. Men når der så er gået en halv times tid, så går det over, og så kører det bare derudad. Og hvis jeg så også kan få mig selv til at grine, så slapper jeg også selv af. Det er derfor jeg kan finde på at fjolle, også selv om det ikke altid er lige passende.' Mariann indskyder: 'Som et skjold?' 'Ja lige nemlig', svarer Inger. Jeg prøver at uddybe: Men samtidig bruger du det jo ikke kun for selv at overleve – men også for at være en støtte til at andre kan overleve? 'Ja, det er blevet vigtigt for mig at være brugervejleder. Det betyder at jeg kan rykke videre i min egen udvikling, sådan socialt, og ikke bare stå og klappe i og være dum og passiv. Hvis man kan sige det sådan. Og det er jo også derfor Susan vil have mig ud til så mange ting, det er for at skubbe mig, så jeg kan komme videre.'

Men når nu projektet også gennemføres af ULF, selv om I ikke behøver at have meldt Jer ind, så står ordet 'udviklingshæmmet' jo alligevel bagved. Flere af de andre jeg har talt med – og især de yngre – synes det kan være OK at ULF hedder sådan, men at ordet ikke passer til dem. Hvad tænker du om det? 'Nej, jeg ville heller ikke bruge det ord om mig selv. Selv om jeg sikkert er det, så ville jeg bare ikke bruge det ord. Og heller ikke 'handicappet'. Det kan godt være at andre vil bruge de ord om mig, men jeg ville ikke selv gøre det. Og det kan godt være at jeg gør det om et par år, men lige nu: Nej.' Men så kan prisen vel være – hvis man ikke vil have handicapskiltet hængende om halsen – at der er nogen fællesskaber, man ikke kommer med i? 'Ja, sådan er det'. De fleste af de andre unge jeg har talt med, de ved ikke helt hvor de hører til – hvad tænker du? 'Jeg tror det kommer med tiden.'

Jeg spørger om der er nogen bestemte, hun især gerne ville vise sin stolthed? 'Ja. Altså, den sagsbehandler jeg havde, og som sagde at jeg var det rene lort. Hvis hun var der endnu, så ville jeg gå ind til hende og sige: Se, nu klarer jeg mig selv!! Jeg står her med en fed lejlighed og et fedt projekt med masser af stoltheder. Og så ville hun være nødt til at sige, at det jo slet ikke var den Inger, som hun så. Det ville bare gøre mig så glad..'. Når nu hun nok ikke er til at finde, kan det så til gengæld være vigtigt at I fortæller Jeres stoltheder til studerende, altså til de nye personaler der er på vej? 'Ja bestemt, så de ikke bare går hen og gør det samme!'. Har du selv holdt oplæg for studerende? 'Ja, i Kolding på pædagogseminariet, og for en socialrådgiver, der var på besøg hos ULF i Vejle, og hvor Britt og jeg fortalte om projektet sammen med Ann. Og de er jo vildt interesserede..'. Men det er vel opmuntrende? 'Ja, bare det at så mange vil bruge det i deres opgaver til eksamen. Og hvis de så selv kunne tage bare en lille del af det med ind i deres egne bofællesskaber – det ville være helt fedt!'. Da jeg interviewede Arne snakkede vi om, at han kunne risikere at blive 'for høj i formands-hatten'. Men kunne der ikke også vokse en 'oplægsholder-hat' ovenud af dit hoved? 'Nej. Jeg kan godt skelne mellem at være brugervejleder og oplægsholder – og så bare være mig selv. Altså, nu er jeg jo brugervejleder for Margit, men jeg kan jo også tage hatten af og så bare være hendes veninde.' Jeg spørger om dét er noget brugervejlederne taler med hinanden om, men det synes hun ikke. Jeg nævner så, at andre brugervejledere har fortalt om, at de ind imellem kører sur i det, at de er nødt til at holde pauser – og det kan vel handle om at de ikke rigtig har fået øje på, at de kan gå ind og ud af rollen. 'Ja, det gør det jo ekstra svært for Arne – han har jo hele tre hatte at holde styr på: Som formand, som brugervejleder og som kammerat. Det ved jeg jo selv, selv om jeg så kun har to – det tager lige lidt tid at lære. Så jo, vi skal nok tage det op, hvis det kan være med til at folk ikke kører sur i det'.

Jeg spørger om alle stoltheder er lige gode, eller om nogen er bedre end andre? 'Jeg vil sige at det kommer an på personen'. Men er der så ingen grænser for hvad man kan springe ud i? 'Jo, men her er det nøgle-medarbejderne, der er med til at afgøre hvordan en stolthed kan nås. Hvis ikke de kan finde en ordentlig måde at gøre det på, så er det ikke en relevant stolthed.'. Men det må jo betyde at du har en meget stor tillid til pædagogerne, også selv om du hellere vil kritisere dem? Inger griner højt, men siger så at 'jo, det har vi jo heldigvis .. nu'. Mariann bekræfter hendes beskrivelse af hvordan de deles om rådgivningerne, og vi kan jo så glæde os til forårets interviews, hvor dette bliver det centrale emne.

Mette spørger om Inger vil fortælle, hvordan hun kom i gang som brugervejleder? 'Det må du hellere spørge Mariann om, det var hende og Susan, der skubbede mig til det. Jeg vil nærmest sige at de både truede og lokkede. Jeg er rigtig glad for det nu, men det var jeg ikke dengang. 'Jamen du kan da tro du blive glad for det, så kom nu, og du kan jo sagtens' og så videre i den dur, men jeg hader at få ros, fordi jeg ved de vil narre mig ud i noget.'

Det er et fedt motto – smukt..

Mariann siger, at Inger jo også selv klamrer sig til sine nederlag: Når du hører om noget nyt så tænker du lige med det samme at – og her fortsætter Inger selv: *‘Det går galt! Det går galt!! Ja, det gør jeg jo.’* Her blander Margit sig: *‘Men Mariann og Susan og flere af de andre, de kender jo også Inger så godt, at de ved, at når hun smækker med døren, og siger nej, så mener hun måske det modsatte og vil gerne. Ja, og vi andre: Vi kender dig jo også.’*

Inger fortæller videre, at *‘den første dag på brugervejleder-kurset, da var jeg bare doven. Jeg gad ikke en skid. Men alligevel, dagen efter så kunne jeg huske det hele. Mig og Britt, vi lå bare hen ad bordet. Og det var bare alt muligt man skulle lære og lære og lære og rend mig! Men så blev det jo alligevel mere interessant end vi havde troet.’*

Mette spørger, hvad andre siger, når de hører hun er blevet brugervejleder? *‘Jamen de bliver jo faktisk helt stolte selv. Mit første oplæg det holdt jeg hjemme for min lillebror og hans kæreste. De er begge to pædagog-studerende. Og de syntes bare det var mega-fedt. Ja, jeg begyndte at tude over det. Det kan jeg jo stadigvæk gøre – over at fortælle andre hvad man duer til, når man har været udsat for så meget lort, har været mobbet hele sit liv og har været ét stort nederlag, så det betyder rigtig meget for mig.’* (Og bare ved at fortælle os det, begynder hun at tude igen, samtidig med at hun også prøver at grine). *‘Men JA, sådan får vi det jo alle sammen der er med i projektet, den dér: YES jeg kan bare! Jeg skal ikke have personalet eller familien til at hjælpe mig hele tiden, jeg kan bare selv!! Så tænker man: JA! Det er MIG!! Mig der har været et null! Og se: Nu kan jeg hjælpe andre. Så kan vi godt blive lidt høje i hatten, når vi ved at vi har været pressede i samfundet, at vi er udviklingshæmmede – og så kan vi alligevel meget mere end I tror – og vi viser hinanden at vi kan, når bare vi står sammen – og viser at hvis den ene kan, så kan du også godt!’*

Og efter interviewet kan Inger godt huske, at hun så pludselig alligevel brugte ordet ‘udviklingshæmmet’ om ‘os selv’.

Opsamling af interview: Margit, Pro-Aktiv, 6. november 2014

Udover Margit deltager Inger som brugervejleder og Mariann og Dorthe som nøglemedarbejdere. Det er aftalt at jeg har en studerende med, Mette, der også kan spørge ind. Vi har i forvejen fået fotos og tekster, der viser hvor langt Margit nu er kommet med sin stolthed, hvor målet fortsat er at komme op og gå med protesen på.

Jeg lægger ud med at spørge, lidt usikkert, om hun nu har protesen på i de nye billeder? *‘Nej. Jeg har haft den på, én gang, men ret kort tid. Jeg skal vænne mig til den, så den ikke gnaver når jeg går. Det går jo stille og roligt, men jeg regner med at få den på efter jul.’*

Der går vel nok en del tid inden du er helt oppe på benene? Margit: *‘Ja, det gør det, men vi arbejder på det’.* Jeg spørger om hun har fortrudt, at hun valgte så stor en stolthed? *‘Nej. Det eneste jeg ville ønske er at der var et rum med en briks, hvor jeg kunne strække ud og få arbejdet med nogen af de nye ben-øvelser. Men ellers må jeg jo gøre det derhjemme.’*

Jeg spørger hvordan hun ellers klarer sig derhjemme? Hun fortæller at hun bruger armenene meget: *‘Altså, hvis jeg skal over i sofaen, så tager jeg fat i armlænene på kørestolen og løfter mig selv derover. Sådan klarer jeg det selv’.* Og det praktiske, lave mad, vasker op? *‘Vaske op, det gør jeg nogen gange. Gøre rent, det kan jeg ikke når jeg sidder i kørestolen. Lave mad: Det er også svært at nå..’*

Jeg spørger om hun så har hjemmehjælp eller får maden udefra? Hun svarer, at kørestenen laver deres mad. Og hvad så med indkøb? *‘Ja, vi handler jo mest oppe i Føtex. Det er nemt at komme ind og rundt i kørestol. Det jeg selv kan nå, det tager jeg så, og ellers så gør han det. Når jeg er der alene, så er de flinke til at hjælpe. Altså, hvis det er for højt oppe, så jeg ikke kan nå det selv, så tager de det til mig. Det er ikke noget problem’.* Sker det, at de hjælper dig, selv om du ikke har brug for det? *‘Ja, nogen gange kan de godt komme og spørge selv om de kunne have set, at jeg allerede kan selv’.*

Da vi talte sammen sidst, fortalte du om din stolthed, som du mærkede som en større selvtillid. At det på den måde mest var ‘dig selv’, det handlede om. Men det handler vel også om de andre: Når de ser en kørestol, så er det tit de kun ser en ‘hjælpeløs stakkel’. Har du oplevet dét? *‘Ja, man er jo nødt til selv at vise, at man godt kan selv. Men samtidig kan jeg også godt have det svært ved at bede andre om hjælp. Der er jo mange ting, jeg godt ved jeg ikke kan. Men jeg VIL jo bare. Den der stædighed i mig: Den vil bare frem. Det er det samme derhjemme: Skal jeg ikke hjælpe dig? Nej – jeg VIL SELV!! Nogen gange, når jeg ved han ikke er hjemme, så ved jeg: Så er det NU jeg lige skal vise ham hvem der kan selv..’*

Jeg spørger Inger, om dette her overrasker hende. Hun siger, at hun har hørt om det før, *‘men det er ikke så meget vi snakker om det’.* Jeg spørger hvad de så snakker om? Sidst fik jeg at vide at I brugte en del tid på jokes og fisåballade. De svarer i kor, at det gør det stadigvæk. Og griner. Margit tilføjer *‘at vi kan jo altid se på hinanden om en af os har*

Siden sidst er jeg blevet bedre til at rejse mig fra min stol. Jeg skal lære at kikke op når jeg rejser mig.

Her rejser jeg mig fra min kørestol for at træne mig i at gå. Dette bruger jeg mange kræfter på.

Her går/hopper jeg. Det længste jeg har gået er 11 m. Dette er jeg meget stolt af. Jeg synes det er godt når det er Inger der hjælper mig. Det er anderledes end hvis det er et personale.

haft det dårligt, og så snakker vi om det, og får det på plads. Vi spørger om de kendte hinanden i forvejen og igen svarer de i kor: *Ja.* (og igen fniser de) indtil Inger får sagt, at de har kendt hinanden siden 2007.

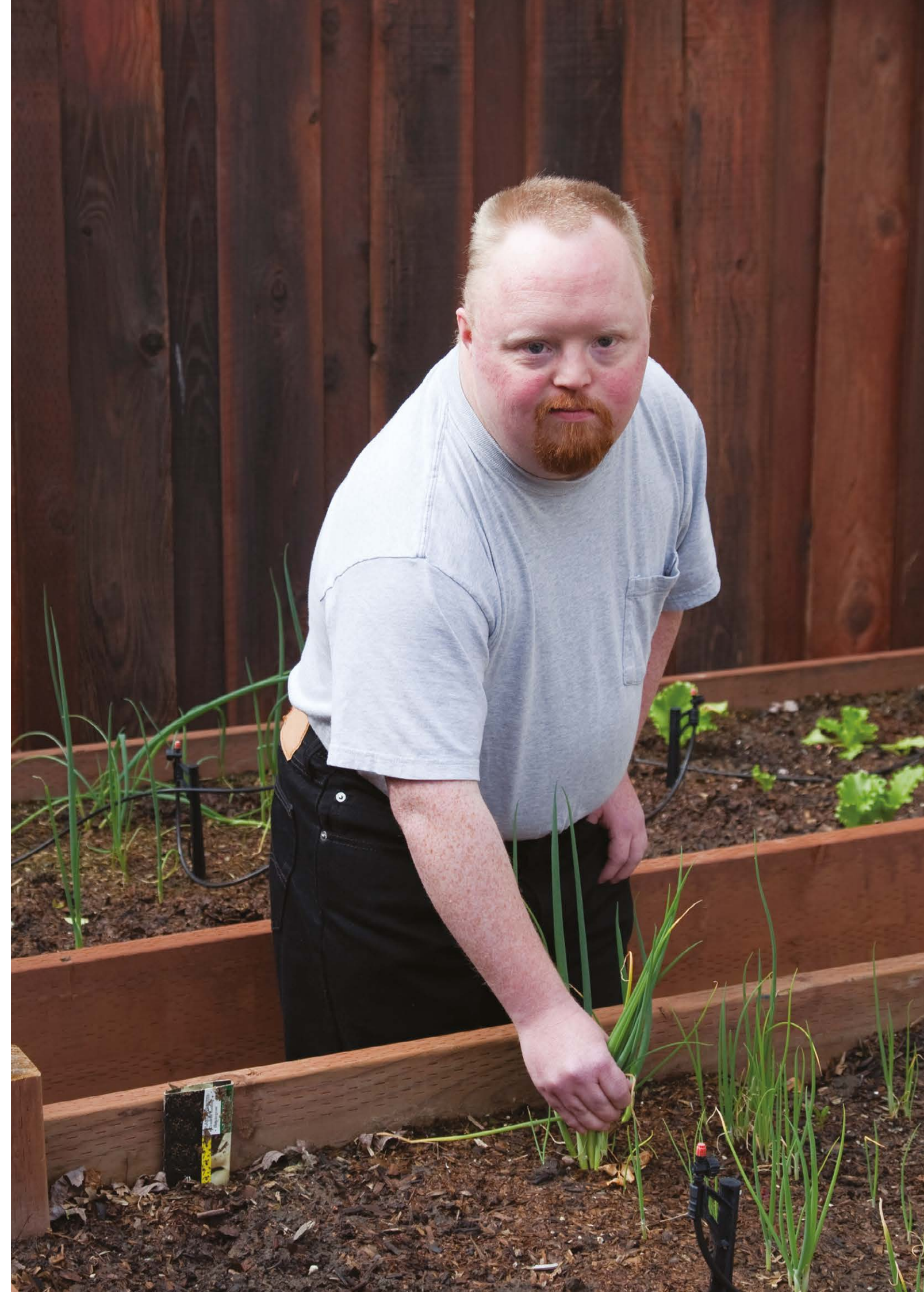
Vi kommer ind på interviewet med Arne, der undervejs sagde, at han nok ville sige nej til at være vejleder for nogen, han kendte for godt. Så blev det for privat. Her siger Inger, at *'sådan ville jeg ikke have sagt det. Altså, vi er nogen gange nødt til at snakke om den slags, fordi vi alle sammen kender hinanden. Men så er det overstået når det er overstået. Vi kender jo hinanden på kryds og tværs, men netop derfor er der ting, der ikke skal komme længere.'* Jeg spørger om hun mener, at de ikke kan have forskellige grænser for hvad der er 'for privat' – og hun svarer, at *'det ikke var dét jeg mente. Men kun, at det vi fortæller hinanden om at have sine tvivl som brugervejleder – det synes jeg vi skal holde i den lukkede kreds.'*

Margit giver et eksempel: *'Jeg var ude for at Olav, der også er brugervejleder, han kom og spurgte om vi kunne have en samtale. Jeg blev helt chocket – det havde jeg da aldrig været ude for – at han kom og spurgte om vi skulle snakke alvor. Men det handlede om at være brugervejleder, og så gik vi sammen med en af nøglemedarbejderne og havde taget vores mapper med og viste hinanden. Det kom der faktisk en spændende snak ud af, selv om vi aldrig før har talt sådan sammen.'*

Jeg fortæller at jeg følger med på den lukkede Facebook-side. Og at det er nemt nok at få øje på Inger: Hun er jo på forsiden hver andet øjeblik. Men når jeg så ser efter Margit – så er der ikke meget at se? Hun siger, at *'det er fordi jeg ikke er så god til at skrive og til at gå på web. Bogstaverne går i klydder så det hele bliver noget rod.'* Jeg spørger så, om hun er ude at holde oplæg, og hun fortæller at der var én gang, hvor hun skulle have været med, men så gik der kludder i det med transporten. Hvis det kunne være i Fredericia, så ville det være nemmere. En gang har hun holdt oplæg for personalet på et møde, og det gik fint nok.

Vi kommer her til at snakke videre med nøglemedarbejderne om deres opgave med at fortælle de andre personaler om stoltheds-stafetten, og hvordan de kunne gøre det sammen med de erfarne brugervejledere. Og om hvordan vi kan tage det op på netværksmøder og i de kommende interviews. Og på længere sigt, når stafetten skal gives videre til nabokommunerne. Her siger Margit, at hun gerne ville stille op som underviser, når erfaringerne som brugervejleder skal gives videre til nogen helt nye. Hun har jo mærket det fra begge sider. Og samtidig *'kan og vil jeg jo meget mere end det jeg allerede gør.'*

Her bryder Inger ind og indrømmer at hun jo også *'maser på alt det hun kan for at få Margit helt op på dupperne'* – hvorpå hun griner – og pludselig bliver flov og stille. Margit giver hende et stille klap på hånden: *'Ja, det er jo sådan hun er – alvor og flip – det hele på én gang. Men det kommer jo an på hvem vi er sammen med – vi skal jo lige se hinanden an – hvordan vi kan udtrykke os – hvilke ord vi kan bruge, så den anden også er med på det – det er jo det, det hele handler om.'*

Jeg arbejder på min filttaske. Først skal den strikkes og så vaskes.

Opsamling af interview: Dorthe, Ullerupdalsvej, 18. november 2014

Udover Dorthe deltager Pernille som nøglemedarbejder. Frode, der er Helenes bruger-vejleder var blevet syg og havde meldt afbud. Lasse, der er brugervejleder i det næste interview, er til gengæld kommet i god tid, og Dorthe vil gerne at han er med. Det er aftalt, at jeg har en studerende med, Mette, der spørger ind til sin egen eksamensopgave (og selv har samlet det op).

Vi har på forhånd fået tilsendt fotos og tekster, der viser Dorthes nye stolthed, som er at gå på kursus og få lært at strikke filt-tasker. Jeg vælger derfor at se tilbage på det tidligere projekt, som var at bage kager, og nævner for Dorthe, at hun i foråret fortalte, at *'de andre var glade for at hun havde kage med til dem'*.

Jeg spørger derfor, hvem hun nu er gået i gang med at strikke til? *'Ja, det er mest til mig selv'*, svarer hun, og peger på billedet: *'Se, det er en taske, jeg er ved at lave. Først skal den strikkes.'* Jeg indskyder, at dét bliver den vel ikke til 'filt' af?

'Nej, så kommer den i vaskemaskinen. Det skal være varmere end ellers: Så bliver det til filt.' Jeg indvender, at jeg har en lillesøster, der også arbejder med filt, men hun har da fortalt, at hun også må stå og banke det, hårdt og længe, for at det skal blive til filt? 'Joh' siger Dorthe, *'men dét her er så nok en anden slags.. Altså ikke helt hård og tæt – men alligevel så tingene ikke falder ud af bunden..'*

Du fortalte på Facebook, at du havde været på en 'kreativ messe': hvad var nu det? *'Joh, vi tog jo af sted derop. Det var Else – hun er lærer på vores strikkehold – hun havde ordnet det med billetter og turen derop. Det var dér vi fandt dette her garn.'*

OK, strikker du så derhjemme, som en hobby? *'Ja, det gør jeg, men jeg er da også ved at lave et tæppe, og det er ude på arbejdet.'* Nogen af de andre har fortalt, at Pro-Aktiv i dag er et kreativt værksted – er det dér, du arbejder? *'Ja, og det her tæppe, jeg laver, det skal nemlig også ned i 'Blæksprutten' – vores butik – og der skal det så sælges.'*

Jeg spørger om der så er forskel på at gøre det som hobby – og så som arbejde? *'Ja, for ude på arbejdet, da har vi jo personalet til at hjælpe. De kan gøre det helt færdigt, hvis vi har lavet fejl.'* Hvor kan du så bedst lide at strikke? *'Det er herhjemme.'* Pernille spørger, hvad hun så gør, hvis der er fejl i det hun laver til sig selv? *'Så trævler jeg bare det hele op igen.'*

Jeg spørger, om det fortsat er en stolthed, hvor hun også ser sig selv som én, der kan leve op til sit eget forbillede (hendes mor)? *'Ja..'* hvisker hun.

Handler dét så om at blive regnet for en rigtig voksen og ikke bare en lille pige? *'Ja ha da!'*

Er der nogen bestemt, som du helst vil have skal se dig som voksen? *'Ja, og det er jo min kæreste!'*

Javel, ja og gør han det så nu? *'JA! Det kan du lige regne med.'*

Men jeg tænker da, at nu hvor du er et par og tredive, så er det vel klart nok, at du er en voksen, nåja, ung, men altså voksen kvinde – og ikke længere 'en stor pige' – er det ikke klart nok?

'Joeh .. øh .. øh .. nåjo, sådan da..'

Jeg spørger derfor: Da du gik i skole, var der så mange, der snakkede til dig som om du var yngre end du faktisk var? *'Ja .. suk..'* Blev du behandlet som et barn hele vejen? *'JA!'* Hvor var det mest? *'I skolen.'*

OK, så derhjemme – din mor, kan hun godt se, at du er blevet voksen? *'Ja, det kan hun nemlig.'*

Betyder det, at du kan snakke med hende om det, for eksempel det med, at kæresten har lidt svært ved at se det? *'Ja ha da, det kender hun godt.'*

Er du så tit sammen med hende? *'Ja, nok et par gange om ugen. Hun hjælper mig, hvis jeg skal til noget – svært – som i går, jeg skulle til lægen.'*

Jeg spørger, hvor længe det er siden, Dorthe flyttede hjemmefra? Hun er ikke selv sikker, men når sammen med Pernille frem til at det må være 8-9 år siden.

Jeg spørger så om de så snakker sammen, herude, om dét med at blive set som voksen? *'Ja, der gør vi sommetider.'*

Er det alle sammen – eller er det mest kvinderne for sig, og mændene for sig? *'Ja, det er mest med de andre piger.'* Er det en del af Jeres stolthed, at I kan vise, at I ikke længere er børn? *'Ja, det er det jo.'*

Her markerer Lasse, og jeg spørger ham, om han tror det er sværere at vise man er voksen, hvis man er en ung kvinde? *'Både ja og nej. Vi kender det jo alle sammen. Men kvinder, ja de tænker jo ikke på samme måde som os mænd.. Altså for eksempel: Da jeg mødte Karen, som jeg var brugervejleder for – da kunne jeg godt mærke, hun gerne ville videre i sit liv, men ikke helt vidste hvordan. Så hjalp jeg hende med at få sat det i system, med rengøringen og med at passe lejligheden selv. Og så efter hun kom i gang, er hun blevet mere sikker på sin stolthed. Det var som om hun ikke rigtig troede dét om sig selv..'*

Jeg spørger derfor Dorthe, om det så var derfor hun hellere ville have en mand (Frode) som brugervejleder? *'Ja, det var det vel nok...'*

Når I snakker om at blive behandlet som børn, får I så lyst til at rejse Jer på bagbenene og vise dem noget andet? *'Ja, det gør vi .. i hvert fald nogen gange.'*

Gjorde I også dét, før brugervejlederne og stoltheds-projektet kom i gang? *'Nah .. joe .. er ikke rigtig sikker..'* OK, men er det så blevet nemmere nu? *'Ja, det er det helt sikkert!!'*

På dette tidspunkt er Dorthe begyndt at sidde lidt uroligt, og Pernille spørger, om der er noget andet hun skal? *'Ja, jeg skal jo til hockey-træning snart'. 'Jamen det var da godt, du fik sagt dét.'*

Jeg slutter af med at spørge, om hun kunne tænke sig at vise sin stolthed på andre måder end på Facebook. Hun tænker sig lidt om. Siger så helt sikkert, at *'en stoltheds-aften på diskotek! Så kunne vi alle sammen være med!!'*

Jeg koncentrerer mig meget

Jeg gør sådan, når jeg træner min arm.

Jjeg kan træne hjemme

Her er mit ti-turs-kort til massage

Opsamling af interview: Trine, Ullerupdalsvej, 18. november 2014

Udover Trine deltager Lasse som brugervejleder og Pernille som nøglemedarbejder. Det er aftalt at jeg har en studerende med, Mette, der også deltager i samtalen.

Vi har på forhånd fået tilsendt fotos og tekster, der viser Trines stolthedsprojekt, som er at genoptræne højre skulder. På Facebook har hun tidligere, i sensommeren 2014, vist et strikke-projekt. Jeg spørger om det nye projekt med at træne skulderen er kommet med alderen (som det gjorde for mig selv for nogen år siden). *'Nej, mange mange år, sommer-ferie ved vandet. Jeg falder ude i sø, falder og slår skulderen.'*

Jeg spørger så, hvorfor hun er begyndt på genoptræningen nu?

'Jeg bor jo herude. Har fået ondt i skulderen og snakker med personale. De har hjulpet mig.' Pernille tilføjer, at Trine også er begyndt at gå til massage. *'Ja'* siger hun, *'var deroppe i dag.'*

Jeg spørger om hun kan mærke, at det hjælper?

'JA! Og træner også ben.. Kommer ud af (køre)stolen og går rundt med dén derovre.. (hun peger på barren i fysioterapi-værelset, hvor vi sidder). 'Mangler halvt ben. Mange mange år'. Jeg spørger om hun så har haft kørestol længe? 'Ja'. Men så kan du vel køre stærkt? 'Har motor på. Rigtig godt!!!'

Jeg vender nu tilbage til billederne på Facebook og spørger om hun fik ondt i armen af at gøre det? *'Ja, lidt'*. Og om hun så er holdt op igen? *'Nej, strikker endnu'*.

I strikke-projektet fra i sommers, var det Frode, der var brugervejleder, men nu er det så Lasse – er han bedre? *'Han gør hvad jeg siger'* (griner og sender ham et drillende blik). Pernille fortæller at Frode måtte trække sig fordi han havde for travlt, og Lasse uddyber: *'Jeg talte så først med ham om det. Og så spurgte Pernille om jeg ville tage en samtale med Trine. Og så sagde jeg jo: Ja.'*

Jeg spørger Trine om hun kendte ham i forvejen, og da hun siger *'Ja'*, spørger jeg i sjov, om dét så var for noget godt? *'Åh, ja.. øh sådan..'* (hun griner igen og giver ham et moderligt klaps over nakken: Han svarer med at bøje sig for hendes overmagt – i gensidig sjov).

Trine tilføjer at de *'har arbejdet sammen i mange mange år, ik'?*, hvilket Lasse bekræfter. Jeg spørger om det var på Pro-Aktiv, og ja, det var det. Er du så stadig i arbejde derude? *'Ja, jeg strikker.'* Lasse markerer og fortæller at han *'så kan tilføje, at Trine hun startede på værkstedet, men at hun nu er ovre på dagcentret, hvor hun hjælper med at pakke småting i poser, og så strikker ved siden af. Da hun var på værksteds-afdelingen, arbejdede hun med at sy.'*

Trine nikker bekræftende, og han fortsætter: *'Så var det at kommunen sagde, at for at være på værkstedet, så skulle det være på lige fod, altså ligesom os der kan gå. Man kunne ikke længere få personlig hjælp på værkstedet. Personalet dér skulle kun hjælpe med arbejdsopgaverne. Derfor skulle dem i kørestol flytte til dagcentret, hvor personalet er pædagoger og kan hjælpe med personlige vanskeligheder. Der var én af brugerne,*

hun var meget utilfreds med at skulle flytte, men der var ikke noget at gøre.'

Jeg kommenterer, at det kan lyde som om værkstedet, det er for 'rigtige arbejdere' – og at dagcentret, det er bare for 'pensionister' – og Trine er enig: *'JA!!'*.

Jeg spørger derfor om hun kender Margit, der jo har et stoltheds-projekt, der kan minde meget om det, som Trine selv har. *'Ja, kender hende. Snakker sammen.'*

Er du så med på motionsholdet på Pro-Aktiv? *'Ja, bruger mit ben – én-to-tre-fire – om igen og om igen.'* Handler det om at I ikke bare vil give op? *'Ja, vi VIL selv!!'*

Jeg kan mærke, at hun bliver mindre opmærksom og runder af med at spørge om hun har planer for nye stoltheder? *'Ved ikke.. kan ikke ordene! Kan ikke ordene!! Mange mange år .. kan ikke mere lige nu.'*

Opsamling af interview: Ulla og Sanne, Nr. Voldgade, 19. november 2014

Udover Ulla deltager Sanne som brugervejleder og Betina som nøglemedarbejdere.

Jeg har i forvejen fået fotos og tekster, der viser Ullas stolthed som er være at besøgsven for en anden medborger.

Inden jeg får tændt for diktafonen siger Ulla, at hun har noget vigtigt, hun gerne vil fortælle mig. Jeg spørger om vi kan starte med stolthedsbillederne, og så tage det andet bagefter, og det er hun med på.

Jeg lægger derfor ud med at spørge, om hun selv har været med til at vælge de to billeder, og det bekræfter hun. Sammen med Sanne? *'Nej – sammen med Betina'*.

Jeg spørger så, om det med at være besøgsven var noget hun selv fandt på? *'Det er fordi jeg syntes Asta trængte til at få besøg, for det får hun ikke så meget. Og jeg vil godt gøre en vennetjeneste, altså være hendes besøgsven.'* Kendte du hende allerede? *'Ja .. det er fordi hun boede her nede hos os et stykke tid. Da var hun temmelig syg.'*

Og så er hun hjemme igen nu, og det er dér du besøger hende? *'Ja .. altså ...'* Hun ser på Betina, der fortæller, at *'Asta kom ned til os fordi vi har nogen aflastnings-boliger, hvis der er noget akut'. Og mens hun var hos os, sad du tit inde og holdt hende i hånden og sådan.'* *'Ja'* siger Ulla, *'sådan var det'*.

Betina fortsætter: *'Nu bor hun så i et bofællesskab med døgnpersonale, og så var det at du gerne ville fortsætte med at besøge hende.'* Jeg spørger Ulla, om ikke det også betyder noget for hende selv, siden hun vælger at gøre det? *'Jo, jeg bestemmer jo selv hvor mange timer om ugen, men jeg synes hun skal ha' besøg, og det har jeg så aftalt med hendes personale'*. Jeg spørger igen, hvad det betyder for hende selv? *'Jeg får det godt med det. Det var hendes personale, der spurgte om jeg kunne tænke mig at være hendes besøgsven – og det kunne jeg godt.'* Betina siger, at *'det var jo dig selv, i samtalen med Sanne, at du kom frem til at det var dén stolthed du ville.'*

Samtaleinterview med Sanne.

Her sidder jeg og laver aftaler med Asta, som jeg skal være besøgsven for.

Min nye stolthed – jeg er på vej ud af døren, jeg skal være besøgsven. Jeg glæder mig.

'Ja, det var det også.' Jeg spørger hvorfor Sanne kom ind i billedet? *'Det var fordi hun er brugervejleder,'* svarer Ulla, *'og hun spurgte om jeg ville have en samtale om det – og det ville jeg gerne.'* Kendte du hende i forvejen? *'Ja'.* Hvordan var samtalen? *'Jamen vi snakkede jo om lidt af hvert – det ene og det andet, sådan...'*

Jeg spørger: Når du er besøgsven, så har du vel påtaget dig et ansvar? *'Ja, det ved jeg godt. Jeg er helt klar over det.'*
Hvem har du snakket om dét med? *'Det var personalet.'*

Jeg spørger så Sanne, hvad hun mente om det?

Jamen jeg syntes jo det var supergodt!'

Vidste du på forhånd noget om at være besøgsven?

'Det betyder at man tager ned og besøger en der har brug for det. Men selv om det er frivilligt, så er det jo – på dén måde – – altså jeg er også selv blevet besøgsven, og så laver vi nogen faste aftaler og skriver det ned i kalenderen, ikk?'

Jeg finder Sannes egne stolthedsbilleder frem: Ja her har jeg jo set, at du ikke kun er brugervejleder, men også besøgsven. Var det noget du fandt på efter at Ulla havde fortalt om, at hun var det?

'Ja eh.. øh.. ?' Hun ser over mod Betina, der kan huske at *'det var jo efter at du havde snakket med Ulla, at du også begyndte at tænke på det. Og så, da du kunne se at Ulla var glad for det, blev du også mere sikker på at du også selv gerne ville.'*

Sanne nikker: *'Ja, sådan var det: Jeg syntes det var stærkt gået – rigtig flot! – så ville jeg også prøve!!'*

Ja, det er jo da virkelig en stafet, der vil noget: hér lærer brugervejlederen noget af den hun er vejleder for!

Sanne: *'Nemlig sådan!! Sådan er det blevet.'*

Jeg spørger Ulla, om hun nogen gange er i tvivl som besøgsven – hvad det er Asta har brug for?

'Nej det er jeg ikke. Jeg ved hvad hun trænger til, og vi har jo også aftalt det. Jeg ved hvad det er, jeg har lovet hende.' Sker det at du kan være uoplagt? *'Nej, overhovedet ikke.'* Så du har bare energi og humør? *'Ja, det stopper jeg ikke med.'* Hvor kommer dét fra? *'Jae .. eh .. puha: Det var da et svært spørgsmål ..'*

Jeg tager lige en 'Time-Out'. (I baggrunden griner Sanne, der åbenbart har lært Ulla at bruge time-out-reglen, og som også husker at jeg fortalte hende om den under et interview i foråret).

Jeg spørger så Ulla, hvordan hun ser sig selv? *'Jo, sådan set: Jeg er jo voksen.'* Har du altid haft så mange kræfter? *'Ja .. øh?'* Igen et blik over til Betina, der siger at *'det jo sommetider har knebet med det. Og det er jo derfor du ikke længere går på arbejde ude på værkstedet.'* *'Ja,'* bekræfter Ulla, *'men jeg vil jo heller ikke bare sidde på min flade røv. Så jeg laver nogen forskellige ting derhjemme. Efter jeg holdt på arbejdet, laver jeg mere hjemme, også for de andre, der hvor vi bor.'*

Jeg siger, at det jo da også mere lyder som faste forpligtelser end som bare hobby – og hvordan er det så alligevel anderledes end at gå på arbejde? Ulla: *'Jeg gik jo meget på arbejde før, men det kan jeg ikke holde til længere. BUM sagde det, og så røg jeg i kul-kælderen.'* Hvordan kan du så holde til at være besøgsven? *'Det er ikke det samme. Det er mere stille og roligt og jeg er selv mere ansvarlig.'*

Vil det sige at de nye krav passer bedre til dét du kan leve op til? *'Ja, sådan er det. Altså, da jeg var ude på værkstedet – først var jeg i 'fabrikken', men det blev for meget. Så kom jeg i køkkenet. Jeg fik ikke så meget i løn, men det var enklere. Men så var det jo det tids-pres: Færdig færdig! Til tiden, hver eneste dag. Det blev hårdt, og så sagde jeg: Stop!'* Er der så mere plads til dig selv? *'Ja, altså nul!'*

Jeg spørger Sanne: Når I nu snakker om 'lidt af hvert' som Ulla sagde, er det så altid 'stoltheder'?

'Nah,' siger Sanne, *'der bliver også plads til lidt tøsefjant. Men så er det jo også helt alvorligt – det skifter jo. Det der er vigtigt, det er jo at vi kan lytte til hinanden og ikke bare sige 'nå og ja og bløp bløp'.'*

Det kommer vel også ind imellem hen mod noget der er lidt ømt? *'Øh .. jo. Det har du jo ret i. Det er jo dér man skal kunne lytte: Hvad har den anden at sige. Hvis den anden nu spørger: 'Har du tid til at vi kan snakke om dét?'* Og så siger jeg selvfølgelig *'Ja det har jeg'* – og så lytter jeg også – og kigger på hende.' Jeg spørger om det er mere ligetil fordi de begge to er kvinder – eller om de kunne have haft en mand som brugervejleder? Sanne ser lidt usikkert frem og tilbage mellem mig og Ulla: *'Hmmm'.*

Ulla får en anden tanke: *'Nogen gange, hvis jeg er rigtig ked af det, så snakker jeg også med Betina. Og så .. ja, jeg tænkte i går: En professor, hvordan kan han dog finde ud af om det går for sådan nogen som os – eller måske kan han slet ikke? Ja, sådan tænkte jeg i går.'*

Sanne har imens fundet sit svar: *'Ja og drengene – eller mændene – de har jo også noget sammen, som vi ikke skal blande os i.'* Og Ulla fortsætter: *'Ja, ligesom vi har noget, som de ikke behøver at høre.'*

Vi kommer så til at snakke om kønsroller, sådan som de kan ses f.eks. i idræt eller musik, og pludselig fortæller Sanne, at hun er *'vild med at synge, og går til sangundervisning og arbejder på at komme med i et band: Jeg skal bare være sanger!! Det er mig!'*

Jeg spørger hvad hun bedst kan li'? *'Ja, Kandis .. men også Anne Linnet'* Og Sanne Salomonsen? *'Ja, hun er altså også go!'* Jeg hørte én i radioen forleden dag: *'Så skrålede jeg bare på livet løs. Og nu min kæreste, Olav, han har virkelig meget god musik som vi hører sammen.'*

Betina: 'Det er vel nok dit største stolthedssønske, selv at blive sanger?' Sanne nikker stærkt: 'Ja!!'

Og Betina fortæller videre, at 'du gik jo på aftenskole, men du var alt for god til de hold, de havde. Men nu er vi ved at have fundet frem til en undervisning, der virkelig kan få dig videre.'

'Ja', siger Sanne, 'det håber jeg lykkes, for det ER jo min store drøm.'

Jeg spørger så Ulla, om hun har hørt Rikke synge? 'Ja da – og hun synger jo rigtig godt. Lige så godt som de gør i et andet band. Ja, for jeg har jo selv været sanger i et band, førhen, så jeg ved jo lidt om musik.' Hvad var nu dét for en stafet? 'Jamen det var jo et rigtigt band – og jeg var forsanger.' Hvad sang du så? 'Ja, sådan lidt forskelligt .. Kærlighedssange.'

Nu spørger Sanne, om Ulla ikke sang dén der 'Når det regner...'? 'Jo, det gjorde jeg'. Sanne fortsætter: 'Ja, den er bare suverænt god!' Jeg spørger om de så også snakker om musik, når de er sammen, og 'selvfølgelig gør vi da det – det må selv du da kunne regne ud'. (Jeg kan se på deres blikke, at dér fik perfesser'n én over nakken, og vi griner sammen).

Jeg fortæller dem så om det forslag vi fik fra Dorthe på Ullerupdalsvej i det forrige interview, nemlig at en rigtig god måde at fortælle om sine stoltheder var at mødes på en fælles diskoaften. Med musik og kager og fortællinger og billeder og det hele – var det noget I kunne se for Jer? Sanne bliver nødt til at rejse sig op: 'Hold da op!! Det var da en suverænt god ide, hun kom med dér!! Lige i plet!!'. Og da så Betina siger at 'de har jo også et keyboard ude på Pro-Aktiv (værkstedet) og du spiller jo også keyboard, ikk'?''

Jo for pokker! Altså jeg spiller jo ikke efter noder, men sådan .. frit.. Men det ville jeg altså virkelig gerne. Jeg spørger jo også sommetider personalet, om det mon kan lade sig gøre, og vi arbejder og arbejder på det. Men det har jo så kun været en snak på Nr.Voldgade. Hvis det var os alle sammen, kunne det blive stort'. Hun tøver lidt, men lader sig så rive med: 'Altså der er jo mange af dem jeg kender, der siger 'Du har jo en go' sangstemme!' 'Syn's I?' siger jeg så. For det syn's man jo aldrig selv.. Jo, altså, jeg ved at jeg kan. Men man har jo hver sin mening med 'stemmen'.

Jeg spørger om der så er nogen bestemte, de gerne ville have skulle se, hvor go'e de er? Sanne tænker lige nu mest på bare at stå på scenen og ikke på hvem tilhørerne er. Ulla er mere nøgtern: *'Min stolthed betyder først og fremmest noget for mig selv, at jeg er glad. Men det er jo også at Asta og hendes personale kan se det, når jeg kommer om eftermiddagen. Og ja, så er der jo også min mand, han synes jo det er en rigtig god ide jeg der fik.'*

Her siger Betina, at hun ved *'at du også har fortalt din mor om det – og din familie. Din mor var jo nok lidt bekymret for, om det blev for meget?'*

'Ja' siger Ulla, *'om det tog overhånd, så jeg kørte træet i det og sådan..'*

Her tillader jeg mig at kommentere – at mødre vel altid er sådan, og at hvis man altid retter sig efter hvad de siger, så kom man jo ingen vegne? Ulla griner: *‘Ja, og så er det ikke engang løgn. Jeg har selv sagt det til min mor: La’ vær’ og blande dig i mine ting! Ja, det sagde jeg. Altså, nu er hun også en gammel dame, min mor. Jeg fortalte hende om det og ved du hvad hun sagde? ‘Det er da alt for stort et ansvar du har taget’. Det sagde hun. Men ‘ved du hvad mor – det er noget jeg selv har valgt og det kan du ligesom ikke gøre noget ved’. Ja, det har jeg sagt til min mor!’* Jeg spørger om det måske var i telefonen, hun sagde det? *‘Ja, hvordan kunne du vide det?’* Jeg siger at sådan er det at være professor, men spørger så, om hun turde ha’ sagt det, hvis mo’ren havde siddet lige overfor hende? *‘Nej da, det havde jeg da i hvert fald ikke.’*

Hun sender et blik til Sanne og Betina, og de griner alle tre. *‘Men jeg har da før haft nogen voldsomme diskussioner med hende. Ja, den var helt der oppe! Og så har jeg tænkt: Hvorfor får man sådan en reaktion? Kan du fortælle mig det?’* Vi snakker om, hvordan børn jo altid vokser mere og anderledes end deres forældre lige tror, og nok mest fordi forældrene har for travlt til at se, hvordan de forandrer sig.

Og Ulla siger så at *‘I dag kan vi jo bedre snakke roligt om det. Og jeg har tænkt – inde i mig selv – at nu er jeg 52 år, og nu vil jeg ikke skændes med min mor mere. Nu er jeg voksen. Og vi har jo heller ikke gjort det siden.’*

Jeg vender mig til Sanne: Kan du høre – du har også noget at se frem til? Hun svarer *‘Ja, jeg er jo kun 38. Men jeg kan altså også godt blive sur: ‘Dét skal du i hvert fald ikke blande dig i!’ Det har jeg sagt til min mor.’* Og nu, hvor du bor sammen med Olav – blander han sig? *‘Nej dét gør han i hvert fald ikke.’* Det er måske mere dig der blander dig i hans sager? *‘Nej da, sådan er vi ikke.’* Og da de har sagt begge to, at de gerne, i det næste interview, vil fortælle sammen om hvordan de har det nu, lader vi dén ligge lige nu. Og i stedet spørger jeg Ulla, om vi nu skal forlade stolthederne og om hun stadig gerne vil fortælle dét, hun talte om til start. Hun tøver lidt, men tager så fat og fortæller om nogle barske oplevelser fra sin fortid.

Jeg spørger om man kan sige, at hun også har set ‘bagsiden af livet’? Og hun nikker: *‘Ja, det har jeg jo.’* Tror du det er med til at du er blevet så sej? *‘Jæ.’* Og nogen gange også selv lidt rå i munden? *‘Nej da .. og øh .. Jo – det er jeg jo også. Det kan godt være sandt, det du siger. Jeg har oplevet meget hårdt i mit liv, nogen rigtig barske ting. Da det var værst, og jeg var lige ved at give op, fordi der ikke rigtig var nogen i familien der kunne hjælpe, fik min sagsbehandler ordnet det, så jeg kom til at bo omme i Nr. Voldgade, og dét hjalp. Så kom jeg fri af alt det lort. Og så mødte jeg en psykolog, der kom ude på værkstedet, og vi fik en god dialog, så jeg ikke behøvede at blive hængende i alt dét. Og det endte jo med at min drøm gik i opfyldelse, da jeg blev gift sidste år.’*

Det er jo et virkeligt æventyr, med onde feer, hekse og trolde, og så til sidst kommer prinsen på den hvide hest? *‘Ja, sådan ser mit liv ud nu – det var dét jeg godt ville fortælle dig.’* Vi bliver enige om at interviewet ikke kan slutte smukkere, og jeg slukker for diktafonen. Så sidder vi stille og småsnakker over en kop kaffe, og går udenfor og får en smøg sammen med Sanne, inden vi er klar til den næste samtale, som Ulla gerne vil lytte med på: *‘Vi er jo alle sammen ude for noget af det samme, og det hjælper jo at høre, at andre også prøver at komme videre.’*

Opsamling af interview: Sanne og Olav, Nr. Voldgade, 19. november 2014

Da vi er færdige med interviewet med Ulla, hvor Sanne var med som brugervejleder, får jeg at vide, at Sanne og Olav (der også selv skal interviewes senere samme dag) har en stolthed, de gerne vil fortælle om sammen. De har ikke nået at få taget billeder. Ud over Sanne og Olav er Betina med som nøglemedarbejder.

Sanne lægger ud med at fortælle, at de er flyttet sammen. *‘Altså på prøve.’* Jeg spørger om det så er ham der skal prøves? *‘Nej, det er jo os begge to. Og der er snart gået en hel uge!’.* Inden jeg fik tændt for diktafonen fortalte du, at I er sammen i hans lejlighed, men at du også stadig har din egen oppe ovenpå. *‘Ja, det har jeg foreløbig.’* Har I mødt hinanden i Nr.Voldgade? *‘Altså jeg har også kendt ham fra før. Helt tilbage til da han boede ude på ungdomskollegiet.’* Boede du også selv derude? *‘Nej, jeg har boet i Nr.Voldgade siden jeg flyttede hjemmefra.’* Hvad skete der så? *‘Ja, vi kendte hinanden, og så flirtede vi lidt. Og jeg tænkte: Ejj .. hvad skal der nu ske? Og da var han jo sådan lidt genert. Og vi turde jo heller ikke sige det sådan ligeud: Nu skal vi to både det ene og det andet .. Men så voksede det jo alligevel. I dag – er jeg virkelig glad for at vi har fundet sammen, sådan rigtig for alvor. Og nu bor vi også sammen – det er sådan: YES! Stolt!!!’*

Når du ikke kun er glad, men også stolt – er det fordi det betyder at du nu er rigtig voksen? *‘Jeg er jo ikke et barn længere. Så jo, man kan godt sige at jeg er voksen ..’* Men det er vel både noget man mærker inde i sig selv, og så også dét man hører de andre siger om én? *‘Ja, jeg vil ikke sige jeg er et barn .. dét er jeg ikke. Jeg vil heller ikke sige .. jeg ved ikke rigtigt hvordan jeg skal få det sagt..’* Betina prøver at hjælpe ved at foreslå: *‘Måske er det sådan at du godt ved du er voksen .. du er en voksen pige. Men så har du også nogen ting, du ikke klarer selv, hvor du har brug for noget hjælp?’* Sanne: *‘Ja, det er sådan det er.’*

Når man så flytter sammen, er det med til at de andre kan se: nu er hun rigtig voksen? *‘Ja, de kan se, at nu er jeg voksen for alvor og ikke sådan barnlig i det..’* Hvordan har de nærmeste taget det? *‘Altså sådan som jeg har hørt det, så har de sagt ‘Til Lykke!’ Og: ‘Hvor er det godt at I prøver sammen.’*

Har du også hørt det sådan, Olav? *‘Ja, min mor altså, hun griner.’* Sanne: *‘Det gør min mor også. Fordi hun er glad og tænker: ‘Nå!! Er det nu dét de skal prøve?’ Og så får jeg det sådan YES! Lad os prøve og så se hvad der sker. Mere kan vi ikke sige før vi ser..’*

Jeg foreslår, at sådan som forældre nu har det – så er de jo selv 'bare voksne', så længe deres egne børn er små og unge. Men når så deres egne børn vil være voksne, så kan det jo betyde at forældrene selv er ved at blive 'gamle', og det er måske ikke bare sjovt? Sanne: *'Altså de kan jo godt være irriterende: Hov hov! Dét skal I altså ikke blande Jer i, siger jeg. Og så kan de jo godt blive stramme i betrækket. Og så – altså jeg har jo også sagt til min mor: Jeg er ikke noget barn længere! Jeg kan godt være virkeligt voksen!!'* Betina spørger om ikke *'det kan være svært at sige til sin egen mor?'* 'Jo', siger Sanne, *'men jeg gør det ind imellem: Altså nu stopper du!!'* Jeg spørger Olav, om det er noget han også kender? 'Ja .. mest fra mine forældre .. Og så har de hele tiden sagt at jeg var sur og vanskelig. Og de blev bare ved med at sige det lige meget hvad jeg gjorde. Og de var på nakken: Du skal huske og du skal huske. Og få nu din motion – se at komme ud og gå!!'. Sanne: *'Det kender jeg også godt – det er bare så træls'*.

Jeg spørger dem begge, om det er noget de snakker om? Olav siger, *'at han husker det hele endnu'* og Sanne fortsætter med at understrege, at de *'snakker om det hele sammen i stedet for at blive sure og uvenner .. og så at få det hele på det rene'*.

Jeg spørger om personalet har hjulpet dem med at komme ud af barnerollerne, og Sanne siger *'Jeg synes i hvert fald at de er gået ind og har hjulpet .. hvis der var noget man ikke lige selv kunne .. øh .. få sagt. Altså jeg ved virkelig fra mig selv .. jeg har svært ved at få sagt .. for eksempel nogen ord, dem har jeg svært ved at sige: Men JEG PRØVER!! Men det er jo også det med at jeg klarer flere ting selv. Altså for eksempel når jeg skal have tilpasset min gigtmicin .. frem og tilbage mellem Fredericia og Kolding Sygehus, og så får jeg et drop, og så sidder jeg dér næsten 4 timer: Værsgodt!'* Betina: *'Men det hører vel med til at blive voksen. Og det kunne jo godt have været din første stolthed: Førhen var din mor jo altid med, og så sagde du at nu ville du klare det selv – og så var hun da også bekymret?'* 'Ja, det var hun!'

Jeg spørger dem, når nu de er flyttet sammen, hvor meget skal de så hjælpe hinanden og hvor meget skal de klare selv? Olav: *'Derhjemme, med det praktiske, der hjælpes vi ad så godt vi kan.'*

Sanne: *'Ja, og så er der også nogen ting, man godt kan selv.'* Olav: *'For eksempel så tager jeg selv nogen dage, tirsdag og torsdag, der tager jeg scooteren ud i A-Huset og spiser derude'*. Hvordan finder I ud af det? Olav: *'Jo, et andet eksempel: Sanne hun ryger. Og det gør jeg ikke. Jeg er allergisk overfor røg. Så foreslog jeg at hun kunne gå hen til terrassedøren og ryge dér.'* Sanne: *'Og det gør jeg så'*.

Olav: *'og så kan jeg jo se, at hun ryger mindre end hun gjorde før'*. Sanne: *'Ja det skal jeg da lige love for. Og det er egentlig fint nok.'* Hvem bestemmer så mest? Sanne: *'Vi er lige gode om det'*. Olav: *'Ja det er vi. Vi har det faktisk godt sammen. Det vil jeg gerne sige: Jeg er mere glad nul!'* Og Sanne tilføjer at *'vi skiftes jo til at bestemme: Nå, nu var det ham der gerne ville dét – det er OK – så bliver det nok også min tur..'*

Jeg fortæller fra interviewene på Ullerupdalsvej, at Dorthe fortalte, at de unge kvinder derude ret tit snakker om forskelle og kønsroller og hvad der er 'mandeting og kvinde-ting'. Gør I også det på Nr.Voldgade?

Sanne: *'Nej ikke lige sådan, men vi har en 'Kærestebog', som vi sommetider læser sammen og snakker om – altså hvordan får man sit forhold til at køre, hvad skal man være forsigtig med, og sådan. Så finder man hurtigere ud af: Okay – det dér – det var ikke så godt. Eller YES! Dét her det var bare alle tiders.'*

Kunne I så være brugervejledere for andre, der også vil prøve at flytte sammen?

Olav: *'Ja, jeg ved, at det kunne jeg godt'*. Sanne: *'Det tror jeg også godt jeg kunne'*.

Lige før, da det var Ulla og Sanne der blev interviewet, fortalte Sanne mig at hun er MEGET glad for musik, og at du har en stor musiksamling, som I hører sammen.

Olav: *'Ja, det er dansk musik, altså dansktop, men mest rockmusik. Jeg kan bedst lide at høre sådan 60'ere og 70'ere rock. Det er jeg jo vokset op med.'*

Sanne: *'Og så står jeg og synger med'*. Olav: *'Ja! Og ved du hvad vi gjorde engang? Vi holdt en fest inde i Nr.Voldgade. Så slog vi et telt op og så, min lillesøster og mig, vi spillede dansktop og alle de andre de syntes bare det var så FEDT!'* Sanne: *'Det var det! Det kan jeg love dig for. Og så fik de lokket mig op og synge, og det var bare så sjovt..!'*

Har I så været til Sølund-Festivalen? Olav: *'Ja jeg var da med, også i år'*. Sanne: *'Jeg var der også, men da var jeg jo på højskole, Djursland Højskole, der har jeg faktisk været de sidste mange år, hver sommer .. Og der tager vi jo sammen til Festival. Og jeg har skam også optrådt på Sølund. Og jeg tænkte: 'Åh Nej! Der er sikkert mange mennesker..'* Og det var der. Men så, da jeg først kom op på scenen, var jeg ikke spor nervøs mere..'. Jeg spørger så Olav, hvad han tænker om hendes 'stjerne-drømme'? Han siger, at *'det er helt fint med mig'*. Og da jeg spørger om han så skal med som backing eller bare sidde og klappe, fortæller han at *'jeg har faktisk også spillet i et band. Jeg spillede bas .. altså elektrisk..'*

Olav har nu et ærinde, han gerne vil nå, så vi aftaler at fortsætte med Sanne og Yvonne, der sammen skal snakke om 'Time-Out', og at han så kommer tilbage sidst på eftermiddagen.

Her kigger jeg i mit bryllupsalbum.

Opsamling af interview: Yvonne, Nr.Voldgade, 19. november 2014

Udover Yvonne deltager Betina som nøglemedarbejder. Yvonne ville helst, at vi først kunne snakke om hendes egen stolthed, som jeg har fået tilsendt billeder og tekst af. Og at vi så bagefter kan snakke om at være brugervejleder, hvor Sanne også skal være med.

Jeg lægger derfor ud med at spørge, om brylluppet, der blev holdt i sommers, så er hendes største stolthed? *'Ja, det er det faktisk.'*
Jeg kan godt forstå, at man er glad over at være blevet gift, men hvorfor er du også stolt? *'Ja, altså .. jeg giftede mig .. fordi jeg havde det sådan med det, at det skulle gøres!. Og så fik jeg snakket med min familie, min far og min mor, men også med personalet. På Nr.Voldgade, ikk'? Og de sagde alle sammen at det var rigtig godt. Og selvfølgelig havde jeg også først spurgt Mogens, min mand, og han sagde jo også 'ja' til det.'*
Hvad er det man viser andre ved at blive gift? *'Det er jo at man begge to er sikre på, at man har valgt hinanden. Sådan at der ikke er andre..'*

Det må vel også betyde at han viser dig, at du er én, han kan regne med? *'Ja. Og dét kan han også!!'. Hvad sagde din familie? 'Jeg havde jo en snak med min mor. På forhånd var jeg nervøs og usikker på, hvad hun ville sige. Og så min søster, der også selv er gift, hun vidste det fordi vi allerede havde talt om det, og hun var med og forklarede mor, hvordan jeg gerne ville blive gift. Og jeg var jo bange for at det ikke kunne lade sig gøre, men det kunne det så'. Så hun sagde bare ja? 'Ja, hun prøvede slet ikke at stoppe det, som jeg havde troet..'*

Betina siger at hun *'kan huske at du var meget meget nervøs..'* Jeg spørger hvorfor hun troede, at hendes mor ville prøve at bremse det? *'Altså det er fordi .. ja, jeg havde det bare i hovedet..'*

Men at blive gift er vel også at vise de andre, at man ikke længere er barn eller teenager? *'Nej, nu er man VOKSEN.'*

Når du så var nervøs, kan det så være fordi du ikke vidste om din egen mor – af alle – ville anerkende, at nu var du voksen? *'Joe .. det kan det vel ..'*

Betina indskyder, at *'der har jo været mange ting, som din mor har taget sig af, for dig..'* *'Jo, det er da helt klart, det har hun jo.'* Betina: *'Og på den måde er du så også blevet længere ved med at være hendes 'barn'? 'Ja, på den måde er det jo ...'*

Jeg spørger så, om hun kan mærke forskel? *'Ja, altså nu.'* Blander hun sig mindre? *'Altså, der var engang, hvor jeg virkelig satte hende på plads. Ikke for at være ond, men nogen gange er det som om man er lukket inde, så man slet ikke kan tænke selv. Så sagde jeg, at nu syntes jeg, at jeg er en voksen dame, der selv kan bestemme over mit eget liv. Altså, det sagde jeg til min mor, og det forstod hun faktisk godt.'*

Havde hun så bare ikke tænkt over det, før du selv sagde det så tydeligt? *'Nej, men det gjorde hun så, da jeg havde sagt det. Og i dag, er det altså blevet anderledes. Hun giver mig mere plads og sådan..'*

Det er min vielses ring og lidt billeder fra mit bryllup.

Jeg fortæller, at både Ulla og Sanne i de tidligere interviews samme dag, har fortalt næsten den samme historie, men også at de i dag snakker helt anderledes med deres mor. *'Ja, det er jo den situation vi står i. Nu er det mit liv, og nu må jeg klare det selv.'*
Jeg siger så, at den situation når de fleste jo frem til at stå i, på et tidspunkt i deres liv, hvor de er klart yngre – hvorfor mon det sker senere for Jer? *'Altså det .. øh .. jo: Jeg har jo haft det meget svært indtil jeg kom ned i Nr.Voldgade. Mange situationer, hvor det gik galt for mig. Og så har hun jo forsøgt at beskytte mig, når jeg ikke selv kunne..'*
Jeg spørger hvad det var, der gjorde at hun så begyndte at kunne klare sig selv? *'Jeg måtte jo først finde en ro i mig selv, så jeg kunne overskue at kunne passe ordentligt på mig selv. Og så hjalp det, at jeg fandt nogen, jeg kunne snakke med. Og det skete så her. Og så fik jeg ro i hovedet. Og det er jo også her det kommer helt på plads med at vi blev gift i sommer: Så, nu ved vi hvor vi har hinanden ..'*

Jeg fortæller, at jeg har fået at vide – af Dorthe ude på Ullerupdalsvej – at de unge kvinder dér ude snakker meget sammen om dét at blive voksen og komme ud af al den .. omsorg, beskyttelse, tryghed .. Gør I også det i Nr. Voldgade? *'Nej, det synes jeg ikke vi gør..'*
Betina: *'Men dig og Sanne, I er jo veninder, og jeg ved da at I har talt meget sammen?'*
'Ja' svarer Yvonne, *'men ikke om sådan nogen ting.. det er mere sådan 'tøsefnidder'..'*
Jeg spørger om det så var personalet, der bakkede hende op, eller om hun bare klarede det selv? *'Altså, der var jo én, der hjalp mig. Det er jo ikke noget, man klarer helt selv – at komme ud af det fængsel. Jeg kunne jo mærke at jeg bare var begyndt at blive mere og mere irriteret og sur..'* Jeg siger, at som hun fortæller det, så var det fængsel vel egentlig vokset op inde i hendes eget hoved? *'Ja, det var det.'*

Men så er det vel egentlig også kun dig selv, der kan bryde det ned? *'Ja, på en måde. Men vi har jo også hjulpet hinanden meget. Med det her stolthedsprojekt. Sådan som du siger det, så handler det jo om at bryde ud af de fængsler, vi selv har muret os inde i.'*
Betina: *'Jeg tror, det Frank mener er at noget af det, dét er I selv de eneste, der kan vide, altså hvordan det opleves. Og dét er I jo selv bedre til at sætte ord på.'*
Yvonne nikker, at det kan hun godt se, og Betina fortsætter: *'Jeg ved jo da også, at I snakker om det, at I hjælper og trøster hinanden.'* *'Ja, det er også rigtigt.'* *'Og at I fortæller hinanden hvad I har været ude for – og at I har brug for hinanden.'* *'Ja'* bekræfter Yvonne, *'men vi snakker jo ikke om det på samme måde som Jer, det er dét jeg mener..'*

På dette tidspunkt er Sanne kommet med igen og er klar til en fælles samtale om det at være brugervejleder. Jeg spørger Yvonne, om det ikke også er dét vi nu er nået frem til, og om vi derfor skulle tage Sanne med i snakken hér, og det er hun enig i. Dermed slutter hendes eget interview. Vi aftaler så også, at hun efter snakken om at være brugervejleder jo kan vise både Sanne, Betina og mig fotoalbummet fra brylluppet.

Opsamling af interview: Sanne og Yvonne, Nr.Voldgade, 19. november 2014

Udover Sanne og Yvonne deltager Betina som nøglemedarbejder. Interviewet var fra start aftalt som et interview med Sanne om hendes rolle som brugervejleder, og derfor er det hendes billeder og tekster, jeg har fået i forvejen. Men Yvonne havde på et netværksmøde spurgt, om hun kunne få en snak om at være brugervejleder, fordi hun havde det lidt usikkert og havde holdt pause. Jeg spurgte dem begge, om det var en ide, at de deltog i samtalen begge to, og det ville de gerne. De kender hinanden rigtig godt.

Sanne sad med på den sidste del af Yvannes eget interview, hvor vi fik snakket om, hvordan beboerne i Nr.Voldgade også kan være gode kammerater og både hjælpe og trøste hinanden, fordi de godt ved, at de har været ude for noget af det samme alle sammen. Jeg lægger derfor ud med at spørge, om det at være brugervejleder ikke handler om mere end kun at 'trøste og forstå' – om ikke det også handler om at kunne tage det næste trin: Nu er det på tide at komme op at stå igen!

Sanne: *'Ja, man kan jo ikke bare sidde ned hele tiden. Det er jo også at: Kom nu, nu gør vi nogen ting, vi kan ikke sidde og hænge hele tiden. Og jeg kan jo også huske, jeg selv var trist og irriteret, og tænkte: Ej.. jeg kan ikke holde til det, og jeg var virkelig ked af det og sagde bare NEJ!'*

Altså der kan godt være lidt af dét endnu: Stor forvirring, og så kan vi jo spørge hinanden: Kan vi ikke lige få snakket ud om det? Og ja – et eller andet deromkring..'

Jeg siger, at det at køre sur i det som brugervejleder, dét snakkede vi jo om i foråret? *'Ja, dengang havde jeg det ikke ret godt. Jeg syntes ikke jeg kunne klare det jeg havde lovet.'* Og så var det jeg fortalte dig om 'Time-Out' fra Volleyball – og dét var vistnok et plet-skud? *'Det var det simpelthen: TIME OUT! Jeg ved ikke hvor mange gange jeg har sagt det efterhånden..'* Jeg spørger Yvonne, om det lyder som noget hun også kender, og det siger hun 'ja' til.

Jeg fortæller så, at jeg også har spurgt de andre brugervejledere, men der er ingen der har hørt om 'pause' eller 'time-out' på brugervejleder-kurserne, selv om flere af dem også godt kunne have haft brug for det. Men når I har haft brug for det, og de andre også kan genkende det, så skulle det vel med på de næste kurser? Sanne: *'Det synes jeg i hvert fald'*. Og Betina tilføjer, at *'det kunne have hjulpet dig noget tidligere hvis du havde vidst om det'*, og Sanne nikker.

Jeg uddyber pointen ved at fortælle, at i sporten, hvor de bruger Time-Out-Reglen, der er det noget, der gælder for alle, og som alle ved om, og derfor er der ingen der griner eller spørger dumt, når én ønsker en pause. Det hører med til spillet.

Her får jeg mit diplom som brugervejleder.

Her har jeg samtaleinterview med Ulla.

Og Betina siger: *'Ja, for jeg kan jo huske, du havde det ret hårdt, men mest fordi du ikke kunne sige det.'* Sanne: *'Ja, det blev jo værre og værre fordi jeg havde jo selv sagt ja og lovet det, og så kunne jeg jo ikke bare sige nej. Og så kunne jeg pludselig se, hvordan man kunne sige det, og at det var helt OK.'*

For at være på den sikre side fremhæver jeg, at i Volleyball kan man jo godt bede om Time-Out uden at være en taber. Det er faktisk snarere et tegn på at man er en klog spiller, der har forstand på sin idræt.

'YES!' siger Sanne og viser *'Time-Out-tegnet'*.

Jeg spørger endnu engang Yvonne, om det var noget af det samme, som hun gerne ville snakke med mig om? *'Ja, jeg sagde det jo til dem alle sammen, at nu skulle jeg have en pause, for nu skulle jeg have mit eget projekt med at blive gift sat i gang. Så for mig har det været godt lige at tage den pause. Og hvis de andre synes det er OK, så er det jo endnu bedre.'* Er du så på vej tilbage? *'Ja det er jeg faktisk!'*

Og Betina bekræfter at Yvonne har meldt sig klar på banen og at nøglemedarbejderne ved det.

Jeg spørger så Sanne og Yvonne, om de kunne være med til at fortælle dette her til ULF, så det kunne komme med i de næste kurser. Begge nikker, og Sanne uddyber: *'Det kan jo være en stor hjælp at vide hvordan man kan få det sagt: Nu er dét her en pause – en Time-Out – det synes jeg er rimelig godt. Og det hjælper når alle ved at det bare er en pause og at dét hører med til stafetten.'*

Og til sidst i interviewet får Betina og jeg snakket om, at det jo så også skal indgå i pædagogernes forståelse og praksis, at der er nogen enkle tegn som borgerne bruger for at markere, at de vil have en pause. Både Sanne og Yvonne følger med og nikker at de er enige: Reglerne fungerer jo kun når alle kender dem.

Opsamling af interview: Olav, Nr.Voldgade, 19. november 2014

Udover Olav deltager Betina som nøglemedarbejder. Sanne havde fra start sagt, at hun gerne ville være med, og det var OK for Olav, men efter 3½ times interview-deltagelse var hun så alligevel blevet udkørt og gik hjem sammen med Yvonne. Jeg havde på forhånd fået tilsendt fotos + tekst af Olavs nyeste stolthed, som er fortsat i køkkenet.

Olav fortæller, at han *'er gået i gang med at lave en ny bagebog – den vi snakkede om sidst er jo færdig – og den nye er så mere med søde kager. Og der er mange der har sagt, at den første, det var en god kagebog at kigge i.'*

Jeg spørger hvem han viser den til? *'Jamen, det er jo forskellige der kommer – de har hørt om den, og så vil de også gerne se.'*

Betina uddyber: *'Det er jo et stort arbejde du laver. Det er ikke bare opskrifter der er kopieret. Du har gennemprøvet dem selv, og vi har snakket sammen om, hvordan du bedst kan vise og fortælle, hvordan det så skal gøres.'*

Jeg spørger ham, hvis der nu kommer nogen og bare vil have en kopi af én opskrift – hvad siger han så? *'Jamen det vil jeg da gerne give dem, de skal jo ikke købe hele bogen af mig.'* Er der så nogen bestemte, du helst vil vise den til? *'Ja, altså de andre i bofællesskaberne og på arbejdet. Det er jo dem, jeg har lavet den til.'*

Sidst vi mødtes, husker jeg ham på, da snakkede vi om, at 'stolthed' jo virker indad, på én selv – men når de andre kommer og spørger om de må se din stolthed, så må det vel også betyde, at du kan mærke, at dé synes du er noget værd? *'Jo, det er jo rigtig nok. Men altså, dén side har jeg vel ikke gjort så meget ud af. Det kan jeg jo godt indrømme. Fordi jeg har haft en skavank, og .. eh .. det har jeg så ikke haft lyst til at gøre så meget ud af. Men jeg har jo også en ny stolthed på vej. Jeg er jo tit ude og sætte billeder op for de andre – som 'handy-man', ved du nok. Nu vil jeg så give dem nogen foto-opskrifter, så de også kan prøve at gøre nogen af de lettere ting selv.'* Ja, det er jo en enkel måde at give dine egne erfaringer videre på. *'Ja, og det er jo fordi det godt kan blive lidt træls at skulle af sted, f.eks. for at sætte et eller to billeder op bare for at få 100 kr.'* Men hvis de så gør det selv, så går du jo glip af de penge? *'Jo, men det er jeg ligeglad med. Det er jo ikke for pengene jeg gør det, men for at være med til at vise de andre at vi kan selv.'*

Jeg nævner så, at flere af de andre tit er på Facebook med deres stoltheder, men dét er du ikke? *'Nej, jeg kan ikke finde Jer på Facebook. Jeg er ikke god til det. Nå ja, jeg kan ikke finde ud af det, ret og slet.'*

Og så laver du bøger i stedet for? *'Ja, det kan jeg da finde ud af.'*

Jeg er i gang med at bage en rutebils-lagkage.

Her minder jeg ham om samtalerne med Sanne tidligere samme dag, hvor jeg bl.a. havde fortalt hende om Dorths ide om at I alle sammen kunne vise jeres stoltheder på en fælles disko-aften, og at Sanne dér havde været helt oppe på mærkerne – og dér kunne der vel også være en kagebar, hvor du kunne stå? *'Jamen det ville da være en fiks ide, det kan jeg nemt se.'* Og måske kunne I gøre det til en fast tradition – noget I gjorde f.eks. en gang om måneden, eller hvad ved jeg?

Betina tilføjer, at de selv *'kunne gøre en fest ud af det – og da især nu, hvor der ikke er så mange fester mere, fordi vi ikke må bruge tiden på det.'* *'Nåja'* svarer han, *'på den måde. Ja, det var jo en rigtig god ide.'* Og jeg fortsætter med at pege på, at det jo også kunne være en fælles stolthed, at de også godt selv kunne stå for i hvert fald noget af det. *'Jada, det er helt klart, det kan vi jo sagtens selv.'* Ja, siger jeg, for hvis stolthederne skal fortsætte, så skal I jo også selv.. *'Ja, bidrage med noget selv'*, afbryder han mig, *'det er jo helt klart'*. Jeg spørger om han har set de avisbilleder, som Arne viste mig, om de aktivitetsdage, som ULF arrangerede her i sommer? *'Ja, jeg er jo også selv med i bestyrelsen for ULF, og i de 14 dage, der stod vi faktisk for alle arrangementerne selv.'* Ja, og jo mere I selv kan stå for stolthederne, og at de fortsætter, jo mere er det så også Jer der afgør hvilken vej de fortsætter ud af. *'Ja, selvfølgelig'*.

Jeg vender mig til Betina og siger, at jeg ikke har hørt én eneste af de aktive i 'Stoltheds-Stafetten' tale om det som noget fjendtligt, rettet mod pædagogerne – og at jeg går ud fra, at I som nøglemedarbejdere også godt ved dét? *'Ja ja,'* svarer hun, *'det er der ikke den mindste tvivl om. For os er det også fint, at I selv kan stå for så meget som I nu kan. Også fordi vi ikke længere må bruge vores arbejdstid på alle de 'sjove ting'. Og så er det jo fint for begge parter, at dem kan I også selv lave en masse af.'*

Jeg spørger så Olav, hvad han tror de pårørende vil sige? *'Jamen, mine forældre, de siger bare: 'Det kan I jo sagtens klare'. Men der er jo nok nogen forældre, der vil sige: 'Jamen skal I ikke ha' nogen personaler med?''* Har I hørt om ULFs 'Pædagogfri Ferie Rejser'? *'Ja'*. Dér er der jo nogen pårørende, der har sagt fra: 'Det går bare ikke. Vores søn eller datter skal IKKE med'. Olav: *'Altså, nu er jeg jo meget .. øh .. jeg kan mange ting selv. Jeg er også selv taget på ferie, f.eks. Gran Canaria, dér har jeg været mange gange.'*

Hvis du så selv skulle stå for de disco-aftener, vi snakkede om før, hvad så? *'Det kunne jeg godt stå for, det er jeg helt sikker på.'* Er du så også sikker på, at alle dem der gerne ville med, også fik lov af deres forældre, hvis de vidste at det var dig der stod for det, og ikke en pædagog? *'Altså, jeg vil sige, at jeg ville have en eller to mere med til at stå for det. Og så tror jeg også der er mange, der godt kan være med.'* Ja, for næste gang vi laver interviews, til foråret, da handler det om hvilke nye 'Stoltheds-Rum' I kan åbne, hvor grænserne går, og hvem der sætter dem. *'Ja, det er klart. Og for eksempel, så kan jeg godt holde mig til sodavand sådan en aften .. i stedet for øl .. og sørge for at festen bliver lukket til tiden og folk går ordentligt hjem. Det kunne jeg sagtens.'*

Jeg synes, at dine stoltheder næsten hele tiden handler om noget som flere kan være fælles om, er det rigtigt? *'Ja, og det kunne jeg jo rigtig godt tænke mig med lige dét her.'* Er der nogen, du allerede nu kunne se som oplagte til at hjælpe med at få det op og køre? *'Ja, det tror jeg nok. Der er en personaler i Nr.Voldgade, der har hjulpet os før. F.eks. den fest vi snakkede om, med Rikke og mig. Der var der én, der var rigtig god til at hjælpe med at få gang i det.'*

Her skifter jeg spor: Da vi mødtes sidst, i foråret, da sagde du, at der ikke var så mange du var brugervejleder for – er det stadig sådan? *'Jae .. jeg har været ude til nogen samtaler .. men .. hvad hedder det .. jeg er nok mest ude og holde oplæg. Det synes jeg så er godt nok, og det kan jeg faktisk godt lide. Ja, jeg kan bedre lide at holde oplæg end at holde samtaler.'* Jeg var jo med, da du holdt oplæg på Kolding Seminarium, for en hel sal fuld af studerende. *'Ja, da var jeg godt nok nervøs. Men nu har jeg fået tænkt igennem, hvordan jeg skal holde mine oplæg.'* OK – er du så blevet mere sikker? *'Ja, og jeg har så også været ude og gøre det flere gange.'* Betina præciserer: *'Det var vel mest, at du fik prøvet dig frem med hvor meget og hvordan du havde brug for de 'nøglekort', vi havde lavet sammen – og mest hvor meget tekst der skulle stå på dem.'* *'Ja,'* svarer han *'det var lige dét der skulle på plads'*.

Jeg spørger om det så gør nogen forskel, hvem han skal holde oplæg for? *'Altså .. hvis det er nogen, f.eks. personale jeg kender, så gør det jo ikke. Men hvis det er nogen helt udefra .. man kan godt sige: Det bliver mere stille. Men ellers synes jeg det går fint .. fordi .. ja, det kører bare.'* Har du så været flere gange på Seminariet? *'Ja, jeg har været der to gange.'*

Jeg nævner interviewet med Arne og Inger, der var inde på, at der er vokset mange flere og forskellige opgaver og roller ud af 'Stafetten', og at det nok kan være svært at alle skal kunne det hele? *'Ja, jeg kan jo se, at Arne, han er i hvert fald god til at være formand. Han gør en rigtig stærk indsats.'* Kan han så blive lidt for 'høj i hatten'? *'Nu kender jeg ham jo godt. Sommetider så laver vi mad og spiser sammen. Og jo, når han er til møde med Kommunen, så ER han jo ULF-Formand. Men så, når vi bare selv er sammen, så pjatter vi jo sådan som vi altid har gjort.'*

Tror du, at stoltheder kan vokse ovenud og blive til en blæserøve? *'Ja, det kan de godt risikere .. for nogen kunne godt finde på at bruge deres stolthed til at dunke andre ned. Og dét er nok de grænser, vi selv skal sætte – for det skal ikke ske – slet ikke!!'* Kan I godt selv holde styr på dét? *'Ja, det mener jeg. Vi kan godt sige til hinanden: 'Hov Hov – det dér, det går bare ikke – vi er ligedan alle sammen!! Det kan vi godt sige. Måske bedre end personalet?'*

Når du nu er i ULF-bestyrelsen, så er du jo tydeligt med i et fællesskab, det hedder 'udviklingshæmmede' – er dét et ord, der også angår dig selv? *'Jamen, det vil jeg da godt indrømme, det har jeg været lige fra jeg var .. øh .. fem år. Jeg har haft epilepsi som lille og fik nok nogen .. skader, kan vi sige. Så har jeg som ung været lidt rundt .. på gulvet .. i det meste af Danmark og boet sådan .. forskellige steder .. og det kan jeg godt indrømme: det var noget rod og noget lort.'*

Som du ved, har jeg snakket med både Ulla, Yvonne og Sanne i løbet af dagen, og de sagde alle tre, på hver sin måde, at 'stolthed' også handler om at bryde ud af et beskyttelsesrum, der er blevet som et fængsel, selv om det egentlig var lavet for at passe på dig. Siger det dig noget? *'Jamen, .. her vil jeg sige, at jeg jo har været i noget, der faktisk VAR et fængsel. Det var ude på Fuglebjerg, et sted hvor udviklingshæmmede blev domsanbragt. Det oplevede jeg faktisk som et fængsel. Og .. nåja .. dér var jeg i syv år. Syv-otte år. Og da jeg kom derfra og ned på ungdomskollegiet her i byen .. jeg kan godt sige dig .. jeg voksede sådan hér .. (han løfter hænderne højere og højere op) .. jeg blev en helt anden mand. Og nu er jeg bare helt nede på jorden og glad og .. jeg har fundet mig selv.'*

Var det den måde I blev behandlet på, det sted, der fik dig til at opleve det som et fængsel? *'Jae . men mest, at folk de skændtes og sloges .. det var bare vold hele vejen: modbydeligt! Og så da jeg skulle flytte der fra, min mor og far de sagde: 'Hvorfor flytter du ikke i en lejlighed? På kollegiet får du kun et værelse'. Men hvad skulle jeg bruge en hel lejlighed til? Jeg havde nok i at have mit eget værelse. Og i dag siger de: 'Du skal bare selv bestemme hvor du vil bo for fremtiden'.*

Hvad var det på Ungdomskollegiet, der fik dig til at finde dig selv? *'Det var de venner jeg fik. Du kan tro, det var dét der gjorde en forskel. Tænk dig: De var ærlige .. man kunne stole på hinanden .. og de gad både at snakke og at feste. Og der var ingen slagsmål eller noget som helst. Det var bare en hel masse man kunne give hinanden. Og tage imod. Vi snakkede om tingene og .. Ja, jeg blev sgu glad!!!'*

Nu hvor kommunen er ved at få styr på det nye kollegium, så er der snak om at der også skal startes med brugervejledere dér ude – var det noget for dig? *'Jamen det var det da i hvert fald! Jeg kan jo fortælle en hel masse .. altså vi har én nede i Nr.Voldgade .. han kan godt blive vild. Hvis jeg så siger: 'Altså du skal holde op med at slå!' Så siger han 'De skal bare ha' nogen på ho'det!!!' Og så kan jeg jo sige, fordi jeg selv ved det, at 'Så kommer du kraftedeme i spjældet – og så kommer du dér ud!!!' Men 'Nej' det gjorde han da i hvert fald ikke. Og så sagde jeg: 'Du er godt tosset i ho'det. Ved du hvad? Jeg har selv givet én på ho'det .. en knytnæve lige i fjæset på en politibetjent. Og så kom jeg dér ud .. 3 år på en dom og resten af tiden anbragt. Og de første år blev jeg fulgt af en personale hele tiden. Det var fandt'ne ikke sjovt!!!' Ja, det fortalte jeg ham .. og så faldt han til ro.'*

Jeg fortæller at myndigheder og kommuner på andre områder, hjemløse, misbrug, vold og overgreb, bruger nogen der selv har været hele vejen ned og nu er kommet op igen, at de bruger dem som vejledere for andre, yngre, der kan stå 'på vippen' til selv at falde i. Og med det du fortæller, så tror jeg at du kunne rådgive de unge på en måde, som ingen pædagoger kan, fordi du ved hvad det koster at 'falde i'. *'Ja, jeg ved jo hvordan det er først at sidde 14 dage i spjældet mens du venter på din dom. Jeg kan godt sige dig, det er fandt'ne ikke sjovt.'*

Betina siger, at 'du har også fortalt mig, at du aldrig, aldrig vil tilbage til dét' 'NEJ'; siger han, 'jeg vil ikke engang derud og kigge!!!' Men du har ikke noget imod at fortælle andre om det? *'Nej, det vil jeg godt. Det er jeg ikke bleg for. Jeg har fortalt de fleste nede i bo-fællesskabet, hvordan jeg har haft det.'* Men sådan som du fortæller det, så lyder det jo heller ikke som om du er lige ved at bryde i gråd.. *'Nej, nej. Jeg er nok mere stolt i ryggen over at være kommet ovenpå igen.'*

Vi bliver enige om, at vi skal huske at fortælle Ann og Susan, at hvis der kommer gang i brugervejledningen ude på det nye Ungdomskollegium, så har Olav nogen helt særlige erfaringer, der kan bruges, især hvis der er unge i dag, der står og vipper på kanten af druk, misbrug eller vold. Og han har allerede gang i planerne: *'Så kan jeg jo begynde med .. altså ikke en stolthed sådan som de andre på Facebook .. men jeg kan jo begynde med at skrive nogen ting op, der skulle med i sådan et rådgivnings-oplæg til de unge .. og så kunne jeg være klar, hvis jeg pludselig skulle ud en dag og sige det. Og .. ja .. så kan jeg jo også selv høre ved Ann og Susan, hvornår og hvordan det måske kan være ..'*

Så er der serveret.

Lasse havde en samtale med mig og min stolthed er : " At blive mere åben overfor andre"

Opsamling af interview: Viggo, Team Ekstern / Frejasvej, 21. november 2014

Udover Viggo deltager Lasse som brugervejleder og Karen som nøglemedarbejder. Jeg har på forhånd fået foto og tekst af Viggos stolthed, som er 'at blive mere åben overfor andre'.

Det er første gang jeg møder Viggo, og jeg spørger derfor hvordan han fandt på dén stolthed? *'Jamen det var fordi .. du ved, hvis man ikke rigtig kan få ord på det .. og har svært ved, ligesom at åbne sig .. så er man ikke længere .. nem at have at gøre med.'* Hvordan kom Lasse så ind i dét billede? *'Ja .. øh .. det ved jeg ikke helt ..'* Han kigger over på Karen, som fortæller at *'det var jo fordi hende, som er din hjemmevejleder, hun havde snakket med dig om det, om du kunne tænke dig en samtale med en brugervejleder .. og det spurgte hun så mig om .. og jeg kender jo Lasse og derfor spurgte jeg ham, og det ville han godt.'*

Jeg spørger om Lasse så var OK at snakke med? *'Ja, det synes jeg'.* Han var nem nok at åbne sig overfor? *'Ja, det syntes jeg da selv .. hvad syntes du, Lasse?'* Lasse svarer, at *'vi kom jo til at snakke om rigtig mange ting. Og jo, jeg syntes at samtalen gik rigtig godt.'* Jeg spørger videre, om Lasse så kan hjælpe med at Viggo kan blive mere åben overfor andre? *'Tjah..'* svarer Viggo, *'det er jo så spørgsmålet'.* Hvad tror du selv? *'Jamen, jeg ved det jo faktisk ikke. Men man kan jo håbe..'* Når du selv har valgt det, så er det vel fordi du gerne vil? *'Ja .. men det er nogen svære spørgsmål, du kommer med.'*

Du sagde, at det kunne være svært at 'sætte ord på det', men det handler vel ikke om 'talevanskeligheder', sådan som jeg kan høre dig? *'Nej, det er jo mere fordi jeg nemt bliver genert. Det er jeg jo faktisk meget tit. Og det er faktisk ret træls.'* Er det fordi du er bange for at andre skal grine af dig? *'Nååh .. nej, det vil jeg ikke sige .. det er nærmere at jeg er nervøs .. og du må jo også forstå, at lige nu, det er første gang jeg er med til sådan et interview .. det er ikke nemt .. det bliver hurtigt sådan .. at munden den klapper i.'*

Kan du være nervøs for at komme til at sige noget forkert? *'Ja, det kan jeg sagtens.'*

Men hvad kan der ske, hvis man svarer forkert? *'Ja, at man bliver misforstået'.* OK, altså hvis man svarer forkert til en lærer? *'Ja, så dumper man.'* Og hvis det er en politimand, hvis man nu kom til at sige *'fuck!'* *'Ja, det går jo heller ikke.'* Hvad så, hvis man siger forkert til en pædagog? *'Så får man én over nallerne ..eller man kommer udenfor døren .. man bliver regnet for at være uforkammet .. uhøflig'* Hvad så, hvis man gør det til sin familie? *'Så får man jo at vide: 'Hør hér, unge mand, sådan taler man ikke!!'* Er der nogen, du har været særligt nervøs for at komme til at sige noget forkert til? *'Ja, det er ens egen familie, vil jeg nok sige. Så har jeg nærmest fået at vide, at det var ligesom forbudt, eller sådan..'*

Men hvis man så altid lukker i, fordi man er nervøs for at sige noget forkert – så kommer man vel nærmest til at sidde .. ligeom på en øde ø? *'Ja, sådan kan det godt være .. og dét er der jo heller ikke noget ved. For dér føler man jo også, at det er én selv der gør det .. man trækker sig selv endnu længere ind. Det er faktisk ret grimt. Og det er én af grunde til at jeg f.eks. også har gået til psykiater ind imellem. For at få noget hjælp. For jeg er jo ikke den type, der bare drøner derudad..'* Men det gælder vel alle mennesker, at vi også pakker os selv en smule ind – men nogen gange kan det jo så blive lidt for stramt? *'Ja, og det værste er jo, at man faktisk gør det selv, det gør jeg også.'* Men så er din stolthed, at blive mere åben overfor andre, vel ikke så meget vendt mod de andre? *'Nej, det er jo op imod mig selv.'*

Jeg spørger Lasse, om dét ikke gør det vanskeligere at hjælpe, men det mener han ikke. Jeg spørger om det er fordi han også kender det selv? *'Ja'*, svarer han, *'jeg kender rigtig meget til det'.* Jeg siger, at dét havde jeg ikke troet – nogen gange har jeg været nødt til at stoppe dig, fordi du bare vil tale hele tiden, men han fortæller videre, at han *'har boet i bofællesskab i flere år .. og der havde vi rigtig mange problemer .. der var nogen .. faktisk mange .. der sagde noget forkert til én .. både pædagogerne og dem man boede sammen med .. og så .. fordi vi boede så mange sammen .. så blev der noget værre rod ud af det ..så var det bare med at klappe i og passe sig selv'* Jeg spørger om han dermed siger, at de ting som Viggo har fortalt, at det ligner et sted Lasse også selv har været? *'Ja, det har jeg'*, svarer han.

Jeg spørger derfor Viggo, om han kan mærke, at Lasse også selv kender til det? *'Ja'* svarer han, *'det kan jeg sådan set godt mærke .. og dét han fortæller, det har jeg jo også selv oplevet. Jeg har også prøvet det .. engang i min barndom .. da havde vi en nabo .. og det var blevet noget værre rod .. jeg kunne ikke selv finde ud af det. Så sagde jeg til min far: 'Vi må da prøve at finde en løsning?'* Men dét var der ikke tale om. Så gik jeg bare min vej'.

Er det nemmere at finde en løsning i dag? *'Ja, i hvert fald. Altså nu sidder vi hér, og der er jo forskel på at snakke med Lasse og så med Karen .. ja, misforstå mig ikke .. men der er jo forskel på folk.'* Han ser over på Karen, og hun siger at *'det er der, og det må du faktisk gerne sige, for det ved vi jo også godt selv'*. Jeg tilføjer, at dét faktisk er pointen i Stoltheds-Stafetten: Når der både er pædagoger og brugervejledere med, er det jo for at I kan bruge dem begge til at snakke med, netop fordi der er den forskel. *'OK'*, siger Viggo, *'på dén måde .. så er det jo ligesom at sætte flere dialoger i gang så de krydser hinanden.'*

Jeg spørger om de er nået frem til nogen bestemte ting, han kan gøre? *'Det jeg allerede kan gøre lige nu, det er jo at komme herved'* (Team Ekstern har fælles mødested og kaffe-stue på Frejasvej). *'Jeg gør det en gang om ugen eller sådan. Det er jo her jeg kan møde de andre, der bor selv. Og efterhånden har jeg da været her en del gange.'*

Vi snakker videre om nogen af de andre måder man kan opsøge andre, f.eks. gå til hold-sport, være aktiv med musik, og det fører til at jeg spørger, om han har nogen særlige interesser? *'Ja, jeg læser bøger, det er min store hobby. Jeg er meget glad for bøger.'* Og det kender jeg jo godt selv, men tilføjer, at prisen for netop dén hobby jo let bliver, at man sidder endnu mere for sig selv. Og det har han jo ikke svært ved at se. Jeg spørger, hvad han bedst kan lide at læse? *'Ja, det er nok nogen specielle bøger .. altså min store interesse det er astronomi. For mig er det en rigtig spændende hobby. Jeg læser om universet og om stjerne-tåger og sorte huller og alt dét. Det er fascinerende.'* Vi snakker lidt videre om bøgerne.

Uden at jeg har spurgt kommer han så selv på at snakke job: *'Ja, for ved siden af bøgerne, så arbejder jeg jo i den historiske Miniby. Det er det job jeg har.'* OK, hvad laver du dér? *'Ja, jeg slår græs, passer de grønne områder, men mest så bygger jeg huse.'* Hvad slags? *'Ja, det er jo en Miniby, så det er modeller .. altså af de gamle huse i byen. Vi bygger huse fra tiden omkring 1849, sådan som Fredericia så ud dengang. Bindingsværkshuse, hvis du kender dét?'*

Jeg kan jo så fortælle at jeg faktisk er vokset op i Fredericia, dengang byen næsten ikke var vokset uden for voldene. Og om de gamle kirker, der ikke har noget tårn, fordi Fredericia var en fæstningsby, og så skulle der ikke være noget, som fjenden kunne sigte efter. Nu lever han op, nu er vi på hjemmebane: *'Ja, det vidste jeg faktisk godt .. vi havde to historikere ansat i Minibyen .. de blev desværre fyret .. det var en skam fordi de vidste jo en hel del om byens historie. Og så har vi også noget der hedder 'Det lokalhistoriske Arkiv', hvor vi kan gå hen og se de gamle tegninger og byplaner og sådan..'* Vi snakker om stolthedsmålet – 'at blive mere åben overfor andre' – i forhold til at have nogen meget specielle interesser, som der nok ikke er så mange, der er med på at dele.

Viggo får her den tanke, at han jo også kunne blive mere åben på sit eget arbejde, fortælle mere, når der var gæster i Minibyen. Jeg spørger om han kunne påtage sig at være guide? *'Jo, altså det kunne jeg i teorien godt. Men nu har vi jo allerede nogen faste guider, der gør det.. Men jeg har jo prøvet det lidt, når jeg bliver spurgt hvad det er jeg laver, så viser jeg det og forklarer..'* Jeg spørger om det så er nemmere at lukke munden op, når han ved hvad han taler om? *'Ja, det er det jo, så ved jeg det jo .. har erfaringerne med det .. så er det ingen sag.'* Så måske skulle du vælge at åbne dig lige dér, hvor du allerede ved, at du ved noget? *'Ja, altså for eksempel .. hvis jeg sidder og laver et hus, og så skal vise, hvordan stenene skal limes sammen .. sådan i forbandt, ligesom i rigtig murværk .. det kan jeg jo nemt forklare .. det siger jo nærmest sig selv. Vi har de her helt små mursten, og så bruger vi noget der hedder 'fliseklæb', og bygger det op helt stille og roligt. Så kører det bare hele vejen .. langsomt derudaf.'*

Jeg siger hér, at lige nu kan jeg godt nok ikke høre at han er nervøs, at han faktisk godt kan lide at fortælle. *'Ja, sagtens'*, siger han, og jeg spørger om der ikke også kommer skoler på besøg? *'Ork jo, skoler .. hele klasser ..og børnehaver.'* Så kunne du vel godt fortælle det til børnene? *'Jamen det har jeg da også gjort mange gange – dét er jo ikke noget at være nervøs for..'*

Opsamling af interview: Erik, Team Ekstern / Frejasvej, 21. november 2014

Udover Erik deltager Karen som nøglemedarbejder. Georg, der er hovedperson i det næste interview samme dag, har aftalt med Erik at han er med på 'en lytter' og evt. også nogen bidrag. Jeg har på forhånd fået foto og tekst af Eriks stolthed, som er at være brugervejleder:

Erik har været med til flere af de tidligere interviews som brugervejleder, men det er første gang han er hovedperson. Jeg lægger derfor ud med at spørge, hvordan han kom i gang med dét? *'Jeg hørte om projektet ude på Pro-Aktiv',* fortæller han, *'Jeg fik nogen bil- leder af stoltheder og de fortalte om planerne. Jeg tænkte bare: 'Jamen så prøver vi det!'* Dengang vidste jeg ikke, at det ville udvikle sig så hurtigt. Da jeg så titlen *'Det jeg kan, gør jeg selv',* så tænkte jeg: *'Jo, det er måske en mulighed for mig',* altså for at få bevist noget. Og måske også i forhold til at vise andre, hvad jeg er god til. Og ja, det var egentlig på den måde, jeg kom ind i det .. kan man godt sige.

Der gik ikke lang tid, så havde du billeder på Facebook fra din egen lejlighed? *'Ja, det gjorde jeg jo helt bevidst .. et eller andet sted for at signalere en form for frihed, men også for at vise .. jamen, jeg tænkte: 'Dét skal være min stolthed!'* Georg spørger: *'Det var vel for at vise: 'Jeg er ikke bare et nul, jeg kan noget' ?'* Erik svarer: *'Ja, det er jo fuldstændig rigtigt.'* Jeg spørger om det handler det om at vise, at nu er du rigtig voksen? *'Ja, det var jo egentlig også det, jeg gerne ville vise. Men altså, man kan jo kalde det 'frihed under ansvar', fordi, altså det var også mit eget ansvar at vise, at jeg nu kunne finde ud af en anden måde at gøre tingene på, fordi der var så mange flere kvadrater. Og jeg skulle indstille mig på en anden måde at opsøge vennerne på. Ja, det tog jeg jo nok egentlig ret stille og roligt, synes jeg selv.'*

Jeg spørger om det med 'ansvar' handler om at kunne selv, og det er jo ikke bare noget man viser sig selv, men også gerne vil at andre skal se? *'Ja, det er klart.'* Hvem er så de andre, som du gerne vil vise det? *'Ja, jeg tror egentlig, den gang jeg gik med i projektet og valgte at vise min nye lejlighed, det var mest til de andre brugervejledere og borgere, og hvem der nu ellers kigger på Facebook, for at fortælle dem: 'Se, det er min historie, det er hvad jeg har opnået. Det er hvad man kan opnå, hvis man holder ud.'*

Jeg spørger, om det at vise at man er voksen, også er at man i hvert fald ikke længere er et barn? *'Ja!'* Er det så forældrene eller pædagogerne der gerne skulle forstå det? *'Ja, jeg tænker nok tilbage på de pædagoger, jeg engang havde med at gøre. Og så vil jeg jo gerne .. der er jo mange der kender min historie, hvordan jeg har flyttet rundt, fra sted til sted og sådan .. og nu har jeg så fået mit eget. Jeg ville gerne vise, at det var en længe næret drøm, der gik i opfyldelse.'*

Jeg har holdt oplæg forskellige steder bla. har jeg været på seminariet i Kolding 2 gange. Til KL møde på Comwell i Kolding, hvor jeg svarede på spørgsmål om projektet. Der var mellem 50 – 70 personer. Jeg har holdt oplæg for Nordmændene der var på studietur – jeg holdt oplægget på Norsk. Jeg har holdt oplæg i de forskellige bofællesskaber. Derudover har jeg holdt samtale-interview med flere borgere fra bofællesskaberne.

Var der nogen, der ikke havde troet at du kunne? *'Ja! Jeg vil nok sige at .. jo, det var nok nogen af de pædagoger, jeg havde førhen. Men det skal så også siges, at jeg var igen-nem .. jeg skaffede mig selv nogen problemer, som jeg måske kunne være sluppet for, og måske nemmere være steget i deres betragtning: 'Jamen Hallo! Han udvikler sig jo i den rigtige retning.' Men i stedet for, skød jeg nok mig selv i foden, så de i stedet mente: 'Jah, det er jo nok ikke helt dén tid endnu..?'*

Jeg siger, at vi jo er nogen stykker, der har tumlet omkring som unge, og plaffet vildt i fødderne på os selv. Dét har jeg også hørt i flere af de andre interviews .. måske mest fra de unge mænd. Men jeg tænker selv, at det jo er almindeligt, at man lige skal afprøve et par 'fødejl'. Og Karen tilføjer: *'Det er vel også dét I lærer af? Og dér har du jo nok samlet dig en ganske stor lærdom?'* Erik er enig og uddyber: *'Altså det .. jeg vil jo nok sige, .. det kan være .. nogen gange kan det være en ubarmhertig .. en ekstremt hård måde at lære på .. altså man tager jo dén erfaring med sig .. men så kan det jo også ske at man slet ikke tænker over det, så man simpelthen .. gentager sine egne fejl..'*

Jeg fortæller at flere af de andre interviews har vist, at de der fortalte, ikke troede om sig selv, at de kunne. At der var en modstand inde i dem selv, de først skulle overvinde. Og Erik genkender det: *'Jo da, her vil jeg nok sige, at jeg har mange gange tænkt .. altså nu nåede jeg at være 11 år på kollegiet ..men allerede da jeg havde været der 6-7 år, tænkt jeg tit, at nu kunne det være fint at komme videre, men hvor jeg så også tænkte .. fik at vide .. Jah, men det er du jo nok ikke klar til endnu. Og så er det ligesom: Hvad skal man så gøre?'*

Når du så nu sidder som brugervejleder og snakker med dem, du skal støtte, hører du så dem fortælle noget af det samme? *'Jamen, det gør jeg jo'.* Tænker du så: OK, dér har jeg jo også været selv? *'Ja .. et eller andet sted .. altså jo: Der er forskel på os, selvfølgelig er der det. Men alligevel er der jo også meget lighed. Og det er jo også en af grundstenene i det at være brugervejleder.. ja, det er nok én af de helt klare retningslinier, at vi skal tænke: 'Jamen vi er ligeværdige!' Det er helt .. jah .. fundamentalt kan man vel godt kalde det..Og det var også noget af det første vi fik understreget, da vi blev uddannet.'*

Jeg trækker nu de andre med ind i samtalen, og spørger om den støtte, som brugervejlederne giver, er den samme som pædagogerne kunne give? Karen trækker lidt på det: *'Joe, det kan man sige.. Men jeg tror at nogen borgere kan godt have det nemmere ved at snakke med en brugervejleder.'* Og Georg fortsætter: *'Ja, fordi man bedre kan spejle sig i hinanden. Det er nemmere at snakke ligeværdigt sammen, end at gøre det med en pædagog.'* Jeg spørger, om det er fordi pædagogerne sidder et par trin højere oppe .. og måske derfor også ser ned på Jer? *'Nahh..'* svarer Georg, *'Jeg vil nok ikke ligefrem sige at de 'ser ned på os'. Men jo, nogen gør det jo nok.'*

Jeg spørger Erik, om han tror, at de borgere han har samtaler med, om de kan mærke at de kan 'spejle sig' .. at de er ligeværdige? *'Det synes jeg,'* svarer han, *'Altså jeg har kun oplevet, at der har været positiv respons, når man har haft en samtale. Og det gælder hele vejen rundt. Jeg har aldrig hørt andet. Så jo, jeg tror at de føler sig trygge ved os.'*

Men det må vel betyde, at pædagogerne faktisk kunne lære noget af Jer? *'Jo da, det tror jeg faktisk .. det er jeg ikke i tvivl om, fordi .. øh .. de har jo garanteret deres måde, de skal arbejde på .. og så .. efter det her projekt er startet, så synes jeg at jeg kan mærke at også pædagogerne der er med i det .. de får en anden måde at arbejde på .. fordi .. når borgerne nu finder en stolthed .. det giver dem en mulighed for at sige .. at nu bruger vi pædagogerne mere til at sætte os selv længere frem .. altså, nu kan vi sige: 'Jo, jeg vil gerne have din støtte, men måske i mindre grad .. for det er mit eget mål jeg vil nå!'*

Jeg spørger videre, om han så også har været med ude og undervise de studerende, dem der er på vej til at blive pædagoger? *'Ja, jeg har jo holdt to oplæg på Pædagogseminariet i Kolding. Første gang holdt jeg oplæg om mine egne stoltheder for at vise, hvad projektet handler om. Anden gang fortalte jeg så om det at være brugervejleder. Altså hvad det giver os. Og dér fornemmede jeg at .. det var der stor interesse for .. de fik måske noget .. stof til eftertanke? Og måske er der så nogen af dem, der kommer i praktik på nogen bosteder .. og altså .. ja, de kan jo have den hér fordom om os .. 'Ja, de er udviklingshæmmede' men det er vi måske ikke i ordets bogstaveligste forstand .. altså, de der bor der, kan jo mere end det dé tror .. de er ikke så udviklingshæmmede, at man behøver at hjælpe dem med alt. De er mere selvhjulpne end de lige regner med. Og der er jo mange, f.eks. os brugervejledere, som rykker, og simpelthen brænder for at vise det.'*

Det må jo også give dig selv en spejling af at være brugervejleder, når du næste dag står og fortæller om det til nogen studerende, og mærker hvordan de reagerer? *'Ja, det er jo klart. Det har været spændende, fordi det er muligheden for at fortælle andre mennesker, og hér specielt de studerende, hvad det egentlig er, de kommer ud til'* Georg tilføjer: *'Ja, de bliver jo bedre klædt på .. på en anden måde. Så står de bedre, når først de kommer ud i det.'* Jeg fortæller, at det også er derfor at vi aftaler med de studerende, der får indblik i projektet, at vi gerne vil have kopi af deres eksamensopgaver, så vi kan se, hvad de fik at tænke over, og hvordan de blev klædt på, f.eks. da de havde Jer som oplægsholdere. Og Erik mener, at *'dét kunne det faktisk være ret fint for os at se, også:'* (så det må vi huske).

Jeg siger til Erik, at han for lidt siden brugte ordet 'udviklingshæmmet' i en sætning, der handlede om 'os'. Og spørger, hvordan han selv har det, med det ord: Er det et handicap-skilt man får hængt om halsen .. eller er det ULF som et helt nyt fællesskab? *'Jae..'* siger han, *'jeg ved ikke om man hellere skulle kalde det 'folk med specielle behov' eller 'nedsat .. øh hvad var det nu?'. Det får mig til at tænke på, hvad englænderne kalder det .. 'learning disability' (har Pete fortalt). Men de bruger jo også flere forskellige ord. Så hvis ikke bare 'udviklingshæmmet' ..altså hvis det for nogen rammer for hårdt at have den 'titel' .. hvorfor så ikke bare sige 'folk med specielle behov'? Hvis dét kan gøre nogen gladere.'*

Jeg foreslår, at det kan vi spørge Georg om. Han sidder jo i bestyrelsen for ULFs Fredericia-afdeling, så han må jo have taget den 'titel' godt i hånden? *'Jo,'* svarer han, *'jeg har aldrig haft nogen problemer med at jeg er udviklingshæmmet .. og med at ULF hedder som det gør. Det er jo ikke først og fremmest for at sige at vi er SÅ handicappede, men for at vi kunne bruge et fælles ord i hele Norden. Og det kan jeg kun se, at vi kan vokse med.'*

Interviewet toner ud i en fælles snak om politisk korrekthed. Karen og jeg selv ser nok så pragmatisk på ordvalget: Så længe ULF kan bruge ordet 'udviklingshæmmet', så kan vi jo også. Erik og Georg går ikke højt op i om myndighederne nu bruger de mest korrekte ord. De er til gengæld helt sikre på at for dem selv – for det 'os' de knytter sig til – er det afgørende at kunne bruge flere forskellige ord, man kan skifte imellem, og især at man selv kan give dem de betydelinger, der betyder mest for én selv.

Opsamling af interview: Georg, Team Ekstern / Frejasvej, 21. november 2014

Sidder med mappen, som vi fik udleveret til "Kursus for bestyrelsesmedlemmer i ULF" kredsen.

Udover Georg deltager Karen som nøglemedarbejder, og Erik, der var hovedperson i det andet interview samme dag: De har aftalt at være med på hinandens samtaler. Jeg har på forhånd fået foto og tekst af Georgs stoltheder, som er at være brugervejleder, men også at være i bestyrelsen for den lokale ULF afd. Dette interview bliver kortere, fordi Georg har en aftale ude i byen.

Jeg starter med at spørge, om det er med vilje at billedet med mappen fra ULF-bestyrelses-kurset er sat øverst? Georg svarer, at 'ULF-projektet kom jo først. Det var derfra vi fik startet vores lokale ULF-afdeling. Men det er rigtigt, at det er bestyrelsesarbejdet, jeg brænder mest for'. Hvorfor det? 'Det er nok fordi det er dér, vi kan gøre noget for andre'. Kan du nå mere ved at være i ULF-bestyrelsen end ved at være brugervejleder? 'Det tror jeg .. det er jo to forskellige ting .. og dét der tænder lige nu, det er at vi kan sikre nogen bedre rettigheder'.

Hvad ser du som den største forskel på de to opgaver? 'Jae.. jeg ved ikke rigtig ..'. Da jeg snakkede med Arne om det, sagde han, at det nok handler om det samme, men at det skal siges forskelligt: Som brugervejleder er det 'dig og mig' der taler sammen. Som ULF-bestyrelse er det 'vi og os' der forhandler med kommunen. 'Ja, det lyder rigtigt. Og når vi er fælles om det, er vi jo stærkere'.

Lige før, da det var Erik, der blev interview'et, sagde du, at du aldrig har haft problemer ved at være – og blive kaldt 'udviklingshæmmet'? 'Nej, det har jeg ikke svært ved'. Nogen af de andre, de siger, at de oplever at ordet kan være skræmmende, at det kan være et pres, der trykker én ned? 'Jeg kan huske førhen .. det at vi var udviklingshæmmede .. det var ikke noget man sagde, for pludselig røg vi over i den anden grøft og blev slået sammen med nogen, der var meget mere handicappede end os'. Men i dag, siger du så, at du har det helt roligt med det? 'Ja, nu synes jeg, at jeg mest af alt er mig selv. At jeg har min egen personlighed, altså ligesom alle andre jo også har det'. Er det fordi du har været heldig, at der ikke er ret mange, der har trampet på dig? 'Nej!! Det har der også været mere end nok af. Altså ligefrem mobning'. I skolen? 'Ja'.

Men det har så ikke bidt så hårdt? 'Nej .. det er jo nok fordi .. mine forældre, der-hjemme, dem kunne jeg hele vejen snakke med. Altså nu er det jo mange år siden .. men mine klassekammerater fra dengang .. altså over 50% af dem, de røg bare helt ud over kanten'.

Gik du på en specialskole? 'Ja'. Var der så mange derfra, som det gik skævt for? 'Ja .. druk, vold, banditos-rockere .. alt dét. Altså den første klasse jeg gik i, der havde vi et virkelig godt kammeratskab .. og der var heller ikke så mange af dem, det gik skævt for. Men så fra den næste klasse, da blev det bare mobning og ingen gode venner'. Når du så alligevel kan sige, at du i dag har det roligt med det – er dét fordi der var nogen, der kunne hjælpe dig med at holde balancen? 'Ja, det var nok mest ude på ungdomskollegiet. Jeg vil nok tro det var dér. De andre, men også et godt personale'. Pædagogerne? 'Nah .. jeg tror vi havde to, lederen og én til, de var pædagoger; resten var medhjælpere; de havde alle mulige slags baggrund, men de var rigtig gode til at snakke med os..'

Har du selv nogen, du er brugervejleder for lige nu? 'Nej, det har jeg ikke'. Jeg fortæller så, at jeg dagen før, i et andet interview fik at høre hvordan en anden af brugervejlederne selv havde oplevet som ung at være helt ude 'på kanten', og at vi havde snakket om, at han med den erfaring selv kunne være brugervejleder netop for nogen af de unge, der i dag selv står det samme sted. Og spørger Georg, om han kunne se dét som en opgave, der også kunne passe til ham? 'Jae .. måske .. jeg ved ikke helt .. men jo, jeg har jo egentlig også noget, jeg kunne bruge til at råde og vejlede andre..'

Karen foreslår, at man kunne starte en ny stafet, der måske skulle rettes mod ungdomsskolen?

'Jo da' svarer han, 'der er jo helt sikkert nogen, både på kollegiet og i ungdomsskolen, der kunne bruge vores erfaringer. Og vi ved jo også selv: Man lytter mere efter sine kammerater end efter hvad lærerne siger'. Ja, dét var jo præcist hvad den anden brugervejleder sagde i går: Det var kammeraterne der havde gjort den største forskel. Men samtidig havde personalet jo så støttet op om dét. 'Ja selvfølgelig, og dét er jo også deres opgave. Men samtidig: nåja .. de er jo ikke selv helt unge længere..'. Jeg tilføjer, at det vel også snarest er når man er sammen med sine kammerater, at der opstår de situationer, hvor det rigtig kan gå galt? 'Ja, det tror jeg jo nok jeg kender. Det er sket for en del år siden nu .. men pludselig, så står man dér .. der er ikke noget at sige .. og man kan heller ikke bare spille 'pause': det er NU! Og det er jo så dér jeg afbryder .. lukker helt ned. Men i dag, så er jeg jo en helt anden person'.

Men det er vel også nogen bestemte miljøer, der er med til at hive folk helt ud i rendestenen? 'Ja, det er helt sikkert'. Er dét noget I snakker om? Georg ser over på Erik, der siger, at 'Nej, vi er jo nok ikke så gode til at få snakket om den slags..', og Georg fortsætter selv: 'Men vi kunne vel blive bedre til det? Det er jo problemet, at det er nogen private ting, og så lukker vi jo mere af'.

Jeg spørger Georg, hvordan det kan være, at han stort set ikke optræder på Facebook, når han nu har så meget at fortælle? 'Neej' siger han, 'jeg fortæller det mere sådan 'mund til mund'. Hvad så med oplæg? 'Nej, lidt er der, men ikke ret meget'. Her kan Karen give forklaringen, som er 'at du har jo også sagt til os, at du lige nu helst vil arbejde i ULF, og det er jo også dét der tager det meste af din tid'. Og Georg tilføjer: 'Ja, for nu sidder jeg jo så også i ULFs Hovedbestyrelse. Og for eksempel, i forrige uge, da havde vi møde i Fredericia-afdelingens bestyrelse tirsdag, og så lørdag, var der HB-møde'.

Og Karen siger, at 'vi kan jo se, at Stafetten har sat mange flere forskellige spor, end vi selv havde forudset. Og lige for dig, Georg, har jeg jo klart oplevet det som en øjenåbner, hvor du har set helt nye muligheder, og at det har givet dig meget mere tilfredshed og stolthed i dit eget liv.' 'Ja,' svarer han, 'det har det jo helt sikkert. Og jeg kan jo mærke det. For eksempel har jeg fået mange flere venner, når jeg er med til de forskellige ULF-arrangementer. Så jo, jeg er jo nok kommet mere ovenpå igen.'

Her slutter interviewet, mens vi sidder og sammenligner Georgs billeder fra foråret og de helt nye: Der er ikke længere det glimt af 'Undskyld at jeg er her'. Det kan han også godt selv se, og griner glad, da han går.

Stolthedens relationer og spredningsmønstre

Da det gennemgående tema i efterårets interviews var 'Stolthedens Spredning', og da deltagerne i så høj grad også selv havde været med til at udvælge hvem der deltog, var det oplagt at den analytiske opsamling også fik fokus på relationer, spredningsmønstre og mulige fællesskaber, dvs. hvordan stolthederne blev modtaget og videregivet, og hvordan de kunne skifte form undervejs i disse forløb; hvilke indbyrdes roller det gav mulighed for at afprøve; og hvilke af dem der fæstnede sig i mere stabile former i lokale fællesskaber. Jeg kunne se en række af disse spredningsmønstre, sådan som de viste sig fra det helt konkrete niveau med de forskellige praktiske opgaver, over de mere generaliserede rollemønstre og på vej til de personlige og fælles tilegnelser i et egentligt ejerskab. Som et led i den løbende tilbagemelding blev disse mønstre også vist på netværks- og styregruppemøder. Her har jeg så valgt at indskrive mere uddybende teorigrundlag samt at redigere analyserne, så de bedre kunne matche både de forudgående (Kapitel 2) og ikke mindst de følgende (Kapitel 4 og 5, som jeg selvsagt ikke kendte i november 2014). I denne redigering har jeg så dels koblet analysen af de mulige identitetsspor til en socialhistorisk opsætning af de generationsmønstre, der blev foreløbig skitseret i forrige kapitel; og dels sat analysen af stolthedernes ejerskab sidst og koblet dén til et politologisk mønster, der viser, hvordan projektet udover at blive indlejret i lokal praksis, som vi skal se i de flg. kapitler, samtidig også har indoptaget nogen af ULFs egne, organisatorisk fastholdte centrale værdier.

Stolthedens konkrete praksis

På det konkrete plan, dvs. i deltagerens egen praksis, kan vi se, hvordan der ud af rollerne som aktiv deltager og brugervejleder er vokset en række nye opgaver frem. Også flere end forudset i projektplanen:

På den ene side, i det vi kaldte *nedefra-perspektivet*, dvs. i de lokale samspil mellem de aktive deltagere kan vi se, at nogen af dem har udvidet det sociale repertoire til også at omfatte opgaver som *besøgsven* for andre borgere i beskyttede tilbud – typisk nogen, der har behov for mere hjælp (Se interviewene med Ulla og Sanne). Det er enkelt at se for

sig, at dette også kunne udvides til at omfatte *ledsagerordninger* – et felt hvor de aktuelle vilkår i kommunernes økonomi varsler betydelige indskrænkninger.

Og på et mere generelt plan kan vi se de tidlige træk i retning af, at nogen af de aktive, igen typisk de der allerede er brugervejledere, har planer om også at påtage sig at opretholde og videreføre de fælles sociale rammer for nye stolthedsudtryk, som fx i en planlagt *vandreudstilling*, der er ved at blive realiseret, og i de mulige *stolthedsmarkeder* og *discoaftener*, som flere er optaget af i disse interviews (Dorthe, Ulla, Sanne og Olav).

På den anden side, og snarere i det vi kaldte *oppefra-perspektivet* så vi allerede i interviewene fra april, at flere brugervejledere også påtog sig at holde oplæg om projektet overfor eksterne tilhørere. Også denne udvikling er fortsat, og der aftegner sig flere scener: *Konferencer og messearrangementer* hvor det typisk er repræsentanter for andre kommuner (Erik, Arne og Inger); *Studiebesøg* fra andre interesserede (Inger, Britt og Erik); og et begyndende samarbejde med uddannelserne i UC Syddanmark, hvor det især er de pædagogiske grunduddannelser, der efterspørger *gæstelærere* (Olav, Erik og Inger). Nogen af de brugervejledere, der har prøvet dette flere gange giver udtryk for, at de nok gerne vil specialisere sig i disse opgaver.

Og igen, på et mere generelt plan kan vi se, at ULF-afdelingen nu også selv er begyndt at gennemføre *lokale arrangementer*, der samler borgerne i målgruppen til fælles og mere aktiv fritidsvirksomhed, der samtidig også kan vise de øvrige borgere i kommunen, at 'vi kan mere end I tror om os' (Arne m.fl.). På sigt kan det betyde en ny vinkling af partnerskabet mellem ULF og Kommunen i et samvirke, der kan videreføre projektet efter den formelle bevilling udløber i sommeren 2016.

Et teoretisk grundlag for dette analytiske billede har jeg fundet hos den svenske antropolog Ulf Hannerz (1992), der opstiller det han selv kalder 'en minimalistisk model af kulturelle fællesskaber'. Pointen er, at vi kan aflæse og forstå de særlige træk i disse fællesskaber ved at se på deres 'kodificeringer', dvs. de tegn, som medlemmerne indbyrdes kan både vise og aflæse (bestemte udtryk, symboler, påklædning mv.), og som er gyldige markører for det givne fællesskab. Han opstiller tre sådanne kodespor, som de vigtigste, vi kan se: 'Codes of sameness, otherness and scope' ('ligesomhed, anderledeshed og rettethed'). Ved at bruge disse koder som analytisk optik, kan vi iflg. Hannerz se ikke blot hvordan det givne fællesskab opfatter sig selv som noget særligt, indefra, og dermed også dem der står udenfor som netop anderledes og fremmede, og hvordan fællesskaberne også har en særlig horisont for deres rettethed: på den ene side, bag om ryggen på sig selv, kunne vi sige, dét der tages for givet og indforstået, og derfor ikke er nødvendigt at tale om; og på den anden side, centralt i synsfeltet, dét man sammen stiller efter som det mest værdifulde. Men vi kan også med disse kodificeringer begynde at se, om der er nogen i fællesskabet, der har særlige roller som dem, der fastholder koderne og evt. kan sanktionere kodebrud, hvem der evt. kan slippe godt fra at improvisere eller sågar indføre helt nye koder, og hvordan, hvor stramt kunne vi sige, disse kodespil kan udfoldes / varieres, og om det er muligt for (nogen af) deltagerne ligefrem at 'gamble' med dem.

Vi kan med disse enkle fokuseringer se, at deltagerne i efterårets interviews er blevet klart og fælles bevidste om hvem der er de ligesindede og hvem der er de fremmede: *‘Vi står sammen om at have været nedvurderet af de andre’*. Og de andre er måske nok alle, der er udenfor stafetten, men i de konkrete udtryk tydeligt nok personalet og for en del af deltagerne også de pårørende. Dermed er rettetheden også klar og indforstået: *‘Vi kan sammen vise dem, at vi kan meget mere end de tror’*. Disse træk er nok udtrykt tydeligst i slutningen af interviewet med Inger. Det er også indforstået, at rollen som brugervejleder indebærer en særlig forpligtelse til at kunne møde og oversætte de mere personlige udtryk til de fælles koder, og at dét må kunne gøres så åbent og imødekomende som muligt. Samtidig med at de allerede kendte koder bliver foreslået til de nye deltagere, bliver deres nye udtryk for den fælles ligesomhed også budt velkommen, og flere siger ligeud, at pointen i stolthedsstafetten netop er at den må være elastisk i rammerne for hvordan vi siger det, som fx i interviewene med Erik og Georg. Et par gange spurgte jeg om der kunne tænkes brud eller direkte overtrædelser af koderne, fx ved at *‘stolthed gik hen og blev til blær’*. Arne og Inger mente ikke det ville ske. Olav sagde til gengæld lige ud at det nok kunne ske, men at de også selv kunne sætte en stopper for det. Han fortæller så også samtidig, at han selv har været med i flere fællesskaber, hvor netop brud og krænkelse af koderne blev udfoldet i endog meget forskellige rammesætninger. Indenfor, i Stoltheds-Stafetten selv, er der også eksempler på, hvordan nogen af deltagerne kan *‘gamble’* med koderne, tydeligst hos Inger, der jo nærmest forventes, ja bliver bedt om at gøre det. Og bagom disse aktive brug af de gældende kodificeringer kan vi nu også se den fælles og indbyrdes sparring på netværksmøderne som et tegn på, at det nye fællesskab også er på vej til at forholde sig mere reflektivt og generaliserende til sine egne praksisnære koder. Selv om der så også er eksempler på, at de endnu mangler en del, fx at nå en fælles forståelse og brug af *‘time-out’* (Sanne og Yvonne).

Stoltheden som et spor i identitetsudviklingen

Hvis vi så zoomer ud fra den helt praksisnære iagttagelse af selve stafetudvekslingen, kan vi begynde at se efter tegn på at den *‘ligesomhed’*, vi har set udtryk for, også kan blive et bærende træk i de socialiserings- og identitetsudviklinger, der jo nok er individuelle og personlige anliggender, men som også kan ses sådan som de går i samspil med, påvirkes af og også selv påvirker de mulige og valgte kulturelle fællesskaber.

- På det personlige plan kan vi se, at de deltagere, der har flere aktive rolleskift, dermed også får flere erfaringer af hvem de selv er / kan være. Og ikke mindst, at disse erfaringer kan opsamles i et blik for, at man er sig selv og den samme, også selv om man hele vejen kan skifte til nye roller og udtryk, og at der dermed kan opstå og udspilles fortsat nye udgaver af den personlige identitet.
- Og på det fælles plan, at det aktive *‘vi’* dermed også kan skifte afsenderadresse fra i én situation at fastholde et *handicap*, til i den næste at insistere på sine *almene rettigheder*. Vi kan sige, at deltagerne hermed tager et skridt væk fra den inderliggørelse af anderledesheden, der ofte ses som stempeling eller *stigmatisering* (jf. Erwin Goffman 1975), og i stedet bevæger sig hen imod en mere aktiv modkultur.

Og hvis vi her zoomer endnu længere ud i et socialhistorisk helikopterblik, kan vi se hvordan de aktuelle og lokalt mulige identitetsspor også hænger sammen med de generationsmønstre, der begyndte at dukke op i det forrige kapitel. Den enkle pointe i denne kobling er, at identiteten og dens mulige udviklingsspor selvsagt er et individuelt anliggende, men at den samtidig også finder sted i et uvægerligt samspil med de omgivende rammer og vilkår. Og at dé så også på én gang er her-og-nu-situerede, men også tager form og skifter med de historiske forandringer: Generationsmønstrene kan også ses som social- og kulturhistoriske afspejlinger. Og som Kaspar Villadsen (2004) så klart har vist det i *‘Det sociale arbejdes genealogi’*, er den socialhistorie der omgiver mennesker i udsatte positioner (og da ikke mindst udviklingshæmmede) præget af endog meget stærke vilkårsrammer og institutionelle opsætninger: Deres historie er mere end de fleste andres en historie om stabile fastholdelser og lige så markante opbrud. Og her blev det også allerede antydnet i generationsmønstrene, at de netop afspejlede skiftende socialpolitiske institutionaliseringer i helt bestemte perioder, med bestemte vilkår, der gjaldt for alle de berørte generationer i dén tid. Perioder, som vi nu kan se som hhv. *‘Interneringen, Normaliseringen og Individualiseringen’*:

- *Interneringen* eller den systematiske anbringelse på afsondrede anstalter, som nogen få af de ældste informanter er vokset op i udkanten af, og som fik sin egen omfattende karakter i Danmark, er detaljeret beskrevet af Birgit Kirkebæk 1993, 1997 og 2004), sådan som koblingen af lukkede anbringelser og stram disciplinering blev de logiske konsekvenser af en stærkt eugenisk (race-hygienisk) opfattelse af disse mennesker: De var i deres letsindighed ikke blot en risiko for sig selv, men endnu mere for os andre, fordi de *‘som dyr ville forplante sig uhæmmet og derved fortrænge de pæne mennesker fra de mulige livsrum’*. Og i et bredere perspektiv kan vi se, hvordan denne opfattelse hang sammen med en mere generel socialhistorisk tendens, hvor den sociale kontrol netop i den klassiske modernitets år (hos os i store træk den første halvdel af det 20. årh.), fik en karakter af øget overvågning og indespærring, sådan som det er beskrevet hos den franske sociolog Michel Foucault (1999b, 2000 og 2002). Det klassiske billede af denne form for social kontrol er *‘panoptikonfængslet’*, hvor de indsatte er placeret i særlige bygninger, der i rundkreds omgiver det centrale tårn, hvorfra vagterne kan overvåge dem uden at de kan vide sig sikre på, om og hvornår det sker. Og det er denne fornemmelse af konstant overvågning, der kan mærkes hos de ældste informanter. Det centrale træk i dette identitetsrum er ikke så meget at man er *‘anderledes’* i sig selv, men at man er det i deres overvågende blik. Hvis man derfor vil forsøge at udfolde sider af sig selv, som man regner for helt almindelige, er det klogest at gøre det udenfor vogternes synsvidde, i de skjulte nicher og sprækker.
- *Normaliseringen* eller den stort set lige så systematiske integration og tilpasning til det normale samfund er til gengæld de livsvilkår, som langt de fleste af informanterne er vokset op med. Som det er beskrevet af bl.a. Birgit Kirkebæk (2001), bliver den hos os lanceret i to markante historiske træk: Først sker der en afvikling af de privatejede anstalter og Statens Åndssvageforsorg oprettes i 1959, og derpå bliver dén så udlagt til amter og kommuner i 1980 (*‘Den store Løsladelse, Bylov 2010’*).

De førhen så 'farlige vilde dyr' ses nu snarere som 'uskyldige, naive og som regel kærlige børn, der skal have hjælp til få et liv så nært det normale som muligt'. Og dét bliver så pædagogikkens nye opgave.

Også her kan vi se de bredere socialhistoriske tendenser, dels i Michel Foucaults senere arbejde, hvor han introducerer begrebet om 'governmentality' (1988), der giver os den første antydning af, at den skjulte overvågning kan udvikles til permanent selvkontrol: Når vi ikke kan vide hvornår og om de ser os, er det klogest, at vi selv holder øje med os selv. Og i det omfang dét bliver vellykket, kan de jo også lige så godt afvikle fængslerne: Nu er vi blevet vores egne vogtere! Denne pointe videreføres af flere forskere, på et individorienteret plan fx af den britiske psykolog Nikolas Rose (1989), og på et makro-kulturelt plan præcist udfoldet af den sydafrikansk/britiske sociolog Stanley Cohen (1985 og 2001).

Og det er i disse sammenhænge, at pædagogikkens nye opgave tager form.

Så markant, at den faktisk også bliver omdøbt fra anstaltens 'omsorgspædagogik' til normaliseringens 'socialpædagogik'. Og i korte træk er den nye pointe, at de udviklingshæmmede jo godt kan tilpasse sig til de livsformer, der må indgå i et liv så nært det normale som muligt. Men da de jo samtidig klart har nedsatte kognitive evner, 'en udviklingsalder på 3-5 år, ved du nok?'; så kan de ikke finde vejen selv. Pædagogikken skal holde øje med dem, og træne dem op, så de kan blive normaliseringsparate. Men 'de kan jo lære det, kan de!', og når først det er sket, gælder det jo blot om at gentage: Normale situationer er forbløffende ens!

Og det er denne oplæring, vi genfinder hos normaliseringsgenerationen som den stadige bekymring om det man lige skal til at gøre nu også er normalt, og det konstante hurtige, og som regel ubevidste, sideblik hen på pædagogen for at checke, om man er på ret kurs. Vi kan se det som et gennemgående tegn på, at den normalitet de hele tiden forsøger at leve op til, i bund og grund ikke er deres egen, men én, de har fået påskrevet. Og at deres egen 'governmentality' hele tiden også har øje for den pædagogiske reaktion.

- *Individualiseringen* kan ses som det fælles centrale tema for de mulige identitetsspor, der indgår i de nye rammer der bliver sat for de sociale indsatser ift. medborgere i udsatte positioner fra engang midt i 1990'erne og som stadig gælder i dag. Og som derfor også var opvækstvilkår for de yngste informanter. Vi kan i en nutidig socialhistorik se hvordan disse rammer stykvis bliver sat op, og med tiden koblet så de nu udgør en reel sammenhæng: De tidlige træk, der viser sig er en generel afkategorisering af de sociale indsatser, der tidligere havde været opdelt til målgrupper, der blev set som klart afgrænselige, som fx udviklingshæmmede eller sindslidende, men som nu opfattes som forældede. Her har væksten og udbredelsen af diagnosespektrere i stadigt flere retninger og med hver deres specifikke behandlingsformer klart nok været en væsentlig faktor. Nogenlunde samtidig, og som et af de tidlige træk i den kommende neoliberale orientering af samfundet, ser vi også et skred, hvor de sociale tilbud, der i velfærdsstaten blev set som lovsikrede rettigheder nu i servicesamfundet mere ses som et af medborgerskabets forhandlings-anliggender (jf Marshall 2003). Og allerede her begynder vi at kunne se de første tendenser til en øget polarisering: Mellem de ressourcestærke 'elite-borgere', der kan

opnå den bedst tænkelige service, og de 'umotiverede brokkehoveder', der så må nøjes med det der er til overs. Som de næste træk i denne nye neoliberalisering ser vi de voksende tendenser til kommunale udliciteringer af servicetilbud, af øget pres på den kommunale økonomi, der fører til flere nedskæringer, og i den centrale lovgivning de omfattende reformer af førtidspension og kontakthjælp, der kaster målgrupper som udviklingshæmmede ud i langt mere usikre rammer for deres fremtid. Og hermed ser vi også det tydelige skifte i ordvalget: fra 'service- til konkurrence-samfund'. Nu er pointen ikke blot at de sociale tilbud vil florere bedst under markedsvilkår, men dertil også, at de potentielle aftagere af denne service til gengæld også skal 'yde noget for pengene'. Og der er hér, vi (jf. Zygmunt Bauman, 2004) kan se polariseringens foreløbige kulmination: På den ene side de perfekte 'global performers' – og overfor dem 'the human waste' ('skrot-klienterne'), sådan som vi kunne se det i generationsmønstrene i kapitel 2. Her skal vi så gå et skridt videre for at se, om der er mere analytisk underbyggede tolkninger af de identiteter og fællesskaber, som de nye vilkår åbner for, dvs. om nogen af de kultursociologer der arbejder med sen- eller postmodernismen, kan vise os sådanne billeder.

Det mest oplagte bud er her nok den amerikanske sociolog Scott Lash (i Beck, Giddens & Lash 1999), der viser de kulturelle rammer i de senmoderne samfund, netop som en polarisering, hvor den ene side (oversiden) fremstår som refleksive og selvvalgte 'netværk', der hele tiden åbner for nye veje, hvilket så til gengæld også er et vilkår for fortsat deltagelse. Og på undersiden det han så kalder nostalgiske eller fundamentalistiske 'skæbnefællesskaber', der står sammen i savnet af det fælles fortabte, og hvor det fortsatte fokus herpå er betingelsen for at være med. Og her kan vi uden videre se, hvordan nogen (få) af de yngre udviklingshæmmede har haft held til at hoppe med på den 'globale performance', men også at langt flere er blevet hængende i netop fortabelsen af den lovede 'normalitet'. Hos os ser vi ikke mange udtryk for den mulige 'handicap-fundamentalisme', men den findes, også blandt udviklingshæmmede, i en del af vores nabolande som den 'People-First'-bevægelse, Pete nævnte i interviewet i Kap.2, og som ikke lægger skjul på hvem der ved bedst: 'Nothing about us – without us!'. Med disse billeder af de mulige identitetsspor er jeg egentlig ikke i tvivl om, at vi også kan se de yngre informanter i Stoltheds-Stafetten sådan som de også er blevet præget af den samtid de er vokset op i (jf. Bylov 2016). Men når det er sagt, skal det tilføjes, at vi her har set om vi kunne bygge videre på tidlige billede af generationsforskellene. Men at dette så ikke samtidig er et billede af hele Stoltheds-Stafetten: Vi kan sige at den tilsammen kommer til at stå for mere end de enkelte deltagere og deres generationspræg. Det skal vi se på i det sidste afsnit.

Stoltheden fastholdes – i et egentligt ejerskab?

Som allerede vist er det for Stoltheds-Stafetten set som ét samlet fællesskab netop de åbne og elastiske koder der er markante, og vi så også, hvordan en af brugervejlederne selv ville gribe ind og sanktionere brud på denne åbenhed. Så selv om den kultursociologiske model fra Scott Lash nok er bæredygtig som analytisk mønster for de unge handicappedes opvækstrammer, så er den det ikke for Stoltheds-Stafetten som helhed. Vi kan så lure på, om dét er fordi denne helhed er flergenerationel, eller om den har indrammet sig som fællesskab i nogen helt andre subkulturelle former, så at sige bag om ryggen på de gældende former for selvkontrol. Og her kan vi se en analyse af alternative fællesskaber hos den britiske antropolog Stuart Hall (1997), der har arbejdet med de caribiske indvandremiljøer i London, og hos dem snarere finder en 'open-mindedness' som modstykke til 'governmentality', en åbenhed, der hele tiden er parat til at afprøve nye temaer og udtryk for den aktuelle (fælles) identitet, ikke mindst fordi der er flere elementer til rådighed end vi kan nå at omsætte, og fordi det i højere grad er denne fælles søgning og vækst, der er kernen, både i de enkeltes identitet og i fællesskabet. Hall taler om dette som 'creolisering eller hybridisering', og det kan minde om de flerkulturelle gadesprog vi kan møde også i danske indvandrerghettoer. Men altså også i den særlige subkultur, som Stoltheds-Stafetten kobler sig til, og som set i dette billede helt tydeligt er overtaget fra ULF (Bylov 2010), hvor en af de mest centrale værdier er, og hele vejen har været, at 'Vi er selvfølgelig os selv, uanset hvor vi er og hvem vi snakker med. Men vi er jo samtidig også åbne for andre. Og dét kan jo skifte: Hvis vi er til møde i ULF den ene dag, hvis vi er til familiefest den næste, eller på fodboldstadion den tredje: Det er forskellige sider af os selv vi spiller ud med. Men det kan vi jo også godt gøre uden at blive til nogen helt andre' (citeret efter hukommelsen fra Lisbeth Jensens indlæg på ULFs første landsmøde i 1993). Og det er denne centrale værdi vi genfinder så tydeligt i interviewene, og næppe forbløffende, især hos de informanter der har været mest sammen med ULF. Og hermed kan vi se den stramme polarisering modsagt af en frisindethed, der kan nedtone selvkontrollen, fordi vi også selv kan få øje på den, i hvert fald når vi spejler os i hinanden. Interviewene i dette kapitel viser at rigtig mange af de aktive deltagere har fået et mere sikkert greb om stafetten som kode for dette 'frisind'. Og ikke mindst, at de der har erfaringer fra flere af de nye roller, også bliver klart bevidste om deres forskellige udtryksformer: selv om kernen i stolthederne kan ses som den samme, så er der samtidig hele vejen forskel på, hvordan den kan formuleres og komme til udtryk. Paradoksalt nok kan vi måske sige, at stoltheden fastholdes netop ved at blive sat på fri fod?

Som en afrunding af disse analyser af stolthedens vækstformer i projektet kan vi nu også spørge, om vi kan se flere detaljer i det 'ejerskab' der vokser op i projektet, og ikke mindst af de nye stoltheder, som deltagerne i højere grad selv har sat i spil og investeret deres egne ressourcer i at realisere. Hvis vi ser dette ejerskab som en besiddelse og kontrol af et særligt værdiforråd, kan vi også finde eksempler fra efterårets interviews:

- I mange af interviewene kan vi se stoltheden som en '*personlig brugsværdi*': Dette er mit eget, og ingen kan tage det fra mig. Jeg kan selv mærke at jeg er vokset med det, og dét er min egen sag. Dette gælder typisk stoltheder, der bygger på overvindelsen af tidligere afhængigheder og nedvurderinger, sådan som de for mange af deltagerne har ført til nye markeringer af selvstændighed og voksenalder, overfor både pårørende og personale, som fx. hos Ulla og Dorthe (ift. pårørende) og hos Erik og Olav (ift. personalet); men for andre også om at overvinde sine egne fysiske vanskeligheder som fx. hos Margit og Lis.
- Men samtidig, og også blandt de, der fortalte om stoltheden som en personlig brugsværdi, møder vi også et andet forhold, nemlig at stoltheden ses som '*relationel bytteværdi*': Jer er stolt af at det jeg selv kan, nu også kan hjælpe andre, så de også selv kan mere. Og en del af det vi gør nu, handler egentlig mere om at dele med hinanden i de lokale fællesskaber. Dette ses typisk i de mange lokale opgaver, som deltagerne påtager sig: Som besøgsven (Ulla), som handyman (Olav) eller som 'hjemmebagere' (Dorthe, Jørgen og Olav). Foreløbig er det så også typisk, at 'markedet for omsætning af bytteværdier' indtil videre er opretholdt lokalt, men også, om end knapt så udtalt, af projektets rammer, dvs. i samspillet mellem brugervejledere og nøglemedarbejdere. Og dermed er det måske også et spørgsmål om de kan fortsætte, når de nuværende projektrammer bliver afviklet?
- Og dermed kan vi se 'ejerskabet til stolthederne' blive udfordret: Kan det vokse fra brugs- og bytteværdi og hen imod en '*selvopskrevet kapitalværdi*', hvor fællesskabet også selv kan indramme og fastholde de rammer, der sætter 'markedspladsen' og de kodificeringer, der sætter den gyldige 'møntfod'? De første mulige skridt i dén retning kan være ULF-afdelingens nye aktivitetsdage, som Arne fortæller om, og måske de discoaftener, som bl.a. Dorthe, Ulla og ikke mindst Sanne og Olav ser for sig.

Og hermed får vi den første antydning af de forankringer af ejerskabet, der også er på vej, og som deltagerne på dette tidspunkt også godt ved skal afprøves i det kommende år. Det ser vi nærmere på i det næste kapitel.

4

4. Stafettens tredje skifte – et forhindringsløb!

Vi snubler: flere af os løber videre, andre starter forfra, og nogen går helt ud

Projektets rammer bliver ustabile

Jeg skrev i starten af forrige kapitel, at deltagerne i Stoltheds-Stafetten, borgerne, brugervejlederne og nøgle-medarbejderne nu var ved sammen at have et sikkert greb om projektets centrale tema, *'Det jeg kan, gør jeg selv'*. Men det blev samtidig også pointeret, at dette ikke kun var udtryk for deres egne overblik, men i lige så høj grad for, at projektets egne rammer, så at sige bagom ryggen på de aktive deltagere, også havde været så stabile, at aktørerne ude i fronten ikke behøvede at være opmærksomme på, endsige bekymre sig om det, der skete i baglandet: Dét var sikkert og man kunne regne med det. Umiddelbart fordi samarbejdet mellem de daglige projektkoordinatorer, Ann Pedersen og Susan Bjørnsted, var blevet så indarbejdet, og bag om dem så også fordi ULF og ikke mindst Fredericia Kommunes Voksenhandicapafdeling, kunne sikre rammerne for denne stabilitet. Hele denne diskrete baggrund blev så pludseligt meget mere fremtrædende, da den i løbet af vinteren 2014-15 og i endnu højere grad hen over foråret og sommeren 2015, blev ramt af omstruktureringer, der også medførte en meget mærkbar ustabilitet helt ud i de enkelte stolthedsprojekter. Nu skal jeg jo ikke dokumentere de kommunalpolitiske omlægninger, og som ekstern forsker har jeg af samme grund heller ikke haft (eller ønsket at have) adgang til, hvad der sker på forvaltningsniveauet. Men jeg så, og kan opliste disse forandringer, sådan som de optrådte på de lokale møder om projektets forløb, dvs. netværks- og styregruppe-møderne, hvor jeg var med, fordi planerne for dokumentationen hele tiden skulle matche den aktuelle og forestående praksis.

- I december 2014 var der møde i styregruppen, hvor jeg fremlagde opsamlingen af interviewene fra samme efterår (Kapitel 3) og planerne for forårets nye interviewrunder, der skulle belyse hvordan Stoltheds-Stafetten begyndte at forankre sig i lokal praksis, og hvordan dét så kunne videreformidles. På mødet var der fortsat positive forventninger og planerne blev godkendt.
- I februar 2015 var der netværksmøde (brugervejledere og nøglemedarbejdere), hvor jeg også kunne vise opsamlingen fra sidste interviewrunde og planerne for den næste. Her fortalte Ann og Susan, at de nu drøftede interviewforløbene med ledelsen, og at det så ud til at man ville udsætte de planlagte interviews med de pårørende: Det havde været nødvendigt at gennemføre nogen sparerunder, og det blev vurderet, at de pårørende aktuelt var så oprørte eller direkte negative, at det var bedre at vente. Men at man samtidig fortsat satsede på at gennemføre interviewene med deltagere i og medarbejdere i maj/juni.
- I marts 2015 var der igen møde i styregruppen. Her blev det besluttet at udsætte interviewene med de pårørende indtil videre, og at interviewene med deltagere og medarbejdere skulle vente til efteråret 2015, fordi der ikke var kommet så mange nye stolthedsprojekter, som man havde regnet med. Og specielt ift. medarbejderinterviewene var der enighed om at de skulle gennemføres som fokusgruppeinterviews og gerne med deltagelse af repræsentanter for både ledelse og sagsbehandling.

- I juni 2015 beslutter styregruppen at udsætte spørgeskemaundersøgelsen (af deltagertilfredsheden) til sommeren 2016, dvs. når projektet var afsluttet, samt at forenkle de foreløbigt opsatte skemaer.
- Og i september 2015 får jeg så at vide, at der er sket større udskiftninger i ledelserne (af den kommunale forvaltning og institutionerne), og at der derfor nu også er en helt ny styregruppe. Jeg møder dem medio sept. og fremlægger opsamling af Stoltheds-Stafettens første år samt planerne for efterårets interviews: indhold, deltagere og formidling. På mødet besluttet det helt at aflyse interviewene med de pårørende. Det vurderes, at projektet reelt set ikke har haft nogen større kontakt med dem, og at de forsøg der har været på at holde informationsmøder ikke har haft ret mange deltagere.

Hvis vi prøver at se bag om disse informationer, der kom frem på møderne, er et forsigtigt skøn nok, at der i den samlede periode sker en gennemgribende omlægning af kommunens indsatser på voksenhandicapområdet, og at den ser ud til at blive gennemført i tre trin: Først en generel sparerunde, der indebærer en reduktion i tilbuddene (åbnings-tid, serviceniveau mv.) og dermed også en vis reduktion af personalet. Derpå en beslutning om at gennemføre større udskiftninger af lederne, dels på forvaltnings- men nok også på lokalt institutionelt niveau (som altid med dén slags beslutninger må der så have været en vis varslingsfrist). Og endelig en mere dybtgående omlægning af (nogen af) tilbuddene, så de ændrer status og dermed også service-niveau (fx at Bostedet Nr.Voldgade fra at have været et bofællesskab nu bliver et tilbud med enkelt-lejligheder). Med denne sidste omlægning ser vi på projektniveauet dels en større omplacering af nøglemedarbejdere, så rigtig mange af deltagerne kan fortælle at de hen over sommeren havde fået nye – eller i en periode slet ikke havde haft nogen. Og samtidig nedtones den kommunale projektkoordinatoropgave, idet Susan Bjørnsted fratræder og (nogen af) hendes opgaver bliver flyttet til sekretæren på Pro-Aktiv. Det er ikke svært at se, at det er udskiftningen af nøglemedarbejderne og projektkoordinatoren, der umiddelbart påvirker projektets praksis. Men samtidig er det vanskeligt at se bort fra, at disse udskiftninger har en fælles baggrund, der ligger bagved selve Stoltheds-Stafetten. Pointen er så samtidig, at dette nok ikke skal ses som en kritik af Fredericia Kommune: Sådan som vi i NVIE gennem nu mere end 10 år har arbejdet sammen med de kommunale indsatser må vi nok snarere sige, at det ville være helt usædvanligt hvis en dansk kommune havde kunnet undgå sådanne nedskæringer og omstruktureringer igennem samtlige de fire år, som dette projekt varer.

Sidespor

Ud over at den ustabilitet og usikkerhed, som omlægningerne medfører i selve Stoltheds-Stafettens forløb, kan det næppe heller undre, at de mange sidespors-forgreninger vi så i forrige kapitel nu også synes at bremse ned. Den lokale ULF-kreds gennemfører i juli 2015 en hel aktivitetsuge med en række fælles events dels på Ullerupdalsvej og dels på Kobbeltgården, et nyere botilbud, som nu er klar til også at lægge hus til nye stoltheder (se interviewene senere i dette kapitel). Og i november 2015 er Arne og Ann i Norge til en fælleskommunal konference, og senere samme måned holder Inger og Arne oplæg på den danske KL-konference i Kolding. Men mere er i hvert fald ikke noteret på netværkets facebook-site, som i øvrigt også generelt bliver mindre brugt.

Da selve Stoltheds-Stafetten, som er hovedsporet også for NVIEs opgave, står noget i stampe i foråret og hen over sommeren, er der heller ikke så meget at formidle internt på UC Syd. Allerede i november 2014 blev dokumentationsprojektet fremlagt til kollegial sparring i NVIE, og ved den lejlighed kunne jeg også aftale med en kollega, Jonna Nøttrup, at hun gik med i gennemførelsen af medarbejderinterviewene, som vi på den tid regnede med at skulle gennemføre i maj/juni, men som blev udsat. Og i januar 2015 blev jeg kontaktet af en nyansat adjunkt, Michael Clausen fra pædagoguddannelsen i Åbenrå, der gerne ville gennemføre sit lektor-kvalificeringsforløb med fokus på voksenhandicapområdet og derfor også gerne ville have mig som fagvejleder. Vi fik hurtigt aftalt, at han i det omfang det kunne passe ind i hans øvrige opgaver, kunne tage del i dokumentationsopgaven som 'sidevogns-kører' dvs. være med til interviewene og derfra gradvist også selv indgå aftaler med deltagere og medarbejdere, så han også selv kunne oversætte det som et indslag af aktionslæring med sine egne studerende. Og i den sammenhæng aftalte vi også, at jeg selv kunne holde oplæg på Åbenrå-Uddannelsen, og at brugervejledere fra Fredericia kunne blive inviteret derned som gæsteundervisere. Som det vil fremgå af de udskrevne interviews fra efteråret, betød disse aftaler at vi nu var flere kolleger sammen om at gennemføre og ikke mindst opsamle indholdet af fokusgruppernes dialog.

Planer for efterårets interviews

Det har længe været aftalt, at den tredje interviewrunde skulle sætte fokus på stolthedernes forankringer: Hvordan og i hvilke praksisformer vil de kunne fortsætte efter projektperioden er afsluttet, og kan de fortsat i så høj grad blive styret af de aktive deltagere selv? Med de nævnte justeringer af planerne for hele projektet, står det sidst på foråret 2015 klart, at der til efteråret skal gennemføres både interviews med deltagere og med medarbejdere. Og som en videreførelse af erfaringerne med aktionsforskningstilgangen sender jeg før ferien en plan for hvordan de nye interviews kan kobles, så det samlede svarmateriale også udbygger og nuancerer det samlede billede: Netop forankringen i lokal praksis er jo dér, hvor deltagerne og medarbejderne må nå en fælles forståelse, for at det kan blive bæredygtigt. I denne plan er hovedpointerne:

- At der gennemføres 2 x 4 interviews med hhv. aktive deltagere og medarbejdere, og at de har de samme rammer for forankring: Arbejdslivet, Hverdagslivet, Fremtidsmulighederne og Medborgerskabet.
- At deltagerne i disse interviews selv har valgt at deltage og i hvilket af de fire temaer, samt at de også har kunnet invitere andre fra projektet med i dialogen (eller på medhør?).
- At deltager-interviewene åbnes med én hovedperson og dennes stolthed, som vi nu kender det, men at samtalen fra denne start gerne må brede sig længere ud i retning af mulige forankringer. Og
- At medarbejder-interviewene åbnes med oplæg fra en brugervejleder og en nøglemedarbejder, og at de fortsætter som fokusgruppeinterviews: Det er hér ikke så meget de personlige oplevelser, vi går efter, men netop de fælles problematiseringer af forankringsmulighederne.

Planen bliver drøftet i netværket og ender med at blive justeret ift. de mulige temaer, hvor arbejdslivet bliver fravalgt som forankringsrum, fordi der stort set ikke har været og er nogen stoltheder, der udfolder sig her. Dermed bliver temaerne beskrevet som flg.:

- *Hverdagslivet* kan ses som det råderum, hvor vi selv kan afgøre, hvad der er det gode liv. Uanset om man har behov for daglig støtte, vil der altid være livsrum, hvor man selv kan tage over. Og vi kan se disse vilkår for ejerskab og personlig forankring i et samspil mellem livskvalitet og omsorg.
- *Fremtidsmulighederne* kan ses som det langt større udfoldelsesrum, der åbner sig når man ikke har behov for daglig omsorg fra personalet. Vi kan dermed se en anden vinkling af vilkårene, der snarere er et samspil mellem de selvvalgte livsmål over for de sociale indsatsplaner.
- *Medborgerskabet* er et forhandlingsrum, hvor borgere og myndigheder sammen forsøger at afbalancere de almene rettigheder og de særlige handicaphensyn. For de aktive deltagere er vilkårene her at udfolde de selv- og medbestemmelsesformer, der allerede er forankret i brugerbevægelsen. Og det nye tema:

- *Frivilligheden*, der er et muligt forsøgsrum eller eksperimentarium, hvor nye udspil til øget livskvalitet kan afprøves og om muligt deles med andre, og realiseres udenom personalet. Vilklårene for disse forsøg kan vi se i de mulige opskrivninger af de civile hverdagslivs udtryk fra personlig brugsværdi til fælles bytteværdi.

De øvrige forslag til planer for gennemførelsen af de kommende interviews bliver vedtaget. Men som vi skal se i de flg. udskrifter, bliver de så desværre ikke overholdt fuldt ud. Vi får ikke ret mange billeder af deltagernes stoltheder, der er færre med end forudset, og ikke mindst sker det flere gange at de aftalte brugervejledere udebliver fordi de ikke havde fået klar besked. Også til medarbejder-interviewene ser vi større frafald, og det sidste må helt aflyses fordi der trods en fælles aftalt dato alligevel kun kunne komme to. Disse træk af usikker logistik kan nok ses som udslag af de mange nye og uerfarne nøglemedarbejdere, men nok i langt større grad som en nedprioritering af den kommunale koordinationsopgave. Og hermed følger de færdige udskrifter:

Opsamling af interview: Camilla, 'Hverdagsliv', 28. oktober 2015

Udover Camilla deltager Lis T som nøglemedarbejder. Camilla har ikke haft nogen brugervejleder. Hun har medbragt sine stolthedsbilleder fra brugervejlederkurset tidligere på året, hvor flere fra Kobbeltgården deltog. Det bliver aftalt, at jeg får tilsendt billederne efterfølgende.

Jeg starter med at spørge, om hun vil vise sine stoltheder?

'Ja – jeg kan vel bare starte med billederne forfra?'. Ja, det er fint nok – og det første du har, det er at strikke? 'Ja, altså så jeg kan blive bedre til det, ik'? Jo, det er nemt at forstå. Hvad er det du strikker? 'Det er jo så halstørklæder lige nu.' Og måske en dag trøjer – eller vanter? 'Ja, og så også nisser!'

Men dem kan du vel ikke selv tage på? 'Nej da, det er jo bare sjovt.' OK – og er det så til dig selv?

'Ja .. øh, jeg har en bror, der har børn, men jeg strikker ikke til dem. Og lige nu er det som sagt halstørklæder, men jeg håber da engang, jeg kan klare at strikke bluser. Det er jo noget sværere. Og så, forresten: I aften skal jeg til blomsterbinding.' OK, hvor er det så henne? 'Det er ude på Pro-Aktiv.'

Kender du Dorthe, der bor ude på Ullerupdalsvej? 'Ja, jeg har gået i skole med hende.' Ved du så at hun også er 'strikketolt'? 'Ja, det vidste jeg godt.' Da jeg talte med hende, sidste år, spurgte jeg om det var sådan en 'kvinde-stolthed', som hun især ville vise til sin mor, og det sagde hun klart 'ja' til. Hvad tænker du om dét? 'Nu har jeg jo ikke mine forældre mere, de er døde begge to. Men se nu hér (viser et billede af sine strikkepinde): Dem her, dem kan jeg ikke så godt med, de er for tynde. Men se så de andre, på det næste billede, de er tykkere, så dem kan jeg bedre med. (viser et nyt billede frem): Og se,

det var det første halstørklæde jeg fik færdigt. Og her er så det røde, som jeg er ved at strikke nu.'

OK – det mønster jeg kan se, er det noget du har strikket ind? *'Nej, det er garnet, det har flere farver.'*

Hun skifter til et nyt billede: *'Og her kan du se min næste plan. Jeg vil selv kunne tage min medicin.'*

Hvorfor det? *'Jo, så har jeg mere frihed – nu om torsdagen, så tager jeg over til min kæreste og bliver der til mandag, hvor jeg så kommer her tilbage. Og så er det jo bedre at jeg kan klare det selv, uden fast hjælp.'*

Er det ellers personalet, der hjælper? *'Ja, det var det – men ovre hos ham, der gør jeg jo allerede selv.'*

Hvad kunne der ske, hvis du tog forkert, eller kom til at glemme det? *'Øh, det ved jeg faktisk ikke lige..'*

Men det er vel noget medicin, du har brug for? *'Ja, altså 'sukkersyge', der får jeg ikke mere. Men så er der 'migræne' og 'mavesår', dem skal jeg ta' hver morgen og aften.. Jeg har det i dosis-pakker, så jeg ved hvad jeg skal ta' og hvornår jeg skal gøre det.'*

Hvis du nu strikker en fejl, så kan du jo bare trevle det op igen. Men hvis du tager fejl med din medicin, hvis du bliver syg, er det så ikke personalets ansvar?

'Nej, når jeg vil klare det selv, så er det jo mit eget. Og når jeg er i byen, så har jeg det med til én dag ad gangen. Jeg tager jo ikke det hele med, det ligger oppe i skabet.'

Du har skrevet, at det også er for at slippe for at sidde og vente på personalet?

'Ja, jeg har jo været ude for at jeg måtte ringe efter dem .. de kom ikke til den aftalte tid .. jeg tror det er sket tre gange eller sådan.. Nu har vi så aftalt at jeg får dem om morgenen og det er til hele den dag.'

Nu har du fortalt om din kæreste – hvad siger han til at du selv vil tage det ansvar?

'Han tager jo også noget selv .. men det er tit mig der skal huske ham på det. Jeg er faktisk ret god til at huske, det var jeg allerede før jeg flyttede herud. Jeg boede selv, altså sammen med ham jeg dengang var gift med. Det var vi i tre år.' Jeg spørger om de klarede det uden fast personale:

'Ja, der var bare en hjemmepleje der kom og talte pillerne op hver dag, og så klarede jeg at ta' dem selv.'

Hjalp han dig så? *'Nej, det gjorde han i hvert fald ikke: Han var et rodehovede.'*

Når du så flyttede herud, var det fordi det blev for meget at klare selv?

'Nej, det var fordi jeg gik fra ham. Og så havde jeg jo ikke mine forældre, og så var det fint nok at bo her.'

Men du fortæller vel egentlig at du har et godt overblik: Der er noget du skal have hjælp til, og andet du kan selv – og den balance lyder det som om du godt kan styre selv?

'Ja, der er mange ting: Altså mit vasketøj, det har jeg selv sat over her til morgen. Og støvsugeren, den klarer jeg også uden hjælp. Men ikke selv vaske gulvet..' Her fortæller Lis, at de har aftalt, at Camilla får hjælp til dét, og hun fortsætter selv: *'Ja, det er fint, for det er lidt bøvlet for mig når jeg er nødt til at bruge rollator. Jeg kan ikke komme ordentligt ud i kanterne.'*

Vi vender så tilbage til håndarbejdet. Jeg siger, at Dorthe sidste år fortalte at hun var kommet i gang via et strikk kursus, hun gik på. *'Ja (siger Camilla) det har jeg også været med på..'* Ude på Pro-Aktiv?

'Nej, det var en aftenskole. Og så en der hedder Ann, hun er også her .. og ovre på Ullerupdalsvej også..'

OK, så dem der havde lyst, de kunne bare gå til hjemmestrik? *'Nah, det kostede jo 500 kroner at være med – men så fik vi jo også en kop kaffe og kage eller hvad de nu kunne finde på..'*

Men når I nu bliver så gode – så kunne I vel lave en strikkeklub selv? *'Ja, det tror jeg godt vi kunne.'*

Nogen af de andre 'håndarbejdere' har fortalt, at det de laver, også bliver solgt nede i A-Husets butik – var det noget for dig? *'Nah, det ved jeg ikke lige, nej ikke lige nu. Men de tager jo noget af det jeg laver på værkstedet, perler, og den slags pynteting.'*

Jeg fortæller at nogen af de andre fra Pro-Aktiv har fortalt om de omlægninger, der er sket, og at det har betydet, at der er blevet større afstand mellem produktion og dagcenter. Og at Trine, som jeg interviewede sidste år, havde sagt klart, at hun var utilfreds med sådan at blive gjort til 'ældre-pensionist'.

Camilla kender det godt og siger, at hun også bliver irriteret over det: *'Det bliver sådan det samme og det samme om og om igen! Det er derfor jeg hellere vil lave noget til mig selv, her hjemme.'*

Lis T, der er nøglemedarbejder på Kobbegården, har hørt flere sige det samme og kommenterer: Det er jo fordi I har forskellige handicap, og det er kommunen der afgør hvilke tilbud vi skal give Jer. Sådan er det blevet, og der er ikke så meget vi kan stille op med dét.

Vi bliver enige om, at dét spørgsmål skal vi have vendt på de kommende medarbejderinterviews, og at det måske kunne blive løst mere nuanceret, hvis stolthedsmålene også kunne indskrives i den sagsbehandling, der indgår i de kommunale bestillingsmål.

Opsamling af interview: Elise, 'Hverdagsliv', 28. oktober 2015

Udover Elise deltager Lis T som nøglemedarbejder. Frode, der er brugervejleder for Elise har ikke fået besked om dette interview. Lis T får ringet til ham på Pro-Aktiv, og han kommer et stykke tid inde i samtalen.

Elise lægger selv ud med at vise sine stoltheder fra brugervejleder-kurset, som hun gennemførte tidligere på året. (I starten er hun meget optaget af at fortælle det korrekt, som om hun var til kursuseksamen):

'Se: Dét her er at lave mad. Min drøm der var selv at varme min mad i mikro-ovnen.

Hvorfor? Jo, for at jeg ikke skulle være afhængig af personalet.'

Jeg spørger om hun ellers har siddet og ventet på dem?

'Ja da. Men se nu: Her skal jeg prikke huller i posen.

Lis T indskyder, at maden jo er vakuum-pakket, når de får den. *'Ja ja. Og når jeg så har prikket huller, så skal jeg sætte det ind. Og så skal jeg tænde, når jeg har indstillet den rigtigt. Se: Sådan gør jeg. Og hér øser jeg det over på tallerkenen. Det svære det var at indstille ovnen rigtigt, det var svært at lære.'*

Lis T fortæller, at de sammen fandt ud af, hvordan det kunne gøres. *'Ja, jeg fik de her kort, og så satte vi mærkater på ovnen, Så jeg kunne se hvordan den skulle stå.'* Jeg spørger, hvad der kan ske – hvor galt kan det gå? *'Jo, det der skete mest var, at den slukkede for tidligt, Og så gik det helt væk fra varmen.'*

Lis T siger, at måske varmer den slet ikke – eller hvis det står for længe, så koger det over eller brænder på.

'Ja, og det var svært at lære. Det skal jo ikke have lige lang tid alt sammen. Og det er særligt vigtigt for mig at have styr på maden selv, fordi jeg har Prader-Willi. Det vil sige at jeg har et handicap, der gør det svært at styre det med maden. Fordi jeg hele tiden er sulten og bare spiser. Og det er også derfor jeg skal være omgivet af personale, så jeg ikke bare spiser hele tiden, fordi jeg ikke kan mærke at jeg er mæt.'

Lis T tilføjer at *'Du kan jo fint finde på at gå i skraldespanden og tage nogen madrester. Det er jo ikke noget du gør med vilje, det er fordi du har det bestemte handicap.'* Elise: *'Ja, det ved jeg godt.'* Lis T fortsætter: *'Det er også derfor du kun er brugervejleder herude, hvor vi har styr på hvad der ligger fremme.'*

Jeg spørger så hvorfor det først er nu, hun har taget fat i dén stolthed – hun er jo ikke helt ung?

Elise: *'Nej da, det er jeg jo ikke. Men da jeg var lille, da lå jeg på sygehuset. Da kendte vi ikke noget til Prader-Willi, det kan jeg huske: Min mor har fortalt, at hun fik at vide at jeg var et normalt barn, så jeg blev behandlet sådan normalt. Det blev først konstateret, da jeg var voksen.. jeg var over 20. Jeg var flyttet til et andet sted, hvor personalet kom i tvivl og jeg blev undersøgt på et nyt sygehus. Og dér var der en læge, der fandt ud af det.'*

Lis T: *'Må jeg godt sige, at du har haft en forfærdelig ungdom, hvor du blev kastet rundt fra sted til sted. Og alle steder mente de, at du bare var uopdragen, fordi du stjal mad og sådan, og der blev overhovedet ikke taget hånd om det, der er dit handicap.'* Elise: *'Min mor hun gjorde det jo ikke for at straffe mig.'*

Lis T: *'Nej, det ved jeg godt, det var for at hjælpe dig. Nu ved vi jo godt at du selv er uden skyld i alt det rod. Det var systemet, der ikke var klar over hvad det skyldtes, og derfor behandlede de dig ikke ordentligt.'*

Jeg foreslår at vi vender tilbage til den første stolthed: Hvad fik dig til at vælge lige dén? Elise: *'Men det var jo egentlig for bedre at kunne styre det selv – altså ikke det hele, men en større del af det. Og det syntes de så var en god ide, og så kom de herop og trænede mig med det. Og vi satte de her mærkater på, så det var til at finde ud af.'* Lis T samler det forrige spørgsmål op igen: *'Når du spurgte før, hvorfor der gik så mange år – så er det også fordi vi kun har boet hér i to år.'* Elise afbryder: *'Ja, for før vi kom herud, da boede jeg på Jupitervej. Og dér var der kun en låst køkkendør. Vi måtte ikke komme derud, og så var der jo ingen mulighed for at lære det..'* Lis T fortsætter: *'Ja, det var først hér, på Kobbeltgården, hvor I kunne få jeres egen lejlighed.'* (Og dén historie har vi jo hørt i nogen af de tidligere interviews).

Elise er nu nået til det næste foto: *'Min næste drøm det er at blive en god brugervejleder ..'*

Lis T indskyder: *'.. og det er dér, Frode kommer ind i billedet..'* Og Elise fortsætter selv: *'Ja, for jeg skal kunne fortælle om min stolthed, men også blive bedre til at være i kontakt med andre.'*

Lis T: *'Der har vi jo så flere her på Kobbeltgården, der skal i gang med deres stoltheder, og hvor I så skal rundt og interviewe dem.'* Elise: *'Ja, det skal jeg lære: At hjælpe andre til at få en stolthed' ..*

Hun ser over på mig: *'Er der nogen spørgsmål før jeg går videre?'* Ja, hvorfor valgte du dét?

'Der kom nogen herud og fortalte om det, og så: Jo, det kunne jeg da godt tænke mig. Og så har jeg jo været på kursus..'

Her bliver hun afbrudt, fordi Frode nu er nået frem og får sat sig. Hun fortsætter selv: *'Ja, altså på det kursus. Og det var godt nok. Men nu sidder vi jo bare og venter og venter på at få de første aftaler med dem vi skal snakke med..'*

Lis T medgiver at det tager nogen tid at få på plads: *'Lige nu er det lidt op ad bakke for de ansatte. Der er flyttet rundt på os, og der er mange nye alle steder.'* Elise: *'Ja, og det stresser .. jeg har brug for at der er ro omkring mig .. men det var fint at Frode interviewede mig, for ham kendte jeg. Vi mødtes på arbejde – der var kun ham og mig, så vi kunne snakke om det – at være brugervejleder – i ro og mag. Og han sagde faktisk at jeg var god til det.'* (Og i takt med at hun bliver mere rolig selv – i dette interview – forsvinder eksamens-korrektheden også).

Jeg spørger hvorfor det var godt at det var Frode, der var med i den snak? *'Ja, for hvis jeg fik én jeg ikke kendte, så .. blev jeg utryg ved det. Og så får jeg ikke sagt tingene.'* OK, og hvad var det så I fik snakket om? *'Jo, vi startede med at jeg gerne selv ville ha' styr på at komme op om morgenen.'*

Men Frode skulle vel ikke komme og være hjemmehjælp? *‘Nej, men vi snakkede også mere om, hvordan jeg selv kunne få mere ro på det, så det ikke blev stress. Jeg skulle blive mere klar på, hvad jeg godt kan selv’*

Var Frode bedre til dét end personalet? *‘Ja .. altså .. jeg troede jo at det var fordi jeg ikke kunne samarbejde med personalet. At jeg ikke duede til dét. Og så, sammen med ham, forstod jeg at det mere var mig selv, jeg skulle samarbejde med.’* Lis T: *‘Det var jo det, du fortalte efter interviewet, at du bedre kunne se, at det kom indefra, at det var dig selv, der gerne ville.’* Frode: *‘Og ikke personalet der sagde det var noget du skulle.’*

Elise: *‘Men personalet kan jo også støtte op om det, vi gerne vil selv.’* Lis T: *‘Ja, det skal vi jo faktisk gøre.’*

Elise: *‘Men også sådan at .. hvis jeg tror det er Jer der bestemmer over mig, så bliver jeg bitter og trodsig, og derfor var det godt at få snakket med Frode om det.’*

Jeg spørger, om hun så kan bruge det selv, som brugervejleder? Vise de andre, at de også kan mere selv? Og at de selv kan prøve at holde bedre fast i det der er vigtigt for dem selv? *‘Jaeh .. altså jeg kan godt bruge det .. men så skal jeg jo .. altså .. ikke fortælle hvad jeg nu selv er god til .. men spørge hvad det er de kan og vil.’* Så stoltheden kan vokse inde fra dem selv? *‘Ja!’* Er brugervejledere bedre (end personalet) til at huske lige dén pointe? *‘Når man .. selv har arbejdet med sin egen stolthed .. Ja, det tror jeg ikke vi lige glemmer: Hvis du kan, så kan jeg jo også!’* Frode tilføjer, at det jo er dét vi snakker om på netværksmøderne.

‘Nåeh ja, det havde jeg ikke lige tænkt over.’ Lis T: *‘Det er jo ikke fordi I skal blive ens. Der kan jo godt være noget, som Frode han kan, som du aldrig kommer til at lære.’* Elise: *‘Ja, det vil der jo være, det er klart. Men alligevel er vi jo på en måde sammen om det: Vi har det på samme måde. Dét er jo også en fælles stolthed.’*

Opsamling af interview: Dan, ‘Hverdagsliv’, 28. oktober 2015

Udover Dan deltager Lis T som nøglemedarbejder. Erik, der skal være brugervejleder er ikke dukket op. Vi ved ikke hvorfor. Til gengæld ville Camilla og Elise, der blev interviewet tidligere samme dag gerne lytte med, og Dan siger det er OK.

Han har endnu ikke fået den første samtale med sin brugervejleder, og har derfor heller ikke fået taget billeder af sin stolthed. Jeg spørger derfor, om han har besluttet, hvad den skal handle om?

‘Ja, det er at vaske tøj. Jeg vil rigtig gerne blive bedre til dét.’ Så du ikke bare blander det hele? *‘Ja.’*

Er det fordi du er vant til at der er andre der ordner det? *‘Nej, det er fordi jeg lige har fået min egen vaskemaskine. Efter jeg er kommet herud og bo. Så har jeg faktisk købt den selv!’* OK, hvor boede du før? *‘Ude på Ægirsvej’* Lis T hjælper på vej: *‘Boede du hos din far eller din mor?’* *‘Det var hos min far.’*

Jeg spørger om det er første gang han bor for sig selv? *‘Ja .. for nu er jeg jo 18 år .. jeg flyttede hjemmefra dagen efter jeg var fyldt 18.’* Ja, det at blive voksen er vel også en stolthed i sig selv? *‘Ja, det er det bestemt også. Men lige nu er det så vasketøjet jeg er begyndt med.’* Jeg spørger om ikke det var nemmere at få nogen af ‘damerne’ herude til dén slags, og han fniser mens han sender et blik til de medlyttende damer, hvilket får dem op på dupperne, og vi flipper lidt sammen.

Jeg spørger så, om han tror at Erik kan hjælpe med at få styr på vasketøjet? *‘Ja, det tror jeg.’* Men han skal vel ikke vaske det for dig? *‘Nej han skal hjælpe mig i mit stoltheds-projekt.’* Tror du det er anderledes end hvis det var en af personalet? *‘Ja, det tror jeg også.’*

Jeg nævner, hvad Erik fortalte i sit interview, hvordan han som ung havde fumlet og ‘skudt sig selv i foden’, men at hans egen første stolthed – for 1½ år siden – var at han endelig var flyttet i egen lejlighed. Er det noget i dén retning, du ser for dig? *‘Ja, det er det – engang. Men der går nok nogen tid inden jeg er klar til at flytte videre, herfra...’*

Jeg spørger om han er færdig med skolen? *‘Ja, nu er jeg gået i gang med min uddannelse.’* På STU?

‘Ja. Jeg går på en slags idrætslinje. Vi går ture hver dag. En dag er vi til fitness. En dag løber vi lange ture. Og en dag er jeg til svømning.’ Vi snakker med de andre om idrætserfaringer, og jeg fortæller om hvordan jeg var med til at starte det der hed ‘Specialskolernes Landsidrætsstævne’ tilbage i 1983. Og Dan fortæller at *‘.. der er flere i min klasse, der hvert år er med til de stævner. De er hvert år, og det er en stor tradition herovre.’*

For at afslutte drejer jeg samtalen over på ULFs rolle i projektet, og spørger hvad han tænker om dét?

‘Jeg kender en der er med i ULF. Han fortæller at de arbejder med fælles stoltheder, og det synes jeg lyder enormt sejt.’ Og hvad med dig selv – er du selv handicappet? *‘Nej. Altså jo, jeg har jo en dårlig fod. Jeg havde en hjerneblødning som lille. Jeg kan jo godt gå, men det mærkes jo. Og det vil altid være sådan. Nej, jeg ville ikke selv sige at jeg er handicappet .. men altså nogen gange så føler jeg at jeg er det .. lidt..’*

Hvorfor ville du så ikke sige det på dén måde? *‘Fordi jeg er jo mest ligesom alle mulige andre.’*

Opsamling af interview: Lasse, 'Fremtidsmuligheder', 30. oktober 2015

Udover Lasse deltager Dorthe (Pro-Aktiv) som nøglemedarbejder. Lasse har ikke nogen brugervejleder. Freja, der skal interviewes bagefter, og hendes brugervejleder Åse er kommet i god tid, og vil gerne lytte med, og Lasse har jo ikke noget imod at have tilhørere.

Jeg lægger ud med at spørge, om der er en aktuel stolthed, som han vil fortælle om?
'Mjah .. altså den stolthed, jeg begyndte med, har jeg jo ikke lavet om på. Så den gælder jo egentlig endnu: Det er at jeg stadigvæk skal blive bedre til at komme op om morgenen. Jeg har altid haft lidt bøvl med at komme for sent på arbejde og sådan. Men nu, hvor jeg er begyndt at arbejde i REMA 1000, så går det jo meget bedre.' Jeg spørger om det er fordi han hellere vil derned?
'Ja og nej .. det er nok mere at jeg har lært nogen ting om mig selv: At ta' mig selv i nakken, kan du sige. Og ja, så har jeg jo sådan set en helt ny stolthed på vej .. jeg har ikke fortalt ret mange om den endnu .. men det er .. ja, jeg vil faktisk gerne .. øh .. videre ud og bo selv .. i stedet for at have en lejlighed.'
Jamen .. hvad så?? 'Jo altså .. jeg tænker at jeg skal købe et hus.' OK, ja stort skal det være ..?
'Det har jo altid været min drøm at bo i mit eget hus .. eller rækkehus. Og så vil jeg prøve .. om jeg nu kan overkomme dét.. ' Ja, dét var da noget af en plan ..?
'Det er det jo. Det er i hvert fald min største stolthed .. indtil videre.'

Jeg siger at dét må vi vende tilbage til om lidt – men: Det med dit job i REMA 1000, det har du fortalt om et par gange før. Og dét lyder da allerede som om dét var en stor ting for dig at springe ud i?
'Det var det jo.' Hvor arbejdede du før? 'Herude, på Pro-Aktiv.' OK, og hvad er så forskellen?
'Det er at .. øhm .. der er flere opgaver, og mere at lave .. altså hér ude, hvor jeg arbejdede før det hele blev lavet om, da lavede jeg noget der hed 'sikkerhedsskruer'. Det var sådan nogen ringe, man kan trække tov igennem. Jeg lavede nok sådan 300.000 om året, det kørte bare hele tiden .. det var den samme faste rute. Da så det hele blev lavet om, så kom jeg til noget mere blandet, lidt tilfældigt virkede det. Og da gik det nærmest sådan ned ad bakke for mig.' Betyder det, at Pro-Aktiv før var mere som en fabrik, og i dag er kommet nærmere til et dagcenter? 'Ja, det kan man godt sige.'

Når du så kom i job ude på det almindelige arbejdsmarked, hvordan kom det i gang? Og hvem fandt på det? 'Det var noget der hed 'Projekt KLAP.'
OK, det har jeg hørt om. Det er LEV der står for det, ik'?
'Jo. Det var sådan at der kom én derfra ud til os. Han spurgte faktisk både Åse og mig om vi kunne tænke os at prøve. Og det sagde vi ja til, selv om det betød at vi skulle starte et nyt sted, der hed 'Sunset Boulevard', en restaurant ude i Erritsø. Og først skulle vi svare på en hel masse spørgsmål, og så lavede de en række job-tilbud. Først i deres eget køkken. Så kom jeg i 'Silvan' i praktik. Jeg fik 4 timer om dagen, 3 dage om ugen, hvor jeg skulle

lave det der var. Altså jeg fik en seddel stukket i hånden, og så skulle jeg følge dén. Og det gjorde jeg .. men jeg kunne ikke lave alt det, der stod på den. Og så efter en måneds tid blev jeg nødt til at sige Stop! Men også fordi jeg syntes at 4 timer, det var for lidt. Men det var så også fint nok. Så gik der igen nogen tid, hvor jeg var tilbage herude, og så fik vi en ny snak om at prøve, og jeg bad om at få et møde med jobkonsulenten igen.' Ham fra KLAP? 'Ja. Og så spurgte jeg om han kunne finde på noget andet – og han spurgte hvad jeg så kunne tænke mig? Jamen, der var jo både Føtex og REMA 1000 her i byen. Og vi tog ud og så på begge steder sammen. Og så var det jeg fik en god snak med ham der stod for det i REMA 1000 ude på Egeskovvej. Han ville gerne have en i praktik, og det aftalte vi så. Jeg begyndte i praktik med 6 timer om dagen og 4 dage om ugen. Og det var bare fint. Og siden er jeg jo så blevet ansat, her i sommer, stadigvæk med de 24 timer om ugen. Og med rigtig løn, så jeg nu får ca. 2.000 kr mere om måneden.'
Og før dét, var du da på pension? 'Ja, men det er jeg jo stadigvæk. Lønnen er oveni pensionen, men førhen havde jeg så kun 5-600 kr. pr. måned, så det kan jo godt mærkes.'
Hvad sagde kommunen til at LEV, der jo er en handicaporganisation, at de blandede sig? Var det OK for din sagsbehandler?
'Ja, han synes jo det er skidegodt at jeg kommer videre i mit liv. Han har sagt at det er en god ting der er sket, fordi det viser at jeg kan mere end det der var herude.' Hvad sagde de så herude – til at miste en af deres produktive medarbejdere? 'Jamen de sagde jo nok, at det var trist at jeg rejste, men det var jo min egen beslutning.' Så de prøvede ikke på at bremse? 'Nej nej, slet ikke. Og så det at sagsbehandleren, han sagde .. da jeg selv gik hen og spurgte ham: Hvad så? Har jeg et sikkerhedsnet, hvis jeg nu falder igennem og får brug for at komme tilbage? Selvfølgelig har du det! Og det var jo fint nok. Det giver en god tryghed. For hvis jeg ikke havde haft noget sikkerhedsnet, så ved jeg ikke om jeg havde turdet..'
Hele denne fortælling bekræftes af Dorthe, der selv er ansat på Pro-Aktiv. Hun siger så også at det for nogen ikke har været helt så enkelt at komme tilbage. Det kan være vanskeligt at komme ind i det kommunale system igen. Især for de der er yngre, og omfattet af pensionsreformen.

Jeg flytter opmærksomheden et lille nøk og spørger – når han nu både er kommet i job via LEV og er blevet brugervejleder via ULF – og de begge to er handicaporganisationer – om det gør nogen forskel at få hjælp af nogen, der har handicapskiltet hængende på sig. Bliver man mere 'anderledes' af det? Eller synes du snarere at du er mest ligesom alle andre? 'Jamen det kan jeg sige med det samme. Jeg har det helt OK med det. Altså der er jo mange mennesker, der ikke ved noget som helst om det, som vi brugervejledere gør. Så på en måde: Der er nogen ting som jeg er klogere på end de er. Og det er på den måde jeg synes godt om det.' Da du arbejdede herude, da var alle dine kolleger nogen som andre ville kalde udviklingshæmmede? 'Ja'. I REMA 1000, er du så den eneste? 'Nu er det jo sådan at der er rigtig mange REMA 1000-butikker her i landet og der er jo mange udviklingshæmmede ude i alle de butikker.' Åh ja, men jeg mente dér hvor du er nu? 'OK, der er der én mere end mig.' Er du så blevet mere 'normal' af at være på en arbejdsplads, hvor næsten alle kollegerne er det? 'Ja, det kan man sige. Nu kommer der helt almindelige mennesker hen og snakker med mig – set i forhold til hvad der gjorde før. Og vi snakker tit sådan helt almindelige ting .. hvad der er sket, og så kan jeg jo også fortælle

dem .. og de kunder der kommer tit i butikken, de er jo lige hen omkring: Nå hvad så? Hvad sker der? Hvod'n går det? Det hører jo med til arbejdet at vi snakker med de kunder der gerne vil. Og vi skal jo så prøve at være glade, helst hver dag.'

Jeg har snakket med andre, der ligesom dig har taget springet ud blandt almindelige mennesker, men som så har klippet trådene over til det der var før. Så kan jeg jo lure på, når du tager de store spring ud i det almindelige – at du så samtidig også bliver ved med at være brugervejleder. Et det for at bevare forbindelsen til det du kom fra? *'Nej, det er ikke på den måde. Grunden til at jeg bliver ved med at være brugervejleder, det er simpelthen for at fortælle nogen nye, hvad det indebærer at gribe efter en stolthed; at fortælle dem, at det vi kan, det gør vi selv! Det kan jo være at de også gerne vil ha' en stolthed, men bare ikke har prøvet det før, og det er jo her vi kan fortælle, hvordan det var for os. Det er derfor jeg er brugervejleder.'*

OK. Havde du så selv en brugervejleder, der hjalp dig i gang? *'Nej, det var der ikke. Det startede for mig da der kom dette her brugervejleder-kursus. Og der var nogen, der allerede havde gennemført det og var blevet brugervejledere. Og jeg havde hørt, at kurset var godt. Og så kom jeg jo med på det andet hold. Og det lærte jeg rigtig meget af. Og også nu: Jeg lærer jo noget hele tiden. Nu skal vi også lære at være 'en stafet'. Der er så meget, der hører med til at være brugervejleder. Og jo mere af det jeg lærer, jo bedre bliver jeg jo så også til at give det videre til andre.'* Ja, det kan jeg jo ikke undgå at høre. *'Nåja, måske snakker jeg meget, men det er jo sådan det er.'*

Havde du hørt noget om ULF inden du kom på kurset? *'Ja, jeg var allerede medlem. Havde været med til nogen fester, og én gang på ULFs 'pædagogfri ferie', og fået deres blade og sådan. Og jeg må sige, jeg synes ULF er rimeligt godt at være med i.'*

Var der nogen omkring dig, der var bekymrede over dine planer om at 'springe ud i det dybe vand'? *'Nej'.*

Har du familie der bor heromkring? *'Ja'.* Og syntes de det var OK? *'Ja'.* Har du fortalt dem at du nu tænker på at blive husejer? *'Ja'.* Hvad siger de så til dét? *'Jamen de siger bare at 'det bestemmer du jo selv'. Altså de er jo ikke så bekymrede for mig nu, som de har været, altså dengang jeg var 20-25 år. Da var de sandelig mere bekymrede.'* OK – hvad er du nu? *'Nu er jeg 35. Og jeg er da kommet rigtig meget videre fra dengang.'*

Har du så fortalt kommunen om din nye plan om at købe eget hus? *'Nej, for det er jo ikke noget de blander sig i.'* Er det fordi du allerede har dit eget private lejemål? *'Ja. Jeg har en helt almindelig lejlighed. Sådan i en to-etages blok. Jeg har den gennem boligforeningen.'* Det vil sige at dine naboer er ganske almindelige lejere? *'Ja'.* Sådan som du fortalte før, om hvordan du har det med de andre i REMA 1000 – er det også sådan du har det med naboerne? *'Altså nu kom jeg jo fra en fællesbolig, kollegiet, og så videre derfra og ud. Og dengang, da var det jo også udviklingshæmmede jeg boede sammen med. Og da snakkede jeg ikke med andre, udenfor. Og så nu, nu er der jo mange flere andre, som jeg også kan sammen med. Og sådan .. derfra og hertil .. er det jo altid at man må finde ud af de sociale netværk.'*

OK, så tænker jeg: Når nu selv siger, at du på den ene side også i en eller anden grad selv er udviklingshæmmede – og så på den anden side lever meget tættere på alle mulige andre mennesker – hvilke sociale netværk er så nemmest at få plads i – er det på jobbet eller i boligen? *'Der vil jeg egentlig sige begge steder. Jeg snakker rimeligt godt med mine naboer – men jo også med dem på arbejdet. Ja og for resten også i fritiden. Jeg er aktiv i idræt, hver onsdag tager jeg til hockey. Vi er knapt 60 medlemmer i klubben. Så har jeg mandag, torsdag og fredag til at gøre hvad jeg vil. Så tager jeg måske ud til en af mine venner. Eller vi går i byen, måske et sted hvor vi lærer nogen nye at kende. Jeg vælger jo selv, og så gør jeg dét. Og på den måde: Mit eget netværk er stort. Dem jeg går i byen med, dem har jeg også med i privaten. Lige nu .. jeg tror måske jeg har 2-300 venner, når jeg tæller Facebook med.'* Dorthe siger: *'Du er nok en travl mand?'* *'Ja,'* svarer han, *'det er jeg jo.'* Hun fortsætter: *'Men er der så ikke forskel på 'venner' og så 'dem jeg kender?'* *'Altså, nu tager vi bare for eksempel: Dem jeg kender herudefra, de er kolleger. Men så er der jo mange af dem, de har besøgt mig, og jeg har også besøgt dem, og vi har været i byen sammen, det går jo ud i ét, når man bliver venner. Og så, sådan som ovre i REMA 1000, der er vi jo også kolleger først, men vi er også, på den anden side set ved at blive venner, fordi vi lærer hinanden bedre at kende. Vi snakker jo sammen næsten hele tiden, om arbejdet. Men derudover er jeg blevet nærmere venner med nogen af dem, fx på facebook, hvor vi lige chatter sammen: Nå, ska vi ta og gå i byen sammen? Kaffe?? Ét eller andet??'*

Jeg vil godt vende tilbage til det at være brugervejleder. Når I nu skal støtte de andre, så de kan mere selv – hvordan oplever du at pædagogerne har taget imod dét? *'Altså jeg kan sige det sådan, at mange af mine gamle kontakter herude fra Pro-Aktiv, de har spurgt om jeg ville være brugervejleder. Det er både af de ansatte og af de beskæftigede. Og så har jeg jo også været ude på nogen af bostederne og holde oplæg.'*

Jeg spørger Dorthe, om det også er hendes oplevelse, at de ansatte pædagoger bakker op om projektet?

'Det er jo klart, når man er nøglemedarbejder, så er man inde i projektet, hvor de andre kolleger, de ser det jo mere udefra. Og så ligger udfordringen jo især i ressourcerne for om alle kan tage aktiv del i det. Der vil nok altid være nogen der er mere engagerede end andre. Men næsten alle gør jo allerede det, hvis de får et spørgsmål fx om Lasse, så giver de det videre til en nøglemedarbejder. Så på den måde er der ikke nogen der blokerer.'

Som afrunding fortæller jeg, at når jeg ser på alle de mange stoltheder jeg har fået fortalt siden projektet startede, så er der hyldemeter af dem, der udfolder sig i boligen – men kun én eller to, der bliver udfoldet herude, på arbejdet. Er der mindre plads til selvstændighed hér? *'Nej, jeg tror forskellen snarere er, at der er så mange, der ser stolthederne som noget de gerne vil opnå hjemme – mere for at 'ha dem hos sig selv hele tiden'. man kan måske sige, at 'hjemme' er mere personligt end 'jobbet?'*

Og vi afslutter med at aftale, at dét skal vi måske tale videre om på et senere medarbejder-interview (dette interview blev så desværre aflyst fordi der var for mange medarbejder-afbud – vi vil forsøge at samle det op senere).

Opsamling af interview:
Freja, 'Fremtidsmuligheder', 30. oktober 2015

Udover Freja deltager Dorthe (Pro-Aktiv) som nøglemedarbejder og Åse som brugervejleder.

Da jeg ikke havde fået tilsendt billeder eller tekst om Frejas stolthed, lægger jeg ud med at spørge om hun har taget noget med som jeg kan se? *'Ja, det er en plan jeg har lavet sammen med (en medarbejder) og Åse. Altså, vi har lavet den her ude på værkstedet.'* Dorthe siger at selve stoltheden jo ikke foregår på Pro-Aktiv. *'Nej, det er det ikke, det gør jeg jo hjemme. Se: Dét gør jeg hver tirsdag, altså rydder op. Og så om onsdagen: Det er at støvsuge. Og onsdag dækker jeg bord. Og så torsdag: At vaske op. Og hér er det fredag: Rydde op. Vaske tøj om lørdagen og også dække bord. Og så er det ... ja, på badeværelset, jeg klarer det helt uden hjælp.'* Dorthe spørger om hun har sit eget badeværelse? *'Ja, det har jeg. Men nu snakker jeg med mor og far om at de skal sælge huset. Så kan jeg selv flytte til Fredericia og bo.'* Dorthe: *'Fordi I bor i .. Middelfart? Eller er det længere ude?'* *'Ja altså i Strib. Men nu er jeg jo hér, og det er Fredericia Kommune. Og så vil jeg også hellere bo her. Det andet er alt for langt for mig.'* Dorthe: *'Du har før været ude og bo selv, ikk?'* *'Jo. Jeg har boet i Nr.Åby i 8 år. Det gik ikke så godt. Der var altid nogen der ringede på min dørklokke. Det ville jeg ikke finde mig i .. så fik jeg bare lyst til at låse døren!'* Jeg spørger om dér, hvor hun bor nu, så er sammen med forældrene igen? *'Ja'. Jeg vender tilbage til stolthedsplanen: Du sagde at det var onsdag du dækkede bord? 'Ja'. Men hvad så med de andre dage? 'Jamen der spiser jeg bare selv. Men så .. min mor hun arbejder om eftermiddagen onsdag, og så dækker jeg bord til os alle tre ..'* Jeg spørger bagom planen: Når nu du vil have styr på alt det huslige, er det fordi .. når du kan det hele, så er du voksen og klar til at flytte hjemmefra igen? *'Jae .. jeg kan ikke huske hvor gammel jeg er.'* Hun kigger på Dorthe, der først spørger om det ikke snart er 30 år? *'Øh ..'* Hun ser igen på Dorthe, der så spørger om ikke snart det er rund fødselsdag? *'Jo det er til januar! Det ved jeg da.'* Dorthe spørger videre om Freja gerne vil ud og bo selv? *'Jo, det vil jeg jo. Jeg vil ikke bo det samme sted altid.'* Og hvorfor er det du vil bo et sted her i byen? *'Det er for at være sammen med min kæreste. Vi har kendt hinanden nu i 7 år. Det er derfor.'* Jeg spørger om hun så skal stå for alt det huslige? *'Nah ja .. men det er jo et bofællesskab, jeg skal bo i.'* Åse tilføjer: *'Ja og din kæreste han bor selv i en lejlighed i en blok lige ved siden af, og så kan I jo være mere sammen. Bofællesskabet er ude på Ullerupdalsvej, hvor jeg også har boet engang.'* Freja: *'Ja, sådan er det jo. Og så kan jeg også bedre ta' bussen på arbejde, herude.'*

Jeg ser på Åse: Og så har du hende som din brugervejleder? *'Ja, vi har også snakket om det, det har vi.'* Jeg spørger Åse om det med at have styr på sin bolig, er noget hun er god til? Åse: *'Ja, jeg bor i en lejlighed nu, sammen med min kæreste. Vi har boet sammen i snart et år. Og jeg*

kan mærke at vi begynder at ha bedre styr på det selv. Der kommer stadigvæk en hjem-mevejleder, der støtter op, men det er ikke så meget som i starten. Nu kommer hun kun én gang om ugen.’ Jeg spørger om hjemmevejledning er det samme som hjemmehjælp? Åse: *’Nej, en hjemmevejleder gør jo ikke rent. Hun vejleder os bare.’* Jeg spørger om hun så har været en slags privat hjemmevejleder for Freja, og Åse siger ja. Jeg spørger derfor Freja om det er anderledes at få den støtte fra Åse end fra en pædagog? *’Ja .. hun .. øh .. hun kan bedre hjælpe mig til at jeg selv bestemmer. Hun er også min veninde.’* Du må vel have kendt en del pædagoger i tidens løb? *’Jo tak!’* Hvem vil du så helst blive hjulpet af? *’Af en brugervejleder! Åse hun spørger altid hvad jeg kan!! Så nu er det kun hende.’* Jeg spørger om hun har fået nok af pædagoger? *’Ja altså!’* hun ser på Dorthé og Åse og de fniser alle tre. Vil de bare bestemme over dig? *’Ja ja ja!’* og nu kommer vi alle fire til at grine. Da vi har fået luft igen spørger jeg, om der måske er noget brugervejlederne ikke er så gode til – og som pædagogerne faktisk er bedre til? *’Øh ...’* svarer hun bare og ser undrende på mig?

OK, alt det praktiske det er én ting, men du sagde lige før noget om dine penge. Er det så også Åse? *’Øh .. nej, Altså min mor og far de vil helst at det er dem der styrer pengene. Men jeg vil altså hellere selv!’* Dorthé: Men lige nu er det så kun dine egne lomme penge, ikk? *’Jo, det er jo dem jeg selv vil bestemme over.’* Jeg spørger hvad hendes forældre siger til det? *’Åh nej...’* Jeg siger at nu lød hun da nærmest lidt desperat? *’Ja .. ja ..’* Du var mere rolig da vi snakkede om at dække bord – er der noget der knirker hér? Freja svarer helt opgivende, at jo, det er helt sådan det er. Men retter sig op og siger: *’Men jeg kan altså også godt lave min mad selv!’* Jeg fortæller at der er flere der har fortalt om, at deres forældre har svært ved at se, at deres egne børn er ved at blive voksne. *’Ja, sådan er det tit. Min mor, hun vil altså altid bestemme over mig. Nogen gange kan jeg blive rigtig irriteret på hende.’* Hun ser over på Åse, der fortsætter: *’Ja, det kender vi jo nok alle sammen. Men altså .. de gør det jo kun for at hjælpe os..’* Freja fortsætter: *’Ja, det ved jeg jo også godt.. men nogen gange bliver jeg forvirret .. nogen gange ..’* Jeg spørger Åse om hun har mærket det og hun nikker. Jeg spørger derfor hvad hun så kan stille op? Åse: *’Det bedste jeg kan gøre er at ta det stille og roligt..’* Jeg spørger Freja om dét så hjælper? *’Ja, det gør det. Men også selv .. altså nogen gange, så går jeg ud på badeværelset, og så tager jeg vand i hodet. Og står helt stille.. til det går over.’*

Hun ser ud som om det også er det hun selv prøver lige nu, så jeg vender mig mod Åse: Jeg har faktisk hørt det samme fra flere af Jer, men især fra de der er kvinder. Tror du det er anderledes for Jer at blive voksne end det er for de unge mænd? Åse: *’Ja, det tror jeg faktisk. Jeg har hørt ekstremt mange ’pige-.til-pige’-historier om det her. Og jeg har det også selv bedre med at snakke om det med andre piger.’* Freja virker nu mere rolig og lytter med, så jeg spørger om hun har nogen søskende? *’Altså jeg har ikke nogen brødre, men jeg har en lillesøster. Hun bor i København..’* Ser du hende tit? *’Øh .. nej, det er ikke så tit.’* Kan hun forstå at du kan blive forvirret eller ligefrem irriteret på Jeres mor? *’Nah ...’*

Hun vil tydeligt ikke tale om det og vælger i stedet at skifte emne: *’Men altså, hver dag, så ringer jeg til min kæreste. Klokken 6 om morgenen!’* Og så vækker du ham? *’Ja, han kan jo ikke vågne af sig selv.’*

Er han så glad for at blive vækket? *’Ja da, det er han i hvert fald!’* Tror du virkelig selv på dét? *’Jae .. han kan jo godt blive lidt sur, men han er vant til det nu.’* Tror du ligefrem han ville savne det, hvis du lod være? *’Ja, det kan jeg da mærke!’* Igen skifter hun emne: *’Og så nogen gange, så har vi stille weekend sammen..’* OK, hvad laver i så? Hun sender Åse et blik og de fniser igen. Jeg får sagt, at lige dét behøver vi ikke at tale om, men det kunne jo være at de også lavede andet, fx hørte musik? *’Ja, vi ser jo Vild med Dans.’*

OK, og tager i så nogen gange til festival, fx Sølund? *’Ja, det har jeg i hvert fald savnet!’* Så du har været der før? *’Ja, altså den gang da pædagogerne tog med os derop. Ja, jeg har da et billede hjemme .. hvor vi selv spiller! Vi har et band. Og jeg synger også!’* Dansk-Pop? *’Ja, sådan .. og noget med Shubi-dua ..’* Åse indskyder: *’Og Kim Larsen, ikk?’* Jeg spørger Åse om hun da også er med i det? Hun siger at hun har været. De havde et band på værkstedet, men det gik i opløsning. Jeg fortæller at jeg har hørt flere fortælle om bands og festivaler, og spørger om de kender Olav og Sanne, inde fra Nr.Voldgade? De holdt en diskofest her i sommer? Åse siger, at hun var med derinde, og jeg spørger om det er rigtigt at de gjorde det helt uden pædagoger? Åse: *’Ja, det gjorde vi også. Der kom lige nogen og kiggede ind. Så sagde vi bare at ’det går fint, så I kan godt gå igen’ – og det gjorde de så.’* Jeg spørger Freja, om hun også var med? *’Nej jeg bor jo ikke her i Fredericia. Og det er jo derfor jeg vil flytte, så jeg kan være med til meget mere, sammen med de andre. Og nu har mine forældre så også fået sat huset til salg. Så kan de bare blive pensionister og ha det så godt. Så vil jeg bare klare mig selv.’* Og det kan jeg jo kun ønske hende held og lykke med.

(Dette interview forløb ret springende, hvor Freja skiftede emne, når det vi talte om blev for presset. Jeg har redigeret det, så de enkelte temaer er blevet mere sammenhængende).

Opsamling af interview: Georg, ’Medborgerskab’, 3. november 2015.

Udover Georg deltager Grethe som nøglemedarbejder. Georg har ikke nogen brugervejleder, men Arne, der skal interviewes bagefter, og Erik der er med som hans brugervejleder vil gerne være med, og Georg er enig i, at de også spiller en rolle i hans stolthed, som vi har fået sendt fotos og tekst om (de samme som i 2014). Jonna og Michael fra NVIE, der skal være med til at gennemføre medarbejderinterviewene, er på medhør.

Jeg spørger, om det ikke er de samme billeder jeg fik sidste år? *’Jo, jeg kan jo næsten ikke huske dem.’*

Men det er så stadigvæk den samme stolthed, du satser på? *’Ja, det er det jo, fordi det at være med i ULFs Hovedbestyrelse, det er jo noget af det vigtigste der er sket for mig.’* OK, og da vi snakkede om det sidste år, da var det ret nyt? *’Ja, sådan da..’* Men det er det vel ikke mere? *’Nej, nu er det ved at være en fast rutine.’* Gør det så en forskel? *’Ja, det gør det. Nu kender jeg de fleste andre i Hovedbestyrelsen. Det nye var så vores sidste Landsmøde.’* Ja, det har jeg hørt om. Det er ikke så længe siden? *’Nej, det var her for ny-*

ligt. Nu skal jeg lige være sikker: Når man sidder i Hovedbestyrelsen er det fordi man er blevet opstillet og valgt af sin lokale kreds – eller bliver man valgt på selve Landsmødet? *’Nej, det var på vores lokale Generalforsamling at jeg blev foreslået og valgt.’* Og i Hovedbestyrelsen, sidder der så én fra hver lokal kreds? *’Ja. Og der kan godt være kamp om at komme til. Det var der ikke i vores kreds, men det sker andre steder. Det bliver jo så også løbende justeret. Man bliver valgt for 2 år, men så er der jo nogen der stopper i utide.’*

OK, og så har jeg hørt at I valgte en ny næstformand for hele ULF, var det første gang? *’Nej, sådan har det altid været. Det nye var at det blev formanden for ULF-Ungdom.’* Så de sidder automatisk med i ledelsen af hele ULF? *’Nej, men det kom de så lige denne gang. Men der er jo et samarbejde hele tiden. Vi deles om opgaverne, og supplerer hinanden helt fantastisk, hvis jeg må sige det sådan. Og så var der i år en hel del taler omkring vores nye Æresformand, Lisbeth Jensen. Hun talte også selv, og altså, den måde hun får det sagt på, det samler hele vores miljø!’* Jeg siger at jeg selv har mødt Lisbeth mange gange. Første gang faktisk for over 25 år siden. Og at jeg nemt kan genkende det han siger om hende.

Jeg spørger ham så, når nu han bruger så meget energi på arbejdet i Hovedbestyrelsen, om det betyder, at hans opmærksomhed kommer længere væk fra Fredericia? *’Nej, sådan er det ikke. Det er jo stadigvæk Fredericias interesser jeg skal arbejde for, så dem kan jeg jo ikke bare lægge fra mig. Men så alligevel jo, på en anden måde: Selvfølgelig kommer man længere væk, for man skal jo også være åben for det, de andre i Hovedbestyrelsen siger.’* Så der skal I først og fremmest sætte ord på ULFs samlede og fælles sager? *’Ja, det er lige sådan det er.’* Men så tænker jeg: Mange af de stoltheder jeg har fået fortalt, de foregår i de helt små sammenhænge. Der var én, hendes var at lave sin kaffe selv, så hun slap for at vente på personalet. Og en anden, det var selv at sætte sin mad i mikroovnen og tænde for den. Jeg kan godt se dét som stoltheder, men det er vel ikke kaffemaskiner og mikroovne I diskuterer på HB-møderne? *’Nej, på den måde har du jo ret. Opmærksomheden ved at sidde i HB går nok over på de mere brede og fælles politiske krav.’* Er det så med til – jeg kan huske at sidst, da sagde du at du ikke havde haft ret mange samtaler som brugervejleder? *’Ja, og det er det samme i dag. Jeg tror at HB-arbejdet, i hvert fald lige nu, det er mit hovedpunkt. Men så ellers, så tager jeg jo en del ud og holder oplæg. Og der kommer det jo så til at hænge sammen med de ting som de andre taler om, sådan som det kommer op i deres. Fx sidst vi var ude på Kobbeltgården. Og der kunne jeg så også fortælle dem om ULF. Og der var flere der godt kunne se det: At vores stoltheder hænger sammen også selv om de handler om noget forskelligt. Og jeg kunne også fortælle de nye, hvordan det hele startede, med Stoltheds-Projektet. Og hvordan jeg selv var gået ned med stress, og så alligevel er kommet så langt, som hvor jeg står nu. Altså, det blev godt modtaget: Jeg tror faktisk godt de kunne se: Nej det er nok ikke bare en top-pamper, det er jo op og ned ligesom for os alle sammen. Og at vi alle sammen kan mere end vi tror. Det er sådan jeg oplever det hænger sammen.’*

Hvad siger de andre i HB til Fredericia-kredsens Stoltheds-Stafet? *’Vi har faktisk ikke snakket om den endnu.’* Men tror du ikke at nogen af de andre kunne få lyst til at gøre noget i samme retning? *’Jo, men det må jo komme, når det er på dagsordenen.’* Synes du der er for langt mellem HB og projektet i jeres lokale kreds – jeg mener det er jo da ULF

der har startet det? *’Ja, det har du jo ret i. Og på en eller anden måde er stolthederne jo også udtryk for det samme som HBs mere politiske side. Men måske kan man sige, at HB-arbejdet er på et lidt sværere plan?’* Er der forskel på hvad I tager op i HB og så de projekter der er styret af ULFs kontor i Vejle? *’Ja, det er der – også selv om de også handler om det samme.’*

OK, på fredag har vi interviews der handler om frivillighed. Der er flere af især bruger-vejlederne, der nu har satset på nye former for frivillig indsats, som besøgsven eller handy-man. Er det et politisk tema, som I snakker om i HB? *’Ja, det er vi begyndt at tale en hel del om. Hvordan vi også kan nå ud og hjælpe folk i deres hverdag.’* Er det fordi kommunerne er begyndt at spare personalet væk? *’Ja, det er det jo ganske tydeligt – du kan jo bare spørge nøglemedarbejderen.’* Han ser over på hende. Grethe: *’Jo, vi får jo tydeligt nok mindre tid til ’det hyggelige’ og så er det jo fint nok at borgerne kan mere selv, og at ULF også støtter op om det.’* Her spørger Arne om han må komme med en kommentar til hende: *’Du siger at I ikke må – men det er vel ikke blevet forbudt?’* Grethe: *’Jo, på en måde: Du må jo ikke længere fx betale min biografbillet, hvis du har brug for at jeg går med dig.’* Arne: *’Men det er jo to forskellige ting: Det med pengene – og så det med selv at vælge hvad man gør!’* Jeg spørger hende om hvordan medarbejderne ser på at der er mere frivillighed på vej? Grethe: *’Jeg synes egentlig ikke vi har haft det oppe at vende. Altså fx i vores hus, der har vi ikke mærket det endnu. Men helt personligt ville jeg hellere at vi kunne bruge tid til andet og mere end bare pleje og omsorg. At der var noget i hverdagen vi kunne deles om.’*

Jeg prøver at udvide billedet ved at sige, at der jo også er flere frivilligheder på spil. Forleden dag tale jeg med Lasse om hans job i REMA 1000, og han sagde at han havde fået jobbet via LEVs ’KLAP-Projekt’. Så LEV går også ind som aktive frivillige. Og så kan man jo overveje om LEV og ULF handler om de samme mennesker og de samme interesser? Georg siger, at *’LEV, det er jo mere forældrene, og ikke os.’* Jeg spørger om han har nogen fornemmelse af forholdet mellem ULF og LEV? *’Ja, mange steder er der ikke noget særlig godt samarbejde. Vi forsøgte på et tidspunkt at få et bedre samarbejde, fordi der er flere ting, det er vanskelig for os at løse alene. Men det var der bare ikke opbakning til.’* OK – og hvordan ser det ud hér, lokalt i Fredericia? Arne: *’Der er slet ikke nogen LEV-afdeling her i byen.’*

Men alligevel er de pårørende jo også inde i billedet her. Jeg har hørt det i mange af stolthedsinterviewene. Der var sågar én der fortalte, at han havde vist sine forældre sine stoltheder, men bare fået at vide, at han måtte se at finde nogen andre! Arne: *’Men det er jo ikke gangbart – det er da under al kritik!’* Nej, svarer jeg, men hvis et ungt menneske selv vælger at give sine forældre ret – hvad kan man så stille op? Her tager Georg over igen og siger, at det jo ikke altid er helt ligetil. Jeg spørger ham derfor om stolthederne kan komme til at ville vise, at ’Jeg er mere voksen end I tror’? *’Ja, det er jo kernen: Vi kan mere.’* Var det ikke også det, det handlede om da ULF blev startet: Vi kan mere end I tror? *’Jo, og det er jo lige dét, som Lisbeth fortæller om.’*

Jeg vælger her at skifte fokus og spørger om de tror at stolthederne kan fortsætte, når nu projektet er slut til sommer og pengene er brugt op. Og hvad der så skal ske med ULF-afdelingen, bliver den så også nedlagt?

Her griner både Arne, Georg og Erik: *'Nej da, nej da!! Aldrig i livet!!!'* Men er der så noget af det, der får stafetten til at løbe videre, som I selv kunne tage Jer af?

Arne: *'Men det vil jeg da klart sige JA til. Stafetten er nok så stærk, at det kan køre videre af egen kraft. At folk selv spreder stolthederne og opmuntrer hinanden. Og så skal vi bare sikre, at de kommer med i de kommunale bestillingsmål.'* Jeg spørger Grethe, om hun også tror det som medarbejder? *'Ja, det gør jeg faktisk. Som Arne siger det: Hvis de kommer med i bestillingsmålene, så skal vi jo bruge tid på at bakke dem op. Og kommunen – og vores ledere – har jo et stort fokus på medborgerskab, og selv- og medbestemmelse – så det tror jeg de har forpligtet sig på. Og at vi vil blive holdt fast på, at det skal vi arbejde med.'* Tror du også at man kan få de helt små, hverdagslige ting som selv at lave sin kaffe taget alvorligt som bestillingsmål i sagsudredningerne? *'Ja, i mine ører lyder det rimeligt'* Og Arne tilføjer: *'Ja, sådan må det være.'*

Jeg indvender at det kan det vel godt blive, hvis personalet er enige. Men hvis de nu synes det er noget pjat, at fx Birgit jo bare kan hente sin kaffe i termokanderne i fællestuen – så kan hun vel ikke rejse en ankesag?

Arne: *'Jo, det kan hun faktisk godt! Og så kan hun tage sin bisidder med til møderne med sagsbehandlerne. Så hér er der ikke noget at ræfle om!!'* Jeg spørger om de tror at borgerne der sidder ude på botilbuddene med de små stoltheder, at de har blik for at ULF kunne støtte på den måde? Grethe: *'Vi har jo også haft rådgivningsoplæg ude sammen med vandreudstillingen. Og der kan vi jo høre, at der er flere der har fået øjnene op for deres egne muligheder. Og det har personalet også set.'* Og Georg tilføjer at *'Du skal nok regne med, at det også var de oplæg de fik. Og de hørte jo også en hel del om ULF. Og det de kunne høre var jo: Jamen hovsa, har kommunen nu et problem – så har vi jo til gengæld ULF. Og det er jo her vi kan vise hinanden de gode eksempler.'*

Jeg spørger derfor, når nu de bruger vandreudstillingen til at koble fra de små lokale stoltheder til det større ULF-fællesskab, om de kan bevare den? Er det Kommunen eller ULF der ejer den? Erik: *'Jamen det ved jeg: Det er ULF.'* Arne uddyber: *'Ja, vi ejer den i et samarbejde med kommunen. Men det er os der får den kørt ud og sætter den op.'* Så I skal bare sikre Jer at dét bliver ved? Georg siger at *'På den sidste generalforsamling i Fredericia-afdelingen, der aftalte vi hvilke steder udstillingen skulle hen.'*

Og hvis det er Jer der bestemmer det, så behøver den vel ikke kun at vandre i Fredericia. Måske kunne I også have (noget af) den med når I er ude at holde oplæg? Og Arne henviser til arrangementet på Brejning sidste år, hvor der kom folk fra flere nabokommuner for at høre om Stoltheds-Stafetten: *'Vi skal bare bygge det videre op: stille og roligt så vi selv kan følge med.'*

Da interviewet med Georg er ved at runde af spørger Grethe, om hun må stille et nysgerigt spørgsmål, og det er han med på. Hun spørger hvad han som HB-medlem ser som ULFs aktuelle mærkesager. Og han svarer at det er meget enkelt og præcist: Det er selv- og medbestemmelse i botilbuddene, der er det varmeste politiske emne. ULF ser sig nødt til at satse hér for at modarbejde den stærkt voksende 'ghettodannelse' med større og større bo-enheder, længere fra andre bydele – og for indefra at modarbejde tendensen til en 'samlebånds-omsorg' hvor borgere med samme behov bliver placeret sammen for at gøre plejeindsatsen mere effektiv for endnu færre penge. Hun virker mest overrasket over at ULF har så præcist et blik for dét.

Opsamling af interview: Arne, 'Medborgerskab', 3. november 2015

Udover Arne deltager Grethe som nøglemedarbejder og Erik som brugervejleder. Georg, der var hovedperson i det forrige interview, vil gerne være med, og Arne er enig i, at han spiller en rolle i flere af hans egne stoltheder, som udspringer af hans formandskab i den lokale ULF-afdeling. Jonna og Michael fra NVIE, der skal være med til at gennemføre medarbejderinterviewene, er på medhør.

Jeg spørger Arne, om vi skal starte med de billeder (fra 2014), vi har fået sendt. Og dét kan vi godt:

'Altså i forhold til sidst jeg blev interviewet: De sommerferie-arrangementer vi holder for dem der er i bo-tilbuddene, da var så det nye i år, at de også var med ude fra Kobbeltgården. Det hele startede jo med at vi fik at vide, at personalet ikke længere havde timer til mere end det helt praktiske, omsorg og pleje. Og så sagde vi, at alt det andet, det hyggelige og sjove, det kunne vi tage os af. Og rent praktisk så foreslog vi sidste år at vi holdt en uge med aktiviteter på Ullerupdalsvej. Og det gik så fint, at vi i år ville gentage det.'

Hvad kalder I det selv? *'Det hedder 'Aktivitetsugen' for de pågældende borgere. Og det har som sagt været en bragende succes nu i to år. Med en kæmpe stor tilslutning fra beboerne. Og alle er glade for at vi nu har udvidet det, så det både gælder for Ullerupdalsvej og Kobbeltgården.'* Når du siger at 'alle er glade', gælder det så også for kommunen og de to ledere af bostederne? *'Ja, i hvert fald som jeg hører og opfatter det.'* Det er måske lidt uventet, når ULF nu er en interesseorganisation. Det er jo ikke det samme som at sidde og forhandle med forvaltningen. Hvordan hænger det sammen? *'Jamen det gør det jo, fordi forvaltningen oppe på rådhuset, de synes jo også at det er en god ide.'* Bruger I så lejligheden til at forsøge at hverve nye medlemmer? Giver dem ULF-pjecer og sådan? *'Ja, også det.'* Mange af dem jeg har mødt, de kan nok også bedre se sig selv ind i sådan en frivillighed, end i at skulle sidde til møder på rådhuset? *'Ja, det tror jeg helt sikkert de fleste medlemmer kan. Det med rådhuset, det ta'r vi os af, i lokalbestyrelsen.'*

Jeg spørger om han har hørt om de disko-aftener de er begyndt at holde selv i Nr. Voldgade. Det har han:

'Det der så er forskellen, er at på de to botilbud, hvor vi holder aktivitetsugerne, der har de fleste af beboerne jo brug for pædagogisk støtte for at kunne være med. Det betyder at vi skal kunne engagere personalet, og det kan vi jo kun i kraft af at vi har sådan et godt samarbejde. Diskoarrangementerne i Nr. Voldgade, de er jo 'pædagog-frie', så det er mere op til beboerne selv at finde sammen.' De medarbejdere, der bruger tid på at få det til at køre i aktivitetsugerne – er det frivilligt eller i arbejdstiden? Arne kigger hen på Grethe, der svarer at *'det er i arbejdstiden. Men vi bruger langt færre timer end hvis vi skulle have stået for det hele.'* Jeg siger, at det jo så er endnu en ny form for samarbejde mellem frivillighed og offentlighed, og spørger om det dermed kan minde om de andre frivilligheder, vi har hørt om, fx at være besøgsven? Arne siger: *'Ikke helt. De andre, du nævner, de er til én bestemt borger – aktivitetsugerne, de er jo til mange.'*

Men handler det ikke i begge tilfælde om at frivilligheden på den ene side aflaster personalet – og samtidig giver dem nye opgaver med at få det til at hænge sammen? *'Nej, det er ikke meningen at det skal aflaste personalet. De har stadigvæk det samme ansvar overfor beboerne. Det er rigtigt at vi kan give mere liv til dem der bor der, men det giver faktisk også snarere mere arbejde til personalet.'* Grethe indskyder at de jo også er kommet med i planlægningen. Arne tilføjer: *'Ja, men det kom de først i år, og det kom som et initiativ fra ledelsen.'* Jeg spørger om de tror at aktivitetsugerne kan fortsætte, når projektet er slut til sommer? *'Ja, det kan de jo så længe vores lokale ULF-afdeling eksisterer.'* Jeg spørger om de møder nogen reaktioner fra de pårørende? *'Ja, det gør vi, og vi ville gerne høre fra endnu flere, fordi vi tror det ville være en god ide, hvis nogen af dem også gik med som frivillige. Men det oplever vi som meget meget svært at få dem til. Det ville ha' været godt, for når vi står alene med det, så er det noget af et pukkelaarbejde.'* Når de ikke går med – tror du de ikke har tid – eller at de er direkte modvillige? *'Nah, jeg tror det kan være begge dele. Og så er det jo lige midt i sommerferien, det har nok i virkeligheden den største betydning.'* Nogen pårørende er vel også utilfredse med at kommunen skærer ned på indsatsen – selv om de jo har betalt deres skat, og næppe får den tilbagebetalt? *'Ja, og det er jo rigtigt at kommunen sparer på, hvor meget støtte vi kan få.'* Står ULF så ikke i et dilemma overfor besparelserne: Skal I gå til modstand – eller skal I afhjælpe dem? Hér bryder Georg ind: *'Det er jo det vi diskuterer i Hovedbestyrelsen, for det gælder jo i alle vores lokale afdelinger. Og vi har den politik, at vi må se det som en balancegang, fordi vi nok skal begge dele samtidig.'* Og Arne sætter det ind i den lokale situation: *'Hos os, lokalt, går vi jo hellere i samarbejde end i magtkamp.'*

Vi afrunder denne del af interviewet med en bredere rundtur i de nye frivillighedsformer, med 'ULF-Ferie' som en socialøkonomisk virksomhed, overfor de frivillige og lokalt aftalte festival-ledsagelser. For Arne er det en helt praktisk pointe, at de indsatser, ULF kunne have stået for, når der sker omlægninger eller direkte nedskæringer, at de stort set altid bliver varslet så kort tid i forvejen, at det er umuligt for ULF at kunne byde ind: *'Jo, vi kunne, men altså hvis vi var blevet spurgt et halvt år i forvejen og ikke blot sølle 14 dage.'* Det fører til et nyt spor, som er frivilligheds-erfaringerne og deres betydning for ULF selv. Jeg spørger om frivilligheden ikke også kan betyde, at det bliver mere nærværende at være medlem af ULF, end hvis de bare skulle sidde stille og høre på formandens beretning? Arne svarer selv: *'Jo, det var jo også det vi snakkede om i interviewet sidste år: Det nytter jo ikke hvis jeg snakker politikersprog til medlemmerne. Jeg kan jo ikke stå og vifte med paragraffer, det fatter de jo ikke en meter af. Så der skal jeg jo tale deres sprog, sådan hverdagsagtigt, om du vil.'* Jeg spørger Erik, om han som Arnes brugervejleder også 'holder ham i ørerne' så han kan huske hvordan han skal tale? *'Nej, det er kun hans egne personlige stoltheder, jeg har med at gøre (og dem skal vi tale om senere) men jeg kan ikke blande mig i hvordan han er som ULF-formand. Det er det jo bestyrelsen, der skal gøre.'* OK, men samtidig ved jeg, at I tre (Erik, Arne og Georg) har kendt hinanden i lang tid og tit snakker sammen. Har I så ligesom delt opgaverne imellem jer? Erik svarer først: *'Ja, jeg har jo så især været meget ude og fortælle om projektet. Jeg har ikke så meget med ULF-afdelingen at gøre. Men jeg var da frivilligt med på aktivitetsdagene.'* Men når du holder oplæg for de studerende i Kolding, når Georg holder oplæg for beboerne på Kobbeltgården, og når Arne indgår aftaler med kommunen så er det vel det samme, det handler om? Georg: *'Ja, det er det jo, men bare fortalt på tre forskellige sprog.'*

Ja, og så er det vel ikke for meget forlangt, at I i det mindste holder rygepauser sammen? De griner alle tre, og da jeg også siger, at når jeg er med til netværksmøderne, så kan jeg høre at de mere og mere også selv har samlet deres egne, fælles dagsordener, bekræfter de det enigt. Arne tilføjer, at de så nu bliver mere udfordret af Inger, efter hun er blevet suppleant i bestyrelsen (og det må vi høre mere om en anden dag, for Inger kunne desværre ikke være med til dette interview).

Vi skifter nu over til Arnes personlige stoltheder. Jeg har fået fortalt, at han nu vil forsøge at få dem indskrevet som kommunale bestillingsmål, altså igennem en sagsbehandling, så de kan blive pålagt de praktiske indsatser som noget de skal afsætte personale-timer til. Er det rigtigt forstået? *'Ja, det er helt rigtigt. Og faktisk så tager vi det op i kommunen på fredag. Hvor jeg så .. altså det jeg har beskrevet til dem, er at jeg er formand for ULF-kredsen, og det skal de så tage højde for, så jeg kan få den nødvendige sekretærhjælp herude på Pro-Aktiv, hvor vi også har vores kontor. Og det skal kommunen så skrive ind i min status-rapport og sende som bestillingsmål til Pro-Aktiv.'* Betyder det, at det så ikke længere bare står i nogen enkelte pædagogers egne handleplaner? *'Ja, når det er et bestillingsmål, så kan de ikke længere komme uden om det.'* Har du allerede mødt de kommunale sagsbehandlere? *'Nej, ikke endnu.'* Vi har jo allerede snakket om de forskellige sprog du skal kunne bruge i de forskellige samtaler. Tror du nu, du skal til at lære et nyt sprog for at få dem i tale? *'Ja, det skulle da ikke undre mig.'* Han griner.

Har du overvejet at benytte din ret til at have en bisidder med? *'Ja, det har jeg. Og det er sådan lidt tricky. Min far har jo en vis forældreindflydelse. Og vi snakker udmærket sammen, det er ikke dét. Men han har jo egentlig ikke noget med formandsposten at gøre. Så jo, formelt, så er han min bisidder på fredag. Men han får ikke noget med det rent konkrete at gøre, dét bliver mig selv der skal få det på plads. Han skal mere se til, fra sidelinjen, om mine rettigheder bliver overholdt.'* Men du kunne vel principielt have valgt en anden? *'Ja, jeg kunne så bare ikke se nogen anden relevant mulighed.'*

Jeg forsøger at åbne for en bredere dialog ved at pointere, at indskrivningen af stolthederne som kommunale bestillingsmål, det er jo én af de måder, som projektet kan blive mere solidt forankret i kommunens praksis, også på sigt, når projekt-perioden er slut. Samtidig er der jo flere af deltagerne i projektet, der har fortalt om stoltheder, der nærmest var i trods mod deres egne forældre, så det måske var mindre oplagt at bruge netop dem som bisiddere. Og hér var det vel et spørgsmål, om ULF kunne levere også dén form for støtte til sine medlemmer? Arne mener, at det kunne man principielt set godt. Jeg spørger så om LEV også kunne? *'Ja, men der er jo så det, at LEV skal varetage sine medlemmers interesser – altså de pårørende – så lige dér kunne der jo opstå sammenstød.'* Var det en mulighed at ULF-kontoret i Vejle havde en sagkyndig vejleder, som man kunne hente ud? Arne mener at dén løsning allerede findes, men at han ikke er sikker på hvor langt ud den kan nå.

Grethe siger at *'vi har haft det oppe hér i kommunen, og socialrådgiverne fra kommunen de er faktisk både åbne og positive.'* Jeg har selv hørt det samme på et møde i projektets styregruppe, hvor ledelserne er med. Og det er jo positivt at der kommer flere åbninger. Hvis borgerne så også selv skal kunne gribe dem – og fastholde dem – kan det vel give ULF nogen nye udfordringer: Kan brugervejledere også vokse til at blive bisiddere? Georg griber dén: *'Jeg kan her fortælle, at vi arbejder med det i Hovedbestyrelsen, med at finde nogen måder hvor vi kan tage lige den udfordring op. Men det er så nyt, at jeg ikke kan sige, hvordan vi så når frem til at kunne løse den.'* Vi snakker videre om det, og de når frem til, at hvis / når Stoltheds-Stafetten spreder sig til flere kommuner, er det nok ret indlysende, at man ikke i hver enkelt lokal ULF-Kreds skal stå alene og hver for sig finde svarene på lige dén udfordring.

Arne siger så her, at han kan give et eksempel på de mange dilemmaer der kan ligge i at få opskrevet stoltheder via sagsbehandlingen til kommunale bestillingsmål. Eksemplet er hans egen plan om at overtage en større del af styringen af sin egen personlige økonomi. Jeg spørger hvem han lige nu styrer den sammen med? *'Mine forældre.'* Og du vil så begynde at afvikle det samarbejde og overtage mere af det selv? *'Ja.'* Og Grethe siger at *'det er jo også et af dine mål, som du nu vil ha' kommunen til at gå med ind i.'* *'Ja.'*

Jeg spørger om der hér er en usikkerhed for personalet? Grethe: *'Nej, det er der overhovedet ikke. Vi synes det er fornuftigt, og vil gerne støtte ham i det.'* Så i den retning er det måske ikke det store problem at få en ny aftale? Søren: *'Nej, ikke lige dér.'* Ikke lige dér – men hvor så? *'Når jeg samtidig skal have styr på at være formand for ULF-Kredsen – måske kan dét give nogen problemer at ville for mange ting der stritter i hver sin retning?'* Hvordan? *'Den hjælp jeg får til at være ULF-formand, det er jo hér ude (på Pro-Aktiv). Men min private økonomi hører jo hjemme i bofællesskabet. Lige nu er deres støtte så nærmest ikke eksisterende. Jeg klarer det praktiske selv. Hvis den nye plan skal virke, så skal de to ting jo holdes klart adskilt. Og det er dét jeg skal have sikret i en samtale med sagsbehandleren, så der kan opstilles flere, men helt adskilte bestillingsmål.'* Grethe: *'Jeg kan kun sige, at jeg synes det er klarsynet, og det må kunne lade sig gøre.'* Arne: *'Ja, jeg ved jo bare, at sådan står bestillingsmålene ikke lige nu. Men principielt set, mener jeg at jeg har ret: Mine personlige bestillingsmål har jo ikke noget at gøre med formandsposten. Og da slet ikke med de forhandlinger jeg i den position fører med kommunen. Tingene skal holdes adskilt. Og jeg er som mig selv jo stadigvæk borger i Fredericia Kommune.'*

Dette fører til endnu en fælles snak om at fastholde og udbygge erfaringerne netop med at holde tingene adskilt og kunne balancere mellem dem. Fordi stolthedsforløbene jo viser hvor mange roller og sprog der bliver brug for, og som borgerne begynder at kunne se og gribe. Og dén snak glider over i at stafetten jo allerede har bredt sig længere end man havde troet på forhånd. Sågar til udlandet. Det besøg fra en norsk kommune, som Erik fortalte om sidste år, har ført til at Arne og Ann (ULFs projektleder) har været en tur til Oslo hvor de holdt oplæg på en større, fælles kommunal konference. Og de skal snart igen optræde på den danske KL-konference. Erik fortæller videre om hvordan hans oplæg på Pædagoguddannelsen i Kolding også har sat sig spor: De studerende griber fat om stoltheds-temaet og flere af dem har taget det med i deres praktikforløb. (Og jeg hørte på et medarbejder interview senere i november en pædagog fra Kobbeltgården fortælle, at to studerende netop fra Kolding havde talt om stoltheder med nogen af beboerne). Og Georg tilføjer, at det samme jo sker med de oplæg der bliver holdt sammen med vandrestillingen, og at alle dem der har været med, begynder at se sig selv – og at tale om det de ser – mere og mere ligesom vi nu sidder og gør det. Erik giver sit bud på en opsamling: *‘For mange af os har det jo betydet, at vi har kunnet flytte os ud af den ‘sikkerheds-zone’, vi har befundet os i. Hvor vi nu tager skridtet ud i det fri. Nåja, selvfølgelig er vores liv lidt specielle, men i dag meget mere selvstændige end de var før. Og vi kan jo tydeligt mærke, især på nøglemedarbejderne, at vores måde at samarbejde på er blevet mindre firkantet.’* Og Arne tilføjer: *‘Ja, der er meget mindre kontrol på, end der var for bare 3–4 år siden.’* Han fortsætter med at opliste de mange systemer: faste spisetider, alle spiser sammen, alle får det samme osv. *‘Og for nogen var dét jo en tryghed, som de måske i dag kan savne – men samtidig åbner det også en frihed. Og når først vi har mærket dén, vil vi ikke længere undvære den. Men det tager jo en vis tid at få et sikkert greb om den.’*

Undervejs i hele dette interview skete det tit, at de fire deltagere blev så optaget af snakken, at den gik på kryds og tværs, og i munden på hinanden. Derfor er udskriften flere steder erstattet af tema-opsamlinger. (Og da Arnes billeder er de samme som jeg fik i 2014, har jeg valgt ikke at redigere dem ind endnu en gang).

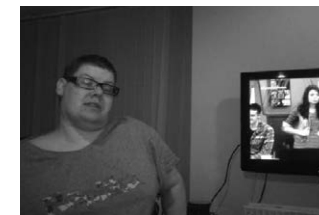
Opsamling af interview: Frode, ‘Frivillighed’, 6. november 2015

Udover Frode deltager Lasse som brugervejleder og Lars som nøglemedarbejder. Olav og Ulla, der skal interviewes bagefter, er kommet i god tid, og vil gerne lytte med, og Frode kender dem godt, så det er OK. Jonna fra NVIE, der skal være med til at gennemføre medarbejderinterviewene, er på medhør. Vi har i forvejen fået tilsendt fotos og tekst med Froles stolthed.

Jeg lægger ud med at spørge, om vi skal starte med stolthedsbillederne? *‘Ja, det kan vi godt. Og jo, det er jo fordi jeg gerne vil hjælpe andre med deres fjernsyn – eller andre medier. Jeg har hjulpet nogen derhjemme (på Ullerupdalsvej) med at sætte deres radio til. De skal bare sige til, hvis de ikke lige kan finde ud af det selv.’* OK, og hvad med internet? *‘Joøh, men ikke så meget. Mest med at tage nogen billeder ned .. og telefonnumre, som de har brug for.’* Og hvad med de nye NemId-systemer? *‘Nej, det vil jeg ikke rode mig ud i. Hvis man skal ha’ alle andres personnumre .. og koder .. Nej, jeg vil ikke gå ind i den slags. Det er for privat. Det har vi personalet til. Men alt det andet, det kan jeg jo.’* Jeg spørger om ikke det handler om .. hvor går grænsen? Og når du ikke vil kende de andre personnumre – er det så en grænse du selv har sat? *‘Ja, det er det faktisk.’* Er der nogen der har spurgt dig om noget, du syntes var så privat at du har sagt nej? *‘Nej, det er der egentlig ikke. De kommer kun og spørger om hjælp til det mere praktiske. Fx at hente nogen billeder ned fra facebook.’* Er det så en ægte mandfolkestolthed sådan at være teknisk ekspert? *‘Joøh .. nej, jeg har bare altid været god til det dér. Helt fra dengang vi havde videomaskiner, altså for sådan 20 år siden, da lærte jeg det i mine forældres videobutik. At få styr på kanalerne og sådan. Nu er der jo ikke længere nogen der har VHS-båndoptagere. Men til gengæld har de fleste jo fjernsyn og net-koblinger, og så skal de jo kunne finde de programmer, de gerne vil se.’* Brug du selv internet? *‘Ja, det vil sige, når jeg har en computer. Den sidste, den gik ned. Det var noget virus. Og så har jeg ikke lige haft råd til at købe en ny. Men nu har jeg jo snart fødselsdag, og så satser jeg på at få en hulens masse penge. Og når jeg så får købt en ny .. ja i dag har de jo nogen helt nye funktioner, som jeg jo så skal have sat mig ordentligt ind i.’* Når du hjælper nogen – koster det så noget? *‘Nej.’* Er der så nogen der får lyst til at gøre gengæld? *‘Ja, det gør de jo. De giver gerne en kop kaffe.’*

På et af de ældre fotos stod der, at Lasse var din brugervejleder? *‘Ja.’* Hvad hjælper han dig med? *‘Han var jo ude og snakke med mig om mine stoltheder, dengang .. for lang tid siden.’*

Og så har du fortalt, at det har ligget stille i et halvt år? *‘Ja, fordi ham der var min nøglemedarbejder, han flyttede .. først til Kobbeltgården .. og senere til et helt andet job. Og han fik så ikke lige givet det videre til en ny nøglemedarbejder på Ullerupdalsvej.’* Jeg spørger derfor Lasse, om han godt vidste, at det var gået i stå? Han svarer, at jo, det vidste han sådan set godt. Men når de mødtes i netværket, kunne han jo høre at Frode havde travlt nok

Jeg elsker at se tv, her sidder jeg foran mit fjernsyn.

Her ligger jeg med min mobiltelefon, den er jeg glad for.

med selv at være brugervejleder, og så kunne han vel ikke være gået i baglås, sådan som nogen af os gør det.. Jeg spørger om han gik ud fra, at nøglemedarbejderen måtte være tættere på? Og det bekræfter han. Frode siger, at *'det havde jeg jo også regnet med. Det var jo den vej vi havde aftalt det fra start.'* Lasse tilføjer at han *'så heller ikke kommer så tit på Ullerupdalsvej, så der gik ret lang tid før jeg fik at vide at Frodes nøglemedarbejder var flyttet til Vejle.'*

Jeg fortæller at der er flere af de andre, der også har fortalt at der netop i dette forår har været særligt mange omflytninger af personale, hvilket Frode og Lasse bekræfter i munden på hinanden. Jeg siger at jeg har hørt, at Ullerupdalsvej og Kobbeltgården på den måde er kommet tættere på hinanden. Frode: *'Ja, nu har vi jo én og samme leder begge steder.'* Giver dét så et større spillerum for stoltheder – eller bare en masse rod? Frode: *'Det er svært at sige. Det er jo nogen helt andre kategorier der bor på Kobbeltgården.'* Lars siger at *'det jo nok er uundgåeligt at der er en tid, hvor det opleves som rod. Men på sigt vil det betyde, at fx Frode kan få et større felt at være aktiv i – at der kan komme 'flere kunder i butikken'.* Frode svarer at *'det kan så være fint nok, hvis bare I kan få det til at hænge sammen.'* Og samtalen går over i en fælles snak om disse omlægninger, der jo ikke kun sker i Fredericia, men i alle kommuner, og som vi vil forsøge at se nærmere på i de kommende medarbejderinterviews.

Og på den baggrund spørger jeg, om de tror at de selv kan fortsætte med at holde liv i Stoltheds-Stafetten, fx ved selv at stå for netværksmøderne? Frode siger at *'det tror jeg bliver svært.'* Og Lars mener at *'Her tror jeg så at der skal være nogen nøglemedarbejdere med til at få det til at fungere.'* Men er dét realistisk i en tid, hvor I også bliver presset mere og mere på Jeres arbejdstid? Lars: *'Jeg tror faktisk det er realistisk – at det hele ikke bliver tabt på gulvet – fordi vores ledere vil satse på det. De arbejder på en plan for det, og jeg tror at det ender med at blive pålagt, at vi skal fortsætte med at være nøglemedarbejdere. Og personligt, så håber jeg det bliver sådan.'* Vi snakker videre om, at dét jo bliver et tema i forårets erfaringsopsamlinger. Jeg spørger om også ULF kunne spille en rolle – måske med en indsats fra den lokale kreds. Frode siger: *'Jamen det snakker vi jo allerede om. Altså, jeg sidder jo også med i bestyrelsen. Faktisk så er jeg kasserer, så det er mig der holder styr på alle de penge som Arne går og bruger.'* (Han griner). Jeg spørger om de tror i bestyrelsen, at ULF kunne stå for noget af det, der skal til, så Stafetten ikke går i stå? *'Ja, det kan vi nok, men det skal være i samarbejde med nøglepersonerne. Det er dem, der skal sikre, at det også hænger sammen med det der sker i tilbuddene.'* Jeg spørger om de så allerede er begyndt på at snakke sammen om det, så det ikke kun bliver en plan, som lederne har lagt for Jer? Lars siger, at det er han i hvert fald begyndt på sammen med de brugervejledere han har kontakt med.

Jeg spørger Frode og Olav, om deres lokale hjælp til naboerne som 'IT-support og Handyman' så kunne blive et større fælles 'Service-Firma'? Frode trækker på det: *'Nah.. det ved jeg nu ikke lige.'* Vil du hellere at det er en 'nabohjælp', der hvor du selv bor? *'Ja, det er det. Jeg vil jo ikke ha' noget for det. Det er mere at vi kan hjælpes ad og så få en snak over en kop kaffe.'* Jeg spørger om dét (kaffen) så er forskellen på at få hjælp af hinanden og at få det af personalet? Lars: *'Nej sådan er det ikke mere. Det er sådan i dag, at vi faktisk godt må sige 'Ja tak' til en kop kaffe. Men altså kun i borgerens egen bolig, ikke fx på en restaurant.'*

Lasse siger at *'det er jo netop for at vi kan vise en slags gensidighed så vi ikke hele tiden skylder Jer alting.'*

Og Frode indskyder, at *'det var jo ellers sjovere at gå i byen sammen.'*

Det får Lars til at uddybe: *'Det er jo et spørgsmål om etik: Det må ikke kunne misbruges. Jeg synes det er godt vi nu endelig har fået så klare regler – om det så kun er hér i kommunen, der tør jeg ikke sige.'*

Vi snakker videre om, at dén klarhed jo også må være vigtig, når der kommer mere frivillighed ind i billedet.

Jeg spørger derfor Ulla om hun også får en kop kaffe, når hun er ude som besøgsven? *'Ja, vi drikker altid kaffe sammen.'* Er det så noget I har snakket om? *'Ja, det har vi faktisk.'*

Jeg spørger Frode og Olav, hvad de får til gengæld for at hjælpe de andre? Frode: *'Jeg gør det ikke for penge. Hvis de tilbød dét, ville jeg sige nej.'* Og Olav fortsætter: *'I stedet så får man en rigtig god snak. Og det er jo faktisk guld værd. Det giver os en fælles tryghed at man på dén måde kan være sammen med sine egne. Sådan føler jeg det i hvert fald.'* Vi snakker videre om grænserne for 'det private' og om der er forskel på at være brugervejleder og en nær privat ven. Olav: *'Jeg tror faktisk at der er mange af vores medborgere, der slet ikke har nogen nære venskaber.'* Hvorfor er det sådan? Olav: *'Fordi de ikke tør sige det.'* Jeg ser undrende ud, og Ulla uddyber: *'De vil jo ikke risikere at det går i sladder.'* Og Frode gør det endnu tydeligere ved at betone, at *'hvis de skal fortælle den slags, så skal det være til en der ikke bor det samme sted.'* Og endelig minder Lasse om, at *'Det er jo derfor der blev gjort så meget ud af vores tavshedspligt da vi var på brugervejlederkurset. Jeg mærker det jo fordi jeg ikke selv bor i et af de fælles botilbud. Men her vil jeg da også gerne sige, at jeg nok tror at pigerne, de har det anderledes, De elsker jo bare at snakke og snakke..og når bare man lader som om man hører efter, så er de jo helt solgt ud..'*

De andre griner og den ellers så alvorlige samtale glider over i et fælles flip over Lasse og hans helt særlige tro på sig selv og sin egen ungdommelige sjarme. Han er selv en af dem der griner mest, og vi bliver enige om, at nu minder det jo til forveksling om noget af det der også sker på netværksmøderne. Til sidst siger Lasse, at han egentlig også skal videre til en anden aftale, og vi bliver enige om en pause inden interviewet med Olav.

Opsamling af interview: Olav, 'Frivillighed', 6. november 2015

Udover Olav deltager Lars som nøglemedarbejder. Jonna fra NVIE, der skal være med til at gennemføre medarbejderinterviewene, er på medhør.

I pausen var Olav begyndt at fortælle om en ny plan. Jeg spørger om det er den nye stolthed?

'Ja, det skal være min stolthed nu. Jeg har snakket med flere om det. Og der er mange her, der godt kan li' dansk musik, pop eller rock, hvad de nu kalder det. Og jeg har jo det meste af det. Og jeg fik en stak af mapper af min far, de var fulde af musik fra hans tid – altså fra 60'erne.' OK, plader, bånd, CD'er?
'Jamen det er næsten alt sammen CD'er. Og jeg har jo selv et stort anlæg og flere højt-talere. Og så har jeg snakket med en god ven. Han vil gerne være med og hjælpe til. Han sidder jo ellers bare og keder sig. Vi foreslog det først til de andre i huset (Nr.Voldgade) at vi gerne ville spille musik igen. Og at vi ville gøre det gratis, bare vi fik et par sodavander. Så kunne vi sætte anlægget op, nede i kælderens, og spille musik for dem. De kunne bare komme og være med, hvis de havde lyst til det.'

OK. Sidste år fortalte du at I havde planer om en større fest, med et telt sat op nede i gården, og nu har jeg hørt, at det gjorde I så her i sommer. Gik det som forventet? *'Ja, det gik fint nok, det er ikke det, men jeg vil alligevel sige, at det blev for meget. Der var mad og drikkevarer, og der skulle sættes telt og borde og stole op. Jeg fik min søster til at hjælpe, og også min svoger. Og nogen af de andre i huset hjalp med at vaske op og alt dét bag-efter. Men så måtte jeg altså .. ja faktisk gik jeg op og lagde mig. Jeg var fuldstændig rundt på gulvet. Selv om vi var flere om det, så hang det hele jo på mig. Sådan følte det. Og det blev bare alt for meget.'* Er den nye plan så mere overkommelig? *'Ja, nu vil vi kun stå for musikken. Og vi er tre fast om det: Mig og min kammerat og så en mere vi kender her i byen. Han har fået bil og vil gerne køre for os. Og han vil hellere end gerne være med. Så vi er et fast team.'* Og så er der ikke noget med mad og drikke?
'Nej ikke for os. Altså de må jo selv om det, hvis de så selv vil ordne det. Det er jo helt OK. Men vi tager os kun af musikken, og der har jeg jo alt det, de godt kan li' – det er jo også det de tager på festival for at høre. Og så er det jo bare ud og komme i gang.' Hvad tror du personalet vil sige, når I kommer anstigende? *'Det ved jeg ikke .. ikke noget.'* Midt om natten? *'Nej selvfølgelig ikke. Det kunne jo også være om dagen .. det tror jeg de kunne synes var lige så sjovt.'* Men hvis I skal ind på et af de steder hvor de bor, kan I så nøjes med at have en aftale med beboerne? *'Nej, det tror jeg nok ikke..'*

Han ser over på Lars der siger, at han er helt sikker på at de skal have en aftale med nogen fra personalet, hvis de vil kunne komme mere end én gang. Jeg spørger ham om beboerne selv har nøgler, så de kunne invitere nogen til at komme og så bare selv lukke dem ind? Lars: *'Hvis vi snakker om Ullerupdalsvej og Kobbeltgården, så har de det ikke. Altså jo, de har nøgler til deres egne lejligheder, men ikke til fællesområderne. De to steder er jo mere kollektive boformer.'* Jeg spørger om der er en eller anden form for beboerråd, der kunne have et ansvar, og dermed også stå for et sæt nøgler, men Lars siger, at det er der ikke de to steder. Der er pårørendegrupper omkring dem, men de har ikke dén funktion.

Jeg spørger Olav, om han tror dette kan fortsætte selv om ULF-projektet stopper til sommer? *'Ja, det kan det i hvert fald. Jeg kan jo se, når jeg kommer rundt de forskellige steder: Folk de sidder og hænger. De keder sig. De ved ikke hvad de skal lave.'* Er det blevet værre efter de senere års personalenedskæringer?
'Ja, nu er der jo næsten ikke tid til andet end det strengt nødvendige.' Jonna: *'Men sådan er det jo også flere steder: Der er jo også mange der sidder sådan rundt om på plejehjem og dagcentre – kunne I også spille for dem?'* Olav: *'Jamen det vil jeg da ikke afvise – hvis de har lyst til at høre det. Jo, og nogen af dem er vel også vokset op med dansk-toppen. Så jo, hvorfor ikke?'*

Vi får snakket om andre frivillighedsspor med besøgsvenner og ledsagere, og jeg spørger om de har hørt nogen løsninger på det voldsomme fald i deltagertallet på Sølund-Festivalen nu hvor personalet ikke mere har tid til at tage med. Olav har ikke, men Lars mener at have hørt om indledende sonderinger, der kunne føre til et samspil mellem ULF og nogen kommuner om at arrangere fællesrejser – måske som en kortere form for 'ULF-Ferie'? Og vi enes om at huske dette punkt til forårets opsamling af forslag og ideer til Stolthedernes videre spredning.

Det får mig til at spørge Olav om han er med i ULF? *'Ja, men kun som menigt medlem. Jeg sad en tid i bestyrelsen, men det blev for meget. Det var ikke lige mig. Jeg trives bedre med musik end med paragraffer.'* Men kunne ULF gå med i musik-projektet som baggrunds-koordinator? *'Joeh.. og .. det kunne de måske nok. Men lige nu tænker jeg det mere som noget vi bare gør.'* OK. Skal det så heller ikke stå i din pædagogiske handleplan? *'Nej, det er vores egen sag. Det har pædagogerne ikke noget at gøre med. Det er os selv der kan li' musikken, og vi kan selv tage ud og ha' det sjovt med de andre. Det er meget enklere: Man har det sgu bare godt når man griner sammen.'*

Opsamling af interview: Ulla, 'Frivillighed', 6. november 2015

Udover Ulla deltager Lars som nøglemedarbejder. Jonna fra NVIE, der skal være med til at gennemføre medarbejderinterviewene, er på medhør. Vi havde i forvejen fået tilsendt de samme billeder, som jeg fik i efteråret 2014 (og som jeg derfor ikke har sat ind endnu engang).

Ulla lægger selv ud: *'Det jeg gerne vil fortælle om, er noget nyt, der er sket hjemme i vores hus. (Nr.Voldgade). Vi er blevet flyttet over i 'Team Ekstern', fordi vi ikke længere er et bo-fællesskab. Nu bor vi selv, og skal klare os selv. Så kan der komme nogen personale og hjælpe os med de ting, det er aftalt, at vi har brug for hjælp til.'* Betyder det, at personalet ikke længere er der fast? *'Ja. De er der som regel om dagen. Men det betyder at vi selv bestemmer mere end før. Ting, som de før stod for.'* OK, hvad kan det være? *'Ja .. øh .. så en dag fik vi en ide .. og vi aftalte at vi godt kunne klare det hele selv .. så vi behøvede ikke at spørge personalet om det .. og det betød .. en torsdag eftermiddag, så gik vi med ned på Rådhuspladsen, hvor ULF havde samlet mange .. og vi ville vise dem derinde, at vi stod sammen .. og godt kunne selv, når de nu havde flyttet eller fyret vores personale. Ja, det sagde vi lige ud til dem.'* Er det så blevet dårligere, eller ligefrem bedre at bo der nu? *'Jamen faktisk, så er det blevet bedre.'* Så hvis de fyrer endnu flere, bliver det så også endnu bedre? (Lars griner højlydt i baggrunden). *'Nej altså, det jeg mener er: Hvorfor skulle de egentlig flyttes eller fyres? Var det bare for at de kunne spare? Eller kunne vi selv have brugt dem til noget andet?'* OK, for eksempel .. hvad? *'Jo, vi har jo brug for at der er nogen nøglemedarbejdere, der kan hjælpe med at holde sammen på de mange stolthed-er og brugervejledere.'*

Men når du så siger at det er blevet bedre i hverdagen, er det så fordi der ikke er nogen, der blander sig i din private fritid? *'Nej, ikke lige sådan.'* Hvordan så? *'Jo, nu for eksempel .. en aften, da gik vi sammen ned og hyggede os i mødelokalet nede i kælderen.. Jeg ved ikke hvordan jeg skal forklare det ..'* Hun ser over på Lars, der siger: *'Det du vil fortælle er, at I ikke bare mødes på kryds og tværs i jeres egne lejligheder .. ('Ja') men at I nu samles i et fællesrum i kælderen ('Ja'). Og før, da blev det rum lukket, når personalet gik hjem ('Ja'), men nu har I selv nøglerne ('Ja'), og kan bruge det som I selv vil ('Ja, det var sådan det skulle siges').'* OK, siger jeg: Så når der er mindre personale, er I nødt til selv at finde på noget sammen? *'Ja.'*

Og det kan I godt? *'Ja, det var jo det jeg ville fortælle.'* Ja, for jeg har jo ellers hørt, at når det ikke længere var et bofællesskab, så sad I bare og hang hver for sig, men dét du siger, er at det er I altså kommet ud over? *'Ja, vi kan jo godt .. mere end vi selv troede..'*

Men så din gamle stolthed: Er du stadigvæk besøgsven? *'Ja.'* Hos den samme? *'Ja, også det.'* Nu har vi jo tidligere i dag snakket med både Frode og Olav, der også er 'frivillige'. Men forskellen er vel, at de bare gør det med deres kammerater og naboer – mens du gør det i samarbejde med Aastas personale? *'Ja.'* Kunne du tænke dig at dine aftaler med

hende kom fri af personalet? *'Nej .. det er jo en hjælp for hende, at jeg er der. Og så .. jamen, det er også en hjælp for os begge to, at de er med. Det er jo bedre at vi også kan snakke med dem, fordi hun også har brug for deres hjælp.'* Hvis nu du var besøgsven for én, der ikke havde brug for så meget personale omkring sig – tror du så det ville blive mere frit? *'Ja, det tror jeg da helt sikkert.'* Kunne du overkomme at besøge flere? *'Nej, det er nok sådan som det er nu.'* Sidst sagde du, at du selv fik mere ud af at være besøgsven, end du havde fået da du havde job herude, på Pro-Aktiv. *'Ja.'* Er det stadigvæk sådan? *'Ja, det er det i hvert fald!'* I interviewet med Olav snakkede vi også om at være ledsager, og det er vel ikke helt det samme som at være besøgsven? *'Nej, besøgsven, det er mere fast.'* Men der er vel mange flere end Asta, der kunne have glæde af netop sådan en fast besøgsven? *'Ja, der kan godt mangle nogen flere frivillige, der kunne hjælpe andre..'* Hvis nu kommunen fik den ide at der kunne være flere besøgsvenner, så er du vel den her i byen, der har mest erfaring med lige dén frivillighed. Kunne du tage ud og fortælle om det? *'Ja. Det tror jeg godt jeg kunne.'* Også hvis det skulle være for at få ULF og kommunen til at gå sammen om at få dét sat i gang?

'Jamen, det ville jeg da ikke være ræd for. Det er jo faktisk en rigtig god ide!' Nu er vi jo så heldige, at der sidder en nøglemedarbejder og skriver det hele ned. Kunne Lars ikke tage og fortælle kommunen at hér var en ny ide? *'Jo, og så kan jeg jo fortælle hvordan det er! Og så .. jamen, hvis jeg så skulle snakke med en fra kommunen .. eller måske borgmesteren selv .. Jeg tror han ville blive glad for at få den ide foræret .. Ja, jeg har jo aldrig mødt ham .. men det tror jeg da.'* Mon ikke han kommer til den konference, d. 29. februar, som ULF og Kommunen vil holde for at fortælle andre om Stoltheds-Projektet? Hvis nu du fik en mikrofon og gik op til ham: Så er det nu! Vi har brug for flere frivillige, og vi kan godt selv! Var det noget for dig?

'Jamen, det kunne være spændende at prøve. Og det er jo rigtigt, der er mange .. og især af de ældre .. de sidder jo bare og hænger .. Og dét kan jeg jo bare sige til ham .. for det er jo ikke engang løgn!'

Vi afslutter interviewet med at jeg lover at spørge til planen når vi ses igen efter jul. Og da jeg tilføjer at hun jo nu nærmest har lovet at gøre det, så nu kan hun vel ikke trække i land igen, kan jeg se at hun lige mærker efter og så ranker sig og siger, at det er klart en aftale.

Og hermed afsluttes også denne opsamling og udskrift af deltager-interviewene fra efteråret 2015, som også blev de sidste i hele dokumentationsforløbet: I foråret 2016 skifter fokus endnu engang, så det nu kommer til at se på formidlingen af de fælles erfaringer, og derfor giver det også bedre mening, at dataindsamlingen sker i workshopgrupper (se næste kapitel).

Opsamling af medarbejder-interviews

Her følger så opsamlingerne af de medarbejderinterviews, der blev gennemført i anden halvdel af november 2015, og som ligesom deltagerinterviewene skulle vise de mulige ejerskaber og forankringer af stolthederne: Både de konkrete og personlige stolthedsprojekter, men også de fælles mulige spor, som nye stoltheder kunne følge. Interviewene blev som planlagt gennemført som fokusgruppeinterviews med oplæg fra hhv. brugervejledere og nøglemedarbejdere, og de blev alle gennemført på Pro-Aktiv. Da målet med disse interviews ikke var at belyse de enkelte medarbejders personlige oplevelser af projektet, men snarere at afdække deres fælles faglige vurderinger af projektets dilemmaer, muligheder og udfordringer, har jeg valgt ikke at bruge deres navne. Opsamlingen er sket ved transcription, men redigeret, så de nu står med de temaer, vi også selv lagde op til i vores forsøg på at styre dialogen:

- Borgernes stolthedsmål: Rækkevidde og ejerskab.
- Pædagogikken og målrettetheden: tid, og engagement, grænser, ansvar og etik.
- Kommunen og frivilligheden: effektivisering, mangfoldighed eller polarisering?

Opsamling af medarbejder-interviews

Tema 'Hverdagsliv', 17. november

Her deltager 4 medarbejdere fra hhv. Kobbeltgården, Ullerupdalsvej og Team Ekstern. Oplæg: Camilla som brugervejleder og Lis T. som nøglemedarbejder, begge fra Kobbeltgården.

Borgerens stolthedsmål – rækkevidde og ejerskab

Deltagernes stolthedsmål

"Altså, vi har en beboer .. som allerede er en stor pige .. og som bliver større og større. Hun har lavet sig en bagebog, og den er rigtig fin. Hun lyser helt op, når hun fortæller om det og viser mig den. Men så tænker jeg også: Havde det ikke været bedre for hende at lave en salatbog? Jeg ved godt, at det ikke var hendes ønske, men lige at vælge endnu flere kager ..?"

Deres stolthedsplaner

"Vi skal jo, med vores borgere, hele tiden vurdere: Hvor er det lige de er nu, og hvad er det næste de så kan lære. Så de ikke bare springer fra det ene til det andet, uden at det hænger sammen for dem selv."

"Det er jo her fagligheden kommer i spil, ved at vi kan sætte delmål op i en fornuftig sammenhæng, og ved hele tiden at bygge ovenpå det, der er nået – så borgeren til sidst ender med at kunne selv."

"Ja, ellers bliver det alt for mange nederlag."

"Men hvis stolthederne skal give mening for borgerne – så kan man jo spørge, om de absolut også skal gøre det for os? Måske er det godt nok, hvis det gør borgeren mere glad, også selv om vi ikke helt kan følge det?"

"Jeg tænker at der er en del, der ligesom går hen over hovedet på os, der hvor vi arbejder til hverdag. Men beboerne er så også rigtig gode til selv at komme og fortælle: Ej! Se nu har jeg gang i dét her!! Men så er det jo også sådan, at det ikke er alting vi faktisk skal tage os af. Altså, det er jo fedt at de vælger noget selv, også selv om vi aldrig kunne drømme om, at dét lige var vigtigt. Fx: Nu vil jeg lære at lave kaffe selv, selv om der står kaffe på termokanderne i fællesstuen. Hvor vi nok ville tænke, at dét var måske ikke helt så relevant, for os at se. Men så sker der jo det, i projektet, at der kommer nogen nye øjne på dem, og de får sat ord på noget, der betyder noget for dem selv. Alligevel er der så også nogen gange, hvor jeg tænker: Dét er måske ikke det mest hensigtsmæssige? Vi havde nogen oplæg om selvbestemmelse, og der hed det: Nu får du en småkage og en gulerod – og så vælger du selv det du helst vil ha' – og ikke hvad du tror personalet vil ha at du gør. Og her er det jo OK at de selv kan afgøre deres egen livskvalitet – men jeg tænker også: Er det omsorgssvigt, hvis vi bare lader dem vælge det dårligste? Og hvor går grænsen? Jeg tror vi skulle tage det op i hele personalegruppen, så vi kunne få en

*fælles forståelse af hvad der er gang i. Hvor er det vi træder dem over tæerne?
Er det hvis vi siger at det faktisk var en bedre ide at vælge grøntsagerne? Men jeg
tror det er sådan nogen modsætninger, der hele tiden er der.”*

Deres udbytte

*”Men det er jo også hér jeg synes det bliver svært for os, der ikke er så tæt på som nøgle-
medarbejderne. Jeg har i hvert fald ikke indblik i alt hvad der foregår omkring de beboere
jeg besøger. De skifter jo mellem flere sammenhænge, der godt kan have helt forskel-
lige tankegange, sådan at en stolthed godt kan være relevant det ene sted, men måske
ikke er det det andet. Og hér må vi nok sige: Det er ikke mit liv, men dit. Du er selv herre
i dit eget liv, og vores professionelle opgave er mere at tilbyde dig støtte. De to retninger
skulle jo helst kunne mødes, men det gør de ikke altid.”*
*”Jeg oplever faktisk, at de er ret gode – og hurtige – til selv at vurdere hvad der kan lade
sig gøre. Og jeg tænker selv .. nogen gange .. at hvis jeg bare tør give lidt mere slip ..
i stedet for hele tiden at tænke, at dette er for farligt ..”*

*”Jeg kan godt tænke mig, at dem der er med i projektet: Nå, nu er de interessante, nu
oplever de noget helt særligt, og nu får de ekstra opmærksomhed – så måske de andre:
Jah dét vil jeg da også gerne! Lad mig komme med og få en stolthed!! Men måske, når
der så skal arbejdes hårdt for at nå den: Nej tak! Glem lige dét igen!!’ Altså de vil gerne
ha’ det fokus, det giver, men måske helst uden de store anstrengelser?”*
*”Jeg synes at de borgere, der har en stolthed, de vinder rigtig meget på det, og det kan
de andre som regel også se. Men jeg ved ikke om det så er for at få mere opmærksom-
hed fra personalet – eller om det faktisk er for at kunne mere selv. Hvem kan egentlig
afgøre dét?”*
*”De lidt bedre fungerende ude hos os, de går jo nærmest efter at få mindre opmærk-
somhed fra personalet. De vil jo hellere gøre tingene selv. Det er jo målet for deres
stoltheder.”*

Deres engagement

*”Jeg tror at det, de oplever med deres stoltheder, det er at de kan godt selv. Og at det kan
være med til at sætte gang i en løsrivelsesproces overfor forældrene.”*
*”Jeg tænker at de yngre borgere, som vi begynder at få ind nu, de er også meget mere
bevidste om at de bestemmer selv. Og at de derfor også mere skal bevise overfor mor
og far, at det kan de bare selv. At nu er de over 18 år, og derfor kan de selv bestemme.
Men de står jo også overfor nogen andre og helt nye udfordringer.”*
*”Det gør jo en stor forskel om de borgere vi møder er vokset op hjemme .. eller fx på
Brejning. De har jo fået et helt andet grundlag for at blive stolte, når de er opvokset i
familien.”*
*”Dem vi har kendt længst, de er jo vænnet til at det er personalet, der bestemmer. Hvor
de nye unge er meget mere præget af, at de selv kan gøre det. Og at det nok ikke altid er
sikkert, at pædagogerne på forhånd har ret.”*
*”I team ekstern har vi jo at gøre med borgere i egen bolig, og nogen af dem, de står bare
af på projektet. Måske er det bare fordi det hedder ‘Stoltheder’. Altså bare ordet: Nej det
skal de i hvert fald ikke fedtes ind i. Og måske også fordi det er ULF, det er jo noget med
’udviklingshømhøm..’ og dét vil de virkelig heller ikke have noget at gøre med. Så dem vi
ser, der er med, er mere dem fra de gamle bofællesskaber.”*

Pædagogikken og målrettetheden – tid og engagement, grænser, ansvar og etik

Nøglemedarbejdernes rolle (det første er fra Lis T., der selv er nøglemedarbejder)

*”Jeg har været med i projektet det sidste år. Vi kom lidt senere med ude på Kobbeltgården.
Så blev jeg uddannet som nøglemedarbejder. Bl.a. ved at vi fik snakket med de borgere,
der har været brugervejledere i længere tid på de andre tilbud, hvor vi sammen gen-
nemgik de metoder og materialer, de havde fået på deres kursus, og som de så havde
arbejdet videre med. Og bagefter brugte vi det sammen med de nye brugervejledere,
der startede samtidig med os, og nu skulle ud og arbejde med deres egne spørgsmål.
Vi har også snakket om det på netværksmøderne, hvordan vi bedst støtter brugervejle-
derne – og hele tiden i den balance, at det er deres projekt og ikke vores. Og om hvordan
vi skal holde fast i, at der er både tillid og tavshed omkring de private ting.
Vi har netværksmøder en gang om måneden; om formiddagen kun for nøglemedar-
bejderne, hvor vi er fælles om at få overblik over hvordan projektet udvikler sig; og over
middag sammen med brugervejlederne, hvor de kan bruge os som sparringspartnere,
så de ikke kører trætte eller kommer i konflikt – fordi der er nogen af dem der har meget
travlt – og andre, der hellere vil lave noget andet lige nu.
Som nøglemedarbejdere samarbejder vi med brugervejlederne ude på bostederne. Vi er
sammen om samtalerne med borgerne, også selv om vi i de fleste tilfælde lader dem selv
føre ordet.
Det er vigtigt at det er borgernes egne ønsker, der kommer frem, og at der er plads til læ-
ring og aktivitet sådan som de selv ønsker det. Og her skal vi jo kunne vurdere, om der er
personaleressourcer til at få det gennemført. Og finde de kolleger, der kan gå med i de
konkrete stoltheder.*

*Så er der jo nogen udfordringer: Den største er, at vi alle sammen har en travl hverdag,
og at det kan være svært at få de nye mål integreret i de bestillingsmål, der allerede er
prioriteret. Det handler også om at ledelsen går med ind og bakker nøglemedarbejderne
op, fordi vi ikke bare selv kan sørge for at tingene kommer til at ske. Og samtidig så sidder
de øvrige borgere og ser hvad der sker, og nogen af dem vil måske også gerne ha’ et
projekt, sådan lige ‘Her og Nu!’ Og for at få det med i bestillingsmålene skal vi så også
kunne formidle samarbejdet med sagsbehandlerne. Så det kræver nogen gode rammer,
så det ikke bare løber ud i sandet.*

*Når vi ser projektet som nøglemedarbejdere, er der ingen tvivl om, at de borgere der ar-
bejder med deres stoltheder, de får en stor personlig udvikling. Det gælder også for dem,
der bor hos os på Kobbeltgården, selv om de ikke er de bedst fungerende. De kan noget,
også uden personalet. Og selv om det kan se ud som småting, så ser de andre det, og
nogen af dem vil så også godt prøve selv. Vi havde fx Birgit ude og fortælle hvordan hun
nu selv laver sin kaffe, og det gav flere af vores borgere mod på også selv at ville prøve
selv.*

*Og på en måde mærker jeg også selv, som nøglemedarbejder, at jeg nok i dag tør gå
længere ud til kanten med borgerne, for det er jo dér de mærker, at de selv kan gøre en
forskel.*

Det vanskelige er ikke så meget at formidle til de kolleger, der står lige ved siden af, og skal i gang med at støtte borgerne. Det vanskelige er at nå længere ud. Især når de fleste af borgerne kommer i flere tilbud. Her bliver vi nødt til at udvikle et større tværfagligt samarbejde, så vi ikke kommer til at modarbejde hinanden – og dermed de borgere vi jo skal støtte. Dét er udfordringen. Og jo, mens vi er sammen, så er der både opmærksomhed og forståelse. Men når vi så går hver til sit, så er den travle hverdag der jo igen.”

Medarbejdernes opmærksomhed

”Da jeg hørte om projektet, da tænkte jeg: Vil det nu give os mindre – eller måske endnu mere arbejde? Altså da det begyndte, for nu ca. 2½ år siden, da vidste vi ikke ret meget om det. Og det gjorde vores ledelse egentlig heller ikke. Og dem der påtog sig at tage sig af brugervejlederne, det var kun lige .. nogen gange .. og ikke så meget: Nej, I skal jo ikke være direkte aktive selv, bare støtte op omkring dem, der gerne selv vil ha’ et projekt. Det blev solgt meget uvidende, kan man roligt sige. Det var som om de ikke rigtig selv vidste, hvad det var de skulle præsentere os for. Så der var mange der oplevede at de havde sagt ja til noget, de ikke vidste hvad var.

Nu er det jo tydeligt, at dem der har været tovholdere i projektet, de har investeret en masse tid i det. Og noget af den tid er jo nok modregnet i kommunens systemer, men det forsvinder jo ind dér, hvor vi ikke rigtig ser det. Så for nogen har det været en ganske stor arbejdsbyrde at være aktive i projektet.

Og samtidig har vi så været igennem en kæmpe stor forandringsproces. I lange perioder har vi haft svært ved at holde fast i tråden. I foråret stod projektet jo helt stille. For os var det uoverskueligt at vi var uden ledelser en tid, og så fik nogen nye. Og for borgerne var det lige så uoverskueligt at deres bofællesskaber blev opløst og de pludseligt boede i ’egen bolig’. Så der gik nogen tid, hvor vi alle sammen måtte bruge alle vores ressourcer på noget, der kom hen foran dette her projekt.”

Medarbejdernes faglighed

”Jeg kan som medarbejder godt se, når de fortæller om deres stoltheder, at projektet frisætter nogen ressourcer. Men jeg synes også samtidig at det er ret uoverskueligt at skulle gå i gang med. Har vi selv tiden og ressourcerne til at overkomme vores del af det?”

”Sådan som det er i dag, så bliver der visiteret en bestemt tid, som vi har med den enkelte borger. Og der kommer det nemt til at drukne i de andre opgaver, der allerede fylder den tid, vi nu har. Altså, hvis jeg har fået afsat 2 timer ’face-to-face’ med en borger, og vi så skal gå fra Nr. Voldgade og først ned i Føtex for at handle de nødvendige dagligvarer ind, og så måske i banken, og så hjem igen og pakke ud og sætte i køleskabet – hvis jeg ikke skal jage med borgeren hele vejen, så har vi godt brugt de to timer, og jeg skal skynde mig ud til den næste. Hvornår skulle vi så nå at se på projekterfaringerne? Derfor skal det med ind på statusmøderne, så der bliver visiteret ekstra tid til det. Ellers bliver det rigtig svært for os.”

Det faglige perspektiv

”Når vi har haft besøg med oplæg fra nogen af dem, der allerede har arbejdet med deres stoltheder – og som fortæller og viser billeder – jo, så bliver der sået nogen frø. Men hvis de skal vokse op, skal vi jo sørge for, at de større mål bliver delt op i delmål, som borgerne kan overskue i tid, så de faktisk kan mærke, at de når noget.”

”Men det handler måske også – mere ? – om at de får modet til at vokse, om at give sig i kast med større udfordringer, uanset om de alle sammen lykkes? Og dermed også om at vi tør flytte grænserne: Jamen lad os bare prøve, så ser vi hvad der sker..?”

”Ja, jeg synes egentlig også at vi tidligere har været meget mere beskyttende, og at vi nu er begyndt at give mere plads.”

”Det der for mig at se er sket med projektet, er jo at vi kan få øjnene op for et bredere syn. Det er ikke kun os, der kan se hvad borgerne kan vokse med. Det kan de også selv. Og nu også sådan som deres brugervejledere ser det. Så vi har ikke længere kun vores egne forståelser at gå ud fra. Altså fx historien om Birgit: Er der måske nogen af Jer andre, der nogensinde har tænkt at dét ville betyde noget, hvis hun selv kunne klare det? (et enigt ’Nej’). Men når hun så får sit eget køkken, var det vel oplagt hvis vi havde sagt: Nå og så skal du vel også bruge det køkken til noget? (enigt samtykke).”

”Men det er jo også her hvor forældrene skal turde give mere slip.”

”Ja, vi har én ude hos os, hun arbejder med selv at lægge sit tøj sammen. Og det går rigtig fint. Men hvis det så ikke ligger helt snorlige når hendes mor kommer, så bliver det taget ud og lagt sådan, som hun nu synes det skal være.”

Frivillighed og interesseorganisation

”Min største bekymring var, om der ville opstå interesseremodsigelser mellem ULF og LEV. Specielt fordi vores beboere har særlige behov, og vi skal finde en balance mellem omsorg og selvbestemmelse. Og hér kan de to organisationer, ULF og LEV, se forskelligt på det. Det har så vist sig, at det har de ikke gjort, og at det hele er gået fredeligt til.”

(Om et konkret frivillighedsprojekt der er planlagt af brugervejledere): ”Det jeg tænker om borgernes fritid, det er jo, at hvis de nu vil høre fx rockmusik, så kan det jo ikke kolliderer med vores planer – for vi har jo ikke andre planer end de har..”

”Det er jo så anderledes på de faste botilbud. Jo, de kan jo gøre hvad de vil inde hos sig selv, men ikke altid i fællesrummene..”

”Selv om det er fællesrum, kan der jo sjældent holdes aktiviteter, der er for alle. Vi har fx af og til folkedans i fællesrummet, og dét er der så nogen der er meget glade for – og andre, der så vælger at blive inde hos sig selv lige den eftermiddag. Så må vi jo bare sørge for at det bliver afvekslende, så der er noget for enhver..”

Kommunen og frivilligheden – effektivisering, mangfoldighed eller polarisering?

Kommunens handicappolitik

”Jeg tænker at der er de samme hierarkier hos os som der er udenfor. Der er nogen der kan det meste, og de kan udfolde sig frit. Og i den anden ende er der andre, der skal ha’ hjælp til rigtig meget – og de får jo et meget mindre livsrum.”

”Der har jo altid været den afstand, fx i beskæftigelsen – mellem dem der var i produktionen – og så dem der bare lægger perler. Det er jo ikke noget helt nyt. Og det er også en afstand, som borgerne selv opretholder indbyrdes.”

”Men det nye er, at flere – og især de yngre – er begyndt at vælge beskæftigelsestilbudene fra. De gider ikke at spille tiden på noget der er så meningsløst.”

”Ude hos os har alle beboerne fået en ugentlig fridag mere. Men så var der nogen, der havde stærke familier, og det kom frem i medierne – og de har så alligevel fået lov til at komme på værkstedet lige så meget som før. Og det er jo surt for dem der sidder ved siden af – og også gerne ville derud, men som ikke har pårørende, der kan presse hårdt nok på for at det kan lykkes.”

”Det er vel klart nok, at en borger der har en stolthedsplan vil kunne få bevilget flere timer end én der ikke rigtig ved hvad han vil. Sådan skal det jo også være. Men selvfølgelig: Hvis én har holdt pause et års tid og så kommer og vil videre igen – så skal der nok bedre begrundelser til at få bevillingen justeret op igen..”

”Men alle disse nye tendenser .. jeg tænker at de gør mere ved de moralske .. etiske sider af vores job, end ved de fagligt pædagogiske. Hvis det bare var op til borgerne selv at lægge kursen og sætte tempoet – kunne vi så ikke risikere at svigte? Men på den anden side. Hvis jeg skulle se mig selv ind i de nye systemer: Hvert halve år stille til kontrol – har jeg nået de mål jeg skulle – har jeg fulgt den rigtige rækkefølge osv osv – og hvis ikke – så var det bare ærgerligt, men så fik jeg bare mindre i løn! Jeg ville jo nok se mig hurtigt om efter et andet job!!”

”Jeg synes at vores borgere mere og mere bliver sat i en lukket kasse, hvor det hele allerede er afgjort udefra. Hvor de så bare skal passe og vedligeholde de planer, som andre har sat op. Fordi de ikke selv magter mere. Og da slet ikke at sætte sig til modværge. Tænk hvis vi andre i mere end 50 år bare skulle udvikle og udvikle og udvikle os..”

Kommunen som myndighed

”For os i ’team ekstern’ er det nok endnu vigtigere at opgaverne er visiteret. Vi skal jo ikke bruge tid på at få et bosted til at fungere og hænge sammen. Vi kommer kun ud til borgere i deres eget hjem, og har kun afsat tid til de aftalte opgaver. Helt strengt taget, så må vi kun yde støtte til det, der står vi skal yde støtte til. Og hvis borgeren så ikke rigtig er med længere – så skal ’pakken’ justeres om. Og det sker jo hele tiden, løbende. Og i tæt dialog med sagsbehandlerne.”

”Her er det jo lidt anderledes ude hos os på bostederne. Jo vi har jo de samme ’pakker’, men så er der måske 12 borgere på et boafsnit og 3-4 medarbejdere på arbejde samtidig, og så kan vi jo bedre få det til at glide: Nå, i dag bruger vi lige lidt ekstra tid på hende, så får de andre det i morgen. Eller: I dag – kan du ikke ta’ et bad for mig – så gør jeg det for dig næste gang. Det giver en større fleksibilitet, at vi ikke skal køre ud til borgerne én ad gangen.”

Medborgerskab og kulturelle roller

”Det er en generel tendens i samfundet. Hjemme i familierne har man jo i dag et helt andet syn på, hvad et handicap betyder. Det er de færreste der i dag vil sige, at fordi man har et handicap, så kan man overhovedet ingenting.”

De frivilliges muligheder

”Jeg tror at kommunen vil skære ned – lige til kanten – uanset hvordan vi bærer os ad. De får det jo også pålagt ovenfra. Og så kan jeg kun se det positivt, at der kan blive fyldt på – og jo nok kun en brøkdel af det der blevet taget væk – med andre indsatser. Jeg tror ikke vi kan bremse den udvikling indefra. Og vi ser ikke at det er ULF, der er skyld i det.”

”Der er jo en balancegang i, hvad det er, ULF kan gå ind og varetage. De skal jo ikke gå ind og yde den praktiske omsorg, som er vores hovedopgave. Det er os, der skal – og kan – dét. Og der må vi så have en klar skillelinje mellem vores job – og så de ekstra tilbud de kan komme med.”

”Men det er jo ikke kun plejeopgaverne, men også det rent pædagogiske, altså at udvikle sig, flytte sig fra ét sted til det næste – og det tænker jeg fortsat vil blive ved med at være vores arbejde. Men måske så, på de sociale og kulturelle områder – at opsøge nye fællesskaber – så kan det være dét, vi ikke længere tilbyder dem. Dét har kommunen jo allerede skåret fra.”

”Ja, men nu fx ledsageordningen, den er jo heller ikke totalt afviklet, men kun reduceret. Det kommer jo an på, hvad de skal ledsages til: Et lægebesøg, et nødvendigt indkøb af daglige fornødenheder – det er jo én sag. Så det er mere den rene underholdning, de ikke længere får ledsagelse til.”

Opsamling af medarbejder-interviews

Tema 'Medborgerskab',
d. 20. november

Her deltager 3 medarbejdere fra hhv. Kobbeltgården, Pro-Aktiv og Ullerupdalsvej (én af dem kom senere). Oplæg: Arne som brugervejleder/ULF-formand og Grethe fra Pro-Aktiv som nøglemedarbejder.

Borgerens stolthedsmål – rækkevidde og ejerskab

Deltagernes stolthedsmål

"Jo, stolthederne kan se 'små' ud, men det er jo så dér borgeren er lige nu. Egentlig giver det ikke mening at skelne mellem 'store og små stoltheder'. Det er ikke dér den afgørende forskel er. Det er mere, at det er lige hér, borgeren vil selv. Og så kan vi ikke afvise det som 'for småt'."

"Ja, for mange af vores borgere er det jo de små skridt ad gangen, der overhovedet kan føre til at ændre deres verden!"

Deres udbytte

"Hvis stolthedsmålet kommer fra borgeren selv, så kan der jo ikke sættes spørgsmålstejn ved om det kan skrives som bestillingsmål eller ej?"

"Nu er der jo endnu ikke så mange af borgerne, der selv har sagt at de ville have deres stoltheder som bestillingsmål. Men vi har så heller ikke hørt nogen sagsbehandlere sige 'Nej'. Måske kan de enkelte, mindre stoltheder, sættes ind i en større sammenhæng, men der er foreløbig ikke noget der er blevet afvist."

"Jeg oplever jo at det først er nu at projektet begynder at spire. Ikke mindst efter udstillingen kom rundt og nogen af vores borgere er begyndt at arbejde med det. Hos os er det først nu at de for alvor arbejder med tanken: Åh ja, hvad kunne jeg tænke mig som min stolthed? Måske er det også fordi jeg selv er begyndt at spørge dem. I dag kan vi jo sagtens sidde og snakke om det ved middagsbordet, så alle kan være nysgerrige sammen.."

Pædagogikken og målrettetheden – tid og engagement, grænser, ansvar og etik

Nøglemedarbejdernes rolle (også her lagde den deltagende nøglemedarbejder, Grethe ud):

"Med den ret lille erfaring jeg har som nøglemedarbejder, synes jeg meget det handler om tiden til at være det, fordi det ikke er sat af i det daglige, altså at man kan gå fra og være med til stoltheds-samtaler. Så det er noget man skal vænne sig til at planlægge sig ud af. Og det er rigtig svært, fordi dagene allerede er mere end fyldt op. Det er nok den største udfordring. Men samtidig er det også rigtig spændende, og det kan jo blive nemmere at komme om ved, hvis det kommer med som bestillingsmål, for så kan flere være med til at 'trække på samme hammel'. Altså, lige da projektet blev kendt, var vi jo som personale ikke lige gearet til at gå ind og arbejde med 'stoltheder'. Det var ikke uvilje fra vores side, men ganske enkelt et spørgsmål om tiden. Og nej – jeg synes heller ikke at problemet er at vi mangler de nødvendige kompetencer. De opgaver vi kan løbe ind i – de kan løses, og vi hjælper jo hinanden: Hvis der er noget, jeg ikke selv kan, så spørger jeg kollegerne: Har du eller du styr på dét? Ved du hvordan vi bedst løser det? Og så er der altid nogen der har et godt forslag. Så dét synes jeg ikke er problemet. Det er som sagt mere tiden til at få det gjort og måske mest at få det lagt ind de rigtige steder i systemet. Når først dét er på plads som en opgave, som en kollega skal tage på sig, så kan vi jo støtte op omkring den. Vi har altid kunnet snakke om vores arbejde – så nej, det er heller ikke dér udfordringen er. Jeg ser det som sagt mest som at få det med ind i arbejdstilrettelæggelsen, så de rigtige kan arbejde med det. Og det er dét system, der lige nu er presset mest. Så vi nærmest oplever at det er 'system-tilpasningen' der tager det meste af vores tid. Selv stolthederne er til sammenligning jo nærmest 'lige ud ad landevejen'. Men helt samlet: Synes jeg det er spændende og den rigtige vej at gå."

"Ja, jeg er jo så ikke nøglemedarbejder, og til start havde jeg ikke hørt ret meget om ULF og Stoltheds-Projektet, men efterhånden kan jeg se det får mere og mere fodfæste. Vi er nok ikke kommet helt op i 'vækst-højde' men vi arbejder derhenad. Jeg er så også helt enig i at det skal indgå som bestillingsmål. Der er nok to sider i det: Den ene er at få sagt højt, hvad det er jeg som borger kunne tænke mig at arbejde hen imod – så der ikke hele tiden kun er fokus på det, som de pårørende og pædagogerne tænker. Og hvis det er en del af bestillingen, så vil der være flere øjne på det, og et skarpere blik for hvad det går ud på. Alle ser på bestillingerne, også selv om de måske ikke lige er optaget af ULF-Projektet. Og den anden side er så, at medarbejderne bliver fastholdt på opgaven, fordi der afsættes tid, og fordi projektmålet står fast, 'sort på hvidt'. Så synes jeg også, at når borgeren selv kan sidde overfor sagsbehandleren – det er OK for medborgerskabet. At få dokumenteret at 'Jo, jeg kan én ting – en anden kan noget andet – fordi vi alle sammen er forskellige'. Nu kan vi fastholde hvordan de enkelte borgere satser og arbejder med sine egne mål. Og vi kan arbejde sammen så ingen skal stå alene om at være 'primus motor' hele vejen. For selv om borgeren er hovedpersonen i sit eget liv, så er vi som pædagoger jo også en nødvendig del af 'spillet'. Ellers kom borgerne jo ganske enkelt ikke i vores tilbud."

Medarbejdernes opmærksomhed

”Nej, vi har ikke hørt nogen, der er direkte modstandere af projektet. ‘Hvad jeg kan, det gør jeg selv’ – dét er jo en positiv tankegang, som alle kan være enige i. Så nej, på den led er der ingen, der er imod. Men så bliver det jo lagt til side, fordi alle har så rigeligt travlt med deres egne kerneopgaver. Så kan de det meste af tiden ikke rumme mere, og er nødt til at lukke af.”

Medarbejdernes faglighed

”Vores uddannelser har jo ikke flyttet sig ud af stedet i de efterhånden mange år, hvor fokus har været ensidigt på ‘sårbarheder’ – i stedet for også at spørge: Hvad kan de? Hvad kan de vokse med? Dét syn får vi så først nu: ‘Det jeg kan, gør jeg selv’! Det er jo noget helt andet.”

”Det er ikke så længe siden jeg tog uddannelsen. Og jeg kan se, at som studerende – hvis man ikke sørgede for at komme ud i praktik på specialområderne – så fik vi ikke meget med i bagagen når man så mødte det i et nyt job. Så har man kun det gamle verdensbillede, hvor vi sætter folk ind i nogen faste båse. Så jo, jeg tror, at for uddannelserne, er det guld værd at der nu kommer noget ind fra virkeligheden, sådan som den ser ud i dag.”
”Ja, det vi læste om, det var jo de meget dårlige, og jo, de har det virkelig svært. Men samtidig, så er de jo ikke de fleste. Der er rigtig mange, som kan langt langt mere, end det vi fik fortalt.”

”Jo, jeg kan godt genkende det med: Nå nå, nu skal I jo ikke komme hér og tro at vi bare laver om på det vi gør! For jo, dét er jo også en side af vores faglighed: Som personale er vi i hvert fald meget beskyttende over for vores egen pædagogik! Jeg har været ret kort tid med som nøglemedarbejder, og det har været rigtig svært at komme ind .. bag om dén beskyttelse .. og få de nye budskaber bredt ud. Nu er jeg jo på Kobbeltgården, og det er et rigtig stort hus. Vi er sjældent på arbejde med de samme kolleger. Og vi har ikke et stort, fælles personalemøde. Når vi så har prøvet at fortælle om de nye muligheder .. så har de andre jo en masse andet, de lige først skal nå. Og dét har været det sværeste at matche. Nogen gange er vi jo også selv ramt af den samme travlhed. Vores borgere er blevet meget dårligere fungerende, både fysisk og psykisk, efter at de er blevet samlet på ét sted. Det betyder så også, at vi ser de meget ‘små’ stoltheder, men altså også at det faktisk kun er nøglemedarbejderne der holder fast i dem. Det er ikke nogen fælles indsats.”

Det faglige perspektiv

”Jeg tror også der er sket mange andre ting det sidste års tid. Hos os er der ikke længere den samme nærmest automatiske service. Meget af den støtte de bare fik af pædagogerne, uden de behøvede at spørge, den skal de nu til at finde hos sig selv. I dag skal de fx meget mere selv gøre klar til, hvad de vil ha’ i deres frokostkurv. For et år siden var det os, der bare sørgede for at køleskabene var fyldt op. Nu bestemmer borgerne selv, hvad de vil ha’. Det er en væsentlig ændring, der for mig at se går den rigtige vej.”

”Jeg tror det er rigtig svært for ‘de gamle kolleger’, dem der har været her i 15–20 år. For dem er det en kæmpe omstilling. Men det er det så ikke for os der er nyere. For os er det

mere den rigtige vej det går. Og jo, det er en ny kultur, men den er så også mere spændende at arbejde i.”

”Ja, det kender jeg også, fordi jeg egentlig kommer fra et helt andet indsatsområde, der ikke havde nær så mange ressourcer. Lige da jeg var kommet herud, tænkte jeg: Hold da op for et service-niveau. Og Hold da op hvor bliver de holdt i hånden! Både fast og sikkert – men nogen gange også alt for stramt! Sådan så det ud for mig, fordi jeg kom fra en helt anden verden.”

”Jeg kan ikke se, at bestillingsmålene har fortrængt vores egen faglige dømmekraft. De kan være en rettesnor for de mål, vi skal nå. Men så er det jo vores egen faglighed, der kan vurdere hvilken vej – og hvordan den kan tilbagelægges bedst. Og samtidig er det jo også vores faglige ansvar, når vi sidder sammen med sagsbehandlere, at vi får målene tilrettet, så de faktisk passer til den borger, der vil nå dem.”

Kommunen og frivilligheden – effektivisering, mangfoldighed eller polarisering?

Medborgerskab og kulturelle roller

”De pårørende skal jo også lige vænne sig til de nye tider: At deres ‘poder’ ikke bliver holdt så tæt i hånden som før. Det stiller dem som pårørende overfor nye og større krav. Og derfor er det vel ikke så sært, at der høres mere modstand fra lige den side?”
”Vi kan jo vælge at se det som nogen gamle levemåder, der nu er ved at blomstre af. Og i stedet vokser der en anderledes og større selvstændighed frem. For den del af borgerne er det en klar gevinst. Men for nogen af kollegerne opleves det som at der hele tiden bliver pillet ved de kendte rutiner. Det kræver jo noget at turde give slip – og så kan det jo også godt være, at vedkommende faktisk falder! Men så må vi jo bare samle op. For de lærer jo noget af faldet! De får nogen erfaringer, som på sigt styrker dem til at turde endnu mere!! De pårørende er så bare ikke tæt nok på til at kunne se de positive sider. Og da slet ikke de helt små stoltheder. De hører i stedet om nedskæringerne og ja, det er én side af udviklingen. Og så går de nærmest i baglås og kan kun se de negative ting.”

De frivilliges muligheder

”Som jeg kan se det, så handler sekretær-støtten til ULF-formanden ikke om ‘magt’, men om at støtte borgerne i at sige tingene på deres egen måde. Det handler vel mere om at åbne politikernes øjne end om at tage ‘magten’ fra dem? At vise dem, hvordan virkeligheden set ud i borgernes egne øjne – og så må politikerne måske ændre – udvide – deres eget syn. Og så i øvrigt prøve hvordan de kan få økonomien til at hænge sammen under de nye vilkår..”

Interviewet afsluttes med en mere fælles snak om projektets interne formidling:

- At vandreudstillingen gerne må vokse, så der hver gang er helt nye fortællinger?
- At den måske kunne gøres mere interaktiv, så dem der så den også kunne gå i dialog?
- At prøve andre formidlingsveje, især til personalet, fx de kortere morgenmøder på botilbuddene?
- At bruge dette som vækstrum for de brugervejledere der endnu ikke er parate til større oplæg?

Opsamling af medarbejder-interviews

Tema 'Frivillighed', 27. november

Her deltager 5 medarbejdere fra hhv. Kobbeltgården, Pro-Aktiv, Team Ekstern og Ullerupdalsvej. Oplæg: Lars fra Team Ekstern som nøglemedarbejder. Frode og Olav skulle have holdt oplæg som brugervejledere, men kom ikke, fordi de ikke havde fået klar besked i forvejen.

Borgerens stolthedsmål – rækkevidde og ejerskab

Deltagernes stolthedsmål

"Det kan blive svært at finde plads til de helt små stoltheder. Nogen af dem jeg har, de har en udvikling på måske kun 3-6 måneder. Det bliver jo nogen meget meget små skridt ad gangen."

"Ja, og det vi skal være helt sikre på, det er jo at deres ønsker virkelig kommer fra dem selv. Hvordan kan vi så være det, hvis de ikke selv ejer deres eget sprog? Hvis de slet ikke har noget?? Kan vi bruge piktogrammer, fotografier eller hvad...?"

"Altså, fx en stolthed, der handler om selv at bage en kage: Hvis det er en borger, der aldrig kommer til at bo selv, som sidder i kørestol og er spastisk så han ikke kan bruge sine arme – så tænker jeg: Det er jo ikke noget den borger nogensinde kommer til at gøre selv. Jeg kan godt se at selve oplevelsen af at være med til at bage, kan give mening. Men hvor vigtigt er det nu lige??"

"Her tror jeg vi skal vurdere om det er noget, borgeren vil kunne drage nytte af. Og om det så bygger op til nogen nye mål, så de bliver mere selvhjulpne – og frigør sig mere fra personalet. Jeg tror det er dén vej rundt, vi skal tænke det."

Deres stolthedsplaner

"Jeg kan sagtens forestille mig stolthedsmål, der er for store, uoverskuelige. Men så vil jeg jo spørge: OK, hvad vil du gøre først? Hvor kan du bedst tage fat? Og så kan vi jo snakke om at komme godt i gang – og så videre se, hvordan det udvikler sig – om der viser sig nye genveje, det er nemmere at komme videre på?"

"Ja, og jeg synes jo også det er blevet tydeligt, at de undervejs også selv lærer af deres små fejl. Dét hvor de har fået brændt næsen. Så ved de dét til det næste forsøg."

"Det er jo dén tankegang vi skal blive mere og mere sikre på at kunne få med i bestillingsmålene. Og som jeg kan se det, er sagsbehandlerne faktisk med på det. Hvis 'det kan nytte', hvis 'det gør borgerne mere selvhjulpne og selvstændige' – ja så skal det faktisk kunne tages med!"

"Men så bliver jeg nødt til at spørge: Ham der vil være 'handyman' – ja jeg kender ham ikke – men hvilken hjælp er det han har brug for? Er det at få én til at tage med ud og løse de praktiske opgaver? Så tror jeg måske ikke det bliver bevilget.."

"Nej, han har brug for en støtte hjemmefra, til at planlægge og aftale, så det ikke bliver for meget, så det passer ind i resten af hverdagen. Det er typisk netop en vejleder han har brug for."

Deres udbytte

"Jeg tænker at det er rigtig godt at der er de her brugervejledere og at de taler med de andre borgere .. at de så får lov til at udtrykke det på deres egne måder, og at de dermed får deres egne stoltheder .. noget de kan mærke de gerne vil. Jeg har ikke selv haft nogen borgere, der har været med. Der var én .. han var ved at få en aftale, men den blev så ikke til noget, fordi der var så meget rod og uoverskueligt. Og så opgav han det. Jeg tror nok, at i hvert fald nogen af brugervejlederne, de har så rigeligt travlt."

"Nogen af vores borgere har nok haft en del bekymringer .. angst måske ligefrem .. for at gå i gang med at være brugervejledere. Og da især, hvis de så også skulle ud og hjælpe andre end sig selv. Om de nu kunne leve op til det. Så det at gå med som brugervejleder – det er i hvert fald svært. Jo, det lød måske nok spændende, men for nogen: Nahh, måske kommer jeg til at love mere end jeg kan holde?"

"Men det var jo også fordi de nye brugervejledere skulle forsøge at samtale med borgere, der har et dårligt sprog, og som ikke har de billeder der kan vise, hvad de kan ha' af ønsker og drømme. Hvordan skal de kunne sidde overfor andre, fremmede, og forklare sig – når vi der kender borgerne bedre, selv er nødt til at gætte os frem til hvad der kunne betyde noget? Jeg tror ikke at nogen af os fra personalet kunne se for os, hvordan dét skulle kunne udvikle sig."

"Spørgsmålet om deres ønsker virkelig kommer fra dem selv – er egentlig ikke en mistro til brugervejlederne, men snarere at rigtig mange af borgerne jo også bliver påvirket af deres pårørende."

"Ja, men altså også af OS! Jo, vi er da sikre på at vi kender dem. Men er det, vi tror vi kender, måske snarere det, de tror vi helst vil se? Og det er da især dé nuancer, det er svært at gennemskue."

"Ja, men hér tror jeg at brugervejlederne er en bedre sikkerhed for at det hele ikke bare bliver et lukket spil, der kører i ring mellem omsorgsrollerne."

"Men kan vi så ikke risikere at ha' den samme dominerende indflydelse på brugervejlederne? Dem kigger vi jo også på. Og de er jo også opvokset i det miljø, hvor alting stod og faldt med pædagogerne. Det er jo ikke bare en kultur som man kan ændre, sådan 'knips!'"

"Det vi kan gøre er jo at gennemføre flere samtaler – spørge fra flere vinkler.."

"Ja, det er klart nok. Det har jo også gjort mig som pædagog mere bevidst – altså så jeg spørger lidt mere efter .. inden jeg føler mig sikker."

"Og det er jo også derfor borgerne skal ha tilbudt en samtale en hel måned før statusmødet."

"Ja, det er jo vigtigt at vi har god tid, fordi det går langsomt. Og det er faktisk vigtigt for at borgerne kan være med, at det fortsat kan gå langsomt.."

Deres engagement

"Vi har nogen stykker, der er kommet 'på kanten' efter opløsningen af bofællesskaberne med det mere fast tilknyttede personale. Det er nogen få, men efter de har oplevet sig mere frie, har de nærmet sig det kriminelle. De drikker, de stjæler, de opsøger bandemiljøer. Og dét er jo absolut ikke en god udvikling. Vi har talt med politiet og forsøgt at rådgive dem. Også via 'SSP', men det er jo ikke altid, det virker. Så hér har vi da virkelig fået en ny udfordring."

”Nej, og det er så heller ikke blevet mindre med de ‘nye unge’. De vil og gør tingene meget mere selvsikkert. Og jo, det er i sig selv positivt, men de afsøger jo også mange flere grænser. Har nogen helt andre normer, og sommetider ret hemmelige gøremål, som de ikke vil tale med os om. Og dét er jo noget nyt for os. Vi har jo været vant til, at alting skete i de beskyttede rammer. Vi gjorde tingene sammen. Til sammenligning så gør de nye unge det meste selv. Og kun for sig selv. Du kan måske sige, at de selv lægger nogen spor, som vi så måske kan ha en chance for at følge. Men vi kan faktisk ikke længere styre dem.”
”Men derfor er det vel fortsat vores rolle at hjælpe dem?”

Pædagogikken og målrettetheden – tid og engagement, grænser, ansvar og etik

Nøglemedarbejdernes rolle

”Projektet har jo ændret sig over tid. Det startede med at de borgere der var med fra start, altså de der skulle være nye brugervejledere – de skulle først finde deres egne stoltheder og sætte ord og billeder på dem. Og så kom de videre til at føre samtaler med de andre om deres mulige stoltheder. Og så igen, at personalet skulle orienteres og følge op på de nye stoltheder. Men sådan som det nu udfolder sig, det havde ingen tænkt fra start, det er jo først vokset frem langt senere. Lige nu har vi jo så også så rigeligt travlt, men det er jo egentlig især vores egne forhold vi har travlt med at få på plads. Det er nok først inden for det sidste ½ års tid, det er begyndt at gå op for kollegerne, hvordan det hele hænger sammen i dag. Og borgerne er nok ikke helt klar til de mange forandringer, som kommunen har indført. Og for medarbejderne har det så også betydet en udfordring, at projektet nu også skal foregå på de bosteder, der rummer de svagest fungerende. Kan de nu også klare at komme ud og hjælpe andre, når de knapt nok kan klare at hjælpe sig selv? Det spørgsmål er blevet diskuteret længe, og det var helt overvejende en negativ debat. Nu var jeg ikke selv nøglemedarbejder i starten, men dem der var det, de havde jo en opgave der reelt set var uløselig, fordi de ikke havde nogen kolleger bag sig.”

”Nøglemedarbejdernes opgave – altså ud over den individuelle støtte til borgernes stolthedsmål – er indtil videre finansieret af de penge, som kommunen har afsat til projektet. De snakker så om, hvordan det skal implementeres på sigt, så vi fx kan blive ved med at holde netværksmøder. De ved godt at det er nødvendigt. Men vi ved ikke endnu, hvordan de konkret vil gøre det muligt.”

”Nej, men stafetten vil nok gå i stå, hvis nøglemedarbejdernes arbejde trappes ned, eller holder helt op. Det er jo derfor vil skal finde ud af at få det implementeret i bestillingerne. Der er jo ressourcer – så er det bare spørgsmålet, hvordan de vil prioritere dem.”

”Men helt enkelt: Hvis der ikke er tid, så vi kan holde netværksmøder, jamen så er der jo ikke nogen der ta’r hånd om sammenhængen. Så falder det fra hinanden som isolerede enkelt-stoltheder.”

Medarbejdernes opmærksomhed

”Men det er jo én af de store forandringer, der er sket: Dengang var det jo et bofællesskab. Og der var ikke nogen, der havde set for sig, hvordan alt det ‘frivillige’ ville komme væltende ind, sådan som det sker nu. Så mon ikke vi også har været optaget af – nødt til? – at passe lidt på vores egne jobs?”
”Ja, noget af det negative, det gik jo nok på, at der ikke skulle komme nogen udefra og ta’ vores arbejde!”

”Det hele er jo også blevet mere uforudsigeligt. Nogen gange skal jeg være aktiv hjælper – andre gange måske bare på medhør, mens brugervejlederen giver hjælpen. Min rolle i det er blevet anderledes og det kan være usikkert hvor langt mit eget ansvar nu rækker.”
”Sagsbehandlerne er tydeligt forberedte på at de nu også skal se borgernes stoltheder som en del af de mulige mål. Så har det i starten mere været os selv, der lige skulle være klare i god tid, så vi kunne nå de samtaler der skal føres inden selve statusmødet.”
”Jeg synes, at temmelig mange af de mere praktiske sider, dét har vi jo hele tiden gjort. Nu skal vi så bare have mere papirarbejde på det, for at kunne få dialogen med sagsbehandlerne.”

”Mit indtryk er, at sagsbehandlerne faktisk synes det er fint, at borgerne selv sætter deres egne ord på de mål, de gerne vil nå. Det gør det tydeligere, at vi kan nå længere med borgernes selv- og medbestemmelse. At det ikke er kun sagsbehandlerne eller os, der helt alene finder frem til, hvad der skal arbejdes med.”

”Ja, vi oplever, at de (sagsbehandlerne) nogen gange selv tager ud til borgerne (i egen bolig) og spørger dem uden at vi er der.”

Medarbejdernes faglighed

”Ude hos os, på Kobbeltgården, har vi nok endnu ikke helt fundet en facon. Det bliver let til at brugervejlederne mere taler med personalet, fordi så mange af vores borgere slet ikke har noget sprog. Vi bliver nødt til at inddrage billeder og helt andre kommunikationsformer for at få borgerne mere aktivt med i dialogen. Det er nok dén side vi skal arbejde mere med. Og så skal vi også have det mere præcist med i statusforløbet sammen med sagsbehandlerne. I dag kan der godt stå noget med fx ‘social udvikling’, men det bliver jo let temmelig ‘fluffy’. Man kan jo få så meget ind under de løse begreber. Og derfor skal vi også blive bedre til at præcisere borgernes ønsker. Det vil også give os selv som pædagoger et frirum til at arbejde med det, som borgerne har lyst til. Og for os er dét nok også den bedste motivation.”

Det faglige perspektiv

”For vores borgere er det nok ikke aktuelt selv at gå med som frivillige. Men mange af dem ville være rigtig glade for selv at få en besøgsven. Men så kan der jo nemt ske det, at den frivillige glemmer sine aftaler, og ikke kommer alligevel. Og dét kan gøre så ondt! Her er der en etik inde over: hvordan det bliver fulgt op, og om frivillige egentlig magter det? Og med stolthederne, så tænker jeg: Nå, skal de nu også være deres egne sagsbehandlere? Der kan være nogen mål, hvor der skal arbejdes så meget med dem, for at deres dage overhovedet kan hænge sammen. Der kan være nogen, der har så meget brug for at der hele tiden er nogen der kan støtte dem, så de fx ikke konstant ryger ud i konflikter. Men hvad hjælper det så, hvis de får at vide at de måske kun får godkendt 2

eller 3 delmål, fordi personalets arbejde jo også skal hænge sammen? Med det arbejds-pres vi har, og med de færre ansatte til at løse det – er der helt enkelt stoltheder, der ikke kan realiseres!”

”Jo, men det er jo lige dén diskussion, vi skal ha gang i. Jeg siger ikke at det er let, men ét skridt er, at stolthederne kommer til at stå i bestillingsmålene. Så må vi jo gå ud fra, at de matcher de ressourcer, der kan bevilges, sådan at det ikke bliver merarbejde til os.”

”Jeg kan godt se at det giver mening for de aktive borgere. Men hvad så med de andre – skal vi så bare lade resten sejle? Hvis vi skal tage noget nyt med ind – så er vi jo nødt til at skære noget andet fra! Og hvad så: Sætter vi borgerne op imod hinanden, fordi vi ikke har tid til det hele?”

”Men det er jo også nytænkning, så det hele ikke bliver hængende i praktisk optræning.

Det er jo også sociale kompetencer og sammenhænge der er meningsfulde – måske endda også i forhold til nogen af de mål, der allerede er bestilt – og hvis det tilsammen giver større livskvalitet, ja så bør vi jo bruge tid på det.”

”Men her må vi jo også erkende, at vi som fagfolk ikke magter ALT! Eller er det jo alt for stort et ansvar, vi har påtaget os.”

Frivillighed og interesseorganisation

”Noget af det, der har flyttet sig med projektet, er jo grænserne for ‘beskyttelsesrummet’. Før var det jo mere, at hvis borgerne kom i risiko for at ‘falde ud over kanten’, ja så havde vi ikke passet vores arbejde ordentligt. Nu kan vi sige, at det er blevet legaliseret, at de har deres egen mening, også om hvad de vil risikere: Jo, jeg vil nu prøve dét der! Jamen fint, så kan jeg fortælle dig om konsekvenserne, hvis det går galt. Altså, vi risikerer jo ikke noget selv – men spørgsmålet er jo: Hvor mødes vores ansvar og borgernes eget ansvar? Og dén vinkel er jo en enorm ændring af mit arbejde. Det er blevet ekstremt meget mere en vejlederrole og et forsøg på at tænde borgernes opmærksomhed i en proceslogik. Altså, man kan gøre dét eller dét – og det kan få dé eller dé betydninger. Og så kan vi jo aftale, hvordan vi skal bakke dem op – hvor tæt vi skal følge dem ud ad de nye spor?”

”Men hvis jeg nu har en borger, der i hvert fald vil til festival i Sølund. Og er helt sikker på, at dét kan han da i hvert fald nemt. Nå, og så står han der, og det hele er kaos. Han kan overhovedet ikke klare det. Hvem har så ansvaret?”

”Ja, her kan der nemt være mange pårørende, der vil anklage dig for at have svigtet!!”

”Men hør nu: Vi har en borger, han ta’r tit med toget. Til Vejle, til Århus. Uden en klejne på lommen. Når han så vil hjem, så ringer han bare til os og siger vi skal sende en taxa. Og dét viser jo på en måde, at han kan jo faktisk godt finde ud af det på sin egen facon. Han bliver jo ikke væk – og dét er vel essensen?”

”Måske er noget af det simpelthen arbejdsopgaver, som de selv påtager sig? Og måske er brugervejlederne så bare endnu en brik i et mere nuanceret puslespil?”

”Jeg synes det kan være fint, hvis borgerne også selv begynder at sætte deres egne mål, også helt uden om kommunens bestillingssystemer. Så kan det være, at de når det – eller giver op – Men det kan jo også ske, at de når frem til noget helt andet, som ingen fra start havde forudset. Dén side af stoltheden er det måske bedre, at hverken kommunen eller personalet blander sig i?”

”Ja, vi har jo set med opløsningen af bofællesskaberne, at rigtig mange af borgerne har frigjort sig; hvor selvstændige de faktisk er blevet på ret kort tid. De hjælper hinanden mere, og de ser hinanden anderledes end vi gjorde. Og det er jo en kæmpestor gevinst for dem. Man kan sige, at de endelig har fået klippet navlestrengen – til os! Der er i hvert fald nogen, der nu kan noget, som vi ikke har set før.”

”Men dét er jo kun en gevinst for de stærkeste. Hos os – for de fleste af vores borgere har det været et tab.”

Kommunen og frivilligheden – effektivisering, mangfoldighed eller polarisering?

Kommunens handicappolitik

”Jo, der kan nok være en risiko ved at projektet er så højt profileret som kommunens politik udadtil. Men jeg tror ikke den risiko er ret stor. Jeg er faktisk ret sikker på, at de mener det, når de siger, at det er dén vej de vil gå.”

”Det der kan gøre det usikkert, er nok mere at de har taget ideen fra erfaringer på ældreområdet. Det har de stået og sagt: Sådan skal hele handicapområdet også køre. De har måske ikke tænkt nok over, taget nok hensyn til, at nogen af vores borgere – fx den gruppe jeg selv arbejder med – at de er meget svage. De kan rent faktisk ikke ret meget selv. Selv de dårligere fungerende ældre klarer langt mere selv. Og så skal vi så bare implementere det. De lægger de bare over på os og siger: Det må I da kunne klare! Uden at se på hvad borgerne kan klare!! Og det er så dén udfordring vi slås med.”

”Nej, de har ikke nuanceret det, så det passer til vores borgere. De har bare trukket det ned over os. Det er dér vi ser de største risici. Og også stedet for de største besparelser – og dé skal jo nok komme!!”

”Men vi oplever også, at der ér en forskel. Dem der har ressourcestærke pårørende, der kæmper for dem, måske skriver læserbreve, de får også det de forlanger. Det er blevet meget meget tydeligt.”

”Og omvendt, dem der ikke engang er i stand til at være med i en samtale, hvem taler egentlig deres sag?”

”Jo men det er jo så os, der har dét ansvar!”

”Ja, godt nok, men vi skal jo så også være sikre – er det nu deres eller vores egen sag vi taler for?”

”En del af billedet i dag er så også, at især med de nye unge, vi møder, der er de pårørende mere og mere kun optaget af deres eget barn. Og de kommer som regel kun for at klage over at deres barn ikke får den hjælp de har ret til! Og dét er jo ikke lige det nemmeste sted at lancere en bredere fælles dialog.”

Kommunen som myndighed

”Og det er lige så vigtigt, at kommunen lader en tovholder fortsætte – sådan som Susan og nu Åse har gjort det, altså med at koordinere og understøtte netværkets kommunikation.”

”Spredningen til medarbejderne kan vi jo nok se som en del af vores faglige opgaver. På dén måde er det jo ikke noget ekstra at vi skal få vores samarbejde til at hænge sammen.”

”Men samtidig er vi jo heller ikke sikre på hvor meget ULF-kontoret i Vejle kan blive ved med at støtte og rådgive os.”

Medborgerskab og kulturelle roller

”Nogen af de nye frivilligheder der er dukket op – med musik-arrangementer og handy-man-hjælp – der kan vi jo opleve, at de frivillige påtager sig mere end de magter. Og dét giver os så en ny opgave, hvor vi skal støtte dem i at finde en balance – mellem de der gerne vil – og så det de faktisk kan. Mange af dem, de får et dyk. Så går de ned, og så kommer de op igen – og så kan vi jo snakke med dem om hvordan de kan planlægge det mere realistisk – ud fra de ressourcer de nu har – og kan investere på sigt.”

”Ja, fx hvis de vil følges ad, selv, til Sølund-Festival, så er der jo nogen problemer, de kan løbe ind i undervejs, som vi kan hjælpe dem med at forudse, og have løsninger parat til at overkomme. Vi har jo selv været der og ved hvad der tit er sket. Det er jo ikke totalt fremmed land for os.”

”Noget af dét gør vi jo også allerede. Altså, der kommer nogen, de vil til koncert, ned og høre Shu-Bi-Dua – kan I bare ikke lige hjælpe os med at bestille billetter og overføre betalingen – så klarer vi resten selv. Dén slags er der jo ikke de store problemer i.”

”En anden positiv side af ‘Stolthederne’: Vi har en del borgere, der med en måske misforstået godhed fra de pårørende er blevet boende hjemme indtil de nu har nået en ret høj alder. De er blevet passet godt op i alle ender og kanter, men har af samme grund ikke ret stor tillid til at de selv kan. Og hér åbner projektet jo for nogen rigtig gode måder, hvor de får lov til at udvikle sig, og opdager at de faktisk har ret mange muligheder. De oplever pludselig at de bliver hørt – og at de faktisk godt må ha’ en mening selv. Og det kommer tydeligere frem når de møder brugervejlederne. De oplever selv at de bliver hørt på en anden måde.”

”Ja, som jeg har set det ude hos os: Vi har en borger, som jeg klart kan mærke har svært ved at fortælle sine forældre om den slags. De vil jo hinanden det bedste. Og så er det på en måde blevet bedre, end hvis det kun havde været pædagogerne han havde talt med. For dér er der jo også følelser med..”

”Det er som om borgerne har lettere ved at snakke med deres pårørende, når det er noget de først har talt med en brugervejleder om. Som om de bedre kan sige: Se, det er min egen ide!”

De frivilliges muligheder

”Vi oplever det tit, når de flytter hjemmefra, at forældrene faktisk også indrømmer, at de er blevet lettede over den større frihed, de nu endelig selv fik. Så det er jo nok en slags forlænget barndom som ingen af parterne selv får øje for, at de sammen kunne ha’ begyndt at trappe ned.”

”Men her var det vel oplagt, at ULF i Fredericia kunne tage det op på en pårørendeaften? Med stoltheds-billeder og –fortællinger. ULF kan bedre stå for den dialog end vi kan.”

”Vi kan i hvert fald ikke stille de provokerende spørgsmål ind over alle de tabuer, der er i spil. Det skal være nogen udefra.”

”Men måske skulle vi så selv tænke det ind som en række kortere indslag på vores almindelige pårørende-aftener, for dér kommer de jo stort set alle sammen.”

”Det lyder rigtigt: En hel debataften, så kommer der ikke ret mange. Og det er nok også rigtigt at vi ikke bare kan overlade det til ULF at åbne samtalen med de pårørende – dér er der jo også mere på spil.”

”Ja, vi skal nok tænke i flere netværk, og så føle os lidt frem: Hvem kunne – og ville – være med til at stå for en lokal dialog? Og til at sprede dem ud til flere..”

”Hos os, her på Pro-Aktiv, har ULF faktisk lige vundet en sag, hvor de fik medhold i, at borgerne har ret til at komme i beskæftigelsen hver dag. Men det var så også med støtte fra de stærke pårørende.”

”Altså vi har fx borgere der kommer her ud (Beskæftigelsen) og græder, fordi de er så meget overladt til sig selv. De bliver ensomme, og nogen ryger bare ud ad en bane der ikke fører til noget godt. Der er mange bekymringer, der på den måde vokser sig alt for store. Også fordi de ikke længere kan se nogen, de kan snakke med om det..”

”Vi har jo også nogen der fx sidder meget på værtshus, fordi de er ensomme. Og så, fx hvis det er en ‘downs syndrom’er, de er tit populære: Så bliver der jo skålet med ham og råbt hurra, og han tror han at han hører til, og at han bliver anerkendt. Og her kan man jo spørge om dét er en stolthed?”

”Ja, og vi har nogen piger ude hos os, og ja, de har simpelthen solgt sig selv. Måske ikke som egentlig prostituerede men mere som ‘omgangstøser’. Og tit, ja så har de jo også lært, at man som voksen pige helst skal ha en kæreste. Det er jo normalt, siger man. Men hér spiller de jo bare helt ved siden af.” Og hermed slutter den direkte opsamling af medarbejder-interviewene.

Stolthedernes indlejring i praksis

Begrebet om ‘indlejring’ er et lån fra den britiske sociolog Anthony Giddens (1984), der ser samfundet som koblede systemer af relationer og institutioner, der indrammer de aktuelle betydningssammenhænge i en situeret praksis. Dette billede sætter han så i spil i sit bidrag til at beskrive modernitetens udvikling:

- Fra de traditionelle eller før-moderne samfund, hvor disse indramninger er forankret i et lokalt felt af ‘her-og-nu’, og hvor de gældende betydninger er indforståede,
- Til de moderne samfund, hvor ‘tidens og stedets enhed’ er opløst og sat i stadig mobilitet, og hvor de nye betydningssammenhænge derfor kan ‘udlejres i abstrakte systemer’, hvorfra vi så kan hente dem tilbage og koble dem i stadigt nye ‘genindlejringer’.

Et enkelt eksempel: I de før-moderne samfund var det et indforstået vilkår at (næsten) alle børns opvækst skete i de lokale rammer, der (som regel) også var familiens livsformer. At vokse op i familien og gradvist indgå i og overtage dens gøremål, var den indforståede 'naturlige' sammenhæng. At udpege særlige forløb som læring, socialisering eller myndiggørelse, gav på den tid ingen mening. Med moderniseringen, og nok især industrialiseringen og urbaniseringen, blev der behov for en større og mere mobil arbejdskraft, og samtidig blev det også muligt at udlejre nogen sider af hverdagslivets praksis som hidtil 'bare' havde været særlige nuancer i relationen mellem børn og voksne, men som nu blev til et abstrakt system af betydninger, som blev kaldt 'pædagogik', og som blev omlejret til ekspertsystemer som vi længe kaldte 'seminarier', og endelig genindlejret i en ny hverdagspraksis som 'de lokale skoler' – og siden også 'børnehaver'. Disse har nu været en del af hverdagslivet så længe, at de også selv er blevet 'naturaliserede' som en indforstået del af vores liv. En del af Giddens' pointe med denne dynamiske forandringsmodel er, at den næppe er afsluttet, men at vi fortsat skal forvente nye serier af udlejringer og genindlejringer. Nogen af hans efterfølgere mener sågar, at denne dynamik i 'fluid modernity' snarere vil blive speedet op.

Det er denne analytiske model jeg her vil bruge i et forsøg på at få et billede af, hvordan stolthederne i projektet kan indgå og hænge sammen i de beskyttede livsformer: Ikke kun sådan som de aktive borgere og brugervejledere ser det, men også som de øvrige aktører kan se det. Er det overhovedet noget, de tænker over og i givet fald: Hvordan og af hvem kan stolthederne fortsat indføres i den naturlige hverdag? Og når de særlige livsrum, der er til rådighed og nødvendige for denne målgruppe også omfatter forskellige aktører med hver deres baggrund, bliver det også oplagt at forsøge at matche deres forestillinger om de mulige og optimale indlejringer, for at se, om de kan mødes. Men lad os starte med at samle op fra deltager-interviewene – ikke kun fra efteråret 2015 men i nogen tilfælde også de tidligere:

Indlejningsformer – set fra de aktive borgere og brugervejledere

Det der falder i øjnene når vi læser deltagerinterviewene er, at de samlet viser fire mulige indlejningsrum:

- **Hverdagslivet**, der især betones af borgere med fortsat behov for daglig støtte, men som samtidig gerne vil vise deres egne stoltheder, sådan som de kan udfoldes og rummes i de beskyttede rammer. Her er det tydeligt, at de fleste i projektforsløbet har vænnet sig til, at de nok selv skal påtage sig de krav, der følger med at realisere selve stoltheden, men at de kun delvist er opmærksomme på, at dette kun er muligt fordi brugervejledere og nøglemedarbejdere sammen faciliterer de handlingsrammer, det kan udfoldes i, herunder også de øvrige medarbejderes medvirken og accept. Nogen af brugervejlederne udtrykker også en voksende forståelse af, at dette ikke nødvendigvis fortsætter af sig selv, når projektet er afsluttet, men at der må indgås nye aftaler, der kan sikre at disse indlejringer fortsat sker.

- **Fremtidsmulighederne** betones snarere af borgere, der er på vej ud af de mere beskyttede livsrammer, og hvor selve disse overgange, ud af beskyttelsesrummene, som regel er kernen i deres stoltheder. Disse borgere er allerede i planlægningen af deres udveje opmærksomme på, at de vil få brug for vejvisere og stifindere for at nå deres mål. Og at de i nogen grad selv skal kunne finde disse former for støtte: De er som regel ikke til stede i de mere beskyttede rammer, som man nu vil forlade. En del oplyser, at de har talt med deres egen sagsbehandler ift. boligsift, hvor andre som Lasse mener at han kan løse det i sin egen boligforening. Tilsvarende er der også flere mulige medspillere på turen ud af den beskyttede beskæftigelse: Pete fik støtte fra sin egen kontaktpædagog (og jobcentret?), mens Lasse fik det fra en projektmedarbejder fra LEVs 'Klap-projekt'. Den videre sikring af disse muligheder for hjælp til de nye livsveje for andre borgere er der så ikke nogen af interviewdeltagerne der har gjort sig tanker om.

- **Frivillighederne**, bliver også fortalt af deltagere, der har et vist overskud og derfor gerne vil andet og mere end at give deres egne hverdage større livskvalitet. De opstår i dette projekt ret tilfældigt, men når først de har fået fodfæste er det tydeligt nok, at de også har en vis spredningseffekt. På den ene side ser vi frivilligheder som 'besøgsven' og nok også 'ledsager', der er så tæt på de beskyttede livsrum, at de derfor også må koordineres med personalet (for den besøgte eller ledsagede). Og på den anden side frivilligheder som 'handyman' eller 'videovejviser', der ser ud til at kunne udfolde sig i de lokale nabo-relationer. Olav, der nok er den, der taler mest om frivillighed, lægger ikke skjul på, at det for ham også er en kvalitet, at det netop udfoldes udenfor personalets rækkevidde, men kan så alligevel godt se, at det nok er en god ide at have aftalt det på forhånd inden man stiller DJ-anlægget op til en rockeftermiddag. På den anden side virker det ikke som om der vil være væsentlige barrierer for at disse stolthedsformer kan fortsætte, fordi de kan baseres på lokale og personlige aftaler.

- **Medborgerskabet**, er den side af projektet, der især blev tydelig med oprettelsen af den lokale ULF-kreds, og efter at så mange af brugervejlederne også indgik i den lokale bestyrelse. Som vi kan læse det, er der ikke nogen tvivl blandt de aktive om, at denne lokale organisation vil kunne fortsætte uanset hvad der i øvrigt sker, når projektet er udløbet. Og dét er helt sikkert hvad angår forhandlingspositionen over for kommunen, og nok også temmelig sikkert hvad angår de særlige borgeraktiviteter som sommerferie-arrangementerne og evt. ULF-rejser til Sølund, som nogen taler om. Det der er mere usikkert er den særlige kobling mellem brugervejledernes praksis og ULFs egne centrale værdier, og sat på spidsen i de foreløbigt ret løse planer der handler om at udvide brugervejledningen til mere formel bisidderaftaler.

I et overblik kan vi således se, at stolthedernes mulige indlejring i *hverdagslivet* næsten entydigt er 'indefra' og at det i *medborgerskabet* lige så tydeligt er 'udefra', mens både *fremtidsmulighederne* og *frivillighederne* rummer træk fra begge sider. Derfor må det næste analytiske trin være at se nærmere på de forskelle der kan være på at indlejre

hhv. 'indefra og udefra'. Her har vi så allerede i de tidligere kapitler set, hvordan de lokale og hverdagslige stoltheder blev omsat i de fællesskaber der opstod, og med de kodificeringer, der her blev udviklet. Og også, hvordan nøglemedarbejderne i løbet af ret kort tid kunne spille positivt med i disse nye og fleksible betydningsrammer. Vi skal derfor se, hvordan det kan tage sig ud i et 'udefra'-perspektiv. Her kan vi finde en ganske parallel variant hos en af Giddens' efterfølgere, den britiske sociolog Basil Bernstein (2001), der netop ser på udlejringerne og de abstrakte ekspertsystemer, sådan som de også selv griber om deres egne meningssammenhænge. Han bruger begrebet 'framing' eller 'rammesætning', og ser det interessant nok i tre dimensioner:

- **Distributive regler**, der regulerer hvem og hvad der kan få adgang
- **Rekontekstualiseringsregler**, der afgør hvilke udtryk og betydninger det kan have og
- **Evalueringsregler**, der viser hvilke værdsættelser der kan tilskrives.

Vi kan se, hvordan denne tredimensionelle model fra Bernsteins arbejde kan spille op imod kodificerings-modellen fra Ulf Hannerz: hvordan disse dimensioner hver for sig på sin vis handler om det samme, men jo så også gør det snarest som indbyrdes modbilleder. Hvor Hannerz-modellen, der illustrerer de civile fællesskabers sammenhængslogik, er fleksibel og dynamisk, er Bernstein-modellen et billede af de institutionelle diskurser, der er langt mere fastlagte og stabiliserede. Præcist som vi kunne forvente det fra Giddens' billede af indlejringernes indforståethed og udlejringernes abstrakthed. Og det kan næppe heller komme bag på os, at indlejnings- og ejerskabslogikken for både borgerne men langt hen ad vejen også for brugervejlederne er helt overvejende civil og hverdagslig – selv om nogen af de aktive i ULF-bestyrelsen er begyndt også at give udtryk for, hvordan det kan se ud og blive udtalt fra den modsatte side. Vi kan derfor tage det næste trin, og gå videre med at se på medarbejdernes forståelser.

Indlejningsformer – set fra nøglemedarbejderne og det øvrige personale

Når vi læser nedover de udskrevne citater fra medarbejderinterviewene bliver det hurtigt klart, at de fokus-temaer, vi havde forberedt, og som også gav klar mening for borgerne selv som relevante opdelinger af deres mulighedsrum: Hverdagslivet, fremtidsmulighederne, frivilligheden og medborgerskabet, ikke i samme grad gjorde mærkbar forskel på de muligheder og udfordringer som medarbejderne lagde vægt på. Her bliver forskellene langt tydeligere, hvis vi i stedet skelner mellem deres oplevelse af og syn på: *Borgernes egne stolthedsprojekter, Pædagogernes faglige roller og Kommunens politiske prioriteringer.*

Dette skift af fokus kan så heller ikke undre: Når vi taler med borgerne om projektet, så handler det jo om 'deres liv' – og når vi taler med medarbejderne, handler det om 'deres job'. Og derfor må synsvinklen også skifte, fra en lang mere åben *livshorisont*, til et noget mere afgrænset *arbejdsfelt*. Vi kan også se, at det mulige selvejerskab i livsudfoldelsen ikke har så stor betydning i job-perspektivet som ansættelsesforholdets opgaverammer.

Og endelig er der den klare forskel på de to informantgrupper, at borgernes grundlag er erfaringerne om *opnåelig livskvalitet*, overfor medarbejdernes grundlag, der er *den faglige uddannelse*. Og med denne sondring bliver det jo ikke svært at se, at vi for at kunne lave en samlet analyse må bruge det dobbelte blik for hhv. civile kodificeringer og institutionelle rammesætninger. Vi kan hermed gå til en mere konkret opsamling af de tre temaer fra medarbejder-interviewene:

Oplevelsen af borgernes stolthedsprojekter kan ses i et spillerum mellem den hverdagslige livskvalitet og det formaliserede medborgerskab. Klart nok har nøglemedarbejderne set langt flere detaljer, og også fået et mere åbent blik for hvorfor borgerne selv får noget andet ud af støtten fra en ligesindet brugervejleder. Der er også nogen nuancer i synet på hvorfor (især de små) stoltheder er så vigtige, men også den indvending, at det næppe giver mening hvis det er personalet der skal afgøre det. Dialogen i disse interviewgrupperne viste en balance mellem de professionelles fagligt begrundede mål og borgernes egne ønsker og drømme: Jo, der skal klart nok være en plan for en sammenhæng, men er den sat op som et optræningspensum eller som deres personlige livskvalitet? Er det omsorgssvigt hvis vi lader dem vælge 'det dårligste' eller skal vi turde 'give mere slip'? Er vores professionelle rolle at tilbyde støtte, som de så kan vælge til eller fra? Gør de det for at dupere os eller snarere for at slippe fri fra os? Spørgsmålet om det nu også er deres egne stoltheder er ikke en mistro til brugervejlederne, men at rigtig mange blive påvirket af deres pårørende ... Jo, men det gør de jo også af os: Er det vi tror vi kender måske snarere det de tror, vi helst vil se? I disse balancerende dilemmaer bliver det så en fælles konklusion, at brugervejlederne som tredje part er en bedre sikkerhed for at det hele ikke bare kører i ring mellem omsorgsrollerne. Synet på de enkelte stoltheder kan skifte, men blikket for det nye og positive i brugervejledernes indsats ser ud til at være stabilt hos medarbejderne.

Oplevelsen af deres egen faglige rolle, som den bliver påvirket af stolthedsprojekterne: Også her ser vi den samme meget udtalte forskel på nøglemedarbejdernes medlevende erfaringer og de øvriges noget løsere iagttagelser. Men ikke med nogen udtryk for uenighed, snarere for at 'jamen det er jo godt, og godt at der er nogen der tager sig af det, så kan jeg jo selv med god samvittighed tage mig af mine egne, mest presserende opgaver'. Der kom en række udtryk for både udviklingsforståelser og faglig etik, men også for tvivl: Har vi tiden og kræfterne til det? Og tør vi flytte grænserne for det mulige? Gennemgående blev projektet set som en tydeliggørelse af de faglige udfordringer: De er ikke at håndtere de konkrete dilemmaer vi møder, det har vi altid skullet og det har vi også altid kunnet snakke sammen om. Udfordringen i dag er at få det koblet ind 'de rigtige steder i systemet', dvs. at få det med i arbejdstilrettelæggelsen. Og som én siger: Som personale er vi i hvert fald meget beskyttende overfor vores egen faglighed: Måske har vi mest af alt travlt med at få vores egne arbejdsforhold på plads, mere end med at støtte borgerne? Men bag om disse betoning af de forskellige sider af det samme dilemma, var den røde tråd de entydigt positive erfaringer og forventninger til indlejringen som bestillingsmål: det vil give os som pædagoger et frirum til at arbejde med borgernes egne livsmål. Dette set overfor egne, langt mere usikre forventninger til denne nye formidling.

Synet på kommunens politiske prioriteringer, sådan som de viser interessen for samarbejdet med frivillige. Her var forskellen mellem nøgle- og øvrige medarbejdere mindre udtalt. Alle havde unægtelig oplevet de meget omfattende kommunale omlægninger og personale- og leder-skift. Og dét var der ikke mange positive syn på: Trælst merarbejde, selv om vi har nok at gøre, som er vigtigere for borgerne. Men trods dét ikke et eneste udtryk for, at satsningen på frivillighed var et strategisk træk for at reducere personalet. Og slet ingen udtryk for modvilje mod ULF. De fleste så klart nok, at Kommunen gerne ville videreføre sine resultater fra ældreområdet men også med en kritik af at kommunen bare har taget de erfaringer og trukket ned over os, uden at spørge til nuancer og forskelle. Og dette bliver videreført i en snak om de mulige alliancer og/eller modsætninger til pårørende: Hvordan den langt mere individualiserede borgerservice uvægerligt kunne/ville betyde en stærkere polarisering mellem de ressourcestærke 'eliteborgere' og de ressourcevage 'skrotklienter'; at polariseringen altid har været der, og at borgerne også selv opretholder denne afstand indbyrdes; og at de nye udliciteringsformer har sat dem i mere og mere lukkede kasser; de skal hele livet opfylde delmål, andre har sat! Tænk hvis vi andre i mere end 50 år bare skulle udvikle os og udvikle os og udvikle os...! Og: Med de nye generationer er der opstået mindre tillid og de gør mere for at unddrage sig vores 'kontrol'. Nogen kommer 'på kanten' med misbrug, bandemiljøer, småkriminalitet, omgangstøseri. Vi kan ikke længere styre dem, men kan vi så idet mindste bare hjælpe dem? Og i alle disse dilemmaer viser medarbejderne en langt større usikkerhed end vi så hos borgerne selv: Vi kan godt hjælpe hinanden så det ikke går galt!

Videre formidling

Hvis projektet på dette tidspunkt havde haft 3½ år foran sig og ikke bag sig, ville disse dilemmaer og deres ganske forskellige udtryk og meningssammenhænge have været oplagte at gribe fat om. Nu er de så kommet klart til syne på et tidspunkt hvor samspillet fremover må baseres på de lokale ressourcer og prioriteringer.

Det er tydeligt nok, at den fortsatte dialog mellem brugervejledere og nøglemedarbejdere vil være en central omdrejningsakse, men at flere parter skal spille med: Sagsbehandlere, ledelserne, det samlede personale, ULF-kredsen (og måske de pårørende?). I næste kapitel skal vi se, hvad de aktive deltagere selv foreslår. Her vil jeg slutte af med nogen mulige sidespor: Samarbejdet med de lokale uddannelser vil også kunne betyde endnu en fælles tredjepart, der kan se de fortsatte dialoger udefra. Og specielt ift. de åbne fremtids-muligheder kunne ULF måske udbygge sit website med et 'søgerum', hvor man kunne linke sig frem til flere veje til nye boformer, nye uddannelser og nye beskæftigelsesformer?

5

5. Stafettens fjerde skifte – målet i sigte: Det handler ikke om at komme først, men om at vi sammen får mest muligt med

Rammer for dokumentationsopgaven

Dette kapitel dækker kun projektets sidste halve år, og bliver allerede af den grund kortere end de forrige. Dertil kommer, at vi på et møde hos ULF, midt i december 2015 aftalte at skifte fokus for dokumentationen: Vi var enige om, at vi allerede havde et omfattende og nuanceret materiale, der kunne vise de mange nuancer i stoltheds-processerne, og at der nok ikke ville vise sig så meget helt nyt i det sidste halve år. Til gengæld var der så nu også mere brug for at opsamle erfaringerne til fortsat brug, når projektperioden var udløbet, i juni 2016. Dertil behøvede vi ikke de mange nuanceringer i de personlige fortællinger, men snarere den fælles enighed om, hvad der var værd at føre videre, og hvordan det bedst kunne gøres. Vi var også enige om, at denne videreførelse måtte have to adresser:

- *Internt* i Fredericia Kommune med et fokus på hvilke aktive forløb der i hvert fald skulle fortsætte, hvem der kunne stå for dem, og i hvilke rammer, og
- *Ekstern* til andre kommuner, der kunne være interesserede i at videreføre deres egne Stoltheds-Stafetter, og hér med et fokus på de ressourcer som de lokalt mulige medaktører kunne bidrage med.

Vi blev dermed også enige om, at den praktiske form der var bedst egnet til denne opsamling snarest ville være at gennemføre to workshopdage med brugervejlederne og nøglemedarbejderne som faste deltagere. På den første dag deltog desuden repræsentanter for de lokale ledere og sagsbehandlere, og på den anden var der deltagere fra forvaltning og sagsbehandling, samt ULFs projektchef. Planen var også, at brugervejlederne deltog hele dagen, og at de øvrige deltagere mødte op over middag. Og endelig blev det aftalt, at vi til den praktiske gennemførelse kun behøvede at have Ann med som sekretær og mig selv som facilitator. Dette blev gennemgået på netværksmøde for brugervejledere og nøglemedarbejdere og til orientering for styregruppen.

Bag om disse planer for dokumentationsopgavens tilgang til den helt praksisnære dataindsamling kan vi se to mere grundlæggende skift af fokus:

- På den ene side er ULFs (og NVIEs) aktive orientering i løbet af projektet blevet stadig dybere funderet i den aktionsforskningstilgang, som allerede flere gange er nævnt, og som kom til at betyde at de enkelte interviews blev mere og mere indvævet i projektets egen daglige praksis (og omvendt), og
- På den anden side blev det tydeligt at den kommunale forvaltning samtidig også skiftede fokus fra i de første år at have været mest opmærksom på forankringen i de lokale handleplaner på de enkelte tilbud til nu i langt højere grad at satse på en forankring som bestillingsmål i den forudgående sagsbehandling.

Begge disse forskydninger af opmærksomheden kan ses som velbegrundede og produktive. Men i nogen grad har de så også medført en lidt større afstand mellem hvad vi hver især så efter – og dermed fik øje på. Det kan også være et tegn på at parterne er helt klare over, at projektperioden er ved at udløbe, og at de derfor også snarere hver for sig må sikre, at de kan fastholde og videreføre grebet om dét de vil stå med, når projektsamarbejdet er overstået.

‘Det jeg kan gøre jeg selv’ – ULFs konference d. 29. februar

Inden disse opsamlings-workshops blev gennemført – og som endnu et træk i forberedelsen til dem – havde ULF som led i den fælles projektplan inviteret til en konference om projektet. Den blev afholdt d. 29/2 i Fredericia, og hovedaktørerne var brugervejlederne fra projektet, der stillede sig op på scenen og kunne fortælle om deres egne stoltheder, om medborgernes oplevelser, om de mange sidespor og rollefordoblinger, indrammet af oplæg fra ULFs egen næstformand, Jette Tastesen, Centerleder Lena Bendixen fra Fredericia Kommune, Frank Bylov der fortalte om stolthedsfortællingerne og Anne Skov tidl. leder i Socialstyrelsen, der i flere år stod for den allerede omtalte tidlige støtte til ULFs udvikling af brugervejledning.

Der var kommet ca. 100 deltagere, helt overvejende fra andre kommuner, der var tydeligt interesserede. Jeg havde selv inviteret kolleger fra både UC Syd og andre professionshøjskoler og blev glædeligt overrasket over at se, at der faktisk deltog en hel del. Både før og efter konferencen havde både ULF og kommunen lagt vægt på, at én af de pointer de ville videregive til evt. nye Stolthedsprojekter i andre kommuner, var at de skulle forsøge fra start at få medinddraget de lokale professionsuddannelser. Og efter konferencen har ULF fået en hel del henvendelser fra andre kommuner, der gerne vil have oplæg og fortællinger fra projektet, så også med dette hovedformål, ser de arrangementet som vellykket.

Sidesporene

De allerede omtalte forgreninger fortsætter også ad nye sidespor i starten af 2016. Michael Clausen, der er adjunkt på Pædagoguddannelsen i Åbenrå, og som nævnt i kapitel 4 blev knyttet til dokumentationsopgaven som led i sit lektorkvalificeringsforløb, havde nu lagt sine egne planer (det havde vi aftalt på forhånd som en god ide). Han ville sammen med endnu en kollega fra samme uddannelse gennemføre sine egne interviews med en mere filosofisk-eksistentiellistisk tilgang vil stolthederne: *‘Hvad betyder stolthed? Hvordan kan man vide at man er stolt? Hvordan er det ikke at være stolt? Hvad gør man, når man er stolt? Og hvornår slutter man med at være det?’* Der blev aftalt to gruppeinterviews med hver 3 projektdeltagere og 1-2 personaler, og de blev gennemført i slutningen af marts. I det første interview deltog Grethe, Erik og Lasse, og i det andet Inger, Grethe og Åse. Det lykkedes ikke at få nogen personaler fra kommunen med, så i stedet deltog Ann Pedersen. Lidt senere på foråret var hun så også, sammen med Grethe og Inger i Åbenrå som gæsteundervisere for et hold studerende der var startet på specialiseringen i Social- og Specialpædagogik.

Opsamling af workshopdag
om Stoltheds-Stafettens indlejring i praksis, d. 7. marts 2016

Stolthedsmaal i det personlige hverdagsliv	Formuleres i samtalen med brugervejleder og (nogle?)medarbejder. Drøftes på status-møde og indskrives i bestillingsmaal. (Nogle)medarbejder og brugervejleder kan ogsa indga i opfolgningen, fx via netværksmøderne.
Stolthedsmaal som frivillig i andres liv	Som ovenfor, men koordineres i praksis via (flere) medarbejdere. Der er allerede nu tale om praksis som besøgsven og som handyman. Herudover tales der om at følges ad til lokale arrangementer og på sigt måske ogsa festivaler (Sølund), men hér nok i mere koordinerede samspil mellem medarbejderrepræsentanter og fx 'ULF-Ferie'?
Stoltheder i de lokale fællesskaber	Aftales i praksis med de nærmeste medarbejdere. Fx er en plan om at stå for 'disco-arrangementer' koordineret dels med en medarbejder der hjælper med logistikken, dels med de lokale steder, hvor arrangementerne afholdes.
Fælles stoltheder	Flere parter kan gå sammen, som fx når ULF-Kredsen arrangerer de Frivillige sommer-arrangementer i samspil med kommunen/bostederne.
Brugervejledning	Samtaler aftales via (nogle)medarbejdere, der ogsa kan deltage. Brugervejleder og (nogle)medarbejder aftaler koordineret opfølging og fremstilling af stolthedsbilleder + tekstbokse.
Netværket	For at brugervejlederne kan udveksle erfaringer og støtte hinanden så de ikke så let kører trætte, holdes månedlige netværksmøder hvor (nogle)medarbejdere ogsa deltager (noget af tiden). Det er en nødvendig opgave at en bestemt medarbejder er sekretær for netværket, indkalder til mødet og kan koordinere de videre indsatser. Det er ogsa en god ide at fortsætte den særlige facebookgruppe som medie for netværket. Og at nedsætte en redaktion, der har ansvar for at sikre adgang (eller ej) og dialog-etik. Det foreslås at opgaven kan deles mellem Kommunen og ULF-Kredsen. (Se kommentar til dette nederst i dokumentet under "noter fra styregruppemødet")
Lokal formidling	Brugervejledere og (nogle)medarbejdere aftaler og koordinerer de lokale formidlinger fx på netværksmøderne. Der er tale om oplæg på bo- og beskæftigelsesstederne, Vandreudstillinger, Foredrag for medarbejdere, Pårørendeoplysning (kan arrangeres af lokale bruger- og pårørenderåd).

Faglig formidling

Koordinationen og formidlingen af erfaringerne fra projektet internt i kommunen har indtil nu været en særlig opgave for nøglemedarbejderne. Der er stor tvivl om der efter projektperioden er afsluttet fortsat vil være særlige timer afsat til dét – og ogsa om det er den bedste ide, om ikke det var bedre at få det udbredt til flere/alle faglige medarbejdere. Dét vil selv med de mest optimistiske forventninger tage nogen tid, hvor de nuværende nøglemedarbejdere er de nærmeste/eneste der kan påtage sig at videregive erfaringerne. I dén formidling vil brugervejlederne så ogsa kunne give supplerende bidrag. Det blev klart i løbet af dagen, at denne proces ikke kan udfoldes uden at den ogsa støttes/tilrettelægges ovenfra, i de lokale ledelser og i den kommunale forvaltning. Flere mente at dét så ogsa var på vej med en ny 'værdiskabelsespolitik'. Ann: Jeg har på styregruppemødet foreslået, at tankegang, metode osv. indgår som en del af introduktionen til både nye medarbejdere og nye borgere

Formidling videre ud

Her vil der typisk blive tale om formidling af erfaringer dels til andre Interesserede kommuner og dels til de relevante professionsuddannelser. Henvendelser kan komme til både Fredericia Kommune og til ULF.Der var enighed om at de sikkert selv/sammen kan finde frem til hvad de bedst løser hver for sig, og hvad de gerne vil gå sammen om.

Noter fra møde med styregruppen (Ann)

- Nøglemedarbejderne skal evt. fremover være en slags superbrugere.
- Via kompetenceudviklingen skal alle medarbejdere blive i stand til at deltage i samtalerne, evt. i form af en "mini" nøglemedarbejderuddannelse.
- Det skal udvikle sig hen imod at Værdiskabelse = Stoltheder.
- Der skal være ledelsesmæssig fokus på at prioritere ressourcer indtil projektet er implementeret hos alle medarbejdere, minimum resten af 2016.
- I fremtiden kan der blive behov for at uddanne flere brugervejledere, en sådan uddannelse udbydes af ULF. Pris sendes til styregruppen, så de evt. kan lægge det ind i budgetterne.
- Brugervejlederne ønsker fortsat at holde månedlige møder.
- Hvem skal administrere Facebook gruppen fremover? Nøglemedarbejder, ULF? Kommunen vil sandsynligvis ikke afsætte ressourcer til denne del, og fremtiden kendes derfor ikke. Vi snakkede om forskellige muligheder, enten kan gruppen "passes" af den lokale ULF-kreds, eller måske skal gruppen primært bruges til kommunikation med brugervejlederne, mens stolthederne evt. kan deles som gode historier på lokalkredsens facebookside (som dog vil være en åben side, hvor alle kan se med, mens gruppen kun har været for særlige inviterede)
- Vandrestillingen gav især inspiration hos borgerne på Ullerupdalvej og Kobbeldgården. Den henvendte sig mest til borgere, der ikke er på Facebook.

Opsamling af workshopdag om projektets videre formidling, den 10. maj 2016

Borgernes egne forslag

Brugervejledernes opgaver

Brugervejlederne er helt centrale i forhold til "Det jeg kan, gør jeg selv"-arbejdet. Brugervejledernes oplæg, stolthedsoplæggene, er rigtig gode især i starten af processen, både i forhold til at inspirere andre borgere og i forhold til at fortælle/inspirere personalet om stoltheder og hvad det betyder at have en stolthed. Det er med til at vække interesse og giver desuden brugervejlederne en større selvtillid.

Brugervejledernes opgave med samtaleinterviews er hele kernen i at nå frem til borgernes egne mål. Vi snakkede om, at det både kunne være de borgere som allerede fra starten hørte ind under kommunen, og borgere som i fremtiden kommer til, fx fordi de fylder 18 år, hvor brugervejlederne kan være med til at give en introduktion til både "Det jeg kan, gør jeg selv"-tankegangen og kommunen generelt.

Der er et forslag om, at man evt. laver en lille præsentation af de enkelte brugervejledere, så man måske kan matche dem med borgerne lidt efter interesse. Det kan fx være i form af et lille katalog (papirformat), iBook, præsentationsoplæg i forbindelse med stolthedsoplæg eller andet.

Ansættelse og oplæring af brugervejledere

Brugervejlederne synes, at det fungerede rigtig godt, at vi kom ud og holdt oplæg og fortalte om metoden og brugervejledernes opgaver, og de derefter kunne melde sig til en jobsamtale. Det var også rigtig godt, at der var en brugervejleder med og holdt et oplæg, så man havde en fornemmelse af, hvordan et oplæg kunne være. Det kan evt. suppleres af skriftligt materiale.

Det var også godt at komme til jobsamtale, så begge parter kunne vurdere, om man matchede opgaverne. For nogle var det første gang de var alene til samtale og ikke havde andre til at tale for sig.

Kurset med uddannelse til at blive brugervejleder er vigtigt.

Forslag om, at ULF evt. også kan tilbyde uddannelse af brugervejledere, hvor man kan tilmelde fra forskellige kommuner og betale for det antal man sender afsted. Fx kunne Fredericia sende to brugervejledere på uddannelse, mens resten af holdet kom fra andre kommuner. På den måde behøver kommunen ikke at kunne samle et helt hold, når de har behov for at få uddannet flere/nye.

Netværksmøder

Brugervejlederne synes, at netværksmøderne er vigtige.

Spredning af stolthed mellem de øvrige borgere

Der foregår en rigtig god spredning i netværkene mellem brugervejlederne og de øvrige borgere samt borgere og borgere imellem – både i form af snakke og ved at se hinandens stoltheder. Det fungerer godt, at deltagerne har mulighed for at fortælle om deres stolthed i fx arbejdsgrupper, selvom de ikke er brugervejledere (stolthedsstafetten).

Forslag til, hvordan man ellers kunne udbrede kendskab og interesse blandt borgerne:

- Evt. som punkt på beboermøderne, hvor man snakker eller spørger til stolthederne, eller have et oplæg en gang imellem. Hvis ”eksterne” borgere, som ikke har beboermøder, så kan man måske spørge eller informere om det andre steder, caféer, klubber og andre steder de kommer i fritiden.
- Foldere til hhv. borgere, personale og pårørende
- Opsøgende brugervejledere
- I forhold til de unge, så kunne man evt. inddrage STU

De ansattes kommentarer og tilføjelser

Koordinator

Det er vigtigt med en (eller flere) koordinator(er), som kan have overblik og samle folk. Fx i forhold til netværksmøder og i forhold til at booke brugervejledere.

Nøglemedarbejdere og øvrige medarbejdere

Hvis der skal være nøglemedarbejdere i fremtiden/i andre kommuner, så er det vigtigt, at de har nogen at aflevere ”nøglemedarbejder-stafetten” til, hvis de fx skifter job eller er sygemeldte. Det kan være lidt sårbart, hvis der kun er en enkelt på hver afdeling.

Vi snakkede om, at det måske ville være en bedre løsning, hvis alle medarbejdere fik en ”nøglemedarbejder-introduktion”, så alle er klar på konceptet og kan være med til at støtte brugervejlederne, og de måske også er bedre til at støtte de deltagende borgere. Denne introduktion kunne fx være i form af en eller flere temadage. I forhold til fordeling af ressourcer og arbejdsbyrde giver det meget god mening, at alle medarbejdere kan indgå i samtalerne, det kan dog være fornuftigt, at det ikke nødvendigvis er borgerens primære pædagog, da man så risikerer, at borgeren lærer sig for meget op af personalet, som bl.a. er noget af det, vi prøver at undgå ved brug af denne metode/brugervejlederne.

Der kan evt. stadig indgå nøglemedarbejdere men med en lidt anden arbejdsfunktion, de kunne fx være koordinatorekspertter det enkelte sted. Et forslag er også, at nøglemedarbejderne måske kunne være afdelingslederne, så man øgede ledelsesfokus på stolthedsmålene – og dermed også de øvrige medarbejders fokus. Men en ulempe kunne være den øgede risiko for ’top-down-styring’.

Det er godt, hvis stolthedsmålene indgår som punkt på dagsordenen til personalemøderne, så man fremmer fokus på dem hos alle medarbejdere.

Især i opstartsfasen kan man have brugervejledere til at holde oplæg på personalemøderne for at give fælles interesse og forståelse for hinanden.

Kommunens opgaver

Det er vigtigt, at man allerede fra starten arbejder med, at målene skal med i bestillingen/handleplanen fra sagsbehandleren – eller i hvert fald medbringes så de overordnede mål kan sættes derefter, og borgerens mål kan indgå som et delmål. Sagsbehandlerne skal derfor inddrages fra starten og også have en indledende introduktion.

Det er vigtigt, at der er en tydelig ledelse, så der kommer fokus på, at det er en fælles opgave/metode, som alle skal arbejde med. Som tidligere nævnt kunne afdelingslederne evt. være en slags nøglemedarbejdere, der sørger for, at der er fokus på stolthedsmålene, både på personalemøder og i det daglige.

ULFs rolle

ULF skal stå for at uddanne brugervejledere osv., men ellers er der ikke de store kommentarer ang. ULF.

Vi snakker om det med at have en lokalkreds. Hvis ikke der er en lokalkreds i forvejen, kunne det være en naturlig udløber af "Det jeg kan, gør jeg selv", ligesom det blev i Fredericia, men det er ikke "et must" for at få det til at fungere. Og det er nok klogt, hvis ULF ikke er 'for langt fremme i skoene' med at bruge projektet som medlems-rekrutterings-kampagne: Det kunne skræmme en del af borgerne væk fra at gå med.

Disse to opsamlinger er efter at vi har skrevet dem sammen blevet videregivet til styregruppen og dermed også til hver af parterne bag projektet, Fredericia Kommune og ULF. For en god ordens skyld skal det pointeres, at de naturligvis selv afgør om, og i hvilke omfang, de vil tage forslagene til efterretning.

ULFs centrale værdier:

De fællesgjorte erfaringer set som videnssystemer

Jeg har flere gange undervejs i rapporten fremhævet at brugervejledernes indsats og roller var det helt unikke ved dette projekt. Det er hér vi kan se hvordan det fører til udfoldelser af helt andre forløb, end indsatser der er båret mere traditionelt af fagprofessionelle evt. i samspil med pårørende eller andre udefra kommende frivillige. Jeg har derfor valgt at afslutte dette kapitel om de videre formidlinger med en mere teoretisk analyse af, hvordan disse 'fællesgjorte selv-erfaringer' har udviklet sig og er blevet sat i system som 'viden'.

Som det umiddelbart fremgår af de fleste interviews, har de deltagende borgere tydelig nok oplevet brugervejlederne som 'ligestillede'. I mange tilfælde har de selv valgt deres egen vejleder, og ofte med baggrund i et fælles bekendtskab eller venskab. Det er også tydeligt, at begge parter oplever den særlige relation som et forhold, der er af mere personlig karakter end forholdet til personalet. Så på den ene side kan vi se, at den særlige støtte, der er kernen i dette projekt opleves som en nærhed: *"Indimellem kan vi jo også pjatte og flippe ud, men så kan vi jo også høre når det bliver alvor"*. Men det er for mig at se lige så afgørende, at denne nærhed kun er den ene side af støtterelationen. Den anden side er lige så vigtig: Brugervejledernes baggrund er jo ikke kun at de selv har tilsvarende erfaringer fra de samme beskyttede tilbud som de borgere de vejleder. Den er også, at de har fået en særlig oplæring, hvor de har kunnet tilegne sig de langt mere generelle, fællesgjorte erfaringer, som ULF har samlet i årenes løb, og mere og mere tydeligt opsat i videnssystemer, fx som indhold i et brugervejlederkursus. Det betyder, at de personlige støtteforhold ikke kun udspiller sig som nærhed i personlige relationer (og dermed får en risiko for at ende i intimisering) men at de også samtidig udfoldes i et fælles tredje, som parterne kan se udefra og dermed som et spejl for eftertanken. Brugervejlederne kan ikke blot henvise til deres egne stolthedsforløb, men også til andres. Og i løbet af projektet bliver det tydeligt at disse 'fler-spejlinger' bliver opfattet og valgt af flere og flere, der nu selv afgør, hvem de også gerne vil have med i deres interviews.

Det er i denne sammenhæng også en central pointe, at både vejledere og borgere i øvrigt hele vejen også medierer deres egne umiddelbare oplevelser, og også derved kan lægge dem på bordet foran sig og se dem udefra: Valget af stolthedsbilleder og de måder de bliver sat op med tekstbokse for siden at blive vist til helt andre, på Facebook, i interviewene og for mange også som led i oplæg, hvor det i de sidste interviews viser sig, at også borgere, der ikke er brugervejledere, har været med, når der skulle gives oplæg sammen med vandrestillingen. Disse træk, der klart nok har bredt sig videre ud fra brugervejledernes mere systematiske erfaringer med at give oplæg, er med til at sikre den kobling mellem umiddelbar selvoplevelse og udadtil adresseret formidling, der til sammen giver et langt mere reflekteret blik for og greb om mulighederne i det selvvalgte gode liv.

Jeg har allerede tidligere, dels i opgaver jeg skulle løse for ULF (Bylov 2006) og ikke mindst i min egen doktorafhandling (Bylov 2010) brugt – og i årenes løb videreudviklet – en teoretisk model af de særlige videnssystemer, som de moderne græsrodsbevægelser / interesseorganisationer som fx ULF sætter op. Starten på denne model er et lån fra den italienske politolog Alberto Melucci (1996), der netop har fokus på *“Collective action in the Information Age”*. Hans eget grundlag er begrebet om ‘auto-poietiske systemer’, men det interessante er, at han i modsætning til fx Niklas Luhmann, der jo nok er langt mere kendt hos os, ikke ser system-koblingerne som matematisk / digitale: enten åbne eller lukkede – men på et mikrobiologisk / analogt grundlag snarere som ‘semi-permeable’, dvs. altid både-åbne-og-lukkede. Det bedst kendte eksempel er vores celle-membraner, der opretholder grænsen mellem cellens indre og omgivelserne. Men hvor der på samme tid er fænomener i disse omgivelser, der er attraktive og som cellen derfor rækker sine fangarme ud efter – og andre, der er farlige og som den derfor på samme tid forsøger at afspærre. Denne ‘halv-gennemtrængelighed’ kan så også hele tiden varieres efter de skiftende forhold i omgivelserne.

Afgrænsningen er aldrig fastlåst, og er det meste af tiden reguleret af cellens eget kontrolsystem, selv om dét så også kan blive overkørt af ‘overmagt udefra’ (sygdom, forgiftninger mv). Og det er dette billede jeg har brugt som grundform i min model af ULF som politisk organisme, hvor vi kan se tre hver for sig delvist autonome sub-systemer:

- **Medlems-Arenaen** der er bevægelsens indre, hvor stort set kun medlemmerne færdes,
- **Offentligheds-Formerne** der er dens yderside, hvor aktiviteterne adresseres til andre aktører, og bagom dem:
- **Kontrol-Systemet** der er den udlejrede ledelse, der skal kunne overskue begge de andre sub-systemer og dermed også hele tiden forsøge at regulere de semi-permeable afgrænsninger.

I det næste træk kan vi se nærmere på denne model som et videnssystem: Hvad er det for en viden der kan rummes i disse sub-systemer, og hvordan bliver den kodificeret og framet?

Medlems-Arenaen er modellens betegnelse for bevægelsens inderside, det særlige fællesskab, hvor medlemmerne samles og deles om dét, de ser som både deres egne vigtigheder og den fælles rettethed eller horisont, for dét de gerne sammen vil opnå. Hos ULF er denne arena udviklet i en samling af flere mindre, typisk lokale og forskelligt orienterede netværk, der o. 1990 (stærkt opmuntret af den daværende LEV-ledelse) var nået frem til, at de ville kunne nå længere, hvis de gik sammen i én bevægelse. Vi kan se medlemmernes samspil som en trinvis opskrivning af de særlige værdier:

- *Fra de personlige oplevelser og erfaringer, der kan ses som udtryk for en vis personlig brugsværdi: den særlige betydning der kan lægges i at være – eller måske mere præcist i at se og omtale sig selv som netop ‘udviklingshæmmet’.*

- *Og i udvekslingen af disse erfaringer kan vi se en række af åbne afprøvnings af både italesættelser og roller, der får karakter af en fælles bytteværdi, som deltagerne også hele tiden kan låne af hinanden.*
- *Og som med tiden kan blive stabiliseret i bevægelsens særlige positioner og meningssammenhænge, og dermed kan være bevægelsens ressourcegrundlag som en form for passiv kapitalværdi.*

Det er også typisk for ULF, at framingen af disse centrale værdier på medlems-arenaen er meget åben. Der er hele tiden nye medlemmer og også nogen der ikke er helt sikre på om det lige er hér de hører til, men de møder egentlig ikke nogen formelle adgangs-kriterier. Som ULFs tidligere næstformand og kontorleder Gitte Christensen engang sagde: *“Vi har jo aldrig været ude for at nogen prøvede at snyde sig ind!”* Og for mange bliver de første møder med denne åbenhed en afgørende forskel på de meget mere fastlåste betydninger, de havde mødt i de diagnostisk henviste beskyttede tilbud. En yngre kvinde, der havde gået i specialklasse, men ikke var set som udviklingshæmmet sagde det til mig på sin måde: *“Jeg har jo altid troet at jeg var en dum og tilbagestående normal – nu har jeg opdaget at jeg faktisk er en temmelig kvik udviklingshæmmet!”* Og dette er jo et meget præcist billede af skiftet fra Handificering = ‘Vi er som I ser OS’ til Handifikation = ‘Vi er som VI ser OS SELV!’ Og den samme åbenhed ses også i de sociale rollemuligheder og dermed samspilenes karakter. Faktisk var de fleste af de bevægelser, der sammen dannede ULF, fra start helt flade græsrodssamlinger, hvor pointen var at ingen kunne have mere ret end andre, og at det altid var de aktuelt fremmødte der sammen bestemte. En af grundene til at de fandt sammen i ULF var så, at de med tiden også så den omkostning, denne åbenhed betød: At det blev stort set umuligt at lægge langsigtede og vidtgående planer (Bylov 2010). Men der er fortsat en markering af forskellen på ULFs ledelser – ‘Kontrol-Systemet’ – og det civile fællesskab. En forskel vi også ser i andre nyere græsrodspolitiske bevægelser, der jo nok har de samme erfaringer, og ikke mindst den samme mistro til de tidligere meget højt strukturerede kollektive interesseorganisationer (den kritisk set stærkt bureaukratiserede ‘fag-forstening’ fx).

Når vi ser brugervejlledningens måde at udfylde deres roller på, deres ordvalg og indspil i borgernes egne beslutninger, er det tydeligt, at de hér ikke kun taler på egne vegne, men at det ér ULFs centrale værdier, de bygger på. Og det bliver endnu tydeligere når de som i flere af interviewene også møder borgere, der ikke er helt sikre på om ‘udviklingshæmmet’ lige er det ord de ville bruge om sig selv. Og at de, der også sidder med i den lokale kredsbestyrelse derfor også er meget tydeligt bevidste om, hvorfor sprogbrug og roller dér er anderledes end i projektets støttesamtaler.

Offentligheds-Formerne er betegnelsen for de udadvendte aktiviteter, der typisk skal kunne rumme de samme centrale værdier, som medlems-arenaen hele tiden holder levende, men som også skal gøre det i langt mere præcise adresseringer, der skal tilrettes efter hvem de især skal kunne nå, og som i de fleste tilfælde også skal være så stabiliserede, at ULF kan blive set som en troværdig afsender. I løbet af ULFs historie har disse offentlighedsformer så udviklet sig i et efterhånden ganske tydeligt mønster:

- **Medlemskurserne** er en videreførelse fra nogen af de bevægelser, der samledes i det nye ULF. De er henvendt til ULFs egne medlemmer og dermed også ret tæt på medlems-arenaen, men samtidig er de fælles værdier og betydninger af 'hvad det vil sige at være udviklingshæmmet' blevet stabiliseret til et kursusindhold, der i sagens natur gerne skulle være bæredygtigt også når kurset er overstået. Og på kurserne møder deltagerne også oplægsholdere 'udefra', typisk fra LEV, SL eller KL, fx i paneldebatter, hvor man kan afprøve, om og evt. hvordan man kan nå til fælles forståelser.
- **Lokale medbestemmelsesformer**, brugerråd, elevråd osv., hvor ULF som organisation eller som enkelt-medlemmer er repræsenteret og kan tale ud fra bevægelsens centrale værdier, men også i en adressering, der kan indpasses i de forståelser og dagsordener, der nu er for disse mødeformer.
- **Kampagner** typisk medieret og ofte i alliance med andre aktører, som fx LEV. Her skal ULF så finde en balance sådan at de budskaber og formuleringer, der rettes ud mod en større offentlighed, på den ene side skal kunne genkendes af ULFs egne medlemmer som 'vores sag' – og på den anden side skal kunne modtages og opfattes af helt andre mennesker som meningsfyldte.

Disse tre offentlighedsformer var aktive og rimeligt sikre i løbet af anden halvdel af 1990'erne, og set i et socialhistorisk tilbageblik kan vi sige, at de også svarede til de indflydelseskanaler der var mulige og indenfor rækkevidde i den, typisk socialdemokratisk prægede Velfærds-Stat. Men allerede fra midten af 00'erne blev det tydeligt, at det nye og langt mere neoliberale Service- og Konkurrence-Samfund betød en gradvis afvikling af disse mere kollektive og retssikrede (kritisk set: bureaukratiserede og klientiserende) former for indflydelse, og at de nye, neoliberale vilkår også indebar – og krævede – helt andre, langt mere individualiserede og markeds-orienterede / lobbyistiske strategier. Vi ser det hos ULF med de nye

- **Udviklingsprojekter** hvor man forsøger at afprøve og implementere alternative serviceformer med støtte fra de sociale satspuljemidler, og som regel også med professionelle / ikke-udviklingshæmmede ansat som coaches / projektledere,
- **Brugervejlederne** hvor de fælles værdier nu omformuleres, så de kan bruges aktivt, fra starten o. 2005 især som enkeltstående oplæg på skoler og sociale tilbud typisk med emner som 'Misbrug, Sundhed, Parforhold, Forældreskab', og nu videreudviklet i dette projekt, i en mere lokal og blivende situering, hvor vejlederne støtter deres egne medborgere i deres egne hverdagsliv og i længere forløb. Og endelig som den nyeste offentlighedsform:
- **Socialøkonomisk virksomhed**, hvor de samme erfaringer og værdigrundlag også kan investeres i en fast virksomhed, der på en gang producerer tilbud til et marked, men som på samme tid også medinddrager sine egne medlemmer, både som ansatte og som frivillige (fx 'ULF-Ferie').

Hvor den utilsigtede omkostning ved Velfærds-Statens strategier var risikoen for at blive en del af bureaukratiet og miste medlemskontakten, kan man sige, at den i dag mere er at blive løbet over ende af markedet. ULF har som andre tilsvarende bevægelser også

oplevet at deres projekter blev overtaget af de ansatte coaches, som derpå selv markedsførte dem som deres egne. I projektet 'Det jeg kan, gør jeg selv' kan vi ikke se denne risiko. Det kan selvfølgelig handle om personlige indstillinger, men har nok mere at gøre med projektets karakter: Der er ikke tale om en afgrænset metode eller om specifikke værktøjer, der kunne sælges på et større marked, men om en langt mere indlejret praksis, der kun kan udfoldes, hvis ejerskabet fra start er lagt tydeligt ud til deltagerne selv. Og i dét perspektiv handler stoltheden ikke om at kunne lave sin egen kaffe, men om at have øget sit greb om sit eget liv på en måde, som egentlig kun kan måles indefra. Vi kan sige det mere teoretisk, at Stolheds-Stafetten i dén forstand snarere er en civil end en markedsorienteret praksis.

Kontrol-Systemet er så endelig betegnelsen for det overblik, som typisk skal befinde sig hos bevægelsens ledere og i den praktiske administration (ULF-Kontoret). Dette overblik skal sikre, at de to andre sub-systemer, medlems-arenaen og offentligheds-formerne på en gang både kan fungere optimalt hver for sig i deres egne logikker, og samtidig også spille sammen, så de fælles mål kan realiseres. Umiddelbart handler det derfor om, at denne styring har et præcist blik for hvilke ressourcer, det samlede fællesskab besidder og hvordan de kan omsættes i evt. videre formidlingssamspil. Men for at kunne gøre dette bæredygtigt må dette kontrol-system så også have et middelbart blik for omgivelserne: Hvilke af de ønskelige mål kan formuleres i aktuelle politikker og/eller kampagner? Hvilke andre aktører vil være på spil i det samme felt? Hvor er der mulige alliancer, og hvad kan de tilføje (og koste)? Er der egentlige modparter og i givet fald: Hvilke barrierer vil de kunne sætte op, og hvilke konflikt-niveauer kan komme på tale? Det er hér Kontrol-Systemet kan blive strategisk så bevægelsen over tid kan realisere flest mulige af sine vitale mål, men samtidig med mindst mulige omkostninger for sig selv, og optimalt sådan at gevinst udadtil også betyder indtægt indadtil.

Hvis vi ser disse ressource-vurderinger som mulige spil med flere forskellige kapitalformer (jf Bourdieu 1977) kan vi hurtigt se, hvad der karakteriserer ULFs tilgængelige ressourcer: De udgør slet ikke nogen form for økonomisk kapital; og kun i godvillige alliancer et tilløb til en politisk eller social kapital; så den eneste ressource ULF kan lægge sine strategier ud fra er den kulturelle kapital: Den særlige viden som man har oparbejdet på medlems-arenaen og afprøvet i forskellige formidlingsformater i offentligheds-formerne. Hvis vi ser på hvordan ULF har udviklet sine ressource-strategier i de år der er gået, siden stiftelsen i 1993, kan vi sige, at der er sket

- En *Værdi-Opskrivning*, hvor de fælles værdier fra medlemsarenaen fra at have udgjort en mere passiv kapital / ressource som de mere formaliserede offentlighedsformer kunne trække på, nu er blevet sat i et langt mere fleksibelt spil, hvor de indgår som aktive ressourcer i de forskellige markedsudspil, og at der heri er en mulighed for at der også kan ske
- En *Videns-Opskrivning*, hvor den særlige viden ULF besidder, nemlig 'hvad det betyder for os selv at se os som udviklingshæmmede' fra at have været en 'viden-om-noget' nu også bliver til en 'viden-om-formidling-af noget', dvs. en langt mere aktiv 'viden-om-viden'.

Og hér er det måske en vigtig pointe, at den investering, som ULF har lagt i netop dette projekt, kan se ud som om den ikke blot bliver omsat med en direkte tilbageførelse til den lokale ULF-kreds, men også med en ny opskrivning af den fælles viden om frivillighedsformer og brugervejledere. Det vil jo være oplagt, at nogen af brugervejlederne fra Fredericia ikke blot bliver brugt som undervisere på nye brugervejlederkurser, men at deres meget nuancerede forståelse af 'er jeg udviklingshæmmet eller hva'?' også vil kunne indgå både på ULFs mere generelle medlemskurser og i oplæg til videre formidling.

Mødet med de andre aktørers videnssystemer

Vi har set, hvordan den teoretisk / analytiske model af ULF som videnssystem kunne tydeliggøre hvor mange af de erfaringer, som ULF selv betegner som sine 'centrale værdier', der bliver udfoldet, og videreudviklet, af brugervejlederne i dette projekt. Og at ULF også selv i nogen grad er bevidste om dét. Men modellen kan også bruges i et andet perspektiv, som et særligt blik for mødet mellem ULFs særlige viden og de videnssystemer, som de andre aktører i projektet opererer med. Det er jo ikke kun ULF, der har fundet på at sætte sin viden i system, så den også kan opbevares, udvikles og formidles: Det gør alle vidensaktører, men som jeg skal vise det, i forskellige opsætninger og med forskellige kodificeringer og rammesætninger.

Denne model bygger på mine egne erfaringer fra mange års arbejde i et videnscenter på et UC, hvor vi har skullet formidle og omlejre viden, så den kan indpasses af de vidt forskellige aktører, vi samarbejder med: Universiteter, Professioner og deres uddannelser, Offentlige forvaltninger og Civile borgere og fællesskaber. Modellen er designet som et to-dimensionelt flowchart, der ser de forskellige vidensformater sådan som de kan placeres i et nuanceret spændingsfelt.

Her er den ene dimension, typisk lodret, oppefra-og-nedefra, forskellen mellem de videnssystemer,

- der er sat op så de kan *stabilisere* den indlejrede viden, så den ikke hele tiden forandrer sig. Det gælder typisk for viden til brug for forskning og uddannelser, der i deres praksis skal kunne bygge videre på de eksisterende fundamenter, uden at de hele tiden kan risikere at 'gå i skred'. Det gælder også ret langt for de særlige fagkunderskaber, som professionerne ser som deres særlige kompetencefelt. Og heroverfor de systemer,
- der er sat op til at kunne *aktivere* den indlejrede viden, så den hele tiden er omstillingsparat, og så de logikker og meningssammenhænge der forbinder de enkelte elementer også hele tiden kan frigøres og åbne for nye sammenhænge. De findes så typisk hos aktører, der har brug for viden som et operativt og elastisk element i deres praksis, så de hele tiden kan holde deres vidensbeholdning 'levende'. Det er typisk systemer for viden, som den bruges af forvaltninger, der hele tiden skal kunne løse deres indsats-opgaver i nye, også uventede sammenhænge, og det gælder som vist også for de nye græsrodsbevægelser som ULF.

Og på den anden led, som regel sat op som den vandrette dimension, forskellen mellem systemer

- der er *generaliserede* så den viden de rummer, har en almen karakter, der kan være gyldig i de fleste åbne sammenhænge, og dermed også overfor helt nye spørgsmål. Vi ser typisk dette vidensformat dels i de akademiske forskningsvidensformer men som vist også i græsrodsbevægelsernes fællesgjorte men fortsat også meget åbne betydningssammenhænge. Og heroverfor systemer
- der er *specifikke* så den viden de rummer, er målrettet til helt bestemte, afgrænsede indsatser, og derfor ikke kan forventes at have gyldighed i andre sammenhænge. Denne målrettethed i vidensformaterne er typisk for både de fagprofessionelle, deres uddannelser og de kommunale forvaltningsindsatser.

Når vi bruger denne model som analytisk optik på dette projekt, er det muligt at tydeliggøre nogen af de tendenser vi har kunnet læse i interviewene fra efteråret 2015 og i opsamlingerne fra workshopdagene i foråret 2016:

- I mødet mellem ULFs særlige viden og *de fagprofessionelle* ('personalet') er det tydeligt nok, at netop disse to vidensformater er forskellige i begge dimensioner. Der er derfor ganske enkelt en større afstand og flere forståelsesbarrierer, der skal overvindes. I det indsamlede materiale er det især meget markant, at der kan ses så stor forskel på opfattelsen af brugervejledernes og borgernes egne projekter, sådan som den bliver udtalt af hhv. nøglemedarbejderne og det øvrige personale.

Og forskellen bliver fremhævet som et resultat af nøglemedarbejdernes særlige introduktionkursus til projektet. Det fortæller ret klart om nogen af de udfordringer, som netop nøglemedarbejderne står med ift. en videre formidling af projektets kerneværdier. Bagom dette første og mest umiddelbare billede kan vi så også læse, at der er forskelle blandt de øvrige medarbejdere: nogen af dem er mere åbne og omstillingsparate, typisk nok ansatte, der er yngre eller kommer fra andre tilbud (?). Det kan her spille ind, at netop de beskyttede livsformer socialhistorisk set har en lang tradition for at lægge nok så megen vægt på indsatsernes omsorgs-sigte, og dermed nok også en højere grad af tillæring af hjælpeløshed.

På den anden side er det så også en pointe, at afstanden mellem de to vidensformater også kan indebære en lettelse i dette møde: Brugervejlederne og medarbejderne ser ikke hinanden som konkurrenter, fordi de ganske enkelt ikke skal varetage de samme opgaver. Og selv om medarbejderne i deres udtalelser ikke lægger skjul på, at de har oplevet de kommunale omlægninger som slidsomme, så er der ingen af dem, der ser det som et tegn på at kommunen har spillet de frivillige ud mod sine egne ansatte.

- I mødet mellem ULF og *den kommunale forvaltning* kunne vi så forvente en mindre afstand og færre barrierer mellem de to vidensformater: de er begge sat op til en aktivering af den viden, de rummer, og selv om forskellen så er, at ULFs viden er generaliseret og gælder i hele hverdagslivet, hvor kommunens er specificeret for de enkelte målgrupper og indsatsfelter, så er det næppe første gang kommunen møder borgere, der ser deres tilværelse som en sammenhængende helhed snarere end som et system af udlejrede tilbud. Og det blev da også tydeligt, at medarbejderne i interviewene gav udtryk for en bred tillid til at dette møde nok skulle lykkes ret uproblematisk. Hér var det snarere (nogen af) brugervejlederne der gav udtryk for tvivl. Set ud fra analysen af videnssystemerne er det nok en pointe, at ULF og kommunen opererer med markant forskellige framings: Begge har godt nok brug for en aktiveret viden, der hele tiden kan nuanceres og påvirkes af sin egen formidling – men hvor det hos ULF er sat i en tydeligt 'civil indramning', er det hos kommunen i stadig stigende grad sat ind i en 'effektivt målrettet ramme', der skal sikre at kommunens ressourcer udnyttes optimalt. Og det er denne forskel, der kan vise sig som en langt større barriere for at parterne kan nå hinanden. Her er det nok – set i bagspejlet – virkelig en skam, at netop sagsbehandlerne kom så sent med ind i projektet, fordi de nok mere end nogen andre ansatte kunne have udviklet brobygninger mellem forvaltningslogikken og den civile hverdagsfornuft.
- I mødet mellem ULF og *den teoretiske, akademiske viden* ville vi, godt nok på den lodrette led, også kunne forvente færre barrierer. Begge vidensformer er generaliserede og handler om 'livet som sådan', og forskellen er så blot, at forskningsviden er i ganske høj grad stabiliseret så den kan være bæredygtig over tid, mens ULFs viden er aktiveret, så den hele tiden kan være i omsætning. Nu fik dette møde så en anden karakter end mødet med medarbejderne og forvaltningen, fordi den akademiske viden først kom på banen som en side af dokumentationsopgaven. Det blev derfor også i langt højere grad min egen opgave at overkomme de mulige barrierer. Og svaret blev, som de tidligere kapitler viste, at jeg i de umiddelbare samspil med deltagerne gik endog meget langt i retning af aktionsforskning, fordi dét så tydeligt åbnede for dialogen. Til gengæld har jeg så i denne rapport kunne stabilisere den indsamlede viden i analysebilleder, der nok også kan være holdbare i andre projekter – men med den omkostning, at de nok ikke vil blive læst af nogen af de civile hovedpersoner.

Og hermed afsluttes dette kapitel i en pointe, der peger direkte videre til det næste, der skal belyse og problematisere netop dokumentationens egen bæredygtighed i en række metodekritiske nedslag.

6

6. Stafettens dokumentation En varedeklaration?

Dokumentationsopgaven set i en videnskabsteoretisk belysning

Som forsker er man oplært og vant til at de opgaver man løser, også skal afrundes med en teorikritisk selv-spejling: Var det den bedst mulige tilgang man valgte? Var dataindsamlingen grundig og nuanceret nok? Var analyserne velvalgte og stod de mål med de grundlag, de blev refereret til? Og er slutproduktet dermed OK?

Og dét vil jeg så bruge dette afsluttende kapitel til: Ikke fordi jeg vil bevise at jeg har ret i alt hvad jeg har skrevet i de forrige kapitler – en anden tilgang kunne have givet andre, men lige så 'rigtige' svar – men for at uddybe, hvorfor slutrapporten blev som den blev: Hvad har den øje for, og hvor er dens blinde pletter?. Videnskabsteoretisk set, i forskningens egne refleksioner, vil man typisk forvente, at denne varedeklaration er sat op i tre dimensioner, med redegørelser for arbejdets

- *Validitet eller gyldighed*, sådan som det kan kobles til og begrundes i et allerede anerkendt forskningsgrundlag, dets
- *Generaliserbarhed eller bæredygtighed*, sådan som dets resultater kan videreføres i andre mulige sammenhænge, og dets
- *Reliabilitet eller troværdighed*, sådan som det kan leve op til både selv- og ekstern kritik. Jeg vil derfor sætte kapitlet op med disse tre hovedafsnit.

Dokumentationens gyldighed – set fra dens videnskabelige grundlag

Fra projektets start var det direkte formuleret i dokumentationsopgaven, at den skulle være kvalitativ, dvs. at der skulle indsamles livsnære og personligt farvede illustrationer af hvordan deltagerne gik ind i deres opgaver, hvordan og i hvilket omfang de faktisk løste dem, og hvilke tanker de gjorde sig undervejs. Og det blev også tidligt afklaret, at disse optagelser fra projektets virkelighed i meget høj grad skulle vise gruppe-billeder, dvs. illustrationer af de relationer og fællesskaber, der omgav de enkelte deltagers personlige oplevelser og fortællinger. Og med disse to forudsætninger for hvordan opgaven skulle løses, med et både kvalitativt og kollektivt fokus, var det meget enkelt at se den antropologiske tilgang som den bedst egnede.

Jeg vil derfor i det første træk se nærmere på antropologiens egen forståelse af sin forskningstilgang og de perspektiver og begrænsninger, den indebærer – fordi det er disse dilemmaer jeg undervejs også har måttet forsøge at tage højde for.

Når antropologien ser det som sin centrale opgave at udforske og beskrive hvordan *andre end os selv* udfolder deres kultur i det levede liv med dets mulige identiteter, relationer og fællesskaber, og i de dér tilgængelige og forståelige udtryksformer og roller – er det så også oplagt, at den først og fremmest satser på at gøre det i *feltstudier*. Forskerne skal ud og være sammen med *de andre* over tid, for at kunne iagttage, leve med i og spørge ind til de betydningssammenhænge, de kan samles om. Man ville ikke kunne få de ønskede svar, hverken i randomiserede skemaoptællinger eller i afmålte laboratoriekonstruktioner. Men det vilkår, at forskerne er nødt til at forlade deres egen kendte og teoretisk stabile verden og begive sig ud til de andre har så også givet denne forskningsgren sine særlige dilemmaer i selve mødet med informanterne. Vi kan se det tydeligt i antropologiens udvikling som en videreførelse af opdagelsesrejserne, der især havde fokus på de fremmede og ukendte verdener, og hvor forskernes egne kulturelt indforståede forforståelser så *de indfødte som troskyldige, ærlige men naive fortællere* (Geertz 1973). Det kom til at betyde, at man brugte feltopholdet til at indsamle artefakter og nedskrive fortællinger, som så blev transporteret tilbage til hjemlandet, hvor de kunne indgå i de museale samlinger.

Den tanke, at informanterne måske nok havde fortalt disse ting før, og måske med tiden pyntet dem op så de svarede til den hvide mands forventninger – eller at de indsamlede genstande måske var blevet fremstillet med samme formål for øje, var der i denne tilgang ikke plads til: Materialet var i sin naive oprindelse derfor også *uberørt*.

Over for dette syn på mødet med de andre, der i dag kan synes rigeligt 'selv-naivt', kan vi se den lidt senere og mere systematiske tilgang til feltarbejdet. Nu var det var ikke nok at sidde og notere ved lejrålet, fortællingerne skulle underbygges med forskerens egen *indlevelse i den lokale kultur*, så man i højere grad kunne sætte de umiddelbare beretninger og de konkrete artefakter ind i en sammenhæng, man om ikke havde oplevet indefra, så dog havde nærmet sig grundigere og med flere sanser end blot hørelsen. Og der lå som en forudsætning, at jo mere medlevende forskeren blev, desto mere troværdige ville resultaterne så også blive. Men hvis det betød, at forskningen skulle være i stand til at fralægge sig sine egne kulturelle indforståelser, var der så til gengæld en risiko for at den kunne 'go native' (Hastrup 1992). Validitetskravet måtte derfor være, at forskerne måtte lægge lige stor vægt på indlevelsen i feltopholdet og det analytiske refleksionsblik i bearbejdningen af det sete. Og at disse to opmærksomheder så at sige skulle være samtidige uanset hvilken af dem der lige nu var trådt i forgrunden.

Og endelig ser vi et nyere dilemma da antropologerne begynder at satse på feltarbejdet i egen kultur (Wadel 1991), hvor der også findes 'andre' med deres egne særlige fællesskaber og betydningssammenhænge. Hér er udfordringen så ikke at forskeren er nødt til at leve sig ind i deres kultur, fordi de hverken kender eller vil kunne forstå hans/hendes. Snarere tværtimod: Her bliver pointen i mødet netop at forskeren må gå ud fra på forhånd, at den anden altid-allerede er blevet spurgt, har svaret og har oplevet konsekvenserne af sine svar. At den anden kan svare strategisk beregnende ud fra den spørger-rolle forskeren forventes at repræsentere.

Disse dilemmaer har været rejst gentagne gange i den nyere handicapforskning, hvor alle de ovennævnte tilgange faktisk har været opstillet som gyldighedskriterier, og ikke mindst når det har handlet om forskning med netop udviklingshæmmede som målgruppe. I arbejdet med min egen doktorafhandling (Bylov 2010) kunne jeg opstille flg. validitetspositioner ift. udviklingshæmmede som respondenter:

- *De er 'ja-sigere'*: De er i deres egen natur naive og ude af stand til at reflektere. De er derfor tilbøjelige til at svare bekræftende / positivt uanset hvad de bliver spurgt om. Dette er statistisk underbygget. De kan derfor ikke ses som valide informanter.
- *De har 'en lille livsverden'*: Derfor kan de kun give gyldige svar, hvis man holder sine spørgsmål inden for rammerne af det de selv har kunnet nå (life-narratives). Men hér vil deres svar være lige så gyldige som andre informanters.
- *De er 'beregnerne'*: Som alle andre i udsatte positioner er de snarest mere vant til at blive iagttaget og omtalt som 'anderledes'. De har større erfaringer i at blive udspurgt og at erfare konsekvenserne af deres svar. De vil derfor forsøge at regne ud, hvilken spørger-rolle forskeren står for.
- *De er ligesom forskerne selv indlejret i kulturelle rollemønstre*: Begge parter medbringer i mødet en række gensidige rolleforventninger, der kan risikere at fastlåse dialogen i stereotyper. Derfor kan det være en oplagt udvej at gribe efter det fælles tredje.

For mig at se er pointen i denne opstilling, at vi kan møde samtlige disse positioner, men også og nok så vigtigt, at vi i selve mødet også selv er med til at fremkalde dem. Denne pointe bliver for mig at se endog meget tydelig i interviewene i dette projekt, hvor deltagerne reagerer på de måder, jeg spørger på, og hvor de der er 'på medhør' også mange gange kommenterer netop denne side af forløbet og viderefører den netop i en problematisering af hvorfor det er anderledes at blive spurgt af en ligestillet brugervejleder end af en uddannet medarbejder.

Faktisk havde jeg forudset at min egen rolletagning kunne gøre en forskel og derfor også lagt vægt på at være med til netværksmøderne, så de ikke skulle møde mig til interviewene som en helt ukendt fremmed. Og som en pudsigt pointe: Jeg havde dels lagt vægt på at fortælle om mit flerårige samarbejde med netop ULF, dels forventet at projektdeltagerne som de fleste andre ville 'se kørestolen førend de så manden' og dermed gå ud fra at jeg nok også var 'handicappet'. Dét var naivt troet: Allerede inden starten på anden interviewrunde skrev Arne på facebooksitet, at han i næste uge skulle møde 'professoren', og betegnelsen kom også frem i interviewet med Ulla: *".. Jeg tænkte i går: En professor, hvordan kan han dog finde ud af om det går for sådan nogen som os..?"*. Og da Mette Carlsen selv var ude og interviewe Frode havde han spurgt om ikke hun var en af professorens studerende. Så selvfølgelig havde de gennemskuet min kulturelle rolle og sat den i tydeligt omløb, sådan at de på forhånd kunne overveje – ikke blot hvad jeg nu ville dém, men også hvad dé nu kunne bruge mig til.

Og i stedet for at det så blev problematisk var det i højere grad med til at vi sammen kunne gå væsentligt længere i retning af egentlig aktionsforskning: Jo bedre de kunne se, hvordan jeg faktisk brugte deres fortællinger, desto bedre kunne de med tiden så også være med til / selv overtage deres iscenesættelser. Pointen er ikke, at udviklingshæmmede nok kunne blive dygtige antropologer, men at antropologerne kunne blive dygtigere til at medinddrage informanterne, så resultatet af deres forskning ikke kun blev still-billeder, men levende beskrivelser af erfaringsudvikling i procesforløb. Set som validitetskriterium vil jeg mene, at denne dokumentationsrapport er nået væsentligt længere i netop dén retning, end jeg på forhånd havde forventet det. Men dermed er det også klart, at prisen er blevet, at rapporten ikke giver svar på målopnåelser optalt i en slutstatus.

Og som den sidste pointe i disse forsøg på at deklarere rapportens gyldighed skal jeg nævne de særlige vilkår for feltadgangen. Helt enkelt så har jeg kun mødt informanter, som havde sagt ja til at være med efter at være blevet spurgt af andre, der tilmed også repræsenterede dokumentationsopgavens rekvirenter. Dette blev endnu tydeligere, da projektets styregruppe besluttede at aflyse de aftalte gruppeinterviews med de pårørende, fordi de i første runde var mere optaget af de kommunale nedskæringer, og i anden runde egentlig ikke havde været i nogen større berøring med projektet. Med et ideal om en fuldstændig neutral og uberørt forskningstilgang ville det være enkelt at se disse vilkår som stærkt begrænsende for arbejdets validitet. I en eller anden grad har jeg måttet gå med til at ULF og Fredericia Kommune har bestilt og betalt mig for at levere 'best-practice-fortællinger' om deres projekt. Og sådan som disse fortællinger er vokset frem i Stoltheds-Stafetten kan jeg egentlig ikke se, at de har koloniseret eller udnyttet deltagerne, snarere tvært imod. De etiske overvejelser jeg har gjort mig, har i højere grad handlet om balancen mellem top-down og bottom-up dimensionerne i projektstyringen, hvor jeg i rapporten jo ikke har lagt skjul på at erfaringsforløbet kunne være nået væsentligt længere hvis ikke de kommunale omstruktureringer for en tid fik rykket denne balance i den forkerte retning. Men som jeg også skrev, så tror jeg det er utænkeligt at nogen dansk kommune skulle kunne holde et så stort og ressourcekrævende indsatsområde totalt stabilt i fire år. Og endelig var det fra start et vilkår, at hverken jeg eller nogen anden forsker ville have kunnet få kontakt og interview-aftaler med repræsentanter for denne målgruppe udenom de instanser, der udgør den nødvendige indramning af deres særlige livsvilkår. Og her er min egen pointe så, at gyldigheden af denne dokumentation klart har vundet ved at denne indramning er blevet opstillet og opretholdt af to så forskellige interessenter, der i andre sammenhænge lige så godt kunne have været modparter.

Dokumentationens bæredygtighed – set i dens kobling af indhold og form

Ved at betegne dokumentationsopgaven som 'Stoltheds-Stafetten', hvilket parterne fra start var helt enige om, og som ikke mindst de aktive deltagere, brugervejlederne og de medborgere de var i dialog med, tog til sig som et udtryk for deres ejerskab – fik bæredygtigheden en både central og meget aktiv betydning i projektforløbet: Hvis stolthederne skal kunne videregives i stafetform, er det ubetinget nødvendigt at alle deltagere faktisk selv kan bære deres stoltheder, og at de også kan modtages og bæres videre af andre. Og da dette tankebillede først havde fæstnet sig, blev det endnu tydeligere med de forskellige 'sidespor', at stolthederne også skulle kunne bæres mange flere forskellige steder hen, og også der bliver overtaget og båret videre. Vi kan sige, at i selve projektforløbet blev generaliserbarheden sat i en fortsat afprøvning, som især i de perioder, hvor hele projektsammenhængen fungerede bedst, blev udfoldet ikke kun af deltagerne i frontløbet, men også af både ULF, Fredericia Kommune og af NVIE/UC Syd: Vi bar, kan man sige, hver især vores egne versioner af 'Stolthed' videre som vores egne stafetter. I den forstand fik aktionsforskningstilgangen, og i denne sammenhæng ikke mindst dokumentationsarbejdet, en langt større mobilitet, end jeg havde ventet.

Denne pointe har så uvægerligt også været afgørende for hvordan afrapporteringen er blevet sat op, sådan at der i hele teksten kan ses tre dokumentationsniveauer, der fremstår som særlige afsnit i hvert kapitel og som er markeret med hver sine tydelige overskrifter:

- *Interviewene* kan ses som dokumentationens centrale kerne. Det er her vi finder projektdeltagernes oplevelser og erfaringer, sådan som de selv i de skiftende dialoger har sat ord på dem og talt dem ind i flere nye forståelsessammenhænge. Efter at være anonymiseret med andre navne er de godkendt af deltagerne.
- *Projektforløbet* er beskrevet og problematiseret, sådan som det har udgjort rammevilkårene for det centrale forløb, og i denne sammenhæng også for selve dokumentationsopgaven. Det er her vi kan aflæse parternes overvejelser og beslutninger om hvordan disse rammer kunne nuanceres, dels så de fortsat kunne rumme og være til støtte for selve stafetten, men dels også hvordan det i en tid blev nødvendigt at bremse den ned, fordi de overordnede strukturelle krav til rammerne nu var under et forstærket pres. Disse afsnit vil være godkendt af ULF og Fredericia Kommune inden rapporten kan formidles videre.
- *De analytiske mønstre* er mine egne teoretiske iagttagelser af forløbet. Der er her jeg forsøger at vise nogen af de fælles træk i deltagernes erfaringer med selv at håndtere deres stoltheder – ikke kun i den modvind, deres egne personlige vanskeligheder udgør, men i nok så høj grad i de kulturelle modbilleder af deres anderledeshed, som de opdager, at de så også skal kunne overvinde – eller snige sig udenom. Disse teoretiske billeder har jeg i kortere og mundtlige former kunnet fremlægge på møderne i netværket og styregruppen, og i mere teoretiske udbygninger på en række kollegiale sparringsdage, seminarer og forskerkonferencer, men de må stå for min egen regning.

Inden denne rapport blev skrevet aftalte jeg med styregruppen, at den skulle samle disse tre indholdsspor, så de kunne ses i én sammenhæng, der så efter at være godkendt kunne formidles til i hvert fald Socialstyrelsen, der har dét som et naturligt krav i forbindelse med bevillingen af projektstøtten. Men at de tre spor også skulle være så adskilte og tydeligt markerede, at hver af parterne selv kunne klippe og bruge bestemte sider i deres egne, mere specifikt målrettede formidlinger. Man kan sige, at bæredygtigheden nok skal være den samme hele vejen igennem dokumentationen: produktet skal udgøre en sammenhæng – men samtidig er det for et projekt med dette særlige indhold endog meget tydeligt, at de, der kunne have interesse i at overtage og videreføre elementer fra forløbet, selv vil have vidt forskellige interesser og bæredygtigheder. Dette skal vi se nærmere på i næste afsnit.

Med disse overvejelser over dokumentationens bæredygtighed bliver det også klart, at aktionsforsknings-tilgangen ikke kun er udfoldet i samspillet med interviewdeltagerne. Vi kan se den stadige forgrening af de mange sidespor som en fortløbende afprøvning af bæredygtigheden undervejs, som også nu kan opsamles og indgå i planerne for hvordan parterne sammen og hver især vil sætte den fortsatte formidling i værk: Meget af den er jo allerede begyndt. Jeg vil derfor give et rids af de mest oplagte adressater og for hver af dem skitsere hvilke bæredygtigheder der ser ud til at kunne holde, både for dem der afleverer stafetten, og for dem der tager imod den for at bære den videre (i nye retninger?).

- *De civile frivillighedsbevægelser* er måske lidt overraskende de adressater, der er holdt mest indenfor i projektets egne rammer. På den ene side har stafetten en stor mobilitet med stadigt nye deltagere og lokaliseringer i kommunen, og samspillet med ULFs lokalkreds er også grundigt belyst. Og i begge tilfælde er det tydeligt, og næppe overraskende, at det er fortællingerne om de personlige stoltheder, der kan bæres igennem. Men jeg har ikke hørt, at erfaringerne fra projektet har været (forsøgt) givet videre til andre kredse i ULF, og da slet ikke til græsrodsbevægelser for andre i udsatte positioner, også selv om der faktisk også her optræder former for 'peer-to-peer-mentorship'. En forklaring kan være, at ULF ganske enkelt skal bruge mere tid til at samle op og få omsat erfaringerne til et bæredygtigt formidlings-format. De har planer om at holde konferencer om medborgerskab og netop ikke kun i den myndigheds- / retslige betydning men også i den hverdagslivsnære betydning af at styrke grebet om sit eget liv. Og på den anden side: Selv om det set fra min position er oplagt at anderledeshed i dette perspektiv ikke er ret diagnoseafhængig, så er det velkendt, at de nye, mere identitetspolitisk orienterede bevægelser i hvert fald ikke ser de andre der er anderledes som de nærmeststående. De er hver især langt mere optaget af deres egne relationer til de såkaldt 'normale'.
- *De kommunale forvaltninger* er derimod i hele projektforløbet blevet tydeligt adresseret. Jeg ved ikke hvad og hvor meget Fredericia Kommune har sat i værk, men som fortalt har flere af brugervejlederne holdt oplæg på konferencer arrangeret af KL, Kommunernes Landsforening, og bagefter fortalt, at de blev mødt med lydhørhed og mange spørgsmål. I disse formidlinger har det været de personlige stolthedsfortællinger, der var centrale, men fortalt så projektets rammer også blev synlige. Det var da også helt overvejende samme adressater der var mødt op til konferencen i februar 2016, og med disse erfaringer må det være ret overkommeligt for ULF og kommunen, sammen og/

eller hver for sig, at satse på fortsat formidling, og også med et indhold, der kobler stolthedsfortællingerne og de elastiske rammer, som det også blev sagt tydeligt på to workshopdage i foråret 2016.

- *De fagprofessionelle og deres uddannelser* blev også afprøvet som adressater, stort set fra de første interviews var gennemført. Først som en skriftlig formidling af de to midtvejsrapporter fra 2014, der blev brugt direkte som undervisningsmateriale på vores egne uddannelser, og efter de kommentarer jeg har hørt, blev meget vel modtaget – hovedsageligt på pædagoguddannelserne og her især på de nye specialiseringer. Derpå fik vi aftalt at brugervejledere kunne holde oplæg om mulige bachelorprojekter, og dét førte til at de så også blev bedt om at komme igen som gæsteundervisere, hvilket begge parter synes at have fået virkelig meget ud af. Og som nævnt er projektet så også blevet en af hovedkilderne i en nyansat kollegas lektorkvalificeringsforløb. Bagom disse formidlinger på front-niveau har jeg så også selv kunnet præsentere de foreløbige dokumentationsresultater i flere kollegiale netværk, på de interne sparringsdage i UC Syds forsknings/udviklingsafdeling, og i det særlige netværk om 'Udsatte unge og voksne', UC NUVO. I disse formidlinger har der især været fokus på de teoretiske analysेमønstre, hvor stolthedsfortællingerne snarere har været illustrationer. Også hér har interessen hovedsageligt været udtalt fra de socialpædagogisk orienterede kolleger. Denne side af videregivelsen har så allerede nu vist sig bæredygtig: Kolleger fra UC Nord er aktuelt gået i gang med at forberede en ny Stoltheds-Stafet, der skal løbe i Nordjylland og organiseres af ULF, en eller flere regionale kommuner og så UC Nord selv.
- *Forskning på universitetsniveau* har vi i mindre grad set som en mulig adressat, fordi dokumentationen vel knapt nok kan leve op til de mere specifikke akademiske bæredygtighedskrav, men også fordi både det konkrete empiriske emne og de anvendte teoretiske tilgange befinder sig i udkanten af de klassiske fagligheder, der også er en del af den akademiske framing. Jeg har selv holdt oplæg om projektet på forskerkonferencer, og det overrasker mig ikke, at det har været den særlige aktionsforskningstilgang, der har båret interessen, og at det dermed også er forskere fra Roskilde og Aalborg Universiteter, der har bedt om fortsat dialog. Jeg tror på det grundlag, at udvalgte elementer fra dokumentationen kunne indgå i bredere artikelsamlinger om anderledeshed og udsathed set i kvalitativ forskning.

Jeg vil runde af ved at fremhæve den centrale og vigtigste pointe: Det er projektets egen bæredygtighed, den gennemgående basering på målgruppens egne fællesgjorte og selvforvaltede erfaringer, der også er bærende for dokumentationen. Jeg kan ikke se andet, end at dé to sider må være båret af den samme logik. Og derfor er bæredygtigheden så også konstant beskrevet nedefra, fra deltager-højde om man vil. Projektet har ikke haft som mål at udvikle og afprøve særlige metoder eller koncepter til nye ekspertsystemer, men at se hvordan et habiliteringsforløb kan vokse frem i nye udvekslinger mellem borgerne selv. De erfaringer de får tilbudt er af samme slags som dem de selv har, og selv kan række ud efter. Dén pointe kan kun bæres videre i nye bottom-up-styrede forløb, og derfor er dokumentationens egen bæredygtighed så også sat op til snarest at kunne løftes nedefra.

Dokumentationens troværdighed – set udefra

Umiddelbart kan det virke akavet selv at skulle deklarere sin egen troværdighed. Jeg foreslog derfor, at vi kunne indsætte to eksterne refleksionsgrundlag som bilag, og det er så blevet aftalt:

- Fredericia Kommune har selv gennemført en spørgeskemabaseret tilfredshedsundersøgelse blandt de aktive deltagere. Den er udarbejdet af min kollega i NVIE, Anette Nielsen, og er bilag 1.
- Projektpartnerne har indgået aftale med Socialt Udviklingscenter, SUS, om at levere en samlet ekstern evaluering af projektet, hvor de tager afsæt i denne rapport. Den er skrevet af Jørgen Anker og Mathias Hulgård Kristiansen og er bilag 2.

Ved nærmere overvejelse er jeg så nået frem til, at jeg måske godt selv kan deklarere bestemte sider af den mulige troværdighed. Som det også kan ses i nogle af interviewene, blev jeg undervejs flere gange spurgt, af brugervejlederne men i høj grad også af nøglemedarbejderne, hvordan jeg kunne stille de spørgsmål, som de selv ikke havde forestillet sig ville blive besvaret. Og hér er det ikke kun min egen forskeruddannelse og dens fundering i antropologisk teori og metode, der er svaret. Men nok så meget de mange års arbejde med og omkring målgruppen. Jeg har derfor valgt at give et kort rids af mit eget arbejdsliv:

- Jeg er læreruddannet, og i 1970–78 ansat på en af Åndssvageforsorgens nye træningsskoler (*‘for de hidtil u-underviselige’*). Skoleleder sammesteds 1978–89, og da vi i 1984 får ’skoleeleverne’ integreret i den lokale folkeskole, bliver vi en amtskommunal ungdoms-specialskele. 1989–95 er jeg leder af amtets kompenserende specialundervisningstilbud til voksne handicappede. Siden 1998 lektor på UC Syd.
- Uddannelsesforløb: Cand.pæd. på DPU 1994–98. Ph.D.forløb sammesteds 2000–05. Dr.Pæd. 2010. Både Ph.D.-forløbet og doktorafhandlingen handler om de nye græsrodsbevægelser.
- I starten af 1980’erne er jeg med til at starte idrætsstævner og festivaler for de samme unge. 1989–94 er jeg aktiv i LEVs ’Kulturkonference’, der vil samle voksne udviklingshæmmede fra de mange lokale interessefællesskaber til ét fælles ’selv-advokatur’. 1990–94 er jeg sekretær for det nye ULF (på vej). Især efter 2005 har vi samarbejdet i en lang række af både deres og NVIEs projekter.

Med denne samlede erfaringsbaggrund kan jeg ret enkelt se en fordoblet iagttagerpotion, der kan være grundlag for såvel troværdighed som det modsatte: På én gang ’næsten indefra’ (uden dog at være medlem af ULF) og samtidig også ’næsten udefra’ (fordi ingen af os har været i tvivl om hvis side, jeg har stået på).

7. Litteratur og øvrige referencer

Udgivne tekster, bøger, tidsskriftartikler

Andersen, Jørgen Goul (2003): *Over-Danmark og Under-Danmark*. Aarhus Universitetsforlag.

Askheim, Ole Petter (2003): *Fra normalisering til empowerment*. Oslo, Gyldendal Akademisk.

Bauman, Zygmunt (2004): *Wasted Lives: Modernity and its Outcasts*. Cambridge, Polity Press.

Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash, Scott (1999): *Reflexive Modernization*. Cambridge, Polity Press.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1966): *The Social Construction of Reality*. New York, Doubleday.

Bernstein, Basil (2001): *Pædagogik, diskurs og magt*. (red): Lillie Chouliaraki & Martin Beyer. København, Akademisk Forlag.

Bourdieu, Pierre (1977): *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.

Bundesen, Peter m.fl. (2001): *Filantropi, selvhjælp og interesseorganisering*. Odense Universitetsforlag.

Bylov, Frank (2013a): *Opkvalificering af medborgerskabet i de beskyttede livsrammer*. I Langager, Søren (red)(2013): *Perspektiver på pædagogisk faglighed i botilbud for voksne med udviklingshæmning*. Kbh., DPU/Aarhus Universitet, pp. 39-58.

Bylov, Frank (2013b): *Socialpædagogik: Frisætning og/eller kontrol (af de andre og/eller af sig selv)?* I: Tidsskrift for Socialpædagogik 1:2013, pp. 85-102.

Bylov, Frank (2014a): *Retten til at tage del i kulturlivet: Jamen logger man sig ikke bare på med NEM IDE?* I: Tidsskrift for Socialpædagogik 1:2014, pp. 85-98.

Bylov, Frank (2014b): *Gi' alle en stemme!* I: Niels Aagaard mfl. (red)(2014): *Inklusion – et socialpolitisk indspark*. Fr.berg, Frydenlund, pp. 260-265.

Bylov, Frank (2016): *De måske Rentable? I: Tidsskrift for Socialpædagogik 2:2016*, pp. 61-74.

Certeau, Michel de (1984): *The Practice of every Day*. Berkeley, University of California Press.

Cohen, Stanley (1985): *Visions of Social Control*. Cambridge, Polity Press.

Cohen, Stanley (2001): *States of Denial*. Cambridge, Polity Press.

Faureholm, Jytte (1996): *Fra livstidsklient til medborger*. København, Munksgaard-Rosinante.

Foucault, Michel (1999b): *Galskapens historie I opplysningens tidsalder*. Oslo, Gyldendal. (opr. 1961).

Foucault, Michel (2000): *Klinikkens fødsel*. København, Spektrum. (opr. 1963).

Foucault, Michel (1999a): *Ordene og tingene*. København, Spektrum. (opr. 1966).

Foucault, Michel (2002): *Overvågning og straf*. Frederiksberg, Det lille forlag. (opr. 1975).

Foucault, Michel m.fl. (1988): *Technologies of the Self – a Seminar with Michel Foucault*. London / Amherst, University of Massachusetts Press.

Geertz, Clifford (1973): *The Interpretation of Cultures*. New York, Basic Books.

Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society*. Cambridge, Polity Press.

Goffman, Erwin (1975): *Stigma*. København, Gyldendal.

Hall, Stuart (1997): *Cultural Identity and Diaspora*.
I Woodward, Kathryn (ed)(1997): *Identity and Difference*. London, Sage Publications.

Hannerz, Ulf (1992): *Cultural Complexity*. New York, Columbia University Press.

Hastrup, Kirsten (1992): *Det antropologiske projekt*. København, Gyldendal.

Holm, Per & Perlt, Birger (red)(1988): *Fra totalinstitution til selvforvaltning – åndssvage i udvikling*. Socialpædagogiske Tekster 3, København, Socialpædagogisk Højskole.

Holm, Per m.fl. (red)(1995): *Livskvalitet og nye livsformer for udviklingshæmmede 1–3*. Forskningsrapporter fra det nordiske Social og Helse-Program, København, Nordisk Ministerråd.

Jensen, Anders Fogh (2009): *Projektmennesket*. Århus, Aarhus Universitetsforlag.

Jensen, Lisbeth & Bylov, Frank (2013): *Vi kan godt tale for os selv*.
I: Bonfils, Inge Storgaard mfl. (red)(2013): *Handicapforståelser*. Kbh, Akademisk Forlag, pp. 185–196.

Kirkebæk, Birgit (1993): *Da de åndssvage blev farlige*. Holte, Forlaget SocPol.

Kirkebæk, Birgit (1997): *Defekt og deporteret – Livø-Anstalten*. Holte, Forlaget SocPol.

Kirkebæk, Birgit (2001): *Normaliseringens periode*. Holte, Forlaget SocPol.

Kirkebæk, Birgit (2004): *Lettærdig og løsagtig – kvindeanstalten Sprogø*. Holte, Forlaget SocPol.

Marshall, Thomas H. (2003): *Medborgerskab og social klasse*. København, Hans Reitzel.

Mead, George Herbert (1998): *Å ta andres perspektiv: Grunnlag for sosialisering og identitet*. George Herbert Mead i utvalg. Red: Sveinung Vaage, Oslo, Abstrakt Forlag.

Melucci, Alberto (1996): *Challenging Codes – Collective Action in the Information Age*. Cambridge University Press.

Rose, Nikolas (1989): *Governing the Soul*. London, Free Association Books.

Scot, James A. (1990): *Domination and the Arts of Resistance*. New Haven, North-West University Press.

Seligman, Martin E.P. (1980): *Learned Helplessness*. I: Behavioural Research and Therapy, 18:5.

Villadsen, Kaspar (2004): *Det sociale arbejdes genealogi*. København, Hans Reitzel.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur*. Flekkefjord, Seek.

Pjecer og foldere

Fredericia Kommune (2007): *Frivillighedspolitik på det sociale område for Fredericia Kommune*. www.fredericia.dk/Borger/Sider/Frivillighedspolitik.aspx/Publikationer

ULF (??): *Kunne du tænke dig at blive Brugervejleder?*. Vejle, Udviklingshæmmedes LandsForbund.

ULF (??): *Sammen er vi stærkest*. Vejle, Udviklingshæmmedes LandsForbund.

Downloads

Bylov, Frank (2006): *Fra medlemmernes ønsker og krav – til en organiseret politik*. Rapport, Esbjerg, NVIE/UCSyd – UC-VIDEN.

Bylov, Frank & Nielsen, Anette (2009): *Brugerundersøgelse blandt brugerne af bo- og værkstedstilbuddene i Varde Kommune*. Rapport, Esbjerg, NVIE/UCSyd – UC-VIDEN.

Bylov, Frank (2010): *Den store løsladelse – en kulturhistorisk beretning om empowermentbevægelserne blandt udviklingshæmmede 1980-95 – Bind I-III*. Doktorafhandling. Esbjerg, NVIE/UCSyd – UC-VIDEN.

Bylov, Frank & Nielsen, Anette (2016): *At være forældre*. Rapport, Esbjerg, NVIE/UCSyd – UC-VIDEN.

Hansen, Susan Bjørnsted & Pedersen, Ann (2013): *Pressemeddelelse: Det jeg kan, gør jeg selv*. Intern Info, Fredericia Kommune.

Andet

Carlsen, Mette (2015): *Hvis den ene kan, så kan du også godt!* Bacheloropgave, UCSYD. Ikke til udlån.

Bilag

Bilag 1

Tilfredshedsundersøgelsen

Design og opsamling v. Anette Nielsen, NVIE

Tilfredshedsundersøgelsen

Som nævnt i kapitel 4 blev det besluttet at tilfredshedsundersøgelsen med spørgeske-maer skulle udsættes til projektet var gennemført, samt at den kun skulle omfatte de ak-tive deltagere og kommunens egne medarbejdere. Jeg fik det optalte svarmateriale i starten af september 2016. Umiddelbart var antallet af besvarelser skuffende lavt. I alt blev skemaerne besvaret af hhv. 17 borgere og 6 medarbejdere. Især det sidste tal kan synes meget lavt. Men her er det nok en vigtig pointe, at samtlige medarbejder-svar kommer fra nøglemedarbejdere, og at besvarelser fra 6 af denne gruppe nok er ganske dækkende, ikke mindst med de store udskiftninger også af denne personalegruppe, som vi har set. I øvrigt vil jeg lade tallene tale for sig selv – de er ikke overraskende ift de mere udfoldede udtryk, vi har set i interviewene.

Deltagernes besvarelser

Hvor længe har du været med i projektet?	
Mindre end 1 år	12 %
Mellem 1 og 2 år	24 %
Mere end 2 år	64 %
Er du brugervejleder?	
Ja	71 %
Nej	29 %
Hvor har du arbejdet med dine stolthedsmål?	
Hjemme	94 %
På arbejde	53 %
Hvem hjælper dig med det du ikke selv kan klare?	
Min familie	41 %
Min kæreste	24 %
Mine venner	12 %
Andre	18 %
Personalet	100 %

Kan du klare flere ting efter du har deltaget i projektet?	
Ja	65 %
Nej	18 %
Ved ikke	18 %
Hvad synes du om at arbejde med stolthedsmål?	
Meget godt	65 %
OK	35 %
Dårligt	0 %

Hvis 'Ja', hvilke ting: *"Jeg er blevet bedre til at komme ud blandt andre mennesker og har fået mere selvtillid. Er blevet bedre til at lave motion hjemme, bl.a. gå over og handle el-ler gå sammen med hjemmevejleder. Er også blevet bedre til at gå en tur sammen med personalet på arbejde."* *"Bedre til offentlig transport. Bedre selvtillid."* *"Til at sige min mening og mine ønsker."* *"Selv tage t-shirt på."* *"Er ikke nået i mål med mine stoltheder."* *"Lave mad/bage. Blevet god til at hjælpe andre. Handiman/frivillig."* *"Køre bus til arbejde og hjem"* *"Økonomi – spare op til ferie – netbank."* *"Er blevet god til at tage min medicin."* *"Bedre til at vaske tøj og bedre til at spørge om hjælp".* *"Er uddannet brugervejleder men har ikke arbejdet med andre stolthedsmål."* *"Jeg er ble-vet besøgsven."* *"At tage bussen til og fra arbejde."* *"Har været formand for ULF lokalkredsen. Styre min egen økonomi."*

Har du selv bestemt at du vil arbejde med disse ting?	
Ja	88 %
Nej	0 %
Ved ikke	12 %
Hvad synes du om at klare flere ting selv?	
Jeg kan godt lide at klare mig selv	82 %
Jeg føler stolthed	71 %
Jeg er bange for at klare mig selv	18 %
Andet	18 %

"Vil gerne lære mere." "Det kan være svært at lære de forskellige ting."
"Jeg har ikke lyst til at lære flere ting lige nu."

Hvordan har det været at være med i projektet?

Meget godt	59 %
OK	41 %
Dårligt	0 %

Hvad har været godt? "At målet har været at klare flere ting selv." "Fællesskabet med de andre borgere og pædagoger." "Det hele – er glad for at have ’fået et spark’ til at være med. Ellers ved jeg ikke hvordan mit liv havde set ud i dag." "Bedre selvtillid. Har fundet ud af at jeg kan mere end jeg troede." "At fortælle andre om min stolthed." "At udvikle sig: Føler jeg er kommet mere ’fremad’. Fællesskabet – det har gjort mig stolt." "Det giver blod på tanden til at ville lære mere. I processen opdager man, hvad man egentlig også selv kan." "Det at lære nogen ting, så jeg bliver mere selvstændig og ikke skal bruge hjælp fra andre." "At skulle ud og holde oplæg forskellige steder." "Det hele: Jeg har lært mange ting om mig selv og andre."
"Jeg har fået en stolthed som frivillig besøgsven." "Blevet bedre til at klare mig selv."
"Man lærer meget af det." "At have haft samtalerne. At blive uddannet brugervejleder."
"Det at jeg kan tage bussen selv på arbejde og andre steder har givet mig en kæmpe stolthed og frihed."
"Man bliver mere selvstændig."
Hvad har været dårligt? "Når der har været mangel på nøglemedarbejdere har det været svært. Hvis man havde regnet med at de var der, men de så ikke var der alligevel." "For meget uro/ fjolleri på møderne. Det er svært at koncentrere sig." "Ved ikke – måske lidt planlægning i forhold til at jeg ikke altid har kunnet deltage i møderne." "Jeg har ikke kunnet følge med i samtalerne til brugervejledermødet. Det har været svært for mig." "Det har været godt det hele."

Vil du anbefale projektet til andre?

Ja	94 %
Nej	6 %
Ved ikke	0 %

Andre kommentarer: "Mega fedt projekt – skal helt klart arbejdes videre med, så andre har muligheden for at arbejde med stoltheder." "Vil gerne sige tak for at have været med." "Alle er gode nok, alle skal respektere hinanden." "Spændende – det at få en stolthed og hjælpe

andre til deres stolthedsmål."
"Det har krævet tålmodighed fra min side, men jeg har været glad for det."

Medarbejdernes besvarelser

Hvor længe har du været med i projektet?

Mellem 1 og 2 år	100 %
------------------	-------

Er du uddannet nøglemedarbejder?

Ja	100 %
----	-------

Holdninger til projektets resultater i relation til borgerne:

De er blevet mere selvhjulpne

Helt enig	17 %
Enig	83 %
Uenig / helt uenig / ved ikke	0 %

Vi svigter ved at stille for store krav til dem

Helt enig / enig	17 %
Uenig / helt uenig	83 %
Ved ikke / ikke relevant	0 %

De har fået større selvtillid og mod på mere

Helt enig	33 %
Enig	67 %
Uenig / helt uenig / ved ikke	0 %

Det er uforsvarligt at lade borgerne selv bestemme

Helt enig / enig / ved ikke	0 %
Uenig	50 %
Helt uenig	50 %

Bilag 2

Erfaringsopsamling – ‘Det jeg kan, gør jeg selv’ af Jørgen Anker og Mathias Hulgård Kristiansen, SUS.”

Vi må være risikovillige og åbne overfor deres egne mål	
Helt enig	50 %
Enig	33 %
Helt uenig	17 %

De kan ikke selv vurdere hvad der er vigtigt for dem	
Helt enig / enig	0 %
Uenig	67 %
Helt uenig	33 %

Personalet kan være den største barriere for deres udvikling	
Enig	50 %
Uenig	50 %
Helt enig / helt uenig / ved ikke	0 %

Pårørende være den største barriere for deres udvikling	
Helt enig	33 %
Enig	67 %
Uenig / helt uenig / ved ikke	0 %

De er selv den største barriere for deres egen udvikling	
Uenig	83%
Ved ikke / ikke relevant	17 %
Helt enig / enig / helt uenig	0 %

Er der forskel på hvordan du arbejdet med dem nu?	
Ja	25 %
Nej	75 %

Hvis ja, giv eksempler: *”Tænker mere på hvad borgeren selv ønsker at arbejde med.”*
”Der er større selvbestemmelse og ønsker for eget liv”. ”Der er mere fokus på hvad borgeren selv kan i en travl hverdag.” ”Jeg har altid arbejdet på at give borgerne mulighed for indflydelse på deres eget liv.”

**Nationalt Videncenter
for Inklusion og Eksklusion**

Degnevej 16
6705 Esbjerg Ø

nvie.dk